1876 15 февраля Мазурин

КНІГА

КВІНТА КУРЦІА

О ДѢЛАХЪ СОДѢЯНЫХЪ

АЛЕКСАНДРА

ВЕЛІКАГО

ЦАРЯ МАКЕДОНСКАГО.

ПРЕВЕДЕНА ПОВЕЛѢНІЕМЪ

ЦАРСКАГО

ВЕЛІЧЕСТВА

съ латїнскаго ꙗзыка на россїискїи

лѣта 1709 го.

і напечатана въ МОСКВѢ тогоже лѣта

въ октоврїи мѣсяцѣ.

прїполненїя

ко квїнту курцїю

о дѣлахъ содѣяныхъ.

АЛЕКСАНДРА

ВЕЛЇКАГО.

КНЇГА ПЕРВАЯ.

Фїлїппъ македонянїнъ [который первѣйшїи всѣхъ царей того рода былъ, обладавъ всею грецїею, Македонское царство, въ велїкое обладателство проїзвелъ] Амїнты мужа велмї разумнаго, ї всякїмї царскїмї добродѣтелмї украшенаго былъ сынъ. Сей Амїнта отъ еврїдїкї жены трї сына їмѣлъ. Александра, пердїкку, ї фїлїппа, Александру велїкому отца, ї дщерь еврїону. Коварствамї же еврїдїкї жены

своея

своея [которая ѕятя хотѣла себѣ мужемъ учiнiтi, о смертi мужа своего согласiвшiся еже бы убiтi его, а царство прелюбодѣю предатi:] убiенъ бы былъ, ежелi бы дщеръ прелюбодѣянiя матерня, i ѕлыхъ навѣтовъ не iѕъявiла. По смертi же амiнты, Александръ первородныi сынъ царство воспрiялъ. которыi въ началѣ царствованiя своего велiкою нуждею утѣсненъ, отъ воiны iллiрiческiя договорною мѕдою, i брата фiлiппа въ ѕакладъ врученiемъ откупiлся. Прешедшу такожде нѣколiку временi, тѣмже ѕакладомъ съ ѳебанамi прiмiрiлся. Сiя прiчiна фiлiппа къ болшему iѕряднаго раѕума умноженiю уполѕовала. Понеже все тщанiе соблюданiя о отрочатi епамiнондѣ, iѕбраннѣiшему ѳебанскому воеводѣ, i фiлософу iѕряднѣiшему подъ таковымъ ѕавѣщанiемъ вручено было, да бы ввѣреное ему отроча прiлѣжно соблюдалъ, i съ велiкiмъ усердiемъ о семъ iмѣлъ попеченiе, да бы нравамi государю прiлiчнымi i честнымi наукамi iѕрядно его обучалъ. въ то время iмѣлъ преславныi княѕъ въ дому сыну своему епамiнонду учiтеля пiѳагорскаго, прi которомъ фiлiппъ ѕѣло научiлся. Тогда Александръ коварствамi матере своея еврiдiкi уловленъ, умре. которую прежде, амiнта ѕа беѕѕаконiе усмотреное, радi общiхъ чадъ, не вѣдая въ томжде iногда хотящую сотворiтi пагубу, простiлъ. братъ такожде его пердiкка подобною коварствъ лестiю, оставшуся малолѣтну сыну, уловленъ стался.

Въ тожде

Вѣ тожде время філіппѣ ізѣ застражі убѣжалѣ, і многое время не царемѣ, но надзірателемѣ сіроты былѣ; но егда тяжчаішія брані прібліжіліся, а помощь не скорая во ожіданії младенца была, прінужденѣ отѣ народа царство македонское злѣ пребывающее, воінскімі наукамі, і філософскімі регуламі вооруженѣ, воспріімаетѣ лѣта четверосотнаго, отѣ созданія града, Олімпіады 105. Вѣ самомѣ убо царства началѣ безчісленному множеству дѣлѣ разно наставшу, окрестнымѣ народамѣ отѣвсюду на македонію устремляющымся, і воінамі акі віхромѣ нѣкімѣ, на разореніе македонії, многімѣ языкомѣ, ізѣ разныхѣ мѣстѣ во едіно время стекающымся. Царь філіппѣ опасно дѣяті весма разсуждая [со всѣмі бо равну воінствомѣ быті не мощно ему было] со іными прімірілся, а отѣ іныхѣ откупілся, а легкія воіны началѣ, да бы боязлівая воіновѣ сердца утвердіті, і себѣ отѣ непріятелеі поношеніе отѣяті.

Первая ему со аѳіняны воіна была, которыхѣ крѣпкімі осадамі побѣділѣ, і не предавѣ іхѣ мечу страха раді тяжчаішія воіны, всѣхѣ жівыхѣ безѣ откупа отпустілѣ. Сія мілость ему велікую славу і честь сотворіла.

По сіхѣ плѣнівѣ пеоны, рать на іллірїаны воздвігнулѣ, і тамо многія непріятелеі тысячі порубівѣ, Ларіссѣ градѣ ізряднѣішіі взялѣ.

Оттуду на ѳессаловѣ обратілся, не отѣ желанія корысті, но воінству своему сілу ѳессаліїскіхѣ

всаднїковъ прїсовокупїтї хотѣлъ, нїчего такъ їнаго какъ бранї боящїхся. Которыхъ нечаянно одолѣвъ ї подъ їго покорївъ, прїсовокупя пѣшїхъ ї конныхъ крѣпчаїшыя полкї, непобѣдїмое устроїлъ воїнство.

Которымъ дѣламъ благополучно учїненымъ, фїлїппъ Олїмпїаду, Неоптолема царя молосскаго дщеръ въ жену себѣ взялъ, ходатаїствомъ о брацѣ воспїтателю дѣвїцы Арїсбѣ царю молосскому, которыї сестру Олїмпїады Троаду, женою їмѣлъ: которая вїновна его погїбелї, ї всѣхъ ѕлыхъ сталася, їбо егда царство умножїтї чрезъ сродство съ фїлїппомъ почаялъ, отъ негоже своего государства лїшенъ во їзгнанїї состарѣлся. По брацѣ же фїлїппъ во снѣ вїдѣлъ что ко чреву жены своея велїкую прїложїлъ печать, которая [по его мнѣнїю] лвово їмѣла подобїе, еже волсвї тако їстолковалї, что она чревата, ї сердца мужественнаго ї лвовы прїроды младенца їматъ родїтї. По томъ егда фїлїппъ градъ Меѳонъ облежалъ, верженїемъ стрѣлы, деснаго ока лїшїлся. Однакоже просящымъ прїмїренїе далъ, ї кротокъ къ побѣжденымъ явїлся. Такожде градъ пагу взявъ, царству своему прїсовокупїлъ. Трїваллов такожде покорїлъ народъ, ї на вся блїжнїя страны находя, всѣхъ акї едїнымъ устремленїемъ побѣдїлъ. Покоренымъ же бывшїмъ окрестнымъ странамъ, ї утверждену царству македонскому, егда возвратїлся въ домъ, родїлся ему

Александръ

Александрь сынь оть жены олімпіады, осмаго дне мѣсяца апрѣля, якоже повѣствуеть плутархь. (А которыі того на латінскіі діалекть преводіль, пішеть, о осмомь дні августа: о семь чіе погрѣшеніе, вь недоумѣніі есть.) Філіппь прочее акі оть надежды нѣкія на обладаніе всѣхь проізведе коварство, греческія грады, которымі господствоваті всякь хотѣль, всѣ подь свою власть покоріль. Меншімь бо совѣтуя да бы протіву болшіхь воевалі, всѣхь на другь друга умышленно подвігнуль. Оть ѳебановь такожде [которые прежде его акі непріятеля отгнаті тщілісь] на Лакедемонянь і фокенсовь устремілся, которые капіще Аполлоново разграбя, воіновь нанялі на него, убѣждающеі нуждѣ, надь которымі філіппь обладатель выбрань стался, а грабітелеі смерті предаль, і велікую оттуду у всѣхь народовь славу получіль; Всѣхь напослѣдокь яко государь і повелітель побѣжденыхь равнѣ і побѣдітелеі вь подданствѣ быті прінуділь. оттуду вь каппадокію проходя, поплѣнівь і побівь порубежныхь владѣтелеі, всю страну государству македонскому прісовокупіль: і Олінѳь покорівь, на ѳракію устремілся. ібо егда два брата ѳракістіі царі о рубежахь царства прю імуще, судію распреі своіхь ізбралі его. філіппь же на судь акі на брань, нечающымь братіямь, со устроенымь своімь воінствомь прішель, і обоіхь, царства лішіль, о которомь распрю

 імѣлі.

iмѣлi. всѣхъ обладающiхъ научая, что согласiе къ сохраненiю царствъ, утвержденiю i княженiю болшая помощь iматъ бытi.
Александръ же достiже 12 лѣтъ возраста, дѣла воiнская зѣло любiтi, i высокiя прiроды объявлятi ясныя прiзнакi начатъ. I егда отъ сверстнiковъ нѣкоторые вопросiлi его, хощетъ лi на Олiмпiiскомъ полѣ храбростъ свою показатi; [понеже скоръ бѣ ногамi] отвѣща. хотѣлъ бымъ, поiстiннѣ, ежелi бы со мною царей храбростъ показующiхъ iмѣлъ. Послучаю же нѣкогда по отшествiи фiлiппов ѣ, егда послы отъ царя персiдскаго прiшлi, сiхъ угощенiемъ i благонравiемъ побѣдiлъ, i въ любезнѣiшее себѣ содружество прiвлече, iбо удiвлялiся, что онъ нi о чемъ маломъ iлi о дѣтскомъ iхъ вопрошалъ. но iлi о далекостi путей, iлi о прежнiхъ путешествiя способахъ: такожде много о царѣ каковъ ко прiятелемъ i непрiятелемъ является. Тако i о персахъ вопрошалъ каковы храбростiю i мужествомъ. Сему удiвiвшеся послы, пространно разшiренную фiлiппову славу i честь, за такую дѣтiща остроту, i болшее надъ лѣты ума превосходiтелство, нi вочто вмѣнiлi. Колiкожды егда iлi о учiнiвшеiся славнымъ боемъ каковоi побѣдѣ возвѣщалося: не велмi веселiлся, но ко своiмъ сверстнiкамъ отвѣщалъ, о дѣтi, отецъ моi всѣмъ обладаетъ, такъ что мнѣ съ вамi о велiкомъ i знатномъ нi о едiномъ останется дѣлѣ хвалiтiся.
занеже

ѕанеже не сластолюбія, ілі імѣнія, но едіныхъ храбрыхъ дѣлъ, і славы едіно желаніе імѣлъ; і коліко болшая богатства отъ отца пріімалъ, толіко разсуждалъ себе самаго меншая чініті. Того раді распространяющуся государству, разумѣвая что ко устроенію ѕнатныхъ дѣлъ матеріа отъ велікія часті оскудѣетъ. не ко ізобілству не къ роскошамъ, но къ бранемъ і воінамъ распалялся, і ко владѣніемъ, откуду бы себѣ чрезъ храбрості славу і імене безсмертіе [которая надежда ні Александра ні інаго кого добраго оболстіла] стяжаті, желалъ. Сего раді многімъ надѕірателемъ, і учітелемъ былъ врученъ. Обаче во первыхъ Арістотелю, отъ котораго наукамъ свободнымъ въ десятъ лѣтъ наученъ былъ.

Въ тожде время філіппъ ко делфомъ послалъ, вопрошая о наслѣднікѣ своемъ, таковъ отвѣтъ получілъ, сеі на послѣдокъ твоімъ царствомъ, і всѣмъ кругомъ ѕемнымъ обладаетъ, которого букефалъ [конъ вологлавъ] на себѣ понесетъ.

Былъ же букефалъ, конъ відомъ ізрядныі, і велмі жестокъ, котораго філонікъ ѳессаліііскіі філіппу за трідесятъ талантовъ сребра купілъ. Сего многое время філіппъ за затворамі желѣзнымі храніма імѣлъ; обаче былъ таковъ свірѣпъ, яко ніктоже дерзнулъ владѣті імъ. Того раді філіппъ отъдаліті і отрінуті его повелѣ. Александръ же въ то время прілучівся, рече, какова

коня

Тірікнь

коня онї погубляютъ, отъ неїскуства бо, їлї грубянства, владѣтї їмъ не умѣютъ. ї егда дївною хїтростїю безъ бїтїя управїлъ коня, послѣдї же всѣдъ на него, поскакалъ, ногамї понуждая, ї помалу удержавъ уздою коня управїлъ, ї тако ѣздївшему въ главу поцѣловалъ отецъ, їспустївъ слезы рече; їнаго о сыне себѣ равнаго царства їщї, понеже тебе уже македонїа не можетъ вмѣстїтї. Пророчествовалъ мужъ разумныї, что тако превысокїї отрокъ не будетъ доволствоватїся отеческою державою.

По томъ фїлїппъ грецїю воеватї умыслїлъ. къ чему добро бытї уразумѣлъ, да бы вїзантїю славныї ї прїморскїї градъ подъ властъ свою покорїлъ, которого ему протївящася осадою облежалъ, оставївъ въ дому попеченїе о царствѣ сыну своему Александру, шестънадесятъ лѣтъ возраста їмущу. Сеї градъ отъ павсанїї спартанскаго царя созданъ, по томъ отъ константїна славою ї богатствамї умноженъ ї обновленъ, ї отъ їмене его константїнополъ наречеся. около тысящї ста ї пятїдесятї лѣтъ греческаго царства престолъ, ї всего востока глава былъ. Нынѣ же [о боже] турецкаго народа владѣнїю подлежїтъ.

Но да къ фїлїппу возвращуся. Їстощївъ убо во облеженїї многое богатство, разбїватї по морю начатъ, ї сто седмъдесятъ караблеї въ добычъ похїтїлъ, ї ратнымъ своїмъ раздѣлїлъ. Ї да бы во обле-

женії едінаго града тако велікое воінство не медліло, сЪ сілнЂйшімі пошедЪ, многія вЪ херсонЂ грады разорілЪ. По томЪ сЫна Александра осмЪнадесятЪ лЂтЪ імуща, (храбростї, і способностямЪ во устроенії дЂлЪ велмі іскусна суща, да бЫ на отеческої воінЂ, первЫя храбрості своея предложілЪ обученіе,) кЪ себЂ прізвалЪ. Снімже вЪ скіѳію sдобЫчі раді обЫчаемЪ купеческімЪ пошелЪ, іждівенія воінская іною воіною хотя наполніті, і оную разорівЪ, двадесятЪ тЫсящЪ мужеска і женска полу поплЂнівЪ, скотовЪ множество, отЪ sлата же і сребра нічто, 20000 ізряднЫхЪ кобЫліцЪ раді плода вЪ македонію послалЪ. Но возвращающуся отЪ скіѳії філіппу, тріваллЫ на него напалі, не хотяще прохода ему дати, ежелі бЫ частЪ sдобЫчі не взяті. ОтЪ котораго протівленія, скоро і бої учінілся, на которомЪ вЪ лядвію філіппЪ такЪ раненЪ, что сквозЪ тЂло его конЪ убїенЪ бЫстЪ. Тогда всі убіта его бЫті вмЂнілі, і sдобЫчЪ оставілі. ВЪ первЫхЪ егда онЪ отЪ раны ісцЂлЂлЪ, немедленно умЫшленую воіну на аѳінянЪ подвігнулЪ. Сея раді прічінЫ ѳебанЫ прісовокупілісь кЪ німЪ, бояся, да бЫ послЂ побЂдЫ аѳінскія прібліжнее воінЫ запаленіе кЪ німЪ не прішло, получівше содружество сЪ градЫ, прежде сего непріятелскімі, чрезЪ посолства всю возбуждаютЪ грецію, мняще что общаго непріятеля общімі сіламі

отгнатї подобаеть, ї нѣкоторые грады побуждены, аѳїнянамь прїлѣпляются; нѣкоторыхь же страхь воїны кь фїлїппу прївлекь. На сеї воїнѣ фїлїппь Александра сына своего надь вторымь крыломь поставїль. гдѣ преславнаго богатыря сїла велмї ясно оказалася. Їбо на сеї бранї явїлся, не меншї отца, паче же нїкому равень. По томь еще сїю побѣду себѣ акї завїстїю ї лестїю отеческою предвосхїщену бытї порїцаль. убо совершївшеїся бранї, прї херронїї хотя аѳїнеане чїсломь воїновь ї много превосходїлї: однакожь оть македонянь всегдашнїмь ї долговременнымь воеванїя употребленїемь велмї обученыхь, побѣждені бывають, не забывше же древнїя славы падоша. Сеї день всему греческому царству, ї славу державства ї древнѣїшую свободу окончаль.

Обаче понеже фїлїппь всегда ко Александру велмї благопрїятень быль, по томь оть клеопатры мачехї, ко олїмпїадѣ прївведенъя, несогласїе началося бытї. прїчїну даль аттальь дядя клеопатрїнь, которыї егда на бракѣ македонянь просїль, ежебы богамь молїлїся, да бы кь наслѣдїю царства оть фїлїппа ї клеопатры родїлся преемнїкь: Разгнѣвался велмї Александрь, ї рече: о нечестївая главо, а мы тебѣ не їскреннї лї дѣтї бытї мнїмся: ї верже на него чашу. Отсюду воставь отець на Александра, їзвлекь мечь, намѣрїлся еже бы его заклатї. обаче уклоненїемь

тѣла

тѣла отъ ударенія Александръ ухранілся. Тогда Александръ поносівъ отца своего, взялъ олімпіаду матеръ съ собою і отъіде во епіръ. обаче его філіппъ, [поношающу демарату корінѳяніну сіе іхъ несогласіе] мало послѣді по многімъ прошеніямъ едва назадъ прігласілъ. Между сімъ клеопатріны дщері со александромъ братомъ олімпіадінымъ, [котораго ізгнану бывшу арізбѣ, царя епіру учінілъ] філіппъ бракъ отправлялъ. Денъ былъ преславенъ раді велічества двухъ царей, і дающаго дщеръ, і жену поемлющаго, і не безъ ігръ знаменітыхъ былъ, которыхъ на зрѣніе філіппъ, егда безъ оберегателей между двѣма Александрамі сыномъ і зятемъ, шелъ, Павсаніа славный отъ македонянъ юноша, въ тѣсномъ мѣстѣ філіппа ідущаго таіно убілъ, і денъ веселію опредѣленый, съ горкімъ рыданіемъ о смерті філіпповѣ окончілся.

Сей отрокъ павсаніа содомствомъ насілованъ обідно отъ аттаня, который его пьянъ послѣді акі нечістую блудніцу похітівъ, піруюіщымъ подверже. о семъ павсаніа філіппу жалобу пріносілъ, который толь мерзостнымъ дѣломъ хотя і велмі разгнѣванъ былъ, но атталу за велікую дружбу, і яко дѣла его тогда управлялъ, да бы местъ учініті, не возмогъ. Былъ такожде атталъ раді клеопатры недавно отъ царя въ супружество взятыя, ближнімъ велмі ему совокупленъ сродствомъ, і надъ полкамі прежде

во Асiю послаными воевода iзбранъ, былъ мужъ въ воiнскiхъ дѣлѣхъ iзряднаго мужества. Того радi царь паче (да бы павсанiа сердце праведною болѣзнiю палiмое прохладiлъ) попеченiе iмѣлъ, i давъ ему велiкiя дары, мѣстомъ еще честнѣйшимъ прi себѣ самомъ между стражами тѣла своего почтiлъ. Но онъ неукротiмымъ распалаяся гнѣвомъ, умыслiлъ не токмо надъ сотворшимъ ему обiду, но i надъ сiмъ, который о доношенiи отмстiтi не хотѣлъ, местъ совершiтi.

Пожiве убо фiлiппъ лѣтъ 47; царствовавъ 25, Македонскiй царь 23: которому болшее богатство было оружiе воiнское, но i богатствъ снисканiю, нежелi храненiю прiлѣженъ велмi, тако убо прi повседневныхъ хiщенiяхъ всегда въ недостаткахъ былъ. Мiлосердiе i лукавство за равно любiлъ. Нi едiна у него не потребна къ воiнѣ прiчiна была, ласковъ купно i лстiвъ, въ разговорахъ; болѣе обѣщавалъ нежелi давалъ, въ зрѣлищахъ i въ забавахъ хiтръ, дружбу i ползу неiмовѣрно почiталъ. Любовь прiтворятi въ ненавiстi, между согласными вражду чiнiтi, у обоiхъ мiлостi iскатi, нарочiтое iскусство iмѣлъ, между сiмi, словесность i знаменiтая рѣчь, остроты i быстроты полна, еже бы нi красотѣ словъ безъ вiтiйства, нi вiтiйства iзобрѣтенiю безъ красоты бытi.

КНIГА

КНІГА ВТОРАЯ.

Лѣта отъ соѕданія града 416. умершу філіппу, Александръ сынъ [раді величества дѣлъ, веліклі нареченъ] двадесятаго лѣта отъ рожденія своего, (ісполнено ѕавістеі, і тяжчаішімі ненавістеі бѣдствамі отвсюду обстоімое) царство воспріялъ. Ібо ні пріближнія варварскія провінціі, і народы кротко службы отправлялі, но прірoдныхъ государствъ і отчіхъ владѣніі желалі. Первѣе же всѣхъ, которые отеческаго убіиства віновны былі, тяжкімъ смертнымъ предалъ каѕнемъ. По томъ о погребеніі отцевскомъ, ѕѣло веліе сотворілъ попеченіе, государство же много паче лучше, неже бы кто чаялъ, утверділъ. Младъ бо, і раді лѣтъ еще младыхъ, отъ нѣкоторыхъ унічіжаемъ, народъ простыі велмі благопріятнымі словесы, тако къ своеі любві прівлекъ, яко і надежду велікую, купно же і страхъ всѣмъ сотворілъ, і унічіженіе себе самаго отъ всѣхъ отъялъ. Македоняномъ поволностъ во всѣхъ дѣлахъ, кромѣ воінскія службы даровалъ. Сіе содѣлавъ такову себѣ ісходатаіствовалъ благодатъ, яко ініі тѣло а не добродѣтелъ, а ініі імя царя токмо премѣнено быті говорілі. І егда вначалѣ мятежы отвсюду на него востали, смѣлостію і сердца неісповѣдімымъ постоянствомъ, велмі скоро

вся мятежы укротiлъ. Таже пошедъ къ корiнѳу въ пелопонiсъ общiмъ всея грецiї совѣтомъ, надъ персы [которыхъ было тогда болшее на ѕемлї владѣнiе, ї которые грецiю часто многiмї насiлствы меча оѕлобляли] повелiтелъ наречеся. Понеже отецъ его тую-жде бранъ хотѣлъ начатї, но смертiю пресѣченъ невоѕмогъ совершiтї. Въ семъ военномъ ополченiї воѕвѣщаютъ александру, яко аѳiнеане, ѳебаны, ї лакедемоны, отъ него отложiлiся, ї съ персы соедiнiлiся: ї яко дiмосѳенъ рiторъ, многiмъ ѕлатомъ отъ персянъ одаренъ учiнiлся тоя їѕмѣны началнiкъ, на которыя мятежї въ такої скоростї, устремiлся, устроенымъ же ї ополченымъ воiнствомъ грецiю укротiлъ, что которые ему прiiтмї не чаялї, сего увiдѣвше, едва увѣрiлiся. Въ прiшествiї же своемъ увѣщавалъ ѳессаловъ, благодѣянiя отеческая онымъ воспомiная, прiпомянулъ такожде ї древнее сродство, которое ему съ нiмї чреѕъ геркулеса было, ї словесы велмї кроткiмї обънавлялъ, да бы велiкiхъ отъ него почестеї получiтї надѣялiся, увѣщавъ же їхъ тако, что общiмъ отъ всея ѳессалiї поѕволенiемъ всего народа обладателъ учiненъ стался, ї всѣмї оброкi, ї данмї ему уступiлї. тако їѕящная юношї крѣпостъ, ї тако дѣiственное во їсправленiї дѣлъ прiлѣжанiе, всѣхъ, которые гордостiю своею отъ него отложiлiся, устрашiлъ.

Аѳiнеане убо какъ первые отступiлї, такожде первые каятися

каятїся началї, младость Александрову прежде унїчїженую паче добродѣтелеї старыхъ обладателеї превоѕносяще; послалї бо пословъ о утоленїї бранї просяще, которыхъ послушавъ Александръ ї словамї велмї наказавъ, воїну оставїлъ.

На семъ посолствѣ ї дїмосѳена бытї повѣствуютъ, но съ протчїмї ко Александру не прїїде. понеже їѕъ кїѳерона во аѳїны воѕвратїлся, їлї объятъ страхомъ, что часто фїлїппа съ его народомъ поносїлъ, ї во всеї рѣчї посполїтої на македонянъ прекословїлъ, їлї да бы царю персскому [отъ котораго много ѕлата взялъ, да бы македоняномъ сопротївлялся,] все о себѣ сумнѣнїе отъялъ. Скаѕуютъ бо яко о томже его ї есхїнъ поносїлъ, которыї въ словѣ нѣкоемъ о прїятыхъ дарахъ тако глаголетъ: нынѣ царскаго ѕлата даръ сему служїтъ. Но сеї напослѣдокъ умалїтся, понеже нїедїно богатство нравамъ худымъ доволно бытї можетъ.

Александръ же укротївъ всѣ мятежы въ грецїї наченшыяся, прежде неже во асїю съ воїнствомъ прїїде, чреѕъ ѳракїю путешествуя на пеонянъ, трїбалловъ, їллїрїановъ, ї на їныя окрестныя їттї умыслїлъ, которыхъ въ новыхъ дѣлахъ упражнятїся слышалъ. Понеже царству его порубежнїї велмї невѣрнї былї, воѕмнѣлъ яко о оныхъ потщатїся подобаетъ, а наїпаче егда въ таковыя далекїя ї отстоящыя страны отъ дому съ воїнствомъ їттї хотѣлъ: отъ амфїполя убо

съ пол-

съ полкамї пошелъ на ѳраковъ [которыхъ грецы автономамї, то есть самозаконнїкамї, їлї самоволнїкамї нарїцаютъ, їбо нї едїному обладанїю, нї закону подлежатъ] десятї днеї путемъ до гема горы прїшелъ; тамо въ проходѣ тѣсномъ купцевъ ї ѳраковъ велїе множество собраное протїву себѣ їмѣлъ, на версѣ горы сѣдящее, їже возы вмѣсто ограды (откуду бы прїступъ былъ,) їмѣлї, ї оттуду бої чїнїтї моглї: егда бы нужда прїключїлася, аще бы отъ протївныя горы частї нападенїе было, возы на Александровы полкї съ велїкїмъ устремленїемъ моглї бы спускатї, еже ї сотворїлї. Но воїнї отъ Александра наученї, їнїї разставя чїны полковые, а їнїї прїпадъ на землю ї щїтамї прїкрывся, отъ всякаго бѣдства сохранїлїся. оттуду усерднѣе бывше, велїкїмъ воплемъ на непрїятеля напалї, ї їхъ едїнымъ стремленїемъ побѣдїлї. убо Александръ побѣдївъ непрїятеля, внезапу чрезъ гемъ гору на трїваллове къ рѣкѣ лїгїї прїшелъ. Сїрмъ у трївалловъ царъ тогда былъ. сеї услышавъ Александрово прїшествїе, жены ї дѣтї ї протчее маломощное множество къ дунаю на островъ певку скоро послалъ, тамо ї ѳракї трївалламъ порубежнїї тогда собралїся. Мало послѣдї ї самъ Сїрмъ тудыже ушелъ. прочее трївалловъ множество на другїї островъ переправїлїся, лежащїї на томъ мѣстѣ, съ котораго Александръ прешедшаго дне двїгнулся,

но Александръ за тріваллами обратівся; непріятелеі ізъ лѣса на поле ізшедшіхъ побѣждаетъ, 3000 порубілъ, а ініі въ бѣгство устреміліся, іныхъ же въ полонъ взялъ. По сеі воінѣ Александръ къ дунаю пошедъ вскорѣ нападаетъ на островъ, на которомъ тріваллы і ѳракі собраліся, обаче варвары крѣпко протіву его стоялі, сіе бо было імъ удобнѣе, понеже і судовъ мало было, і острова болшая частъ прервана і крута, і рѣкі теченіе во узкомъ мѣстѣ стѣснено было. Того раді Александръ отведъ оттуду суды, і ночью преплывъ рѣку, съ 1500 конніцы, а пѣшіхъ 4000, на гетовъ ударілъ [которыхъ около 4000 конныхъ, а пѣшіхъ болші десяті тысящъ, да бы переправы не даті, на сопротівномъ брегу вооруженныхъ увідѣлъ] і сему бывшу, боязлівые геты і перваго сраженія не вытерпѣлі. Ібо дѣло велмі велікія смѣлості імъ показалося, что Александръ такъ безъ трудно во едіну нощъ дунаі рѣку, (которая всѣхъ европскіхъ рѣкъ шірѣ і выше) безъ всякаго моста прешелъ. егда убо оні разбѣгліся по лѣсамъ і пустынямъ, тогда царъ, пустыі градъ обрѣтъ, взялъ, і съ землею сравнялъ. На то мѣсто пріщлі послы отъ прочіхъ дунаіскіхъ жітелеі, отъ сірма Тріваласкаго царя, і нѣмцы германстіі ко Александру, просіті, да бы съ німі дружбу і прімíреніе імѣлъ. Которыхъ въ вѣрностъ і содружество александръ пріявъ, нѣмцовъ

 вопросілъ,

вопросiлъ, чего въ человѣческiхъ дѣлѣхъ наипаче боятся, помыслiвъ, что iмене его велiчество паче всего iмъ страшно возмнится бытi. Онi же отвѣщалi: вначалѣ боiмся паче всего, да бы когда на насъ небо не упало. Александръ же не смутiлся о гордомъ iхъ отвѣтѣ, токмо прiрекъ, что нѣмцы, гордые людi, i iхъ отпустiлъ въ домы. Оттуду на агрiановъ i пеоновъ iдущу ему возвѣстiлi, что клiтъ вардiлiи отъ него отложiлся, i главкiи тавлантiiскiи царь съ нiмъ же согласiлся, былi i тѣ, которые доносiлi, что Авторiаты на путi на него нападутъ. Того радi дѣло о Авторiатахъ Лагару Агрiанскому царю [который отцу фiлiппу ѕѣло любiмъ, i Александру ѕнаемъ былъ] вручiвъ, ктому цiну сестру (егда въ пеллу возвратится,) доброхотно въ жену обѣщалъ за него датi, самъ же на клiта i главкiю не медленно пошелъ, i iхъ разнымъ боемъ побѣдiлъ i поразiлъ. Сiя творящу ему, доносятъ, что въ грецiи многiя новiзны содѣваются, i грады многi, а вначалѣ ѳебаны отъ него отложiлiся. Сiмъ возбужденъ Александръ, въ македонiю возвратiлся, еже бы возмущенiе въ грецiи учiнiвшееся укротiтi. Ѳебаномъ же хотящымъ воiнство Македонское отъ крѣпостi ѳебанскiя [которую кадму нарiцаютъ] отгнатi, i оную преглубокiмi рвамi, i крѣпкiмъ валомъ окруженую обсѣдящiмъ, но царь съ воiнствомъ далекiмi путмi

обшедъ

обшедъ, не далече отъ ѳебановъ со всѣмі полкамі сталъ. Убо ѳебанскіе воеводы, понеже Александръ нечаянно прішелъ, і неізвѣстно было, пріідетъ лі помощь, якоже отъ нѣкоторыхъ градовъ чаялі, о воінѣ совѣтоваті началі, і всѣмъ тако согласующымся, бої дать умыслілі. Но царь своіхъ удержалъ, подая непріятелямъ время ко премѣненію совѣта іхъ, ні коімъ образомъ быті бою помышляя, еже бы едінъ градъ тако со многімі полкамі моглъ біті ся. Понеже было у александра болші трітцеті тысящь пѣшіхъ, а конныхъ до трехъ тысящеі, всѣхъ въ воінствѣ ѕѣло іскусныхъ, на которыхъ сілу уповая, персідскую воіну Александръ началъ. Воістінну, ежелі бы ѳебаны времені уступая, міра попросілі, царь на іхъ прошеніе охотно соізволілъ бы. Ібо ѕѣло на персовъ во Асію ітті спѣшілъ, но понеже оружія, а не моленія употребіті похотѣлі, Александръ македонянъ на бої уготовалъ. Ѳебаны же протівъ непріятелеі много множае, велікою сілою, і нелѣностно стоялі. Обаче отъ македонянъ, [которые наблюдалі кадму крѣпость,] ѕодаді нашедшіхъ, окружені ѳебаны на самомъ бою падоша. А градъ взятъ і разграбленъ, і разоренъ до основанія остался, въ которої прічінѣ та надежда і мысль была Александру, да бы таковымъ паденіемъ і страхомъ утѣсняемі грекі, во время отшествія его смірнѣе былі. Ібо [обвіняющімъ ѳебановъ таварыщамъ

щамъ фоценсамъ, ї платенсамъ, по нраву ї угодностї їхъ сотворїтї желалъ] болѣе шестї тысящъ порубїлъ, трїдесятъ тысящъ продалъ, ѕа которыя 440 талантовъ сребра взялъ. Токмо пїндара стїхотворца фамїлїю оставїлъ, велїю бо любовъ ко ученымъ ѕнаменїтымъ образомъ покаѕа. Не подобаетъ же ї сего умолчатї, еже Александровыхъ дѣлъ спїсателїе о тїмоклее повѣствуютъ, яко ѕнатную ѳебанскую жену ѳракїйскїй нѣкоторый воевода насїловалъ, ї послѣ того отъ нея просїлъ денегъ, прїведшї же его жена та едїнаго ко кладяѕю, въ которомъ скаѕала многоцѣнныя своя вещы сокровенны бытї. воеводу убо того въ кладеѕѣ еже бы вїдѣтї нѣчто наклоншагося врїнула, ї съ верху каменїемъ убїла; ѕа таковое дѣло прїведеную къ нему во уѕахъ жену, вопросїлъ Александръ, чїя есї; она же не устрашївшїся рече, ѳеагенова есмь сестра, который былъ їѕбранъ царь, крѣпко на фїлїппа воюющъ ѕа волностъ греческую умре. Удївївся же царь тоя жены велїкодушїю, свободну со дѣтмї ея отпустїлъ.

Аѳїенсы же ѳебанскому паденїю тяжко ї жалостно соболѣѕнующе, убѣгающїмъ онымъ съ бою врата протїво царскому укаѕу отворїлї, которая прїчїна Александру толїко сталася досадна, яко вторымъ посолствамъ пакї мїра просящїмъ, тако на послѣдокъ отвѣщалъ, да бы рїторовъ, ї воеводъ, на которыхъ уповая многажды

гаждЫ мятежЫ чінілі, вЫдалі ему. Обаче напослѢдокъ къ сему проізведеся, да бЫ удержавъ ріторовъ і воеводъ во ізгнаніе послалі. которЫе вскорѢ ко дарію царю персідскому поідоша. Обаче прінужденЫмъ сущЫмъ грекомъ на іспимѢ рѢкѢ на персовъ ратоваті, Александра мнозі філософЫ і ріторЫ встрѢчаютъ, кромѢ діогена кініка, которЫі тогда бЫлъ въ корінѳѢ, і Александра ні во что вмѢняя, въ бочкѢ жівяше: удівляяся же ему Александръ прі солнцѢ сѢдящему, пріиде, і вопросі чего требуетъ. Онъ же рече: требую, да того отъ мене не отЪімеші, чего мнѢ датъ не можеші. КоторЫмъ отвѢтомъ велмі Александръ утѢшілся, і ко своімъ обратівся рече: хотѢлъ бЫмъ азъ бЫті діогенъ, аще не бЫ Александръ бЫлъ.

Въ греціі убо дѢламъ устроівшЫмся, пріходящеі веснѢ і самую грецію съ македоніею Антіпатру [которому ізъ пріятелеі наіпаче вѢрілъ] вручівъ, къ елеспонту съ воінствомъ поіде, і во асію неізреченнЫмъ сердца желаніемъ распалівся, прешелъ. Егда же ко брегу пріплЫлі, первѢе Александръ стрѢлу пустілъ, акі на непріятелскую землю, і вооруженъ съ карабля акі тріумфуя вЫскочілъ, і тако жертву прінесе, желая да бЫ его тоя земли людіе кромѢ всякаго прінужденія за царя пріялі. Посемъ непріятелеі гоняя, возбраняше воінамъ о разореніі Асііскомъ, да бЫ не разорялі того, чемъ обладаті будутъ. Воінства же его бяше трідесятъ двѢ тЫсящі пѢшіхъ, а коннЫхъ неболѢе пяті тЫся

щеї, да суденъ водяныхъ 180. І тако со не многою сїлою всю вселенную покорїлъ, не достоїно лї удївленїю, яко побѣдїлъ, їлї яко смѣло обшелъ, егда на толїко страшную бранъ не юношеї сїлныхъ, нї въ первомъ возрастѣ сущїхъ їзбралъ, но старыхъ многїхъ воїновъ древнїхъ, которые еще со отцемъ ї дѣдомъ на воїнахъ былї, понеже не тако на бою, яко въ воїнскїхъ дѣлѣхъ їскусныя їзбранны бытї, разумѣлъ. Чїнъ же воїнскїї не младїї, но 60 лѣтъ возраста їмущїї управлялї, ї ежелї бы кто увїдѣлъ полководца, реклъ бы, яко сїнглїтїка нѣкїя рѣчї посполїтыя вїдѣлъ, ї тако нї едїнъ отъ ратоборства бѣгу ятся, но всї едїнодушно побѣду одержавалї, не въ ногахъ бо коемуждо надежда была, но въ мужествѣ.

По семъ Александръ по всюду жертвы прїносїлъ, а наїпаче блїзъ трої їдѣже ахїллесовъ гробъ, [егоже сродника по матерї нарїцалъ,] ї сего радї счаслївѣїшїмъ їсполїномъ ахїллеса нарекъ, яко своїхъ храбростеї проповѣднїка омїра обрѣте. По семъ поїде на внутреннїя страны дарїя царя перскаго.

Сеї дарїї арсанїа царя сынъ, которыї бѣ четвертыї надесять отъ кїра, їже всею восточною страною обладалъ, а наїпаче сего радї Александръ восхотѣ їттї, на дарїа, яко отъ отца его фїлїппа данъ бралъ. Дарїї же напередъ прїслалъ, воспрещая гордымъ ї лютымъ посолствомъ, себе убо царя нарєї ї сродника боговъ, Александра же рабомъ своїмъ нарїцаетъ. а воеводамъ

своїмъ повелѣ, да бы неістоваго сего філіппова дѣтіща [тако бо его унічіжая наріцалъ] розгамі дѣтскімі тяжко наказалі, і облекше его одеждою червленою, связана ему вручілі, послѣді же на судно посадівъ его едінаго съ кормчіемі потопілі, воінство же его все въ далечаішія страны моря чермнаго загналі. Оні же повелѣніе царское хотяще ісполніті, у граніка рѣкі, [которая троаду отъ пропонтіискія раздѣляетъ страны.] со множествомъ воіновъ яко 20000 пѣшіхъ, і 20000 конныхъ собрашася, і у рѣкі брегъ, которымъ Александру весма імті надлежаше, облеглі. Александръ же аще і відѣ настоящую бѣду, яко со своімъ воіскімъ изъ ніжаішаго і нетвердаго мѣста, [бѣ бо мѣсто то мокротно і болотісто] акі бы изъ рѣкі протіву непріятелеі на высокомъ брезѣ стоящіхъ, не моглъ ополчітіся; обаче на свое счастіе і мужество, такожде і храбрость воіновъ уповая, рѣку прешелъ. І въ первыхъ акі не смѣя раді неудобності мѣста наступаті, обаче послѣді непріятелеі, не тако своімъ разумомъ, яко храбростію македонскою побѣділъ. На тоі брані персянъ 20000 пѣшіхъ, і 250 конныхъ убіто, македонянъ же не болѣе 39 человѣкъ побіто. Сія баталія велікую къ дѣламъ Александровымъ учініла память. Ібо согдіанамъ, (поморскаго царства крѣпость всемъ у варваровъ, і другімъ лідіискімъ людемъ, да бы повелѣніе его хранілі,) поволность даде.

Въ четвертыі день послѣ воіны изшедъ оттуду ефесъ

ефесъ страха помощію покорілъ. Потомъ ізъ магнісіи і тралловъ послы пришедше, грады своя ему въ подданство отдалі, которыхъ въ прісягу пріявъ, парменіона съ 2050 наемнымі, і равныхъ македонянъ чісломъ конныхъ, отъ верныхъ съ 200 человекъ послалъ. Посемъ мілітъ градъ оному протівящіися победілъ; і імъ обладавъ ко алікарнассу поіде, во первыхъ вся на путі стоящія грады взялъ. Алікарнассъ же градъ крепкіи осаділъ, і тоі не безъ труда взявъ, со землею сравнялъ. Пошедшу же ему въ карію, Ада каріиская царіца, [которая надъ всемъ царствомъ владетелствовала отъ онтобата, егоже Даріи послалъ ізгнана, нічімъ более во всеі каріі, токмо Аліндомъ градомъ тоя страны крепчаішімъ владела] Александру на встречу ізшедші, аліnду градъ отдала, і его вместо сына пріяла; царъ же ні дарованія женска, ні імене сыновня возгнушався, градъ пакі еі во обладаніе оставілъ. Потомъ всю карію покорілъ, і воспомянувъ учіненое ему почтеніе, Аде царіце всю даде во владеніе. Оттуду на лідію і памфілію поіде съ таковымъ намереніемъ, да бы устіе морское даже до фінікіи і кілікіи во обладаніе прівестi, і карабелное воінство непріятелямъ неполезное отправіті, і победівъ непріятелеі пісідскаго народа, съ радостію і велікімъ усердіемъ на даріа, которыі со многімі тысящамі воінства ізыті намеренъ, шествуя, во фрігію, [чрезъ которую воінство превождаше,] вошелъ.

КВІНТА

КВІНТА КУРЦІА О ДѢЛАХЪ СОДѢЯНЫХЪ АЛЕКСАНДРА ВЕЛІКАГО ЦАРЯ МАКЕДОНСКАГО.

КНІГА ТРЕТІЯ.

СОБРАНІЕ ВЕЩЕЙ КРАТКОЕ.

1. Келенскїй градъ, ї крѣпость взявъ Александръ, перво во фрїгїю градъ входїтъ, въ немже узолъ гордїевъ разсѣкъ, ї протїву дарїя їттї намѣрїлся.
2. О воїнствѣ персскомъ предложенїе, о которомъ по повелѣнїю дарїеву харїдемъ Аѳїнеанїнъ, їстїнное ї свободное сказавъ разсужденїе, обезглавленъ.
3. Слава персїдскїхъ царей, возсїявшу солнцу въ домъ грядущїхъ: такожде воїновъ Александровыхъ опїсанїе.
4. Отъ арзана Дарїева полководца Кїлїкїйскїя пустыя входы Александръ счастлїво взїмаетъ.
5. Егда въ рѣку Цїднъ радї омытїя тѣла безвременно внїде Александръ, недугомъ велїкїмъ одержїмъ бываетъ.
6. Александръ отъ вѣрнаго ї мудраго врача фїлїппа, емуже отъ всего воїнства велїкое бѣ благодаренїе, въ первое здравїе прїїде.
7. Устрабївся на дарїя устремїтїся помышляетъ, ї сїсена перскаго безумнѣ согрѣшївша убїтї повелѣ.
8. Дарїевъ прежде воїны совѣтъ, такожде воїновъ персїдскїхъ смущенїе ї блїжайшаго убїйства знаменїе.
9. Обоїхъ воїнствъ началнѣйшая ополченїя, ї собранїе.
10. Слово Александрово къ воїномъ.
11. Бой велїкїй, на которомъ Александръ 100000 пѣшїхъ ї 10000 конныхъ персовъ побѣждаетъ. другїхъ убѣгающїхъ поражаетъ.
12. Въ полкахъ дарїевыхъ премногїя корыстї емлетъ Александръ.
13. Матїре ї жены дарїевы, ї другїхъ благородныхъ въ плѣнъ взятыхъ плачъ о царѣ, егоже чаялї убїта бытї, їхже царскїмъ утѣшаетъ Александръ утѣшенїемъ.
14. Дарїево богатство премногое съ велїкїмъ чїсломъ честнѣйшїхъ вещей парменїону воевода їзъ дамаска предаде.

КНІГА ТРЕТІА.

1 Между тѣмъ временемъ Александръ радї наятія воїновъ послалъ Клеандра въ пелопонісъ съ деньгамї, Лікію же ї памфілію укрѣпівъ, поїде съ воїскімъ во градъ Келену. Въ то время посредѣ града того течаше рѣка Марсіа, которая ѕѣло преславно баснословнымї стїхотворцевъ греческїхъ стїхамї опїсуется, їсточнікъ ея отъ самаго верха горы їстекаетъ, съ велїкїмъ шумомъ ї ѕвукомъ воды чреѕъ каменіе внїѕу лежащее впадаетъ: ї оттуду распространяющїся прїблїжняя поля напояетъ. Ѕѣло чїста сама собою едїна їстекаетъ. Того радї вїдъ ея подобенъ естъ водѣ морской во время тїшїны пребывающей, путь стїхотворцемъ покаѕа въ басняхъ, которые напїсалї, акї бы богїнї воѕлюбївше сїю рѣку, тамождe на версѣ горы пребывалї. Но во градѣ ѕваніе особое їмѣетъ, а внѣ стѣнъ ї крѣпостей градскїхъ скорѣе ї пространнѣе течетъ, которую наѕываютъ Лікіа. Александръ убо во градъ пустый входїтъ, на крѣпостъ же въ которую убѣжалї, воїною нападаетъ, послалъ вѣстнїка къ непрїятелю воѕвѣщая, ежелї онї не покорятся, повелїтъ їхъ смертї предатї. Но тыя того вѣстнїка на башню ѕѣло прї высокомъ мѣстѣ стоящую, ї высоко соѕданую воѕведоша, какова высота естъ, смотрїтї ї александру воѕвѣстїтї повелѣваютъ, їнако бо онъ,

а їнако

а інако мы о крѣпості града того разумѣемъ. онъ вѣдаетъ яко мы непобѣдімі, на конецъ должні есмы за вѣру нашу смертію умреті. Но егда узрѣлі крѣпостъ во облежаніі, і на всякъ денъ бѣды восприімалі, просілі сроку на 60 дней, обѣщавающе градъ отдаті, аще Даріі не пришлетъ імъ на помощъ воінства. і егда уже время прейде, а помощі не імѣлі, отворілі крѣпостъ градскую Александру. Пріідоша по томъ ізъ града аѳінскаго послы къ нему, просяще, да бы плѣненыя у рѣкі наріцаемыя гранікъ грекі свободны учінілъ, онъ же къ німъ отвѣщалъ, не токмо тыхъ, но і іныхъ грековъ подобаетъ отпустіті въ домы іхъ, токмо по совершеніі персідскія брані, самъ же веліе тщаніе і мыслъ о даріі царѣ імѣлъ, о немъ же слышалъ яко еще евфрата рѣкі не прешелъ, отвсюду разныя воіны собралъ всѣмі сілами хотяше онуя начаті. Поіде съ воіскімъ чрезъ фрігію, многімі селамі, нежелі грады пребогату. въ то время была тамо століца нѣкогда бывшаго царя мідскаго, іменованіемъ гордія: чрезъ которую рѣка іменемъ сангаръ течаше въ равномъ разстояніі отъ понтіііскаго і кілікііскаго моря, тамо пришлі, гдѣ между тѣмі обоімі морямі Асіа естъ зѣло уска. Понеже отъ обоіхъ сторонъ моря наводненіемъ земля утѣсняется, которая съ другою отъ тѣхъ водъ свободною совокупляется, і кругомъ тѣмі водамі окружается, но отъ

болшія часті оную море одержітъ. відітся быті акі островъ, і ежелі бы малою частію своею не разделяло море, соедінілся бы. Александръ же покорівъ градъ, поіде въ капіще іовішево, і тамо колесніцу, на неіже гордіінъ отецъ міда ѣздяше, увідѣлъ, которая іныхъ простѣішіхъ колесніцъ не была лучші, но былъ у тоі колесніцы узолъ упутанъ, і многімі плетенмі въ себѣ самомъ связанъ, по сіхъ жітелі града того возвѣстілі, яко тоі по даному пророченію, Асіею обладаті будетъ. которыі тоі неудоборѣшімыі узолъ безъ труда развяжетъ. Александръ же веліімъ желаніемъ распалілся ко развязанію узла того. стояща же предъ німъ множество фрігіанъ і македонянъ ожідающе развязанія узла, смущені быша, зряще дерзновенную надежду его. зане тако былъ тоі узолъ упутанъ, откуду бы імѣлъ начало, ілі гдѣ бы былі концы, ні відѣті, ні позната было возможно. Тѣмже і самъ Александръ усумнѣвался, да бы себѣ не сотворілъ какова пророченія о несчастіі, аще того не возможетъ совершіті. Сего раді много не размышляя о тоі неудобності, веліімъ гласомъ рече: нѣстъ трудності како бы его распутатъ, і ізвлекъ мечъ вскорѣ разсѣче его, оное пророченіе, ілі ісполнілъ, ілі поругался ему.

По томъ восхотѣ даріа (гдѣлібо обрѣтается) постігнуті, вслѣдъ себе нікоего страха оставляя, Амфотеру морскіі флотъ вручілъ, у брега елеспон-

елеспонскаго: сухімъ путемъ ідыі, воінству даде полководца Еголоха, да бы іѕъ градовъ Лесвы, Хії, і Кона, осадныхъ непріятелеі іѕгналі, въ потребу же воінскую і казны даті повелѣлъ 500 талантъ. Антіпатру же, і которые греческіе грады во обереженії імѣлі, 600 талантовъ послалъ, по согласію дружескому да бы караблеі давалі, которые во елеспонтѣ на стражі былі. Понеже о смерті мемноновоі ні мало слышалъ, на котораго со всѣмі весма пошелъ, совершенно ѕная что безъ всякаго неудобства все дѣлно управітся, аще онъ въ мірѣ пребудетъ, і уже подъ градъ Анкіру прішелъ: ідѣже воінство вновъ управя въ пафлагонію поіде, імѣя съ собою енетовъ прародітелеі венецыіскіхъ (якоже нѣцыі мнятъ,) то государство покорілося, і ѕакладъ покоренія далі, і данъ опредѣлілі, которую бы весма персомъ недаваті. халатъ намѣстнікъ імъ отъ Александра оставленъ, самъ же новое воінство, недавно пріcланое іѕъ македонії вѕявъ въ каппадокію пошелъ.

2; Но дарії о смерті мемноновѣ услышавъ, яко не по намѣренію его бысть, опечалілся, всякую надежду іную отложівъ намѣренъ на Александра ополчітіся, ѕане расcуждая отъ полководцевъ прежде учіненая въ ратоборствії воеванія, похулілъ, і яко счастія неімѣлі. Того раді бліѕъ вавілона обоѕъ расположівъ, да бы дерѕновенно полкі его бранъ чінілі. Все воінство свое на полѣ поставілъ, і окопъ повелѣлъ учініті на

 10000

10000 воїнства. На утріе же по подобію царя Ксеркса на смотрѣ бывъ, і вечеру наставшу воїнство по подобающему во окопъ вніде, откуду по томъ ізшедше, поідоша на поля Месапотаміїскія, болшее множество конніцы і пѣхоты паче чісла показующе. Персовъ бяше 100000, между которымі было 30000 конніцы, пѣхоты мідскія 10000, конніцы 50000: пѣшіхъ баркановъ конныхъ съ палашамі і саблямі, 2000; пѣшіхъ 10000 подобнымъ образомъ вооруженыхъ послѣдовало. Армені прісламі ему пѣхоты 40000, і 7000 конніцы. Ірканы ізрядныї народъ воінскії, между тѣмі народы, 6000 конніцы. Делфы 40000 пѣхоты прісламі, множество іхъ было съ штыкамі желѣзнымі, а у іныхъ токмо древца копеіная обожженая, імже послѣдствовалі 2000 конніцы. Такожде отъ моря Каспііскаго 8000 пѣхоты: 200 конніцы прішлі, съ німі же незнаемії ізъ Асії народы, которыхъ было 2000 пѣхоты, 4000 конніцы. На конецъ у даріа было наемнаго воінства молопцовъ ізбранныхъ ізъ грецїї 30000. Понеже прізваті бактріановъ, Согдіановъ, Індовъ і іныхъ народовъ прі чермномъ морѣ жівущіхъ, імже окрестныя народы іменъ не знаютъ, время скорое не допустіло, таже болѣе предреченныхъ неімѣлъ. Тако на премногое воіновъ множество егда весело посмотрілъ, бояре его утверждалі ему надежду по обыкновенному совѣту; Обратівся же къ харідему Аѳінеаніну

въ воін-

вЪ воїнскїхЪ дѢлѢхЪ sѢло їскусному, їsгнану бывшу їsЪ отечества, отЪ Александра [повелѢлЪ бо его їsгнатї їsЪ Аѳїнъ] непрїятеля ему велїка, начатЪ вопрошатї, доволно лї естЪ сїлы ї могутства протїву Александра; онЪ же счастїе свое, ї чїнЪ, вЪ немже бывЪ, ї гордостЪ цареву sабывЪ, отвѢтЪ даде, еї ї ты царю слышатї, неглї мя восхощешї, ї asЪ аще нынѢ умолчу, то нїкогда повѢмЪ. Сїе толїко велїкое твое воїнство убраное, яко отЪ разнаго собраное народа, ї едва не всему востоку солнца подвїгшуся, порубежнымЪ народамЪ можетЪ бытї страшно; Преукрашено багрянїцамї, блїстающо отЪ sлата оружїе, сокровїщЪ же ї богатствЪ, аще бы кто прежде очїма не вїдѢлЪ, мыслїю бы уразумѢтї не возмогЪ. Воїнство же Македонское грозно, жестоко, ї неукрашено, но копїямї ї щїтамї покрываются, полкї непреодолѢнны, ї мужїе всеусерднї сплетенно вЪ строю стоящїї, нарїцаютЪ онї фалангїю, полкЪ главныї ї славныї пѢшїхЪ. гдѢ мужЪ сЪ мужемЪ, оружїе сЪ оружїемЪ совокупленно, мгновенїя едїнаго зрїтЪ їттї вослѢдЪ знамене, строї ї чїнЪ блюстї умѢютЪ всї, что лїбо повелѢваютЪ, всякЪ слушаетЪ, статї протївЪ супостату, окружїтї, обращатїся по крыламЪ, премѢнїтї ратующїхЪ, такЪ совершенно разумѢетЪ простыї воїнЪ, якоже ї полководецЪ. ТѢмже да не мнїшї їхЪ sлатомЪ ї сребромЪ доволствоватїся, но разумѢї, яко по сїе

время

время убожество держало їхъ въ честї воїнской. утружденї бо на ѕемлї почїваютъ, пїтаются тѣмъ, что могутъ обрѣстї, меншее время нежелї нощъ содержїтъ, спятъ. Мнїтся тебѣ яко коннїцу ѳессалїїскую, Акарїанскую, ї етолїїскую, народъ непреодолѣнныї, пращамї ї копїямї вмѣсто желѣѕа на концахъ обожженымї, побѣдїшї, нї како, но подобныя сїлы потреба. Въ тої странѣ їскатї їхъ, гдѣ тїї родїшася. Сребро то ї ѕлато радї наятїя воїновъ да послешї. бяше дарїї прїродою смїренъ ї кротокъ, аще бы счастїемъ не премѣнїлся. Того радї правды не могущъ стерпѣтї, гостя своего, которыї подъ ѕаступленїе его їѕъ отечества убѣже, егда ему полеѕныї даяше совѣтъ, повелѣ его смертї предатї. онъ же ї въ то время волностї своея не ѕабылъ. Рече бо, їмѣю, їмѣю готоваго смертї моея отмстїтеля, тої на негоже аѕъ совѣтъ тебѣ далъ, унїчїженыї совѣтъ моі будетъ тебѣ мстїтї. Ты же беѕчїнное твое обладателство погубїшї, ї послѣднїмъ временамъ обраѕецъ будешї: человѣцы счастїю послѣдствующїї, себе самыхъ токмо слушающїї, прїроду свою погубляютъ. Тако вопїющаго, повелѣннїї убїлї. Послѣдї же по скорымъ временемъ начатъ царъ о немъ жалѣтї, повѣдая предъ всѣмї яко їстїну глаголалъ, ї повелѣ его погребстї.

3: Былъ тамо ѳїмодїсъ менторовъ сынъ храбрыї юноша, емуже царъ повелѣ да бы отъ фарнабаса полководца, все їноѕемское воїско [въ немъ бо велїю їмѣлъ

надеж-

надежду] взялъ, і подъ своімъ управленіемъ імѣлъ. Фарнабасу же полководскую булаву, которую мемнону прежде даде, послалъ. Въ то время на него опечаленаго помыслами о будущіхъ бѣдствахъ, сонъ тяжкіі нападе, іли отъ печалі, іли отъ пріроды самъ себѣ пророчество учінілъ. Відѣ бо во снѣ акі бы обозъ Алеѯандровъ свѣтлостію велікою огненною сіялъ, по томъ, акі бы тогожъ Алеѯандра предъ него прівелі въ тоі одеждѣ, въ которую его самаго дарїа облачілі і поздравлялі яко царя, послѣді же въ Вавілонѣ на конѣ ѣзділъ, таже вскорѣ і съ конемъ невідімъ бысть. Сіе волхвы всяческі толкуя, нанеслі ему печаль веліку, понеже иніі на утѣшеніе ему толковалі, яко обозъ Алеѯандровъ пожженъ, і самого Алеѯандра не во своеі одеждѣ царскоі, но въ персідскоі простоі пріведена узріть. Друзіі же повѣдалі яко свѣтлыі обозъ Алеѯандровъ славу его знаменуетъ: і яко Асіею владѣті будетъ, въ семъ ізвѣстнѣішая пріччіна понеже во одеждѣ въ которую Даріі облеченъ былъ, егда царя его нарекалі. Тѣмже і древнія случаі, якоже случается въ бѣдахъ, воспомінающе, рекоша бо: Даріі въ началѣ владѣнія своего хотѣлъ повелѣті еже бы образецъ ноженъ персскаго меча премѣніті, подобіемъ греческімъ, сего раді халдеістіі волсві реклі. яко государство персское ктому народу пренесено будетъ, егоже оружіе возлюбілъ. но Даріі о істолкованіі общемъ прівідѣнія своего

 соннаго

соннаго пребывая радостенъ, повелѣ ітті воінству до рѣкі евфрата. Сіце пішутъ, что обыкновеніе было персское, во первыхъ, егда восходітъ солнце, і пакі второе, егда уже день болшіі, трубою ѕнакъ давалі воінству отъ царева шатра, еже бы рушілось въ путь. на верху того шатра образъ солнца въ крістал ѣ ѕатвореныі свѣтілся, ідѣже его моглъ всякъ відѣті. воіско же таковымъ строемъ і чіномъ ходіло: Неслі прежде огнь святыі і вѣчныі (якоже оні наріцаютъ) на сребряныхъ жертвеннікахъ, во слѣдъ же іхъ ідоша волсві персідстіі поюще, послѣдствовало волхвамъ 365 юношеі: во одеждахъ багряныхъ, толіко чісломъ, еліко днеі въ году. [такожде бо персяне навыклі годъ ісчіслять.] По томъ веѕлі колесніцу, коні бѣлыя імущую, Іовішу воѕложеную. вслѣдъ тоя конь прірoдою ізрядныі і велікіі, котораго наріцалі коня богу солнцу. управітелі же коня того імѣлі ѕлатыя прутікі і бѣлыя одежды. Не далече отъ сіхъ 10 колесніцъ ѕлатомъ і сребромъ преукрашены, во слѣдъ колесніцъ, конныхъ 12 отъ языковъ разныхъ оружіемъ і образы. блізъ іхъ шлі 10000 человѣкъ, іхже персяне безсмертнымі наріцаютъ. паче всѣхъ іныхъ тіі преукрашены і преіспещрены. былі на ніхъ чѣпі ѕлатыя, самі въ ѕлато одѣяны, исподнія же одежды імѣлі каменіемъ драгоцѣннымъ, і бісеромъ украшены съ рукавамі, тѣмъ послѣдовалі 15000 сродніковъ царскіхъ.

Сіі

Сіі одѣяны былі акі жены, а не акі воіні, наріцающеся доріфоры (сірѣчь копіеносцы.) близъ іхъ, которые изъ казны царскія одежду брали, шлі предъ колесніцею, на которой превысоко Дарій сідѣлъ. По обоімъ странамъ былі златыя і сребряныя ідолы къ колесніцѣ прігвождены. дышло на нѣкоіхъ мѣстахъ каменіемъ драгімъ украшено, стоялі на немъ два ідола златыя едінаго лактя вышіною, отъ ніхже едінъ міра, другій брані знаменіе являлі. между імі былъ орелъ златый съ простертымі крыламі. Одѣяніе на царѣ паче всѣхъ сластолюбіе являло. занеже багряніцы средіна бѣлымъ шіта была, одѣяніе верхнее златое, понемъ ястребы златомъ тканыя, акі бы носамі между собою дралися, поясъ златый на немъ былъ по женскому обычаю, на немже вісѣлъ мечь, ножны самыя, отъ цѣлаго каменя драгоцѣннаго. Кідарь былъ на главѣ [персы тако наріцаютъ царскую шапку і знаменіе его] красная обязанія, полосы бѣлыя імущъ окружаше его. за колесніцею послѣдовалі 10000 копеіщіковъ, копія сребромъ обложены, вмѣсто же концовъ желѣзныхъ златыя былі. По обоімъ странамъ шлі честнѣйшіхъ сродніковъ его 200 человѣкъ, а въ слѣдъ іхъ пѣшіхъ 3000. потомъ 400 коней царскіхъ велі. Здѣ уже акі бы на едіно попріще отстояніемъ, маті даріева, іменемъ Сісігамба на колесніцѣ сѣдящі, на другой жена его, множество женскаго пола близъ царіцъ ідоша

на конѣхъ. по ніхъ пять надесять (якоже оні нарі-
цають) Армамаксовъ. На которыхъ царевы дѣті
і кормілицы іхъ, скопцевъ множество многое, которые
между тѣмъ народомъ въ мілості і честі велікоі.
По томъ наложніцъ царевыхъ 360 ѣхалі на колесні-
цахъ, во одеждахъ царскіхъ. а за німі казну цареву
везлі велбудовъ 300. і 600 месковъ: прі ніхъ раді защі-
щенія былі съ саідакамі. здѣ такожде жены сродні-
ковъ і друговъ даріевыхъ послѣдовалі, і поваровъ
было множество. Последніі же былі съ своімі полко-
водцамі легко вооружені, которые понуждалі полкі.

Еже лі бы кто на воіско македонское посмотрілъ,
вся бы въ протівномъ образѣ узрѣлъ. мужіе бо і коні
сіялі не златомъ, ні пестрымъ одѣяніемъ і украше-
ніемъ, но отъ булата і мѣді, полкі і стоятні і ітті
готовы, не множествомъ ілі тяготою сокровіщъ
обременены, полководца своего не токмо знакъ, но
мановеніе прілѣжно всі наблюдалі. мѣсто же обозу і
піщі полученіе воінству ізобілно было. Тѣмже Але-
ѯандръ въ полкахъ ратныхъ людеі доволно імѣлъ.

4. Даріі же толь велікаго народа царь въ тѣсномъ
мѣстѣ утѣсняемь, въ которомъ боі далъ, і раді утѣ-
сненія малая часть воіновъ осталася, о чемъ отъ маке-
донянъ поруганъ стался. Въ то время Алеѯандръ въ
каппадокіі Абістамена намѣстніка оставівъ, поіде въ
Кілікію со всѣмъ воінствомъ, і прішелъ въ ту страну,
которая

которая обозъ Кіровъ наріцалася. Тамо бо обозъ Кіровъ лѣтомъ стоялъ егда на кріса въ лідію съ воінствомъ своімъ шелъ: была въ разстояніі та страна отъ путі, імже въ Кілікію входімъ, верстъ 50: жітеліе то мѣсто наріцаютъ Пілась ілі врата, і тамо входъ велмі тѣсенъ, окопы бо самородныя акі бы человѣческою рукою созданы. Тѣмже Арсанъ намѣстнікъ царства Кілікіїскаго разсуждая словеса мемнонова, прежде тоя воіны, совѣтъ своі не здравыі умыслілъ къ совершенству прівесті, сіестъ Кілікію огнемъ і мечемъ разорітi, да бы тѣмъ способомъ пусты мѣста Алеѯандру оставіті, что ні было къ препітанію потребнаго, істребіті: пусту землю і безплодну, (которую охраніті не возмогъ,) оставіті і отъіті. Но много лучше было бы врата оная і тѣсное мѣсто, іміже есть въ Кілікію пріступъ і входъ, ратнымі добрѣ осадіті, верхъ горы надъ тѣмъ путемъ вісящъ засѣсті, откуду безъ гібелі своіхъ, непріятелю вніті возбранілъ бы, ілі бы побѣділъ. Тогда не многіхъ оставя путь стрегущіхъ, самъ возвратілся: разорітель своеі землі бывъ, которую отъ разоренія свободіті долженъ. Сего раді которыхъ оставілъ, узналі, что на смерть іхъ оставілъ, ні зрѣті на непріятеля хотѣлі, аще і малымъ чісломъ укрѣпіті мѣсто моглі бы, понеже Кілікію гора неразделімая, каменная, і вертепаміісполненая

окружіла: которая всявшіся отъ моря ідетъ кріво, по едіну страну, і по другую такожде даже до сопротівнаго брега. Въ тоі странѣ далече отъ моря отстоящеі суть троі врата, входъ къ німъ ѕѣло труденъ і тѣсенъ, едіными въ Кілікію входятъ, імѣетъ надъ моремъ поля велікія, і потокі текутъ равніною. Тѣмже і преславныя рѣкі піранъ і цыдна текутъ. Достоіна воспомінанія рѣка цыдна не раді велічества і глубіны, но раді удівітелныя і чістыя воды, понеже тіхо ісъ істочніковъісходящі по чістоі ѕемлѣ течетъ, не текутъ въ оную скоротекущія рѣкі, которыя бы ея тіхому теченію препятіемъ былі. Сего раді нічімъ возмущаема, і велмі студена. ібо такожде укрывается веселымі берегамі, вездѣ устіямъ своімъ подобна, даже до моря течетъ. Множество въ тоі странѣ гробовъ преславно стіхамі ізваяныхъ, но ветхо вездѣ является. Показывалі назначеныя градовъ мѣста, гдѣ древле былі Лірнісъ і ѳеба, тіфонеева пещера, і коріева дубрава, ідѣже шафранъ родітся, віделі много вещеі древніхъ, но нічто знатно, токмо отъ человѣкъ слава і воспомінаніе бывшее. Алеѯандръ же въ оная врата віде которые наріцаются Пісы, і прілѣжно расмотрілъ положеніе того мѣста. Глаголютъ, яко счастію своему удівлялся, яко ежелі бы восхотѣлъ непріятель, моглъ бы его тамо съ воінствомъ каменіемъ побіті.

побіті. Ібо быль путь таковь узокь і тѣсень, яко едва четверо вооруженыхь купно моглі пройті; гора надь нимь вісіть, імущая разсѣліны, ізь нея же істочнікі частыя текуть. обаче Алеѯандрь легкіхь воіновь іменемь ѳракіань послаль напредь, і велѣль імь везде путь осмотріті, да бы утаяся непріятель нечаянно не напаль на ідущіхь Македонянь. понеже ратныхь людеі множество на верху горы сідѣло сь напряженымі лукі, сь непріятелі брань готовы былі творіті. Сіце воіско пріиде ко граду Тарсону, но персяне тогда его зажглі, да бы Алеѯандрь вь толь богатыі градь не вшель. Алеѯандрь же Парменіона сь усердными воіны, гасіті его послаль, познавше же іхь персяне оть страха убѣжалі. Алеѯандрь же во градь вніде, і не даде ему сгорѣті.

5. Посредѣ града текла рѣка цыдна, о неіже речеся выше, тогда же было лѣто, егоже теплотою і солнечнымь жаромь кілікія жегома была. і день такожде случіся безмѣрно жарокь. Тамо царя, пылью і потомь утружденаго, удівітелная та вода убѣділа да бы жаромь одержімое тѣло омыль, сего раді совлекь сь себе одежду свою всю предь очесы воінства, помышляя купно еже бы себѣ похвалу нѣкую сотворіті, да бы все воінство на немь увідѣло одѣяніе простое, егда же токмо вніде вь воду, се внезапу ему всі составы его начаша древянѣті і цепенѣті, і едва не все

тѣло

тѣло прїродную свою теплоту погубїло озябшо; вїдѣвше же рабї его „ акї мертва їзнесоша кь шатру безь памятї суща. Сего радї велїя печаль наїде на обозь, ї весма уже плачь бысть ї рыданїе сь воплемь, яко на путї, кь толь велїкїмь ї высокїмь дѣламь, царь памятї вѣчныя достоїныї поступая, не навоїнѣ нї оть непрїятеля убїень, но вь водѣ мыющся погїбе. Дарїї аще ї воїнства Алеѯандрова не вїдѣль, но уже акї побѣдїтель прїблїжашеся. Рекоша же македоняне кь себѣ, егда прїїдеть на нась дарїї, то како можемь возвратїтїся вь домы нашї чрезь тѣ государства ї землї, которымї мы яко побѣдїтелї прошлї, понеже гдѣ їлї супостать попалїль, їлї мы разорїлї, аще бы ї нїкто не гонїль нась, вь велїкїхь степяхь, оть глада ї нужды погїбнемь, кто намь бѣгущїмь время бѣжанїя трубою назначїть; Кто дерзнеть по Алеѯандрѣ нась управлять; аще же мы даже ї до елеспонта убѣжїмь, тамо кто намь караблї уготовїть, їмїже бы намь преїтї, ї егда обратїлїся сь болѣзнїю велїкою ко царю глаголюще, тої жїтїя нашего цвѣть, тої намь быль храброе сердце, ї царь, ї вь воїнѣ товарыщь, зѣло намь печаль велїю сотворїль, тако велмї вь ужасѣ плакалїся. Тогда легчае ему прїїде дыханїе, очї отверзь, ї помалу вь себе прїшель, около себе стоящїя другї позналь, вь томь токмо не їмѣль отраду болѣзнї своея, яко премногое бѣдство уразумѣль,

мѣлъ, печаленъ же бѣ ѕѣло о худомъ ѕдравіи своемъ. понеже пріидоша вѣсти, яко даріи совершенно въ кілікію пятію днямі пріидетъ. о томъ убо Алеѯандръ въ жалості былъ, что его акі бы связана въ болѣзні хотѣлі Дарію предаті, і ізъ рукъ самыхъ тако велію побѣду отъяті, і яко мерско і срамно въ шатрѣ імѣлъ умреті, повелѣ други своя і врачевъ къ себѣ прізваті, і тако къ німъ рече. Відіте лі како мя фортуна срѣте: мнітмися яко звукъ вооруженаго дарія слышу, которымъ азъ войну нанесъ, тіі мнѣ воздаютъ, і ищутъ мя самаго съ нею. Знатно что даріи толь прегордыя грамоты піша ко мнѣ, імѣлъ совѣтъ со счастіемъ моімъ, но нікакоже утѣшится аще азъ мнѣніемъ своімъ ѕдравіе мое немощное врачеваті буду, время, нужды, і дѣла моя, на не скорая врачеванія, і въ продолженіе ідущая, і на лекарі не прілѣжныя зрѣті не будутъ, лучше бо мі есть умреті мужественно, нежелі ѕдраву быті не во время. Сего раді врачеве, аще что могутъ, і разумѣютъ, да знаютъ, яко не тако отъ смерті, якоже на брань врачевства отъ ніхъ требую. Тако бѣдственная упрямость его, нанесе всѣмъ велію печаль, того раді всякъ его молілъ да бы страха і бѣдства сіцевымъ безсовѣтіемъ не умножілъ, но врачевъ бы послушалъ, ібо лекарства неізвѣданыя, всѣхъ устрашаютъ, бываетъ что і на пагубу его съ боку непріятель денгамі поострітъ. Ібо даріи повелѣлъ всѣмъ возвѣстіті, еже лі кто Алеѯандра убіетъ

1000 талантовЪ вЪ дарЪ пріїметЪ, того радї чаялї, яко нікто можетЪ дерзнутї еже бы датї ему лекарство, которое радї самыя новостї прїродѢ его могло бы бытї подмнїтелно.

6: былЪ между благородными нѢкїи врачь філїппЪ арканянінЪ родомЪ, которыї прїшелЪ сЪ нїмЪ ізЪ македонії на ту воїну, данЪ царю юну сущу вЪ хранїтелство путешествованїя, вѢренЪ ему ї оберегатель здравїя надежныї, любілЪ бо его велмї, не токмо акї царя, но ї акї свое воспїтаніе. тої обѢща прїнестї ізбранное ї совершенное лекарство, которое сїлную могло отгнатї немощЪ, обаче сїе всѢмЪ показалося не угодно, кромѢ немощнаго, которыї таковое бѢдство страдалЪ: понеже все весма, кромѢ едїнаго замедленїя моглЪ терпѢтї, оружїе воїнское ї полкї предЪ очмї его былї, ї побѢду свою вЪ томЪ їмѢлї, токмо да бы предЪ знаменамї АлеѮандрЪ моглЪ стоятї. На конецЪ ї о томЪ стужалЪ, что лекарь прїказалЪ, да бы по трїехЪ днехЪ прїнялЪ лекарство; вЪ то время грамоты отЪ вѢрнѢїшаго его болярїна, їменемЪ парменїона прїшлї, которыї ему возвѢстїлЪ, да бы здравїя своего філїппу не вврялЪ, понеже дарїї дарамї подкупїлЪ его, 1000 талантовЪ сребра ему послалЪ, ї сестру свою вЪ жену датї ему обѢщалЪ. Велїкую печаль АлеѮандру то пїсанїе учїнїло, ї страхЪ неже надежду їмѢло. самЪ вЪ себѢ таїно разсуждалЪ, їспїю лї сїе лекарство, да вЪ немЪ познаю, какая

отрава

отрава есть, ї что лї бо случїтся, можетъ праведно случїтїся, їмамъ лї вѣрность докторскую обличїтї, їлї предамъ себе въ шатрѣ смертї, но лучше есть ѕа ѕлобу чуждаго, неже ѕа страхъ своï погїбнутї. Сїце многое время съ раѕмышленїемъ раѕно боролся, а еже ему было напїсано, нї кому повѣдалъ, грамоту бо своею печатїю ѕапечатавъ, подъ воѕглавїе положїлъ, ѕа два же днї сїе бысть, прїспѣ третїї отъ врача наѕначеныї день. Врачь же въ рукахъ їмѣя съ лекарствомъ сосудъ, внїде въ шатеръ, ї уѕрѣвъ его Алеѯандръ, поднялся мало, ї лактемъ опреся, грамоту отъ парменїона въ лѣвоï рукѣ держащь, чашу съ лекарствомъ прїемлетъ, ї беѕъ всякїя бояѕнї ї страха выпїлъ. по томъ даде фїлїппу грамоту оную ї чїтатї повелѣлъ, ї съ лїца его (егда чїталъ) очесъ не спустїлъ, смотря еже бы въ немъ ѕнаменїе каковое совѣстї воѕмоглъ уѕрѣтї. но онъ прочетъ паче негодованїе, неже бояѕнь въ себѣ покаѕалъ, ї одежду верхнюю, съ грамотою предъ ложе царево повергъ, рече: о царю воїстїнну ѕдравїе мое всегда въ рукахъ твоїхъ было, но нынѣ раѕумѣї, яко божескїмъ духомъ твоїмъ жїву, неправедно оклеветанїе на мя ї лжїво, ѕдравїе твое покажетъ, егда тя отъ сея болѣѕнї свобожду; молю тя да сохранїшї ѕдравїе мое въ цѣлостї, а нынѣ страхъ отгонї отъ себе, да бы свободно лекарство жїламї овладѣло, ї не будї печаленъ, понеже друѕї їстїнно вѣрнї, ї прїлѣжнї, но неправедно тя воѕмутїлї. Сїе же слово не токмо радость, но ї надеж-

ду велїю царю прїнесе. Сего радї тако рече, фїлїппе, аще бы тебѣ сїе бозї попустїлї, ї коїмъ лїбо образомъ восхо; тѣлъ бы ты любовь мою увѣдать. вѣмъ яко їної бы промыслъ ты обрѣлъ, но лучше воїстїнну что ты не їскусїлъ, нї пожелалъ. Азъ ту грамоту аще ї взялъ, обаче лекарство твое выпїлъ, ї нынѣ разумѣю, что ты не менше о вѣрностї своеї, елїко о здравїї моемъ печешїся: ї сїя рекъ, десную ему руку подаде; Лекарства же того толїка сїла была, яко послѣдующему оболганїю парменїонову помогла, уже бо едва дыхаше, но обаче врачь всякое прїлѣжанїе чїнїлъ, обмїрающаго водкамї натїралъ, по томъ пїщею, ї обонянїемъ разныхъ водокъ укрѣплялъ. Егда же увїдѣлъ яко начатъ къ первому здравїю прїходїтї, овогда матерь ї сестры, овогда же настоящую побѣду воспомїналъ ему. егда же лекарство болѣе влїяся въ жїлы, ї тѣло по малу здравїе ї сїлу воспрїїматї начаше, во первыхъ разумъ крѣпость свою, по томъ ї тѣло еще надѣянїе лучшее здравїя воспрїяло, по третїемъ убо днї, егда въ самое здравїя состоянїе прїїде, воїнству явїлся, тогда не менше на фїлїппа, неже лї на Алеѯандра съ радостїю воїско смотрїло, деснїцу его всякъ обїмаше акї настоящему богу благдарствїе возсылалї; неятовѣрно воїстїнну какъ тої народъ кромѣ прїроднаго почїтанїя ко царемъ своїмъ, колїко сему царю Алеѯандру покарялся, ї любовїю къ нему распалялся. їбо чаялї о немъ, яко нїкоего дѣла кромѣ помощї божїя ї волї не начїналъ.

По-

Понеже і счастіе непремѣнялося, сего раді свобожденіе болѣзні вь славу обратілося ему. возрастъ такожде едва вь сіцевыхъ совершенъ прічінахъ, обаче доволенъ былъ, і всякія дѣла добрѣ управлялъ, і нравы его вся украшалъ, меншыя же прічіны всякую ему охоту наіпаче кь воінѣ умножалі, работу тѣлесную между тѣмъ імѣлъ, украшенія же одеждъ на себѣ, і бодрость воінскую малымъ чімъ разнствующу отъ простаго человѣка носілъ, імже онъ ілі разума дарованіемъ, ілі благонравіемъ, да бы равно возлюбленъ і почтенъ былъ, послѣдоваше.

7: Но дарії царь пріявъ вѣсть о немощі его, еліко могъ съ воіскомъ своімъ толь обремененнымъ велікою скоростію до евфрата рѣкі поіде; мостъ устроілъ, і пятію днямі воінство превелъ, ускоряя, еже бы кілікію осадіть. Тѣмже Алеѯандръ совершенное получівъ здравіе, ко граду солонсу прішелъ, котораго взявъ, повелѣ собраті съ ніхъ за вінность іхъ 200 талантовъ сребра, а крѣпость градскую воінамъ вручілъ. По томъ обѣты о полученномъ здравії своемъ іграмі свободно ісполнілъ, [і тѣмъ показалъ что онъ непріятеля за мало цѣніть] воздавая честь Ескулапію, і Мінервѣ. На сія же ігры смотряющу, пріідоша кь нему радостныя вѣсті ізъ Алікарнасса, яко воіні его побѣділі персовъ. Міндіане же і кавніане і многія тоя страны покорі-

лїся ему. По окончанїї же тѣхъ їгръ, поїде обозомъ, і на рѣкѣ Пїрамѣ мостъ учїнївъ, во градъ Малломъ прїїде, а оттуду въ другую нощъ подъ градъ Кастабулъ прїшелъ. тамо встрѣтїлъ его Парменїонъ, егоже на осмотренїе путї лесїстаго послалъ, чрезъ негоже надлежало їттї ко граду Іссѣ. тѣсныя путї тамошнїя вся онъ уже одержалъ, ї нѣкую часть воїновъ поставїлъ, градъ Іссу пустъ ї оставленъ взялъ, оттуду же прїшедъ, їзгналъ персянъ сѣдящїхъ їзъ горъ внутреннїхъ, ї своїхъ поставїлъ, а на путї везде заставы розставїлъ, якоже речеся побѣдїтель ї возвѣстїтель самъ прїшелъ. По томъ Алеѯандръ прїїде съ воїскомъ ко граду Іссѣ, їдѣже полководцевъ на совѣтъ собравъ, съ нїмї купно совѣтовалъ, что учїнїтї, їттї лї въ далшїї путь, їлї воїска ожїдатї їзъ македонїї їдущаго, о немже вѣдомость всеконечная была яко ускоряше. Парменїонъ совѣтовалъ, яко мѣсто ко бранї не можетъ бытї лучшее ї способнѣе, егда пространно велїкїя воїска обоїхъ цареї станутъ здѣ. понеже [рече] тѣснота мѣста дарїево множество не вмѣстїтъ, пространства ї полеї блюстїся подобаетъ намъ, гдѣ насъ окружїтї їлї неначаяннымъ нападенїемъ побѣдїтї возмогутъ. Азъ того токмо блюдуся, да бы не радї мужества перскаго, но радї утружденїя нашего мы не былї побѣжденї, понеже аще пространнѣе станемъ, то пер-

персяне не утруждены оттуду на насъ наїдутъ. Сіцевыї же совѣтъ его ѕдравыї ѕѣло пріятенъ Алеѯандру явілся. Сего радї соїѕволілъ царь въ тыхъ тѣснотахъ Дарія ожїдатї. бяше же въ воїнствѣ его нѣкії Сїсенъ персянінъ, которыї въ нѣкое время отъ воеводы егїпетскаго къ філїппу былъ посланъ, ї прї немъ остался, отъ негоже дарамї ї честїю велїею почтенъ былъ, нынѣ же со Алеѯандромъ во Асїю на воїну прїшелъ между вѣрнымї другамї почтенъ. Тому едїнъ отъ крїтскїхъ воїнъ грамоту не вѣдомо чьею печатїю ѕапечатану подалъ. Которую послалъ Набарѕанъ Дарїевъ воевода, моля Сїсена, да бы достоїное нѣкое дѣло, їскуствомъ своїмъ ї благораѕумїемъ сотворїлъ, обѣщавая ему велїю честь ѕа сїе у царя обрѣстї. Сїю грамоту многократно Сїсенъ. будто нї едїно мысля ѕло, носїлъ ко Алеѯандру. Но въ таковомъ тщанії, ї управленії бранї упраждняющагося вїдя, свободнаго времене ожїдалъ, ї сїцеваго радї продолженїя подсмотренъ стался. Понеже та грамота прежде Алеѯандру вручена, нежелї ему была отдана, Которую прочетъ, неѕнаемою печатїю ѕапечатавъ, радї їскушенїя вѣрностї его отнестї къ нему повелѣлъ. мняше бо Сїсенъ утаїтї ѕлое свое намѣренїе, ї тако отъ Крїтянъ, бывъ между їмї на воїнѣ, беѕъ всякаго сумнѣнїя, по повелѣнїю цареву убїенъ бысть.

8. Їуже

8: І уже греческое воіско, іхже Өімондъ у Өарнабаза наняль, было безъ всякаго сумнѣнія, і весма надѣющеся на побѣду, ко Дарію пріідоша; Сіі всеусердно совѣтовалі, да бы возвратілся, і къ пространнымъ Месопотамскімъ полямъ пошелъ. А еже лі таковыі ему совѣтъ не нравенъ, лучше да бы воіско то безчісленное раздѣлілъ, і да бы не на едіну счастія побѣду, вся перскаго государства сілы і могутства предпоставілъ. Сеі же совѣтъ царю, а наіпаче боярамъ его не угоденъ явілся. глаголаша бо яко вѣрності не надежныя і ізмѣны подкупныя блюстіся подобаетъ. Ібо не іныя раді віны воіско раздѣліті совѣтуютъ, токмо да по томъ отдѣлівся отъ насъ, [еже лі мы побѣждені будемъ,] самі себе предадутъ Алеѯандру. Нічто [рекоша] здѣ есть надежнаго, і здраваго, токмо бы воіскімъ окружівшімъ сіхъ ізмѣнніковъ, смерті предаті, во знакъ і свідѣтелство ізмѣны предбудущімъ временамъ. Но даріі акі добродѣтеленъ і кротокъ государь, сіце рече: сего азъ нікоімъ образомъ не сотворю, да бы повелѣлъ оныхъ, которые на вѣрность мою пришлі ко мнѣ, воінству моему смерті предаті. і которыі народъ мнѣ по томъ здравіе свое ввѣрітъ, кровію лі нынѣ толікаго воінства рукі моя омочу. непрілічно дѣло есть да бы кто за безумныі совѣтъ, смерті преданъ былъ. Ібо ніктоже будетъ протчее совѣтоваті, на сіе зряще, аще сімъ за совѣтъ

іхъ

їхъ неразумныї казнь сотворїмъ. По томъ по всякъ день прїзывалъ їхъ къ совѣту, і отвѣтствоватї велѣлъ, кто разумнѣе что речетъ. обаче мало вѣрїлъ їмъ. напослѣдокъ же повелѣлъ, сїце грекомъ возвѣстїтї. За усердїе ваше, зѣло васъ благодарствую. но аще возвратїлся бы я назадъ, безъ всякаго сумнѣнїя царство мое предалося бы Алеѯандру. їбо воїна отъ прослутїя ї славы воспрїїмаетъ счастїе, а кто возвращается назадъ, чаютъ людї что онъ бѣгу предается. Продолжїтї бо воїну, неразсудное дѣло есть. наїпаче толь велїкое воїска множество, во время блїзъ прїблїжающїяся зїмы, въ странѣ пустої, отъ своїхъ ї отъ непрїятеля разореної, чїмъ препїтатї будемъ. Тѣмже зрящымъ на древнее обыкновенїе праотцевъ нашїхъ, не надлежїтъ намъ воїска раздѣлятї, которые вскорѣ всѣмї сїламї ї едїнодушно всегда воевалї. І воїстїнну Алеѯандръ прежде сего страшенъ во время непрїсутствїя моего не разсудно гордостїю въ суетної надеждѣ возносїлся. егдаже токмо услышалъ о мнѣ, скоро во обереженїе упрямость свою премѣнїлъ, въ тѣснотахъ лѣсныхъ, акї нѣкїї звѣрь дїкїї несмысленно, [стукъ ї звукъ услышавъ мїмоходящїхъ] утаїлся. Уже бо лїцемѣрїемъ воїновъ своїхъ здравїя лїшаетъ, но не менше ї самъ постраждетъ, совершая бо брань, въ томъ вертепѣ крыющїхся боязлївыхъ македонянъ себѣ въ порабощенїе покорю. Сїце гордо паче, нежелї разумно ї їстїнно глаголалъ дарїї. Напослѣдокъ все

Ж сокро-

сокровіще свое, ізбраннѣйшыя і дражайшыя вещі въ дамаскъ сірійскій съ немногімі ратными людмі послалъ, самъ же съ оставшімся обозомъ въ кілікію поіде. А вслѣдъ его по обыкновенію отеческому, жена, мать, дщері дѣвіцы съ сыномъ младенческаго возраста, ідоша. Въ ту же нощъ, і Алеѯандръ тѣсными проходы даже до сіріи пріиде, въ которую і дарій такожде къ тому мѣсту, которое Піли іли врата Аманійская наріцаются. Нічімъ сумнѣваліся персяне, яко Македоняне уже прежде взятый оставівше Іссу градъ, ізъ него убѣжалі. Понеже такожде раненыхъ і немощныхъ нѣкоторыхъ поспѣшіті во слѣдъ обозу немогущіхъ, плѣнілі. Іхже Дарій, совѣтомъ своіхъ болярь подвущенъ, жестокімъ мучітелствомъ, обсѣкъ. і обжегъ рукі, повелѣ сквозѣ воіско свое водіті, да бы управленое воінство его відѣлі, і все доволно разсмотрівъ царю своему возвѣстілі. Потомъ собралъ обозъ, і прешелъ рѣку Пірамъ, надѣяся яко достігнувъ на хребтахъ убѣгающіхъ македонянъ побѣдетъ. Но тії, імже обсѣкъ рукі, къ воінству македонскому пришедше, возвѣстіша, что за німі Дарій зѣло скоро гонітъ. Імже едва повѣрілі. і тако послалі осмотрітелей на пріморіе відѣті, самъ лі ідетъ, ілі которыі его полководецъ съ полкомъ своімъ, знакъ пріходящаго воінства показуетъ. Но егда осмотрітелі уже прібліжіліся, ізд алече іхъ зѣло велие воінство увідѣлі, поля повсюду огнемъ наполнены, отъ негоже въ велікомъ свѣтѣ былі, акі во огні горѣлі, понеже раді

разныхъ

разныхъ скотовъ множества персяне пространно і нечінно ходілі. Того раді Алеѯандръ на томже мѣстѣ обозъ распространіті повелѣ, радостенъ яко [болѣе себѣ желалъ что въ тѣхъ тѣснотахъ;] первую баталію імѣлъ учініті. Прочее якоже случается, егда последняго страха время пріблїжілося, та радостная Алеѯандрова надежда въ печаль претворіся, убоялся бо тогожде своего счастія, которое ему дотолѣ мілостівно помогало, і не безъ прічіны о непостоянствѣ его і несостояніі отъ тѣхъ вещеі даныхъ ему разсуждалъ. Понеже токмо уже едіна нощъ остася, которая последнее всего премѣненіе содержала. і пакі наіпаче болшіі бѣдства подвігъ, страхъ воіны пріходілъ ему на память, і яко не ізвѣстна есть побѣда, побѣдітъ лі Даріа ілі нѣтъ, такожъ і сіе, честна, ілі неславна смерть случітся. І тако разсуждая повелѣ воінству своему да бы по обѣдѣ уснулі, по третіеі же стражі въ полунощі воставъ, оружіе на себя бы взялі, і на брань готовы былі. Самъ же на верхъ горы взыде, гдѣ свѣщі зажегъ, отеческімъ обыкновеніемъ, ідоламъ (акі бы по іхъ зломудрію) того мѣста хранітелемъ жертву прінесе. Мінувшеі же третіеі стражі, якоже повелѣ, вострубі вскорѣ трубою, воінство, і въ путь і на брань предстало готово; Повелѣ же імъ скоро поспѣшаті. убо на разсвѣтѣ пріішлі къ тѣмъ тѣснымъ мѣстамъ, которыхъ намѣрены засѣсті, гдѣ, [егда ему осмотрітелі о Даріі яко въ 30 попріщахъ отстоітъ,

возвѣстілі,) всему воінству повелѣлъ скоро оружіемъ ополчітіся, і во ордеръ де баталіі статі. Возвѣстілі і Дарію убоявшіїся поселяне, яко Алеѯандръ ідетъ, за которымъ ты гналъ чая что уходітъ. Онъ же німало імъ ятъ вѣры, поспѣшалъ акі за бѣглецемъ. І тако внезапу не малыі страхъ на весь обозъ даріевъ нападе. понеже бѣгу ятіся паче, нежелі рать творіті готовы былі, і оружіе на ся зѣло борзо хваталі: Поспѣшеніе же іхъ самое і бѣганіе і собіраніе къ конямъ і оружію, еще болшее смятеніе чініло. Іниі бо на верхъ горы взошлі Алеѯандрово воінство відѣті, іниі коні началі седлаті, несогласное воінство, ніедінаго слушающее, смятеніемъ веліімъ всі возмутілися. Самъ же Даріі сперва скоро взыде на верхъ горы съ нѣкоторымі отъ воінъ, да бы спреді і сторонъ Алеѯандра окружіті. Отъ моря такожде гдѣ его правое крыло было, другіхъ послалъ, хотя отвсюду бої даті, і быті побѣдітелемъ. Кромѣ же сіхъ 20000 ратныхъ людеі съ лукі послалъ прежде, еже бы рѣку піраму, [которая обоіхъ воіско раздѣляла,] перешлі, і македонянамъ показалися. а еже лі сіе не возмогутъ сотворіті, вніті імъ въ горы, і тако тіхо і нечаянно созаді македонянъ заіті повелѣлъ. Но всѣ мудрые і добрые намѣренные дѣла, счастіе сілнѣе і крѣпчае разоріло. Понеже інымъ страхъ сердце отъя, і что было повелѣно, не смѣлі творіті. друзіі же всуе упражднялися. Понеже егда едіна часть мятется, тогда все множество возмущаетъ.

9: Воїско же персїдское бяше устроено сїце, На правомъ крылѣ съ коннїцею набарѕанъ пращнїковъ ї съ луками, едва не 20000 прї себѣ їмѣя стоялъ, въ томже мѣстѣ ї ѳїмондъ съ 30000 пѣхотою греческою наемною стоялъ. Сїе воїско персїдское безъ всякаго усумнѣнїя въ сїлѣ ї крѣпостї равно было пѣхотѣ македонской. На лѣвомъ крылѣ былъ полководецъ Арїстомїдъ, родомъ страны ѳессалїїскїя, подъ своею командою їмѣлъ варваровъ пѣхоты 20000. Во обереженїе же поставїлъ мужественныхъ їноѕемцовъ, ѕдѣ стоялъ ї дарїї, а прї немъ было 3000 їѕбранныхъ людеї конныхъ радї обереганїя ѕдравїя его, пѣхоты послѣдовало ему 40000. По томъ гїрканы ї мїдяне конные, такожде по нїхъ раѕные народы конные, на правомъ крылѣ строемъ поставлены. Сему же воїнству якоже речеся 6000 съ пращамї устроены предъїдоша. елїко бѣ мѣста въ тої тѣснотѣ, толїко воїновъ сташа, едїно крыло стало подъ горою, другое прї морѣ. жена же ї матерь дарїева, ї весь женскїї полъ посредѣ воїнства поставлены былї. Александръ же пѣхоту, которые въ македонскомъ воїнствѣ мужественнѣїшї былї, на предї строемъ поставїлъ. Правое крыло вручїлъ Нїконору, сыну парменїеву, ѕа нїмъ полководцы, ценъ, пердїкка, ї мелеагеръ Птоломеї, ї Амїнтъ, всякъ со своїмъ полкомъ стоялї. На лѣвомъ крылѣ прї морѣ былъ кратеръ ї парменїонъ: но кратеръ парменїону данъ былъ въ таварыщство

конницу

конніцу на обоїхъ крылахъ поставілъ, Правое крыло держалі македоняне і өессаліане. Лѣвое же пелопонісіане, предъ німі ідоша съ пращамі воіны, потомъ і съ лукамі. Өракіяне же і крітяне легко вооружены предъ пѣхотою ідоша, протіво же тыхъ, іхже дарії прежде послалъ, і засѣлі гору, Агріановъ въ новѣ ізъ греціі привеженыхъ поставілъ, парменіону же повелѣлъ да бы всѣмі сіламі, еліко возможно, воіско къ морю распространілъ, і далече отъ горъ сталъ, на которыхъ персяне былі. Но оні ніже напасті на него дерзнулі, егда пріступалъ къ німъ, ніже егда отступалъ гналіся за німъ, но отъ страха скрылися, что Александру печаль отъя, понеже бояшеся да бы съ горы воіско его трудності не імѣло. 42 шеренгі токмо распространены былі ополченаго воінства, болѣе бо распространіті тѣснота мѣста не даде. По томъ расшірішася і ідоша зѣло пространно даже до горъ. сіце, яко не токмо болше шеренгъ пѣшіхъ, но і конніца посторонамъ могла обходіті.

10: Уже сталі отъ обоїхъ сторонъ вблізості между собою, но не наверженіе оружія, егда персяне во первыхъ безчінныі крікъ і страшныі учінілі. Тѣмже вскорѣ і македоняне, аще воіско і меншо, но болшіі крікъ, раді горъ і лѣсовъ, понеже кругомъ стоящая лѣса і каменныя горы, каковымъ лібо гласомъ назвученая, отъ себе іздающая, всегда сугубыі гласъ творятъ,

Александръ

Александръ убо предъ первыми ѕнаменами ідяше, часто своімъ рукою ѕнакъ даваше возбраняя, да бы тіхо шлі і чінно, і тако не начіналі бы раті утрудівшеся, і егда объѣѕжалъ прежде воіско, разными словесы полеѕными кіїждо народъ, смѣлость умножая, увѣщавалъ, і къ мужеству возбуждалъ, а македонянъ обыкновенною древнею храбростію. Вы сіце многіхъ бранеі во европѣ побѣдітеліе, і мечемъ взявше не моімъ паче, но своімъ собственнымъ сердцемъ і охотою, пріідосте въ тыя страны. вы свободу і волность міру даете, і его ѕа ступнікі есте. Вошлі есте ѕа послѣднія геркулеса і лібера отца предѣлы, того раді да бы не токмо персянъ, но і вся народы въ подданство себѣ прівелі. Уже македоняне бактрііская і індііская государства ѕасядутъ і покорятъ, ѕѣло малая сутъ сія дѣла, на которая ѕріте, і предъ собою імѣете, токмо бо мужественно достігнуті подобаетъ. Не будетъ ѕдѣ вотще раді нераѕдѣлныхъ горъ каменныхъ іллірііскіхъ і ѳракііскіхъ трудъ вашъ. Плѣнітелства і корысті восточныя вамъ въ рукі предаются, едва і меча потреба будетъ. воіско все супостатское, боязнію і страхомъ мятется, щітамі вашімі разгнаті можете. На сіе воспомінная філіппа отца, недавно укрощеную беотію, і градъ въ неі началныі і первыі весма разореныі, предъ очеса представляше. Потомъ граніkъ рѣку, і сіце многія грады ілі чрезъ насіліе, ілі чрезъ подданство покореныя,

коренЂія, на конецЂ все еже во слѢдЂ себѢ оставілї, како превратілї і ногамї попралї своімї, воспомінаше. ПотомЂ пришедЂ до грековЂ напомінаше імЂ, како отЂ тѢхЂ народовЂ обіда імЂ учінілася, вначалѢ отЂ дарїа, потомЂ отЂ ксеркса гордаго, тако яко не токмо ваші, но і самЂія водЂі і ѕемлї непріятелї, істочнікї іѕсушілї, і піщі неоставілї. Капіща же боговЂ, іная сокрушілї, іная же огнемЂ пожглї, а градЂі ваша раѕорілї, уставЂі человѢческімЂ і божіімЂ ѕакономЂ укрѢпленЂія отЂ нихЂ раѕоренЂі обЂявляше, Іллірїйскімъ і Ѳракїйскімъ народамЂ хіщеніемЂ токмо пітающімся, да бЂі на воіско супостатское отЂ багряніцЂ і ѕлата блістающееся смотрілї, а которЂіе корЂістію а не оружіемЂ облечені, рече: бѢжіте кЂ німЂ воістінну. отЂ женЂ же не храбрЂіхЂ ѕлато отЂіміте, расѕѢдшЂіяся горЂі і каменія, такожде голЂія холмЂі непрестанно на ніхЂ лежащімЂ снѢгомЂ і ледомЂ отягощеннЂія жіліща вашего, на богатЂія поля і нівЂі персідскія премѢніте.

11: Воінство же обоіхЂ цареі уже на метаніе оружія противу другЂ другу вЂ блїѕості бЂіло, егда конніца персідская на лѢвое крЂіло супостатское жестоко наступіла.. Дарії убо желалЂ того, да бЂі моглЂ конніцею со АлександромЂ бої учініті, раѕсуждая яко пѢхота македонскаго воіска естЂ непреодолѢнна, і крѢпчаішая. уже і правое крЂіло Александрово окружілї. Что уѕрѢвЂ АлександрЂ, два полка конніцЂі прі верху горЂі поставілЂ.

Протчія

Протчїя же на самое нападенїе, сїрѣчь гдѣ всесовершенный весма бої хотѣлъ быті, наведе. съ праваго же крыла взявъ конніцу Ѳесалїйскую, і полковніку іхъ повелѣлъ, да ні кімъ вѣдомо чрезъ средіну воіска даже до парменїона на лѣвое крыло обоідетъ, і что онъ ему велітъ, то мужественно і всеусердно да чінітъ. Уже бо со всѣхъ странъ отъ персовъ окружены былі, однакоже мужественно стоялі. і тако стѣсненно і часто сошлїся, что едінъ со другімъ і бітїся не моглі, понеже часто іспущаемыя стрѣлы, пакі на тыхже обращалїся, самое оружїе легко і не крѣпко верженое едва что вреділо, но болѣе на землю падало, нежелі на непрїятеля. Того раді прінуждены бої даті із бліска, і ухватілїся за саблі. Тогда велїе кровопролітїе было, егда отъ обоіхъ странъ сїце совокупілося воіско, яко оружїе со оружїемъ сражалося, мечь во уста другъдругу втыкалі, ні боязліву, нілѣніву уступіті возможно было. Акі соедіненно едінъ съ другімъ, ногі прі ногахъ імѣюще, брань творілі, ніже едінъ отъ другаго отступілі стопа отъ стопы, дондеже преодолѣвъ непрїятеля, мѣсто себѣ очїстілі, і тако совершe скоро напредъ шлі, но онымъ утомленнымъ неутружденое воіско послѣдовало, но ні раненые [якоже і прежде обыклі] уступалі, понеже непрїятель спреді, а своі созаді тѣхъ понуждалі. Александръ же і полководецъ былъ чіновенъ, і воінъ ізрядный, добрѣ ратовалъ,

велікія весма славы желалъ получіті, еже бы дарія царя ему убіті. Дарії же на колесніцѣ высоко сѣдя, своіхъ персовъ [да бы его защіщалі, і на македонянъ нападалі] sѣло понуждалъ. Сіе відя братъ его Оѯарѳъ, яко Александръ на него нападаетъ, вскорѣ съ конніцею прішедъ, [которую імѣлъ подъ своею властію] сталъ предъ колесніцею даріевою оружіемъ і мужествомъ sѣло славенъ паче іныхъ ізбраннѣішії, благонравіемъ же і благосердіемъ едва подобна себѣ імѣлъ. На томъ бою непрілѣжно і не опасно стоящіхъ македонянъ побѣділъ, а іныхъ разгналъ. Но македоняне которыя прі своемъ былі царѣ, сердце себѣ умноживше, купно съ німъ на ту конніцу напалі. Тамо въ то время сокрушенію побѣда была подобна. Лежалі кругомъ колесніцы самого дарія, началнѣішіе велікіе полководцы, предъ очесамі государя своего, мужественно і славно убіты, всі якоже былі, на ліца падоша, язвы спреді імуще: Между імі же былъ Атіцысъ, Троунъ, і Сабакъ воевода егіпетскії, велікіхъ воіскъ полководцы, а съ німі множество много пѣшіхъ і конныхъ полковніковъ, і простого воіска лежало. Ізъ македонянъ воістінну не много, но мужественнѣішії побіты. І самъ Алеѯандръ мечемъ въ правую бедру легко раненъ. Коні же которые былі въ даріевої колесніцѣ, копіямі прободенны, отъ язвъ ногамі началі біті і царя опровергаті съ колесніцею, сего раді онъ, да бы его Алеѯандръ жіва не плѣнілъ,

плѣнілъ, выскочілъ на ѕемлю. і на коня, которыї т[illegible] коваго раді случая прілучілся, всѣдъ, клеїноты маїєстата своего царскаго, да бы его не поѕналі убѣгающаго, съ себе сверже. Тогда всі персяне начаша убѣгаті страхомъ содержімі, куды кто моглъ бѣжаті, оружіе повергше, токмо нѣкоторое на ѕащіщеніе ѕдравія своего вѕялі, тако то смятеніе імъ помогало побѣждаті вскорѣ бѣгущіхъ, отъ Парменіона посланная конніца гнала, і едва не всі съ того крыла прогнаны побѣжалі. Но на правомъ крылѣ на конніцу Θессаліїскую [персяне] наступалі, такъ что уже едінъ іхъ полкъ преодолѣлі: тогда же прогнанные Θессаляне мужественно коні обратя, і строемъ пакі уставяся, надежду побѣды імѣюще, персянъ беѕъ строю і беѕчінно стоящіхъ всѣхъ побѣділі. Понеже і коні іхъ і самі облечены былі въ латы і колчугі, того раді чінно і строемъ статі не моглі. а θессаляне скоростію конеї многіхъ ускорілі. Алеѯандръ же тако о счасліВої вікторії вѣсть пріявъ, которыї доселѣ дарія гоніті не смѣлъ, відя на обоїхъ крылахъ побѣду, скоро бѣгущіхъ началъ побѣждаті, не болѣе тысящі конныхъ прі себѣ Алеѯандръ імѣлъ, егда веліе непріятелеї множество побівалъ. Но кто въ побѣдѣ і въ бѣжаніі воіновъ іѕочтетъ, понеже малое Алеѯандрово воїско персянъ акі скотіну гнало; тоїже страхъ, которої і ко убѣжанію прінуділъ въ бѣгствѣ препятіемъ

і трудностію учінілся. Греческое же воіско нанятое даріево, съ Амінтою полководцемъ его; [былъ тоі воевода у Алеѯандра, а нынѣ переметчікъ і ізмѣннікъ] отлучівся отъ другіхъ, воістінну не убѣгая въ цѣлості пребылъ, персяне же врозњ разбѣгліся, іные прямымъ путемъ въ персіду, а іные таінымі стезямі кругомъ каменныхъ і лѣсістыхъ горъ, іные же въ обозъ царя своего побѣжалі. Въ которыі обозъ Алеѯандръ уже яко побѣдітель вніде, і вся іхъ богатства і корысті разоріль. Неізглаголанное же множество злата і сребра себѣ угодное воіні Алеѯандровы взялі. І егда множество многое все пограбілі, а на путі простыя сумкі лежащія, предъ дражаішімі і ізряднѣішімі корыстмі, нівочто вмѣнілі.

Такожде і къ женскому полу прішедъ дражаішыя съ ніхъ утварі і украшенія обдіралі, которые імъ наіпаче былі любезны, наіпаче, ні честь іхъ, ні чістота сохранена была. Тогда былъ плачемъ і смятеніемъ обозъ наполненъ, понеже ніедіно благородіе і чінъ зла ізбѣже, всякаго злополучія ізъобілно было, понеже, жестокость, смѣлость, і волность побѣдітелеі, нікоего возраста, ні чіна пощаділа. Тогда моглъ тамо всякъ фортуны [счастія] худое і всегдашнее непостоянство узрѣті, которые персяне тогда даріевъ шатеръ попремногу прекрасно і удівітелно ізъобілствомъ драгоцѣннымъ украсівше

по-

поставілі, і алеѯандру тої акі господіну своему древнему стреглі і хранілі, токмо того едінаго разграбіті не дерзнулі воіні, тако по древнему обыкновенію, да бы побѣдітеля шатромъ царя побѣжденнаго пріяті. но наіпаче мысль і очеса всѣхъ на ся обратілі, плѣненая маті і жена даріева, тая не токмо ради чіна і достоінства, но і раді старості, честі всякія достоіна, жена же раді прекрасныя пріроды, ні малую часть въ несчастіі і паденіі непремѣнномъ отрады воспріяла. шесті лѣтъ сына прі себѣ держала въ надежду будущаго счастія, [которое недавно отецъ потерялъ] і прілѣжно сохраняла, на колѣняхъ же престарѣлыя бабы своея двѣ дѣвіцы въ возрастѣ лежалі, не токмо своею собственною, но і ея печалію сокрушенны, прі ніхъ же множество веліе высокаго чіна, женскаго полу, растерзаны імѣюще власы, стоялі въ одеждахъ раздраныхъ, уже прежняго степені не памятствующе, істінно іхъ прежде царскімі госпожамі, нынѣ же чужімі прозваніямі наріцалі, но і оні самі своего паденія і злополучія не памятующе вопрошалі. на которомъ крылѣ стоялъ даріі, і каковое окончаніе было тоя воіны. Ежелі [глаголалі] царь жівъ, мы на свободѣ пребываемъ, а не въ плѣненіі. Даріі же на премѣнныхъ конѣхъ ушелъ весма далече убѣгая.

Убіто на тоі баталіі персянъ со 100000 пѣхоты, 10000 конніцы,

Іsъ воїска же Алеѯандрова раненыхъ было 540, убїто пѣшїхъ 32, конныхъ 150. Сїцевою съ таковымъ малымъ упадкомъ толь велїя побѣда получена.

12: Царь же Алеѯандръ достїгая многое время Дарїа, утрудїлся, егда нощь прїблїжїся, надежды же нїкоея, да бы его достїгнутї моглъ, не їмѣлъ, до обозу, мало прежде отъ своїхъ взятаго, прїѣхалъ. Потомъ прїзватї къ себѣ друговъ, їхже наїпаче любяше, повелѣлъ. [Понеже его, токмо съ верху тѣла мало зацѣпївше, ранїлї] ї самъ прї схожденїї друговъ своїхъ былъ. Въ то время внезапу болѣзненный крїкъ ї вопль, со воздыханїемъ простыхъ народовъ смѣшенъ, вблїзъ стоящемъ шатрѣ учїнївся, бесѣдующыхъ устрашїлъ. Паче того, что гвардїя, которая предъ царскїмъ шатромъ стояла, опасаяся, да бы отъ тѣхъ малыхъ начатковъ. Велїе какое смятенїе не учїнїлося, вскорѣ побѣжалї до оружїя. Прїчїна страха нечаяннаго сїя была. Їбо матї Дарїева ї жена съ їнымї женамї плѣненымї, чїна болярскаго благороднаго, почаялї что Дарїї убїтъ, ї началї плакатї о немъ съ жестокїмъ воплемъ ї рыданїемъ. Понеже нѣкїї плѣннїкъ скопецъ, которыї по случаю предъ шатромъ їхъ ставъ, возвѣстїлъ, яко клеїноты царя государя нашего Дарїа, [которыя самъ, якоже прежде течеся, да его бѣгущаго не узнаютъ, съ себе сложїлъ] у нѣкоего воїна вїдѣлъ, ї тако разумѣя что онъ їхъ отъ него убїтаго взялъ, лжївую їмъ вѣстъ прїнесе.

рыда-

рыданіе женское Алеѯандръ услышавъ [глаголютъ яко о счастіи Даріевѣ плакашеся] возбужденъ іхъ тою жалостію. І тако прежде Мітрена послалъ, которыі ему здалъ сардовъ, понеже персідскіи языкъ зналъ, да бы іхъ плачь утолілъ. Посемъ опасенъ бывъ, да бы ізмѣнніkъ плѣненымъ печалі і болѣзні не пріложілъ, послалъ Леоната, едінаго отъ болярь своіхъ, повелѣлъ возвѣстіті, яко напрасно о даріи плачутъ, понеже жівъ есть. Самъ же егда со немногімі воіны до іхъ шатра пріщелъ, повелѣ возвѣстіті о себѣ, яко посланныі отъ царя Алеѯандра прііде. Но персяне, которые былі предъ шатромъ, узрѣвше вооруженыхъ, чаялі что конецъ іхъ госпожамъ пріспѣлъ, вбѣгше въ шатеръ возгласілі, яко, уже последніи вашъ часъ пріщелъ. Пріідоша бо отъ царя хотящіи васъ смерті предаті. І тако ні возбраняті входу, ні пустіті смѣлі, і отвѣта не дающе, въ молчаніи сіце ожідалі, что побѣдітель восхощетъ творіті. Леонантъ же многое время ожідая, да бы ему кто отверзъ. Егда же ізыті нікто смѣяше, і тако въ предъ двеpіи воіновъ оставівъ, самъ вніде въ шатеръ, і сіцевымъ вшествіемъ болѣе женъ устрашілъ, яко самовластно вніде. Маті же і жена пріпадше къ ногамъ моліша да бы прежде, неже лі бы іхъ смерті предалъ, повелѣлъ дарія по обыкновенію отеческому погребсті: і услугу ту послѣднюю царю возданті, со усердіемъ на смерть ітті обѣщаліся. Но леонантъ рече, яко

і даріи

ї даріи живъ есть, ї вы не токмо прї здравіи, но ї прї всемъ ї мѣніи ї честї царской пребудете. Тогда матї даріева малу отраду воспріяла отъ печалї. Алеѯандръ на утріе тѣлеса сыскавъ воїновъ своїхъ елїкїхъ можаше, погребе. Такожде ї персяны честнѣїшыя честно собравъ ї матерї Даріевої повелѣваетъ, кого восхощетъ обыкновенїемъ персїдскїмъ да погребетъ оныхъ. Она же не многїхъ но блїжнїхъ сроднїковъ умїленно, зрящї на злополучїе незапное, погребе. Украшенїе же обыкновенное персяномъ такожде ї дѣїствїя, въ то время акї вїною завїстї вмѣняше, понеже ї побѣдїтелеї не съ велїкою честїю сожїгалї, ї тако погребше царь чїнно тѣлеса побїтыхъ, прежде себе ко плѣненымъ послалъ вѣдомость, яко їдетъ хощетъ їхъ посѣтїтї. Сїце оставївъ дворянъ своїхъ всѣхъ предъ шатромъ, самъ токмо съ ефестїономъ внїде. Ефестїонъ же былъ паче їныхъ всѣхъ Алеѯандру любїмъ, а наїпаче любяше его, яко купно съ нїмъ раслї ї воспїталїся, всѣхъ таїнъ его хранїтель, ї въ совѣтѣхъ воленъ былъ, ї нїкто їнъ, токмо тої, такую їмѣлъ власть. Которыя обаче волностї сїце употребляше, яко вся по его проїзволенїю, а не своїмъ прїстрастїемъ творїлъ. Тоїже якоже равенъ ему былъ лѣты, тако ї возрастомъ. Сего радї сїсїгамба матї даріева, ї жена его мнѣша ефестїона, что онъ есть Алеѯандръ, по обыкновенїю своему сотворїлї ему честь. Потомъ егда їмъ скопцы

плѣннїкї

плѣнникі, который есть Алеѯандрь, показалі. маті же даріева пріпаде ему кь ногамь, оправдаяся рече, я оть невѣдѣнія сіе учініла, понеже ні когда тя відѣла. Но Алеѯандрь подьемля ту, рече, не погрѣшіла есі маті, понеже і сеі есть Алеѯандрь. Воістінну аще бы сію кротость і постоянство до конца житія своего Алеѯандрь сохраніль, благополучна бы себе быті разумѣль, неже лі какь нынѣ есть, егда Лібера отца начать послѣдоваті тріумфамь, оть Еллеспонта даже до Окіана моря вся народы преодолѣль, і вь подданство прівель. еже лі бы гордості і гнѣву одолѣль, сія двѣ прічіны непобѣдімыя, еще аще бы і банкетуя, друговь своіхь, і ізбранныхь мужеі, тако оть многіхь народовь сь німь мірно жівущіхь безь всякаго пріказнаго разсмотренія, не убіваль. Еще всегда счастіемь своімь быль доволень. Того раді егда умножалося ему оное, мудрѣ і сміренно держаль, і імь управляль, по томь же велічества его обьяті не возмогль, тогда таковымь стался нравомь, яко цареі всѣхь древнѣішаго вѣка, воздержаніемь і мілостію побѣділь: дѣвіць прекрасныхь і женъ благородныхь і лѣпыхь благочінно тако почіталь, воістінну акі бы оть едіныхь сь німі родітелеі роділся. Жена бо даріева была толь прекрасна, яко подобныя еі во всемь свѣтѣ не было, но обаче Алеѯандрь оную вь чістотѣ оставіль, і о неі веліе попеченіе імѣль, да бы кто інь не дерзнуль чего учініті.

убраніе і одѣяніе іхъ повелѣлъ возвратіті, ні чѣмъ не было імъ скудно предъ прежнімъ іхъ велічествомъ кромѣ едіныя надежды. І тако Сісігамба маті даріева Алеѯандру рече: царю достоіно есть, да бы мы того тебѣ желалі, что въ нѣкое время мы дарію нашему хотѣлі, і достоіно ты якоже віжду, сіце велікаго царя, не токмо счастіемъ, но і правдою превозшелъ. Ты мя матерію і царіцею наріцаеші. но Азъ раба твоя есмь, зане прежняго счастія превосходітелство отъ тебе пріемлю, і нынѣшнюю не-сгоду понесті могу. Тебѣ едіному надлежітъ, что намъ достоіно воздаті. Еже лі сіе, паче мілосердіемъ, неже лі яростію хощеші свідѣтелствоваті. Но царь повелѣ імъ імѣті добрую надежду. По томъ сына даріева взялъ, онъ же аще і ні когда знаема, но ні мало Алеѯандра устрашівся, обънялъ, выю его рукама. Тѣмже Алеѯандръ возбужденъ сімъ незлобіемъ младенческімъ, воззрѣвъ на ефестіона, рече; колко азъ желаю, да бы дарії, хотя мало сея благородныя пріроды отъ младенца сего пріроды воспріялъ себѣ. По томъ ізъ шатра ізшедъ, трі капіща на брегу Пірамы рѣкі, Іовішу, Геркулесу, і Мінервѣ поставілъ, і въ Сірію съ воіскімъ пошелъ; ко граду же дамаску, гдѣ царское сокровіще было, Парменіона послалъ.

13. Но парменіонъ ізвѣстіе пріялъ, яко его тамо даріевъ бояріны съ воінствомъ предварілъ, блюдыіся, да того малаго воінства, которое съ німъ было, ні

во что, не вмѣнілъ бы, умыслілъ послаті болше прівестї ратныхъ людеї. Но случаемъ нѣкімъ, на осмотрітелеї его наіде, Мардъ їменемъ: которої ко парменїону прїведенъ, рече, что їмѣетъ грамоты отъ воеводы града дамаска посланыя ко Алеѯандру, которыя немедленно вручілъ ему, ї возвѣстілъ: чтобъ не усумнѣвался въ томъ, все бо сокровїще царское въ рукї твоя будетъ предано. Парменїонъ же повелѣ его въ темнїцу всадїтї, а грамоты распечаталъ; въ нїхже было напїсано, да бы Алеѯандръ полководца своего сїлнаго коего, хотя съ малымъ чїсломъ ратныхъ людеї прїслалъ, увѣдомяся отъ Марда, ї тако даде ему воїновъ своїхъ, ї ко предателю тѣхъ сокровїщъ послалъ. Но онъ таїно отлучївся отъ тѣхъ, которые къ нему прїставлены былї, во градъ дамаскъ еще прежде восхожденїя солнечнаго внїде. Сїе дѣло устрашїло парменїона, убоялся бо їзмѣны, неїзвѣстнымъ же путемъ безъ проводнїка не хотѣлъ їттї. Однакожь надѣяся на доброе счастїе царя своего, велѣлъ їзъ селъ поселянъ забратї, которые бы проводїлї его: їхже въ скорѣ обрѣтъ, въ четвертыї день подъ градъ прїїде. гдѣ уже воевода начатъ ужасатїся, помышляя что посланнїку его парменїонъ въ томъ повѣрїтї не похотѣлъ. Тѣмже тої воевода акї бы мало уповая на крѣпость града того, прежде восхода солнечнаго, сокровїще царское, которое персяне газою сїрѣчь казною нарї-

нарїцаютъ, со драгоцѣнными вещмї, повелѣ вынестї, їзыде же ї самъ їзъ града, прїтворяяся акї бы уходїтъ. Дѣломъ же самымъ, поїстїннѣ їмѣнїя ї богатства къ парменїону выносїлъ. Множество тысящеї мужескаго ї женскаго полу, їсходящему їзъ града послѣдовалї. [кромѣ тѣхъ, которые его властї вручены былї] по сїхъ убогїхъ множество, понеже предатель, болшїя радї мзды своея, денежное сокровїще, богатство їзбраннѣїшее, восхотѣлъ показатї ї отдатї непрїятелю, мужеї благородныхъ, женъ воеводскїхъ дарїевыхъ, ї чадъ їхъ, кромѣ градовъ греческїхъ пословъ, которыхъ дарїї, акї въ крѣпчаїшемъ градѣ въ рукахъ того предателя оставїлъ, гангабы названїемъ персїдскїмъ нарїцаемыя, Которые на плечахъ своїхъ бремена неслї, немогуще хлада терпѣтї, понеже нечаянно снѣгъ спаде, ї мразъ былъ нестерпїмыї. Тогда связаныя одежды златыя ї багряныя, которыя съ денежнымъ сокровїщемъ неслї, облекоша на ся, нїкто бо о семъ возбранїлъ, понеже счастїе царское того времене ї худѣїшему, велїю волю протїву царя даде. Тѣмже показалї парменїону акї не простаго воїнства образъ, уже на путї, которыї хотя ї въ кратцѣ своїмъ наказалъ, акї на обыкновенную брань, конї подстрекатї острогамї, ї на нїхъ скорымъ нашествїемъ ополчїтїся повелѣлъ. Но которые обременены былї, повергше вся несомая, отъ страха начаша бѣжатї. Вої персїдстїї, їмъ послѣ-

последующії оружіе оставя, безвѣстнымъ путемъ бѣжаті началі. І воевода самъ прітворяяся боязнь въ себѣ імѣті, всѣхъ сердца ісполнілъ боязнію. Лежало на поляхъ сокровіще царское: сребро і злато, раді не ізчетнаго множества воінскаго собраное: оныя утварі толь велікіхъ господареі, толь честныхъ госпожеі, златыя сосуды, златыя узды, царскія преізрядно украшеныя шатры, колесніцы отъ своіхъ поверженыя, удівітелно драгімі богатствы ісполненыя. Самімъ [которые то богатство собіралі] македоняномъ была печаль несносная: да бы завість въ то время въ ніхъ не вселілася, і собірая не замедлілі. Понеже безцѣнныя тѣ вещы, [которыя чрезъ толь многая лѣта добрымъ счастіемъ неімовѣрно собіраны былі:] тогда іныя въ тростінахъ і терніне растерзаны, іныя въ блатѣ погруженыя вынімалі. Рукъ доволныхъ не было на собіраніе толь велікіхъ богатствъ. І уже такожде къ тѣмъ пріспѣлі, которые прежде побѣжалі, жены ідоша многія, ведуще малыхъ младенцовъ, между которымі былі трі дѣвіцы, царя Оха дщері [которыі прежде Дарія царствовалъ,] яже прежде по ізмѣненії чіна отеческа бѣдствовалі, а нынѣ горше злополучнѣішые. Въ томъ же собранії была жена того Оха, і дщерь Оуіатра брата Даріева, і жена Артабаза первѣішаго князя между велможамі, і сынъ Фарнабаза, емуже імя Іліонъ. егоже Дарії намѣстніка царска на

пріморіи поставілЪ, і жена его фарнабазова сЪ сыномЪ плѣнена была. Взяты такожде трі дщері Менторовы, і преславнаго полководца Мемнона жена сЪ сыномЪ; едва которыи домЪ персідскіхЪ велможЪ отЪ толікія погібелі спасеся. Такожде Лакедемоны і Аѳінстіи жітелі, которые ізмѣнілі Алеѯандру і вЪ вѣрности пріятской не состоялі, і предаліся кЪ Дарію, плѣнены, АрістогітонЪ, ДропідЪ і ЕлефѳеріушЪ, во АѳінахЪ породы і славы люді первоначалнѣішіи: Лакедемоны. ПерісіппЪ. ОномасторідЪ сЪ Омаіею і КалікратідЪ, сіи между своімі славны. Денежныя казны взято 62 таланта, сребра дѣлнаго 500 пудЪ. кромѣ того трідесять тысящЪ человѣкЪ сЪ седмію тысящамі скота разнаго, (которые на хребтахЪ своіхЪ неслі вьюкі,) плѣнілі. обаче отмщеніемЪ боговЪ, едінЪ персянінЪ ізЪ тѣхЪ (азЪ мню, і вЪ томЪ злополучіи царя своего почітая,) главу предателю отсѣкЪ, ко Дарію прінесе, і тако ему врученною главою прівременную радость сотворілЪ, понеже непріятелю его отЪмстілЪ, і что еще не всі престолЪ его забылі, і отступілі, далЪ знать.

КВІНТА КУРЦІА.

КНІГА ЧЕТВЕРТАЯ.

СОБРАНІЕ КРАТКОЕ, ІЛІ ОГЛАВЛЕНІЕ.

1. Александръ грамотамъ отъ Даріа съ гордостію напісаннымъ, царскімъ обыкновеніемъ отвѣщаваетъ. Абдолоніма Сідоняномъ царя предлагаетъ. Амінта ізмѣнікъ удівітелно отъ персовъ убіенъ бываетъ, разныя въ разныхъ мѣстахъ началніковъ Даріевыхъ пагубы.
2. Тіряне, Александра пріяті отріцающеся, облежімы воінствомъ.
3. Разнохітрымі воіны образы тіръ облежащіі прославляются.
4. Тіръ градъ мужественно взятыі, і велікімъ людеі разгнаніемъ разрушенъ, і плачевнымъ превращается пожаромъ.
5. Даріі повторяетъ о мірѣ ко Александру сміреннымъ посолъствомъ, но онъ его презрѣлъ. Грекі Александра вѣнцемъ златымъ даруютъ; онъ же чрезъ полководцевъ многія во обладателство свое покаряетъ страны.
6. Даріі на бранъ доколѣ ополчается, Александръ газу градъ вообладаніе себѣ покаряетъ. егоже воеводу батія жестокімъ наказуетъ мученіемъ.
7. Путешествія і разная Александрова взысканія, ко Іовішеву і аммонову капіщу.
8. Во егіптѣ Александріа создася, і разная Александрова воінская уготовленія.
9. Даріі в[illegible] село Арбеллу пріідe, оное покорівъ, Александръ же на гранікъ рѣку пріідe.
10. Воіновъ, о заттѣніі лунномъ смущающіхся, чрезъ егіпетскія волхвы укрѣпляетъ Александръ: Персідскіхъ плѣнітелеі въ бѣгство превращаетъ. Даріева жена плѣненая печалітся. Александръ прешедшіі денъ сохраняетъ откуду ему плачъ быстъ, даріевъ зазоръ, плачъ, і обѣщаніе.
11. Даріі міра третіцею желаемаго не получаетъ, паче же въ подданство ілі на бранъ отъ Александра прізывается,

12. Персідское велікое воінство дондеже на бранѣ пріуготовлялося, Македоняне незапнымъ нѣкіимъ страхомъ одержімі, радостнѣ вооружаются.
13. Александръ разрушаетъ совѣтъ парменіоновъ, і поліперконтовъ о нощномъ бою: і мало поспавъ безъстрашныхъ своіхъ воіновъ на бранъ возбуждаетъ.
14. Александръ грековъ, даріі же персовъ предъ бранію увѣщаваютъ.
15. Описаніе кровавыe брані, Александръ побѣдітель побѣжденаго даріа во Арбеллахъ достігаетъ.
16. Парменіонъ въ бѣдство впадъ, Александра прізываетъ, обаче македоняне отъ тоя бѣды цѣлы сохранілися, прочіі персяне відяще многія своіхъ воіновъ тысящі побітыі, въ бѣгство здравіе свое претворяютъ.

ІСТОРІОПІСАНІЕ.

Даріі не давно толь вілікаго воінства царь, которыі прежде на колесніцѣ сѣдяше высоко, образомъ торжествующаго паче, нежелі рать творящаго, чрезъ тажде мѣста, которая безчісленнымъ воінствомъ наполнялъ, уже чрезъ пустыя і превелікія пустыні уходітъ съ малымъ чісломъ. Понеже не всі едінымъ разбѣглися путемъ, поспѣшіті такожде вслѣдъ его, ні коімъ образомъ моглі, ібо онъ много конеі премѣняя своіхъ утоміль. Тѣмже прібѣжавъ во унхію [гдѣ прінялі его 4000 грековъ] съ німі же поіде ко евфрату рѣкѣ, то себѣ собственно чая быті, что бы моглъ скоростію захватіті. Но алеѯандръ подъ градомъ дамаскомъ, парменіону богатство чрезъ него

него же взятое отдаде, плѣнніковъ за крѣпкімъ карауломъ держаті повелѣлъ, а его надъ сіріею нарі-цаемою целенъ, губернаторомъ поставілъ новаго владѣнія, Сіріане же терпѣті не могуще, гнушаліся імъ, обаче вскорѣ укрощены, послушні сталі быть повелѣнію, островъ іменемъ нардъ і поморскія же і далекія страны алеѯандру покоріліся, царь островомъ стратонъ обладалъ, егоже подъ свою власть покорівъ, поіде съ воінствомъ ко граду марату. Тамо ему грамоты отъ царя дарія вручілі прегордо пісанны, іміже зѣло оскорбілся. Наіпаче сіе Алеѯандра возбуділо, яко даріі себе назвалъ царемъ, а ему того тітла не надпісалъ. желалъ же паче, нежелі молілъ, да бы денгі взявъ, которыхъ бы токмо могла вся македонія забраті, матерь ему і жену і чада ізъ плѣна возвратілъ. о царствѣ же еже лі хощетъ, правдівыі бої да сотворітъ. на конецъ моглъ бы себѣ здравыі совѣтъ воспріяті, да бы отеческімъ царствомъ доволствуяся, ізъ чуждаго царства вышелъ пріятель, купно же і другъ былъ бы, сего раді обѣщалъ ему прісягу вѣрності даті, купно же і самъ взяті. къ нему же алеѯандръ отвѣтствовалъ сіцевымъ образомъ.

ЦАРЬ АЛЕКСАНДРЪ ДАРІЮ: Тоі егоже ты іменемъ нарекся, то есть даріемъ, грекі, прі морѣ эллеспонтскомъ жівущія, такожде і самыя осады греческія: і села іхъ мечемъ і огнемъ разо-

 рілъ

рілЪ: по томЪ сЪ велікімЪ воінствомЪ море перешелЪ, на македонію і грецію наступілЪ. Такожде ксерксЪ тогожде народа царь, сЪ свірѣпымЪ варварскімЪ воінствомЪ на насЪ устремілся, которыі хотя і былЪ отЪ нашіхЪ на морѣ побѣжденЪ, обаче полководца своего мардоніа вЪ греціі оставілЪ, да бы і безЪ него грады разорялЪ, і села пожігалЪ. Філіппа же отца моего, кто інЪ убілЪ, токмо тіі, іхЪже ваші на то дѣло, денгамі превелікімі убѣділі, Понеже обыкосте неправедно бранї воздвізаті, аще і імѣете воіско, обаче о непріятелскіхЪ главахЪ куплю творіте: какЪ і ты недавно учінілЪ, егда бывЪ толь велікаго воінства царь, тысящею талантовЪ убііцу на мя накупалЪ. Тѣмже уклоняюся отЪ бранї, і не воздвізаю на тя: помощЪ боговЪ за істінную прічіну покорітЪ тя моему мечу, і болшую часть азіі во обладателство мое пріведетЪ, тебе же вЪ первоі бранї мечемЪ побѣдітЪ, емуже аще бы і ні чімЪ азЪ коснулся: о чемЪ моліші мя, акі воінскія правды ні едіныя імуща. обаче аще пріідеші со сміреніемЪ ко мнѣ, обѣщаваю тебѣ і матерь і жену, і чадЪ безЪ іскупленія отдаті. АзЪ і побѣждаті, і побѣжденымЪ совѣтЪ і мілость являті знаю. аще бы і былЪ ты опасенЪ вЪ чемЪ, дадімЪ вѣрності нашея ізвѣщеніе, такЪ что ні чего імаші блюстіся. На послѣдокЪ егда будеші ко мнѣ пісаті, помні, что не токмо ко царю, но ко твоему царю пісаті да імаші.

Ту

Ту грамоту, къ нему посламъ чрезъ терсіппа, самъ же въ фінікію поіде, потомъ і градъ біблъ взялъ, предавшіїся ему. оттуду ко граду Сідону поіде, древностію і потентатовъ своіхъ велічествомъ славному, Царствова въ то время Стратонъ, отъ Даріа імѣя помощъ, но онъ отъ ізволенія паче всѣхъ, нежелі охотою своею градъ воспріялъ, не стася достоінъ, да болѣе обладаетъ. Ефестіону было вручено, да бы того, котораго тоя власті достоінѣіша Сідоняне познаютъ, въ царя поставілъ. Імѣлъ ефестіонъ нѣкоторыхъ сідонянъ младыхъ человѣкъ радї угощенія, ѕѣло честныхъ і превысокіхъ. Тѣмъ егда владѣніе царствованія вручаше, не восхотѣша, глаголюще, яко по обыкновенію тоя страны, неможетъ нікто быті царемъ, токмо кто отъ царска колѣна родіλся. удівілся ефестіонъ таковому ізяществу ума, гнушаяся тѣмъ, что другія огнемъ і мечемъ іщутъ, і рече, пребываіте непоколебімі въ тоі добродѣтелі, которую прежде уразумѣсте: колъ веліка вещъ естъ о царствѣ гнушатіся, нежелі его іскаті і воспріімаmі. Тѣмже покажіте кого отъ колѣна і крове царскія, которыі бы памятовалъ тое, яко государство імѣетъ отъ рукъ вашіхъ. Но оні добрѣ вѣдяще, яко мнозі того началства чаялі, всякому ізъ друговъ Александровыхъ, желающему чрезъ мѣру ласкаша. потомъ же рекоша, яко нікто у насъ достоінѣішіі можетъ быті царемъ, кромѣ нѣкоего Абдолоніма;

 далекі

далекії воістінну тоя крове есть сроднікъ, ніщеты же своея раді, акі малыя породы вертоградъ внѣ града стрежаше. Віна же его ніщеты, інымъ многімъ добродѣтель была: по всякъ бо денъ труждашеся, гласа оружія, которыі всю Асію проіде, нікогда же слышалъ. І тако тії человѣцы младії, о ніхже речеся: съ царскімі одеждамі въ вертоградъ тоі внідоша, егоже Абдолонімъ плевелы ізрывая очіщаше. Таже царское прівѣтствованіе воздавше, едінъ отъ ніхъ рече, сіе одѣяніе, егоже въ рукахъ моіхъ відіші, імаші нынѣ на твоя рубіща премѣніті: омыі тѣло твое отъ сіце вредныя сея, і едва не вѣчныя гнусності. Восприімі нравъ царскії, і въ счастіе сіе, егоже достоінъ есі, тую твою добродѣтель пренесі, егда же на престолѣ царскомъ сядеші, живота і смерті, всѣхъ гражданъ господінъ. блюдіся въ забвенії того степене імѣті, въ немже восприімаеші царство, наіпаче котораго раді, мняшеся сія вещь Абдолоніму сну подобна. Понеже такожде глаголя вопрошаше іхъ: імѣете лі совершенныі разумъ, яко сіце мя безчінно ругаете; Но егда съ прінужденіемъ омыша съ него гнусность, і во одежду багряную і златую облекоша, подданство такожде і вѣрность клятвою утвердіша, абіе яко царя въ палаты поведоша его, і самі ідуще съ нимъ. Тѣмже вѣдая надлежащії обычаі вскорѣ вся грады обыде, нѣцыі его желаша, прочії же оскорбішася,

яко

яко всі богатіїї нішету его і гнусность предъ другі Александровыми поносілі. се вскорѣ Александръ повелѣ его предъ себе пустіті, і многое время ему прісмотряяся, рече: пріро́да тѣла, не разнітся отъ честі колѣна, но восхотѣлъ бы азъ знаті, како ты свою нішету въ кротості претерпѣлъ: онъ же отвѣща, аще бы такімъ нравомъ царство понесті моглъ. Токмо сії руцѣ удоволствоваша вожделѣніе мое, ні что імѣхъ, ні что мнѣ не оскудѣваше. возрасте веліе мнѣніе о немъ отъ тоя его рѣчі. Сего раді Александръ, не токмо все сокровіще стратоново, но і отъ богатства персідскаго много ему даті, і страну граду прі лежащую возвратіті повелѣлъ.

Въ то время Амінтъ, которыї былъ у Александра, якоже речеся, персяномъ предался съ четырмя тысящамі грековъ, которії по побѣдѣ ему послѣдовалі бѣгуще, ко тріполю пріїде: оттуду караблямі преїде въ кіпръ. Но онъ въ таковомъ случаї, кії лібо градъ осадою облегалъ, чая акі бы въ правду уже імъ возобладалъ, умыслі во егінетъ ітті. Обоімъ царемъ супостатъ, і всегдашныї злополучнаго паденія чуждаго ожідатель. Тѣмже увѣщавая воіновъ своіхъ къ толікаго дѣла надеждѣ склоняетъ іхъ, яко сабакъ егінетскії воевода, і надежда іхъ, въ тоі брані первыї погібнетъ персідскаго воінства. тамо не крѣпко безъ полководца будетъ. Егіптяне всегдашнії своімъ воеводамъ

 недругі

недругі, не вмѣсто супостата, но вмѣсто друговъ своіхъ, васъ будутъ імѣті, тамо нужда до всего грековъ склоняше. Понеже егда счастіе первыя надежды лішіло, будущыя вещы паче настоящіхъ мнятся быті лучшы, сего раді возопіша; веді аможе подобаетъ: онъ такожде сердца іхъ, донелѣже надеждою горѣлі, хотя употребіті, поіде ко граду пелусіу прітворяяся, акі бы отъ дарія посланъ былъ: по томъ до мемфы, о немже услышавше егіптяне народъ тщетныі, і ко промысліталнымъ премѣнамъ, нежелі ко совершенію добраго дѣла способнѣіші, бѣжалі ізъ селъ і градовъ къ нему, да бы совокупно іскоренілі персянъ, которіі аще і устрашілісь тогда, обаче не погрѣшілі надежды, хотяще обладаті егіптомъ. Но амінтъ побѣдівъ іхъ во градъ прогналъ, і обозъ утвердівъ съ своімі побѣдітелі розоряті села поіде, і акі во окруженіі вся сущая супостатовъ, учінілъ. Тѣмъже іменемъ мазекъ, аще і відѣлъ, по побѣдѣ своіхъ страхомъ обдержімыхъ, обаче показуя імъ грековъ вездѣ скітающіхся, і отъ надеждъ по побѣдѣ неопасныхъ, прінуждаше къ тому, да дерзновенно безъ всякаго усумнѣнія ізъ града ізыдутъ: вещы же тыя, которыхъ лішілісь, да отъімутъ. Тоі совѣтъ і намѣреніе его, якоже мудрѣ, сіце і въ самомъ дѣлѣ благополучно сбыстся: зане до едінаго всѣхъ і съ полководцемъ іхъ побілі. Сіце Амінтъ обоімъ царемъ

долгъ

долгъ віны своея отъдаде, не болѣе тому, вѣренъ былъ, къ немуже прібѣгъ, нежелі егоже оставілъ і ізмѣнілъ. Даріа царя велможі, которіі подъ градомъ іссомъ не погіблі,. со всѣмъ воінствомъ своімъ бѣгущімъ каппадокіїскімъ, і пафлагонскіхъ юношеі въ товарыщство взявше съ собою, покушаліся отняті лідію, былъ Антігонъ воевода Александровъ въ лідіі, которыі аще і много своіхъ ратныхъ людеі ко царю послалъ, обаче варварамі гнушаяся, съ оставшімі ізыде, і даде боі, обаче отъ обоіхъ странъ равное было счастіе. трі краты бранъ возъдвізалі въ разныхъ мѣстахъ, на конецъ персяне побѣждены. въ то время воіско македонское по которое Александръ въ грецію посылалъ, моремъ шествуя побѣді Арістомена [егоже даріі послалъ, да грады лежащыя надъ елеспонтомъ пакі возметъ] іныхъ плѣнілі, а со інымі караблі потопілі.

По томъ фарнабазъ полководецъ персідскаго воіска на морѣ откупъ съ града взявъ, і хію осадівъ, воінствомъ во стѣ караблях, во первыхъ до андра, отъ туду до зыфна поплыве, которыя островы воіною покорівъ, данъ отъ ніхъ взялъ.

Сіце велікая воіна которую учінілі сілнѣішіі два царя европіі, і асіі, между собою въ надеждѣ завладѣнія всего свѣта, возъдвіже такожде греческое і острова кріта оружіе, тая воіна возмутіла. Зане Агісъ лакедемонскіі королъ собравъ 8000 грековъ, которіі въ домы

своя

своя їзъ кілікії убѣжавше возвратілися, хотяще возд вігнуті бранъ протіву Антіпатра македонскаго государства намѣстніка, крітстіи жітелї, ї сѣмо ї овамо держащеся, овогда спартанскія, овогда же македонскія осады держалї. но не многія былї между імї трудностї, ї страхъ бранї, но едінъ токмо бої, отъ негоже, все состоялося, надзірающу счастію.

2: Уже вся Сіріа, уже Фінікіа государство, кромѣ Тїра македонскія сталїся. Царъ обозъ імѣлъ на сухомъ путї, гдѣ между тѣмъ, ї градомъ море ускоe разделяше. Тїръ ї красотою ї велїчествомъ паче їныхъ градовъ сірїискіхъ, ї фінікїискіхъ, воспомінанія достоїны ї, удобнѣе умыслілъ дружество воспріятї, съ Александромъ, нежелї въ подданствѣ бытї. Тѣмже послы златыї вѣнецъ въ даръ прінеслї, ї многія вещї по дружескому обыкновенію прївезлї. Онъ дары тыя акї отъ друговъ взятї повелѣ. самъ же къ посламъ благодарственно нача глаголатї, яко хощу геркулесу богу [егоже наїпаче вы Тїряне почітаете.] жертву прінестї. Понеже сіце вѣрують царї македонстіи, яко отъ того бога колѣно їхъ проїсходітъ, азъ того радї долженъ есмъ жертву прінестї. Зане отъ самаго бога гласъ о томъ їмѣхъ. отвѣщаша послы, яко есть капіще геркулесово предъ градомъ, на томъ мѣстѣ, которое Палетіронъ наріцается: тамо о царю, по чїну своему можешї жертву прінестї. Не разгнѣвался о семъ Александръ, Аще

ї не

ї не соїsволілї ему. тако рече, вы надѣющеся на мѣсто, яко на островѣ жївете. пѣхоту же сїю воїско полевое нї вочто вмѣняете; но азъ вскорѣ вамъ покажу, яко не на островѣ жївете. того радї будїте їзвѣстнї, что їлї внїду во градъ, їлї получатї прїступамї буду. Съ сїцевымъ отвѣтомъ егда возвратїлїся, увѣщавалї їхъ друзї, да бы царя, котораго Сїрїа ї фїнїкїа прїяла, ї онї во градъ пустїлї. Но онї лутче восхотѣлї во облеженїї бытї, понеже градъ разделяше отъ брега море уское на четыре версты. Африкїїскїї вѣтръ, между полуднемъ ї западомъ вѣющїї, зѣло помощїю былъ, велїкїя отъ среды волны ко брегу воздвїзая, нї коїмъ образомъ даваше засыпатї землею, да бы якоже желаша, безводну сотворїтї землю, едва бо во время тїшїны возмоглї засыпатї тое море: тоїже вѣтръ [егда началї сыпатї землю] вся превращаше; нї едїна была толїко крѣпкая насыпь, которыя бы сїлныя волны по верху укрѣпленїя преходящїя не разрушалї, наїпаче егда болшїї вѣтръ воставалъ, весь верхъ землї покрывалъ. кромѣ тоя трудностї, не меншая ї другая была: стѣны ї башнї градскїя море преглубокое кругомъ обошло. Нїже возможно было хїтростмї воїнскїмї въ стѣны бїтї, токмо їздалече съ караблеї, къ стѣнамъ же прїставїтї лѣснїцъ невозможно было. понеже надъ самымъ моремъ стоялъ. Того радї пѣхота прїступїтї не можаше. караблеї же царь не їмѣлъ, а хотя бы ї їмѣя восхотѣлъ

 прїступї-

пріступіті, стоящіе на стѣнахъ градскіхъ возмоглі бы копіямі і стрѣламі отгнаті. Сія прічіна не малую надежду Тірянамъ учініла, въ то время і Карѳагенстіі послы пришлі, да бы по обыкновенію отцевъ своіхъ усердную жертву сотворілі, понеже Тіряне Карѳагену градъ создалі, того раді імѣлі іхъ вмѣсто отцевъ. Тѣмже пеніяне начаша увѣщаваті іхъ, да бы вооруженніі храбрствѣнно укрѣпляліся, обѣщавающе вскорѣ помощь даті, зане тогда многія пунінскія караблі на морѣ былі. тѣмже егда всеконечную усовѣтовалі воіну: по стѣнамъ і башнямъ орудія воінская расположілі, і оружіе младымъ гражданомъ роздалі, мастеровыхъ людеі, которыхъ множество было во градѣ, на роты раздѣлілі, вездѣ воінскаго смятенія много, орудія воінская, акі рукі желѣзныя [іхже наріцаютъ арпагонамі] уготовілі, раді разоренія валовъ разныхъ супостатскіхъ, крюкі, і прочая, на защіщеніе града.

Но егда желѣзо положеное во огнь, егоже коваті хотѣлі, раздутіемъ мѣховъ разгарашеся. [сіце глаголютъ:] подъ тѣмъ пламенемъ, токі кровавыя являліся.

Тое знаменіе тіряне въ несчастіе македоняномъ превращалі. У македонянъ же нѣкіі отъ воіновъ егда разломілъ хлѣбъ, кровавыя каплі изъ него капалі.

Устрашіся того Александръ: но мудрѣішіі между волхвамі Арістандръ, тако ему істолковалъ, аще бы сверху кровъ ісходіла, македонянъ бы злополучіе будущее тѣмъ

зна-

sначілося, но кровь ізь нутрі, того раді граду тому во облеженіі сущу погібель sнаменуеть.

Александрь і караблі далече, а не прі себѣ імѣя, і многовременное облеженіе, ко іному препятіе разсуждая веліе намѣренію своему предьідущему, послаль кь німь пословь своіхь. да бы оні кь міру преклонілися, а градь sдалі. которыхь [пословь] протіво sакону всѣхь народовь Тіріяне убілі, і вь море пометалі. Тѣмже Александрь неправедною смертію пословь своіхь возбуждень, всеконечное положіль намѣреніе градь облежаті. Но прежде подобаше засыпаті море, да бы сь градомь sемлю совокупіль. сего раді воі его вь веліе отчаяніе пріідоша, відяще глубіну морскую, которую бы едва сіла божія наполніла, глаголаша вь себѣ: гдѣ сіце превелікое каменіе возмемь, гдѣ превысокія древа обрящемь, развѣ со всего государства собіраті, да бы тое мѣсто засыпаті, море же всегда есть волнуемо, і еліко тѣснѣе і уже ідеть между градомь і брегомь, толіко свірѣпѣе волнуемо бываеть. Но царь іскусень сый добрѣ воінскія нравы управляті, прізвавь кь себѣ всѣхь, рече, Відѣхь геркулеса, что подаль онь мнѣ десную руку, і отворівь врата градская вніде самь со мною во градь. Предлагаше такожде імь пословь убіенныхь, і насілствіе закона і обыкновенія всѣхь народовь. І яко едінь токмо градь, который путь побѣдѣ его заключаеть, дерзновеніе імѣеть протівітіся.

По томь повелѣ всѣмь полководцемь, да всякь воїновь своїхь увѣщаеть. Егда же быша всї прїнуждены уготовляти дѣло, премногое множество кь собранїю было каменїя, гдѣ быль старый тїрь; древеса же сь горы Лївана на строенїе ладей ї башень воѕїлї. ї уже оть дна морскаго акї гору вышїною нагруѕїлї. однакожь верхь сь водою не сравнїлся, ї елїко болше оть брега ѕасыпалї, толїко паче, вся вметаемая преглубокое море пожїрало. Егда же тїряне малымї бударамї прїплывше, укорялї ї ругалїся глаголюще: яко бывше храбрї воїнї, ї ко оружїю обученнї, нынѣ акї скоты на раменахь своїхь бремена носять. вопрошалї еще еда Александрь болше есть нептуна бога морскаго. Тое самое їхь ругане воѕбудїло вь воїнѣхь болшую охоту кь дѣ[illegible]ѣтї. Уже началося дѣло выше воды превосходїтї, купно же ї шїрїна начала распространятїся, ї ко граду прїблїжатїся. Тїряне уѕрѣвше велїчїну крѣпостї тоя, которую вь совершенствѣ не чаяша бытї, тѣмь бо ї прелстїшася, малымї бударамї, начаша еще на не совершенную крѣпость находїтї стрѣляюще, ї метающе копїя на работнїковь, гдѣ множество беѕь своего убытка уяѕвлялї: Не могуще македоняне бударь отогнатї, нїже самї дѣло совершатї, обратїшася кь промыслу оставївше дѣло, како бы отпорь датї, того радї повелѣ царь кожы скотїнныя ї холсты кругомь обвестї, да бы оть протїволетящїхь стрѣль сохранялїся, ї свободны оть

уяѕ-

уязвленія їхъ былі: Таже нѣкія башні двѣ отъ початку плотіны учінілі, съ которыхъ воѕможно на находящіхъ тірянъ стрѣлятї. Протівнымъ обыкновеніемъ тіряне їѕдалече къ іному брегу пріплывше, ратныхъ людеі каменіе носящіхъ убівалї. На горѣ же Лівнѣ Аравітстії жітелї расѣяныхъ македонянъ 30 человѣкъ убілї, і нѣсколко въ полонъ вѕялї.

3. Сія прічіна прінуділа Александра раѕдѣлітї воіско на многія частї: да не сумнѣваются о немъ яко подъ едінымъ токмо градомъ, не прілѣжно осаду творітъ, вручілъ тое дѣло наріцаемымъ пердікку і кратеру, самъ же съ охочімї ратнымї пошелъ во аравію.

Въ то время тіряне, превелікії караблъ, намаѕанъ смолою і сѣрою, [корму каменіемъ і пескомъ набременівше такъ, что носъ карабля поднялся высоко,] весламї устремілїся грестї всѣмї сіламї, егда же парусамї вѣющу вѣтру, караблъ восхітілся, отъ велікія скоростї на самыі брегъ тоя крѣпостї востекъ. По томъ намаѕанныі носъ карабля ѕажегше, самї всі въ малыя будары побѣжалї, которые на сіе уготованы былї ѕа німї. егда раѕгорѣлся караблъ, начатъ болшії бытї огнъ, донелѣже не воѕмоглї бы угасітї, башні і іныя обрубы тоя плотіны, пламенъ объятъ. Тіряне которые въ будары убѣжалї, лучіну і іныя вещы по раѕнымъ мѣстамъ металї, да бы болшї воѕгорѣлся огнъ. І уже не токмо башні, но і верхї іхъ горѣлї. македоняне отъ

частї огнемъ погїблї, а отъ частї самї въ море, оружїе повергше, пометалїся. Но тїряне лутче плѣнїтї, нежелї убїватї умыслїша, плавающїхъ каменїемъ ї палкамї по рукамъ бїлї, да бы утомленыхъ отъ плаванїя возмоглї удобно ятї їзъ воды въ будары; гдѣ не токмо огнь разорїлъ, но ї вѣтръ бурень волны превелїкїя отъ глубїны морскїя на плотїну навелъ, ї непрестаннымъ во[л]ненїемъ обрубы строенїя того колеблемы разрушїлъ, вода же между каменїемъ внутрь текущая все разорвала. Тѣмже егда каменїе развалїлося [на которыхъ земля насыпана была,] вся плотїна потонула въ морскую глубїну. Сїце Александръ отъ тѣхъ велїкїхъ трудовъ своїхъ едва знакъ нѣкїї, возвратївся їзъ Аравїї, обрѣте. Тамо [якоже обще въ злополучїї обыче бытї] едїнъ на другаго вїну полагалъ. но лутче бы подобало на свїрѣпость морскую вїну полагатї. Однакожъ царь начатъ новую плотїну устроятї, протїво же вѣтру не бокомъ, но прямо поставїлъ, понеже сїцевымъ способомъ, валы, ї осыпї моглї бытї крѣпчаїшы, строїлъ шїрокую плотїну, да бы башнї посредѣ стоящыя отъ оружїя ї стрѣлянїя свободны былї. погружалъ цѣлыя древа съ сучїемъ ї вѣтвямї превелїкїмї во глубїну, сверхъ того каменїе полагалъ, пакї такїмїже древамї покрывалъ: по томъ землю сыпалї, сверхъ землї еще множество каменїя ї древесъ налагалї тако, акї связї нѣкїя былї, ї удержавалї все.

Но

Но ітіряне такожде ко препятію умыслиті не замедлі-лі. паче всего тако ухітрілі, іздалече, откуду бы іхъ узрѣті супостатъ не возмогъ, по дну морскому ходілі, і даже до плотіны проходілі съ крюками желѣзными акі косамі, сучіе вытягалі отъ тѣхъ древесъ, уже выше воды лежащіхъ, і скоро тое сучіе ізвлекаемо, съ німі множество положеныхъ древесъ во глубіну вовлекалі, наіпаче безъ каменія лежащіхъ древесъ безъ труда развлекалі. Егда же самое основаніе двіжімо і разоряемо стало, плотіну на немъ состроеную море поглощало. бывшу же Александру о томъ въ велікой печалі, яко ілі іскусіті еще счастія, ілі отступіті отъ града; і се внезапу караблі пріідоша отъ града кіпра, въ то время і Клеандръ пріідe съ греческімъ воінствомъ во Асію новопрішедшімъ, Тѣмже 180 караблей на двѣ часті раздѣліль, лѣвую управляше Піѳагоръ королъ кіпрскіі съ Кратеромъ. Александръ съ правыя стороны поіде въ прекрасномъ караблѣ. Тіряне аще і імѣлі флотъ воінской, обаче не дерзнулі вооружітіся протіву мекедонянъ. трівеселныя своя будары подъ стѣнамі градскімі разставілі. на которыхъ Александръ набѣжавъ потопілъ. Во утріе же обступівъ караблямі градскія стѣны, отвсюду імъ досаждалъ, і наіпаче пріступными хітростмі стѣны сокрушалъ. обаче тіряне сокрушеныя стѣны вскорѣ каменіемъ залагающе укрѣплялі, і новую стѣну отъ самаго града, раді предъ

предъ ѕащіщенія, аще бы первую сокрушілі македоняне, начаша соѕідаті. Но отвсюду велію тяготу імѣлі. плотіна толіко въ блізості была, что бросіті воѕможно было копіемъ, караблі же стѣны градскія обступілі, ѕемлею і моремъ градъ хотяще получіті. Понеже македоняне, по двѣ будары четверовеселныхъ тако спреді связалі въ мѣстѣ, что носы іхъ ѕаедіно совокупіліся, кормы же еліко воѕможно раѕстояніемъ раѕвелі, і на ніхъ доскамі мостъ учінілі, да бы воіску воѕможно было на ніхъ стояті, тако уготованы ко граду велі, і съ ніхъ беѕъ всякаго страха стрѣлялі во градъ, самі же носамі бударнымі ѕакрываліся.

Въ полунощі же, караблямъ, якоже речеся, весма готовымъ сущымъ, повелѣ Александръ обступіті. і уже отвсюду начаша караблі ко граду пріблíжатіся, тіряне же отчаяніемъ одержімі быша: Въ то время густымъ облакамъ небо покрывающымъ, отъ ніхже і свѣтъ во мракъ претворіся. Море же начатъ по малу волноватіся, по томъ вѣтромъ бурнымъ волны превелікія восталі, будары между собою тако колебаліся, яко уже і связі бударныя, іміже связаны былі, растерѕаваліся. уже мостіны спадывалі, і въ море съ собою воіновъ ніѕвергалі, понеже связанныя, і совокупленныя будары, ні коімъ обраѕомъ воѕможно было между волнамі управіті, воіні бо карабелщікомъ, карабелщікі же воіномъ, препятіе чінілі, і въ таковомъ

не

неначаянномъ случае, ѕнающії неіскусні въ совѣтѣ показаліся. самі управітелі і началнікі карабелные, которые прежде повелѣвалі, тогда устрашася смерті, повелѣная творілі: обаче всѣмі сілами устремівшеся въ весла, акі бы ісхітілі іѕъ моря караблі, і ко брегу пріплылі, не со многімъ сокрушеніемъ. Въ тыяжде дні Карѳагенстії послы во градъ Тіръ пріідоша, чісломъ 30, тако радость а не помощь прінесше. ѕане воѕвѣстілі імъ, яко пеоняне не о господствѣ і счастії, но о ѕдравії своемъ воіною съ непріятелемъ управляются. Сіракуѕане бо тогда въ афрікѣ воевалі, і не далече отъ стѣнъ карѳагенскіхъ обоѕъ поставілі, обаче не устрашіло і то Тірянъ, которые, хотя і надежду уже въ томъ погубілі, обаче жены і чада въ карѳагену послалі, тако надѣющеся яко суще храбрі, аще что случітся, іѕнестї могутъ, не імѣюще прі себѣ во время страха тѣхъ любімыхъ вещей. І егда едінъ гражданінъ во обще всѣмъ повѣдалъ сіце: яко відѣхъ во снѣ Аполлона, егоже мы прілѣжно почітаемъ, яко градъ нашъ оставілъ, а плотіна отъ македонянъ устроеная, претворілася въ дубраву. аще і отъ простыхъ гражданъ былъ тоі вѣстнікъ, обаче страха раді ко увѣренію несчастія своего склонны сталіся, ідола Аполлона ѕлатою чепію къ жертвіщу геркулесову, емуже самыі градъ воѕложенъ былъ, прівяѕалі, еже бы геркулесомъ Аполлона удержаті. Того ідола прівеѕлі

нѣкогда філістіняне ізъ града Сіракусы, і акі въ началнѣйшемъ своемъ отечествѣ поставілі, і многімі богатствы ізъ разныхъ градовъ плѣненымі, не болѣе карѳагенъ, паче тіра украсілі. Жертвы такожде, которыхъ ідолі, якоже вѣрую, не требовалі, уже чрезъ многая времена отлсжілі, сію всеконечно обновіті усовѣтовалі, то есть, да бы юношу блогороднаго Сатурнусу ідолу замучіті, беззаконную паче і проклятую, нежелі святую жертву, карѳагеняне отъ своіхъ праотцевъ преданую даже до разоренія града своего оставілі, і аще бы старѣйшіны, іхже совѣтомъ все управлялося, не запретілі імъ того, добронравіе бы свое обратілі нынѣ въ кровавую і свірѣпую жертву. На конецъ, нужда паче всякія наукі і хітрості сілнѣйша, не токмо обыкновенныя, но і новыя імъ помощі показала. понеже раді препятія кораблеі і судовъ разныхъ подъ стѣны градскія подступівшіхъ, уготовілі доскі крѣпкія зѣло, і къ німъ прівязалі крюкі, рукі желѣзныя, і косы, да бы тыя доскі стрѣлбою на то уготованною нечаянно на ослабленныя карабелныя верві верженыя похіщалі, крюкі же тыя і косы вісящыя у доскі, ілі воіновъ, ілі будары іхъ разрушалі. къ сему же щіты мѣдныя во огні, разжегше песокъ съ жараткомъ і огненнымъ пепломъ на верхъ полагающе внезапу со стѣнъ градскіхъ на македонянъ металі, паче всякія іныя махіны, того зѣло бояліся. Понеже гдѣ токмо горящіі песокъ подъ оружіе къ тѣлу прілѣ-

прілѣплялся, нікто отъ него спасался, къ чему токмо касался, все опалялося. Тѣмже повергше оружіе, вся на себѣ, да бы возмоглі свободітіся отъ язвъ опаляющіхъ, раздіралі, і тако свобождаліся. крюкі же і рукі желѣзныя уготованыя стрѣлбою іспущеныя, многіхъ похіщалі.

4: Тамо царь Александръ утружденный расуждалъ отступіті отъ града, і во егіпетъ поіті, понеже во Асію вскорѣ прішедъ, подъ стѣнамі токмо града лежаше, толіко многіхъ вещей корыстъ оставівъ. Прочее тако отбіті тщетну ні что сотворівшу, якоже і медліті срамота бяше, къ сему же размышляя яко слава его, которою наіпаче, нежелі оружіемъ побѣждалъ, ні во что вмѣнітся, аще вслѣдъ себе міръ акі нѣкоего свідѣтеля, который побѣжденъ можетъ быті, оставітъ. тѣмже ні коего промысла, егоже бы не іскусілъ во время облежанія оставілъ, повелѣлъ болѣе караблей ко прісступу уготовіті, і воіновъ ізбранныхъ съ ними послаті. Се кітъ превелікій поверхъ воды хребетъ показуя оплотіну, которую македоняне устроілі, дебелымъ тѣломъ своімъ опірашеся, біющімі же волнамі возвышенъ, отъ обоіхъ странъ віденъ былъ. потомъ вначалѣ тоя плотіны, пакі во глубіну погрузілся, іногда выше воды хребетъ показуя, іногда же волнамі покрывашеся, не далече же отъ стѣнъ градскіхъ выплылъ весь. обоімъ странамъ

радостное было віденіе того звѣря. македоняне толковаша себѣ, яко путь дѣлу іхъ показуеть, тіряне же мнѣша яко богъ нептунъ ізведе того кіта, да бы отмстілъ насілство, что море засыпалі, і яко вскорѣ тая плотіна іматъ разорітіся. тѣмже радующеся начаша пірствоваті, і піяні быша отъ віна, наутріе еще шумны суще, возсіявшу солнцу, віідоша въ караблі, вѣнцамі і цвѣтамі украшені, тако не токмо себѣ пророчествующе побѣду, но акі уже побѣдітелі торжествоваша. Знатно что въ то время царь флотъ морскій разно раздѣлілъ, 30 меншіхъ караблей оставівъ на брегу, отъ ніхже тіряне два плѣнілі, на прочіхъ же страхъ найде, егда токмо гласъ услышалъ своіхъ Александръ, немедленно къ німъ обратілъ флотъ, откуду гласъ проісходілъ, первая македонская пятовеселная будара, удівітелною скоростію предъуспѣла, на которую тіряне узрѣвше двѣма бударамі отъ разныхъ мѣстъ напалі, на едіну отъ ніхъ македонская такъ скоро бѣжала, яко ту носомъ тірская ударіла, і въ ней увязла. Іная будара, которая свободна была съ другія стороны набѣжала на ту, но благополучно трівеселная будара македонская пріспѣвъ таковою скоростію, на ону, которая пятовеселна была ударіла, яко началнѣйшій тірскій карабелщікъ ніспаде въ море. Потомъ множайшія македонскія караблі подоспѣлі, ідѣже і самъ

царь

царЬ бЫлЬ, тіряне будару увязшую получівше со всѣмЬ ко прістаніщу побѣжалі, скоро і царЬ вслѣдЬ гонілЬ іхЬ, но ко прістаніщу не возмогЬ прібліжітіся, зане далече сЬ стѣнЬ градскіхЬ стрѣляюще не допущалі, обаче бударЫ тірскія едва не вся, ілі потопілЬ, ілі поплѣнілЬ. По томЬ время покоя получівшЫмЬ воінамЬ чрезЬ два дні, повелѣлЬ караблямі градЬ облежаті, і пріступнЫмі хітростмі стѣнЫ сокрушаті, да бЫ тако отвсюду устрашенЫхЬ получілЬ, самЬ на вЫсочайшую башню сЬ велікодушіемЬ і сЬ болшімЬ страхомЬ взЫде, понеже на главѣ знакЬ чіна своего імѣлЬ, і во оружіі зѣло свѣтломЬ бЫлЬ, того раді всі на едінаго стрѣлЫ і копія пущалі. Но достоіна вещЬ відѣнія бЫла храбростЬ его: многіхЬ бо на стѣнахЬ стоящіхЬ копіемЬ прободалЬ, інЫхЬ мечемЬ убівалЬ: тая башня сЬ которЫя білся, бЫла едва не прі самоі стѣнѣ градскоі. Уже отЬ непрестаннаго біенія пріступнЫхЬ хітростеі стѣнЫ сокрушаліся, уже і караблі прішлі ко прістаніщу, нѣцЫі же македоняне на башні взошлі, і супостатовЬ сЬ ніхЬ прогналі, егда разнЫмЬ злополучіемЬ купно окружені, ініі вЬ капіща ушлі, ініі вЬ домѣхЬ заключіліся, самі себе смерті предавалі, а ініі отпорЬ давалі македоняномЬ, умреті безЬ мести сіце безчінно не хотѣлі, болшая частЬ на верху домовЬ стояла, каменіе, і что возмоглі, на ідущіхЬ метапі. АлександрЬ всему воінству повелѣ, да бЫ

всѢхъ, кромѢ убѢжавшіхъ въ капіща, до едінаго смерті предалі, а которіі въ жіліщахъ заключілiся огнемъ сожещі. Тамо ніедінъ обрѢтеся, оружіе на себѢ імѢющъ въ капіще помощі раді отъ бѢжавшіхъ, младенцамі і дѢвіцамі капіща наполнены былі, мужескіі полъ въ преддверіі домовъ своіхъ стоялі, ожідающе смерті, отъ жестокосердыхъ македонянъ, обаче многіхъ сідоняне спаслі, которіі въ греческомъ обозѢ былі. Тіі бо купно съ побѢдітелі во градъ вошлі, но памятующе древнее пріятство тірянъ, [Зане оба тыя грады тіръ і сідонъ агеноръ создa, якоже разумѢлі] много іхъ во своіхъ судахъ на морѢ сохранілі, по томъ во градъ сідонъ отвезлі, 15000 человѢкъ отъ горкія смерті ісхітівше. Колъ веліе тамо кровопролітіе было, оттуду всякъ познаті можетъ, яко во градѢ 6000 вооруженыхъ воіновъ убіто. Потомъ Александръ зѢло разгнѢвався, печалную зѢло побѢдітелемъ своімъ вещъ упраціті повелѢлъ 2000 тірянъ, іхже разъяріВшііся ратніцы убіВающе міновалі, повѢсіті повелѢ по брегу морскому на крестахъ, карѳагенскіхъ пословъ жівотомъ даровалъ, обаче імъ воіну возвѢстілъ: которую въ то время начаті отставілъ прочіхъ раді потребъ. Тіръ градъ въ седмыі мѢсецъ отъ начатія облеженія плѢненъ, тоі градъ зѢло старінныі, і въ премѢненіі счастія своего зѢло преславныі въ послѢдняя времена. Созданъ отъ

Агінора

Агїнора на морѢ чрезъ многое время, не токмо тѢмъ моремъ, на немже вїдѢнъ былъ, но гдѢ токмо возможно їттї, подъ властїю своею держалъ, аще їновѢрна есть вещъ, тої народъ первыї пїсмѢнамъ навыкъ, їлї отъ їнаго взялъ і научїлся. Грады і крѢпостї его, едва не во всемъ свѢтѢ обрѢтаются: якоже кареагенъ во АфрїкѢ, въ боетїї еебы, градъ надъ окїяномъ моремъ. Мнїтмїся яко море волъное їмѢюще, і многократно проходяще въ страны прочымъ не знаемыя, юнымї, їхже тогда їзобїлно їмѢлї, населялї, їлї зане частымъ трясенїемъ землї прїнуждены, [якоже о томъ глаголютъ] новыхъ странъ внѢ предѢловъ своїхъ, чрезъ оружїе получїтї, тщатїся. ТѢмже многїмї случаямї разоренї суще, [по разоренїї же пакї обновленъ былъ] нынѢ многое время въ мїрѢ, подъ защїщенїемъ мїлостїваго і человѢколюбїваго рїма пребываетъ.

5: Въ тыя же днї прїнеслї Александру отъ Дарїа грамоты, яко ко царю пїсаныя. Просїлъ Дарїї, да бы дщеръ его їменемъ Статїру, Александръ въ бракъ себѢ воспрїялъ, обѢщавая ему вмѢсто прїданаго, все царство между елеспонтомъ, і Алїнъ рѢкамї лежащее. а на востокъ лежащїмї странамї, самъ будетъ удовлятїся. аще же взятї не восхотѢлъ бы, да помнїтъ, яко счастїе въ равномъ состоянїї многое время не пребываетъ, человѢцы же аще бы і превелїкое їмѢлї въ мїрѢ счастїе, обаче еще болшую завїстъ їмѢютъ. къ тому:

опасенъ

опасенъ есмъ въ томъ, да бы не яко птіцы, іхже прі-родная легкость возносітъ до небесъ, превознеслся есі тщетнымъ твоімъ младенческімъ умомъ. Ні что бо есть труднѣішее, еже въ сіце младомъ вѣцѣ, толь веліко содержаті счастіе. імѣю азъ еще воіска ізобілно, і не всегда въ тѣсномъ мѣстѣ імашi мя срѣтаті, і дасі мнѣ бої, еще потреба Евфратъ Тігръ, Араксъ, і Ідаспъ рѣкі, велікія государства моего стѣны і око-пы тебѣ Александре преіті, і на пространныхъ поляхъ предстаті, гдѣ съ малымъ воіскімъ своімъ посрамішіся. Въ Мідію же Ірканію, въ бактры, къ Індіаномъ і населнікамъ надъ Океаномъ моремъ когда поідеші, ілі когда доідеші, Сагдіановъ і Арахостовъ, народовъ токмо отъ званія едінаго знаемыхъ, і прочіхъ, кото-рые у горы Кавказа, і прі рѣкѣ донѣ лежатъ: соста-рѣешіся, аще і съ міромъ безъ всякаго воінства, і воіны поідеші. На конецъ престані прізываті мя, понеже прі-шествіе мое будетъ ті въ погібелъ.

Александръ тѣмъ, которіі грамоты прінеслі тако отвѣщалъ: Даріі мнѣ чюждыя, а не своя вещы обѣщаваетъ, і тѣмъ, что все погубілъ, хощетъ со мною дѣлітіся. даетъ мнѣ вмѣсто прíданаго Лідію, Іонію, Еолíду Елеспонтскую страну, которое азъ побѣ-дою взялъ, і обладателствую, законъ побѣдітелъ по-даетъ, побѣжденныі же воспріімаетъ. І аще еще не ві-дітъ своего і моего степене, на немже оба стоімъ:

да всядетъ вскорѣ на коня, і їдетъ на бранъ. азъ прешедъ море, вѣмъ яко Кілікіа, і Лідіа, малы тыя вещы сутъ на мою побѣду: Но Персеполъ століцу государства его, потомъ бактры і Екбатану і последняя государства его на востоцѣ, хощу імѣті, і всеконечно імі обладаті, гдѣ онъ будетъ уходіті, і азъ імамъ его гоніті. да неустрашаетъ мя рѣкамі. о немъ же да знаетъ, яко море проідохъ. Сіце царіе пісаша. Родіане тогда мѣсто і прістаніща своя отдаша Александру въ подданство. Онъ въ кілікіі Сократа поставілъ, везде же кругомъ Тіра Філоту вручілъ. Сірію, которая целе наріцается Андромаху Парменіі полководецъ его отдаде, прочія же мечемъ взялъ страны царъ Александръ. Ефестіону Фінікію моремъ преіті повелѣлъ, самъ со всѣмъ воіскімъ пріідe подъ градъ Газу. Въ тыя дні вся весма греческая страна собравшіся, ігранія обыкновенная отправлялі. тамо совѣтъ сотворілі, [якоже греческіе разумы счастію подлежатъ] дванадесятъ пословъ ко Александру послаті, которые акі заступніку здравія і волності государства греческаго, златыі вѣнецъ въ даръ побѣды прінеслі. Тіі полководцы преждереченніі, імѣлі нѣкое аще і ненадежное совѣсті обереженіе, да послѣдствуютъ счастію гдѣлібо токмо імъ суммітелно быті мнілося. Тѣмже не токмо самъ Александръ грады, [которіі ему протівні былі] обхождалъ,

но і старѣйшіны его ізбранніі полководцы на многія страны нападоша: Каласъ Пафлагонію, Антігонъ Лікаонію, балакръ, Ідарна воеводу даріева побѣдівше, Мілітъ взялі. Амфотеръ і Егілохъ імѣюще 160 караблеі, острова между Ахаіею, і Асіею лежащыя, во обладателство Александрово покорілі: Такожде і Тенедонъ градъ пріялі, которыі самі жителі доброволно здалі. Положілі намѣреніе і Хіонъ взяті: но фарнабазъ даріевъ воевода похітівъ тѣхъ, которіі македоняномъ добра желающе вѣсті пріносілі, Апполоніду і Аѳінагору полковнікамъ вѣрнымъ со не многімі воі пакі хіонію вручілъ. Обаче полководцы Александровы не толіко на воінство свое, якоже на тѣхъ надѣющеся, которіі по своему проізволенію во облеженіі не отступілі отъ града, ніже бо прелсті іхъ въ томъ надежда. Зане егда между Апполонідомъ, і между полководцамі воінскімі учінілся не союзъ і мятежъ, то была пріціна ко взятію града. Понеже егда врата разломалі, воінство македонское вніде во градъ, граждане которіі прежде градъ хотѣлі здаті, собралісь ко Амфотеру і Егілоху, персское воінство побѣдівше, Фарнабаза Апполоніда і Аѳінагора связана въ плѣнъ предалі: 12 бударъ тріеселныхъ съ ратнымі і карабелщікамі, кромѣ тѣхъ, 30 бударъ і судовъ морскіхъ, іхже разбоінікі употребляютъ: грековъ 3000 наемныхъ, которіі у персянъ нанімалісь, тѣхъ раді помощі въ воіско свое раздѣлілі,

разбоіні-

разбоініковъ смерті предалі, плѣнніковъ на своя карабли взялі. Случіся тогда Арістоніку Меѳімнеорскому мучітелю съ разбоіническімі бударамі, не імущу вѣдѣніе, что во градѣ Хіі учінілося, ко прістаніщу уже заключенному пріплыті, гдѣ вопрошенъ отъ стражі былъ, кто естъ сеі; отвѣща, азъ есмъ Арістонікъ, пришедыі ко фарнабазу, рекоша ему, воістінну уже спітъ фарнабазъ, і невозможно къ нему ітті, но тебѣ яко пріятелю і другу свободно во прістаніщі статі. За утро узрівші его, ні вчемъ не усумнѣваяся Арістонікъ вніде внутрь прістаніща, за німъ і другія будары внідоша. Егда же пріплыша ко брегу, стражіе заключіша прістаніще, таже бліз стоящіхъ воіновъ прізываютъ, егда же ніедінъ смѣялъ ополчітіся, всѣмъ оковы наложілі: По томъ отдаша іхъ Егілоху і Амфотеру. Оттуду македоняне поідоша во градъ Мітілінъ, которыі градъ Харісъ Аѳінеіскіі прежде сего съ 2000 персянъ раді защіщенія держалъ. Но не могіі пребыті во облеженіі, договоръ положівъ о преданіі, градъ отверзе. Самъ поіде во Імбръ, македоняне же здавшымся жівотъ даровалі.

6: Даріі царь отчаявыіся міра, которыі чрезъ грамоты і послы своя надѣялся получіті, начатъ собірати воінство, на обновленіе воіны отмщенія раді. Тѣмже повелѣлъ полководцемъ, да бы съ воінствомъ въ вавілонъ собралися, бессу бактріанскому воеводѣ

і полководцу также пісалъ, да бы воіско еліко возможно собравъ къ нему прішелъ. бактріане народъ естъ sѣло храбрыі, между сосѣды первѣішії, нравы іхъ дівные, много разнятся отъ безчінія персскаго, не далече отъ татаръ, sѣло храбрственнаго народа жівутъ, которые хіщеніемъ жітіе свое препровождаті обыклі. непрестанно во оружії скітаются. Но бессъ полководецъ дарію былъ ненадеженъ і страшенъ, і велію о немъ печалъ імѣлъ паче всего, яко онъ былъ вторыі по царѣ. Понеже государства себѣ желалъ, того раді ізмѣны царъ отъ него опасался, чрезъ которую возмогъ бы достігнуті намѣреніе свое. На конецъ Александръ всякімъ прілѣжаніемъ хотя ізвѣстітіся, гдѣ обрѣтается дарії, обаче ні коімъ подобіемъ возмогъ. было сіе раді таіныя і удівітелныя вѣрності народа персідскаго, которою таіная дѣла царева по обыкновенію древнему тако сохранялі, яко ні страхомъ ні нуждою ізвѣстную вѣдомость отъ кого воспріяті возможно было. древнії царі, казнію научілі іхъ тако творіті, повелѣніе сотворівше на преступніка, смертію сіцевыі да умретъ. За невоздержаніе языка болшую казнъ, нежелі за іное прегрѣшеніе: і невѣрятъ, да бы тоі возмогъ велію таіну удержаті, которыі не можетъ малыя вещі утаіті: что всякому пріроду на проізволеніе акі вещъ удобнѣішую даде. Сего раді не могії Александръ удостовѣ-
рітіся

рітіся, что дарії творітъ, ілі кое его намѣреніе. подъ градомъ газою, осадою стоялъ.

Былъ тамо воевода батісъ царю своему Дарію ѕѣло вѣренъ, гдѣ воістінну малою помощію велікії градъ защіщалъ. Тѣмже Алеѯандръ уразумѣвъ состояніе і крѣпость мѣста, повелѣ подкопы дѣлаті, і землею подъ стѣны ітині, і безъ всякія трудності то дѣло чінілося, понеже море блізъ лежащее множество песка выкідаетъ на бреґі, а отъ каменія препятія не было работнікамъ. Началі оттуду откуду граждане відѣті не моглі, і да бы не познали, башні повелѣлъ къ стѣнамъ подвіґаті, но отъ тояже земли, понеже песокъ разсыпался, былъ велікії трудъ. Понеже колеса не скоро шлі, і мостіны на башняхъ ломаяся, многіхъ уязвлялі незапно, і тогда трудъ імѣлі прівозя і отвозя іхъ. Прочее Алеѯандръ знакъ далъ будто отступілъ. наутре же кругомъ стѣны обступіті повелѣлъ. Обаче прежде нежелі пріступъ учінілъ, возсіявшу солнцу, вскорѣ жертву прінесе по обычаю македонскому, помощі у боговъ [по своему зловѣрію] прося. і се внезапу вранъ на летѣлъ глібу землі, въ ногахъ держащъ которую опустілъ на главу Алеѯандрову, і разсыпася гліба. Самъ же вранъ на башнѣ блізъ стоящеі сѣлъ, которая смолою і сѣрою намазана была. прілпѣ же къ неі вранъ ногамі і не могії возлетѣті, отъ кругомъ стоящіхъ грековъ поіманъ. Возмнѣся сія пріліна всѣмъ

достоіна, еже бы волхва о неї вопросіті, ѕане мало нѣчто і царь усумнѣлся. Тѣмже Арістандрь, ему же наіпаче вѣрность дадеся, рече: яко градь возмете по ізъявленію птіць, но опасатіся надлежіть, да бы царь не понесь язвь. І совѣтоваль, еже бы вь тоі день ні какова дѣла не начіналь. Алеѯандрь же, аще і оскорбілся, яко едінь градь бесстрашному во егінеть прешествію возбраняше, і печалень быль; обаче послушаль волхва, і знакь учініль акі бы оть града отступіль, Оттуду возрасте сердце во облеженії сущіхь, ізшедше ізь града, на уступающіхь находять, то супостатское продолженіе, добрую імь учініло надежду. Но ту брань паче охотою, нежелі храбростію началі, понеже опредѣлілі тако, да бы македонскія полкі узрѣвше вскорѣ іхь окружіті, і уже ко царю Алеѯандру вопль боя пріблїжашеся, тогда вь нічто вмѣнівь страхь возвѣщеныі; самь вь броня облечеся, которую не всегда возлагаль на себе. но за упрошеніемь друговь своіхь надѣль, і до первыхь знамень пріїде. Тамо его узрѣвь нѣкії Аравлянінь ізь воіска даріева, дерзновеніе сотворіль паче счастія своего, щітомь мечь покрывая, акі выходець предь царемь пріпадаеть. Алеѯандрь же ему востаті, і вь своя воі повелѣль его взяті. Но тоі варварь скоро вь десную руку мечь взявь о выю Алеѯандрову пріражаеть, онь же малымь уклоненіемь тѣла укрывся оть пораженія меча, руку варварскую іспущеную абіе отсѣкаеть мечемь. І тако мняше

яко въ тоі день ізбавілся ізвѣстныя пагубы. Но якоже азъ мню, яко неукрыемо есть несчастіе, зане въ тожъ время стрѣлою уязвленъ былъ воінствующъ между первымі, которую стрѣлу вонзеную въ плечахъ, врачъ его іменемъ філіппъ ізвлече, потомъ крові много істече. Сего раді всі устрашішася, яко не познаша подъ бронею облеченою, сколь глубоко вонзеся стрѣла. Онъ же ні мало въ ліцѣ ізмѣніся, кровь задержаті, і язву завязаті повелѣ. Многое время потомъ предъ едінымі знаменамі, ілі не показуя, ілі одолѣвая болѣзнь, стоялъ, но кровь мало прежде лѣкарствомъ удержаная, болѣе начать тещі, язва такожде, въ неіже съ начала еще не слышіма была болѣзнь, отъ теченія крове опухла. Потомъ начать обміраті, і на колѣна прінадаті, егоже блізъ стоящіі взявше, во обозъ внеслі. Но батісъ разумѣя яко убітъ радуяся съ побѣды во градъ поіде. Александръ еще прежде ісцѣленія язвы, повелѣваетъ валъ вышіною равныі стѣнамъ градскімъ насынаті, і многімі подкопамі подъ стѣны ітті, да бы тако возмоглі разрушіті іхъ. Граждане новыя валы таковы высокі, яковы і стѣны насыпалі. Но і тое ніже мало могло сравнітіся башнямъ на валу устроенымъ. Сего раді і во градѣ отъ македонскіхъ стрѣлъ і копіі супостатъ не могъ укрытіся. Послѣдняя граду погібель стася, егда стѣны градскія подкопомъ разрушіліся, чрезъ

которая

которая мѣста разрушеная македоняне во градъ вошлі. Александръ первыхъ веде, ідущу же ему безъ опасенія, каменемъ въ голенъ уязвленъ былъ. Обаче на копіе оперся, [хотя і не была еще прежняя рана ісцѣлена] между первымі ратовалъ, гнѣвомъ весма ярящеся, яко во облеженії того града, дважды былъ раненъ. уже полководца батіа преславно бранъ творящаго, і многімі ранамі уязвленаго персяне оставілі, і отступілі; но онъ обаче не ужасно боряшеся броня на себѣ собственную і чуждую окровавлену імѣя, егда отвсюду его обступіша съ копіямі, Александръ младыі человѣкъ не обычныя радості ісполніся, мужеству тому і въ супостатѣ удівляшеся, рече: батіе не таковою смертію, яковыя желалъ есі, умреші: но колікія еще могутъ на плѣненнаго мукі, сіце помышляі, яко претерпіші. онъ же ні мало того устрашівся, но паче гордо на него смотрілъ, ні коего отвѣта протіво похвалныхъ его словесъ не даде. Тогда Александръ рече: відіте лі упрямаго въ молчанії, яко ніже поклонілся, ніже сміренныі гласъ іспустілъ: обаче твое молчаніе его побѣжду, не інако токмо дыханію его препятіе творіті буду. Тѣмже со гнѣвомъ претворіся въ ярость, послѣдствующу бо новому счастію, новыя начатъ імѣті нравы. І тако провлекше ременъ чрезъ ногі батіевы за лодышкі выше стопъ, еще дышущу ему, прівязаша его къ колесніцѣ,

і по

і по граду конмі влекоша. Тѣмже Алеѯандръ торжествоваше, яко месть возда́лъ непрїятелю, подражая Ахіллесу прародітелю своему. Убіто же персянъ і аравлянъ до 10000. і македоняне такожде не безъ крове своея одержалі сію побѣду. Полученіе града не тако прославіся градомъ славнымъ, якоже двоякімъ бѣдствомъ Алеѯандровымъ. Алеѯандръ же во Егіпетъ спѣшащъ, послалъ Амінту въ 10 трівеселныхъ бударахъ по воіско въ македонію. Понеже ратнымі людмі хотя і счастліво, однако скудно было воіско, побѣжденыхъ же народовъ въ ратныхъ надежда меншая была, нежелі своего государства.

7: Егіптяне убо ізъдревле персяномъ непрїятелі знающе владѣніе іхъ завістное і прегордое, охотно прішествія Алеѯандрова ожідалі: которые Амінту бѣглеца, акі просящаго началства съ радостію прінялі. Тѣмже многое множество іхъ собрашася во градъ Пелузіі, гдѣ чаялі что царь прііідетъ. Но Алеѯандръ въ 7 день по отшествіі ізъ града газы, прііде во страну егіпетскую [которую нынѣ обозъ Алеѯандровъ наріцаютъ] а пѣхоту ко граду Пелузію обратілъ, самъ же со ізбранными і охотнымі ратнымі поіде рѣкою Ніломъ. не дерзнулі препінаті прішествію его, і сопротівостояті, погубівше смѣлость. І уже не далече былъ отъ града Мемфы, гдѣ воевода Астаксъ, отъ Дарія тамо на защіщенія оставленъ, Оксъ рѣку прешедъ 80 талантовъ, і все

царское сокровіще отдаде Алеѯандру. Отъ Мемфы Алеѯандръ тоюже поплывъ рѣкою, і въ самое государство егіпетское внідe, і устроівъ дѣіства, отеческаго обычая, і законовъ не премѣняя егіпетскіхъ, умыслілъ поіті къ капіщу Іовішеву і Аммонову.

Былъ тоі путь, аще і бліскіі расстояніемъ, но неудобопроходенъ. Тамо бо дождi не бываютъ, і воды земля не імѣетъ, сухімі пескамі наполнена, іхже егда солнце разжжетъ, человѣкъ отъ горячесті ногамі іттi не можетъ: къ сему же отъ нестерпімаго жара съ выше, і не токмо отъ зноя і жара тоя страны, но і отъ глубокаго песка нужду велію страждутъ которыі разсыпаяся, і расступаяся, ногамъ творітъ несносную тяготу. Сіце Егіптяне о томъ путі повѣдаютъ істінно. Обаче Алеѯандра веліе желаніе прінуждаше посѣтіті Іовіша, которыі не бывъ доволенъ своею прірододою человѣка смертнаго, ілі самъ вѣрілъ, ілі хотѣлъ да бы людi повѣрілі, что сынъ Іовішевъ былъ. Тѣмже съ тѣмі воінамі, которыхъ по нраву своему ізбралъ себѣ, до маріота езера блатнаго поідe рѣкою Ніломъ, І тамо послы Кірінеістіі къ нему прішлі съ дары, міра просяще: і да бы грады іхъ посѣтілъ. Онъ же дары іхъ пріявъ, і міръ съ німі учінівъ, поідe въ намѣренныі своі путь. Убо перваго і втораго дне былъ акі сносенъ путь, егда еще не прішлі ко жестокімъ пустымъ і голымъ полямъ, і уже сухая і мертвая земля была. Но егда показалiся про-

странныя

странныя поля, песка полныя глубокаго. по подобію акі на преглубокое море вышедъ очіма весма іскалъ ѕемлі. Тамо ні едіно древо відѣті гдѣ возможно было, ні едінаго мѣста ѕемлі ораныя. Такожде і воды скудость была не малая, которую въ мѣхахъ кожаныхъ мскі на себѣ неслі, въ сухоі же ѕемлі, і горящемъ пескѣ, кто могъ обрѣсті. Къ сему же солнце вся ражжігаше, везде суша і жаръ. І се внезапу ілі по дару [лжівыхъ] боговъ, ілі по случаю густыя облакі солнце покрыша, і неізъглаголанная отъ жара велікаго утружденнымъ помощъ наста, аще і воды не было. Тѣмже егда веліі дождь начатъ быті, всякъ себѣ воду собіралъ, нѣцыі отъ жажды велікія немогуще терпѣті, уста подставлялі. Четыре дні сіце въ жестокіхъ пустыняхъ былі, і уже не далече капіще Аммоново было, тамо іхъ стадо врановъ срѣтіло, легцѣ предъ первымі знаменамі лѣтяще, пакі на ѕемлю сѣлі, і пакі предъ всѣмі летѣлі, акі провождающе і показующе путь до мѣста аммону возложеннаго пріідоша. Пріčіна къ сказанію неудобовѣрна, како то мѣсто въ тѣхъ песчаныхъ пустыняхъ, тако отвсюду вѣтвіемъ за крыша древеса, яко едва сквозь ту густость проходітъ солнце: такожде ѕѣло много істочніковъ сладкіхъ, которые отвсюду лѣса напаяютъ. Паче того удівітелныі тамо воздухъ, акі бы во время весны, такожде і прочія часті лѣта равныя; жітелі

того мѣста бліжнее сосѣдство імѣютъ съ еѳіопляны, отъ полудня съ Аравітяны, іхже наріцаютъ троглодітамі, поселены даже до чермнаго моря. на ѕападъ іные еѳіопляне жівутъ, іхже наріцаютъ сценітамі: [сірѣчь кочевымі] отъ полунощі насамоны, сітріцкії народъ, которые на брегахъ жівутъ морскіхъ, і буреꙗ ѕанесенныя караблі вѣдомымі бродамі похіщаютъ, і тѣмъ пітаются. Жітелі тоя дубравы Аммонітяне наріцаемії, въ раѕсѣяныхъ раѕно жіліщахъ, далече между собою обітаютъ: средіну дубравы вмѣсто крѣпості імѣютъ, троїною стѣною окруженую. Первая, древніхъ царей мучітелей палаты окружіла: Ѕа другою жены іхъ, наложніцы і чада жівутъ, гдѣ такожде Аммоново капіще. Ѕа третіею стѣною домы воіновъ храбрыхъ. Есть такожде і другая дубрава аммонова, істочнікъ імѣетъ посредѣ, егоже наріцаютъ, вода солнечная: егда солнце восходітъ, нѣкую теплоту імѣетъ; въ польдень егда жаръ велікії, студена, вечеру же бывшу, согрѣвается, въ полунощі же ѕѣло гаряча, егда же нощь къ свѣту станетъ накланятіся, і она начінаетъ хладѣті, даже до восхода солнечнаго во своемъ состояніі пребываетъ. А что вмѣсто бога почітаютъ, не такімъ обраѕомъ было, якоже художнікі іныхъ ідоловъ іѕображаютъ. былъ обраѕъ человѣческії до бедръ іѕумрудамі, жемчугомъ, і прочімъ драгоцѣннымъ каменіемъ украшенъ. Егда его вопрошаютъ, да бы

далъ

даль отвѢть кь вопросамь, тогда носять его жерцы вь ѕлатомь ковчеѕѢ, кругомь его по обоїмь сторонамь множество чашь сребряныхь. ПослѢдствують їмь жены ї дѢвїцы, обычаемь отцевь своїхь скверныя стїхї поюще, ї вѢрующе, которые тѢмї стїхамї Іовїша ублажають, да бы їстїну сказаль кь вопросу людскому. вь то время, егда начать царь блїзь прїходїтї, нѢкїї старѢїшїї жрець їзыде кь нему, сыномь Алеѯандра нарече, яко Юпїтерь отець твоїї, тако глаголеть кь тебѢ, ї тако нарїцаеть тя, Алеѯандрь же ѕабывь прїроду человѢческую вь себѢ, тако вѢроваль ї прїяль. ТѢмже вопросїль: будеть лї обладатї всѢмь свѢтомь; волхвь лукавства їсполнень, рече: всего свѢта управїтель будеть. еще вопросїль, всѢхь лї їзмѢннїковь отца моего їмамь смертї предатї; Но жрець рече: отца твоего нїкто не їзобїдїть, ї убїтї не можеть, Фїлїпповы же убїїцы всї казнь воспрїялї: І сїя такожде рече, яко будешї непреодолѢнныї Алеѯандрь, донелѢже преїдешї кь богамь. По томь царь сотворївь жертву, Аммону, а жерцамь дары даде. другомь своїмь такожде повелѢль, да вь своїхь дѢлахь Аммона вопрошають. Но онї нї что вопрошалї, токмо, совѢтуеть лї їмь Алеѯандра царя їмѢтї ѕа бога, ї честь ему божескую воздаватї. ОтвѢща їмь жрець, прїятно будеть то Аммону, еже лї тако сотворїте, ї царю побѢдїтелю божескую честь

 воздадїте

воздадіте. Воістінну еже лі бы кто хотѣлъ благо разумно отвѣтъ Іовішевъ разсудіті, возмнѣлася басня і ложь. Но счастіе тѣхъ, іхже себѣ едіному вѣровати прінуділо, паче завістныхъ славѣ его, нежелі благодарныхъ творітъ. Тѣмже Алеѯандръ не токмо сынъ божіі быті проізволілъ, но повелѣ себе і наріцаті. Прочее егда славу дѣіствія своего превознесті, сіцевымъ наріцаніемъ восхотѣлъ, тогда і погубілъ. Понеже македоняне аще і обыкоша въ подданствѣ быті у царей, но въ болшеі волностi паче іныхъ народовъ. того раді Алеѯандра безсмертію желающаго непокорнѣ унічіжіша, яко ні імъ, ніже царю сіе обратіся въ корысть. Но сія вся на своемъ мѣстѣ воспомянутся, нѣнѣ же ко начатому Історіопісанію возвращаюся.

8: Алеѯандръ отъ Аммона возвратівся, по томъ отъ моря, до маріота Езера блатнаго, не далече отъ острова Фары лежащаго прішелъ, і відя ізбранное положеніе мѣста, всеконечно на томъ островѣ, умысліл основаті градъ, но егда увідѣ тѣсноту онаго угла, во іномъ мѣстѣ созда, ідѣже нынѣ відімъ Алеѯандрію, того іменемъ нареченную. Еліко равнаго мѣста было между езеромъ і моремъ, обложілъ на 80 стадіі кругъ стѣнъ града, і мастеровъ оставівъ, самъ же поіде до Мемфы.

Веліе желаніе імѣлъ, аще і достоіное, но не во время въ далную страну государства Егіпетскаго і еѳіоп-

і еѳіопскаго іттї, і тамо вся разсмотріті. Такожде склоніліі его кЪ тому, преславныя палаты царя мемнона і Тітона: желаше бо відѣті древностЪ, мало не на томЪ мѣстѣ, гдѣ солнце не заходітЪ, і не свѣтітЪ. Но послѣдующая воіна еще не совершена была, і времене тому непотребному путешествію не даде. і тако во Егіптѣ оставівЪ, іменемЪ Есхіла родяніна, і Павцеста македоняніна, сЪ 4000 воінства, і управленіе імЪ вручілЪ. врата у рѣкі наріцаемыя НілЪ, Поліменy блюсті повелѣ, сего раді даде ему 30 бударЪ четверовеселныхЪ. Во Афрікѣ, которая сЪ ЕгіптомЪ пріміріласл, Аполлоніа началніка і властеліна поставілЪ. Пошліну во Афрікѣ і во Египтѣ Клеомену вручілЪ. ІзЪ бліжніхЪ градовЪ порубежныхЪ, жітелемЪ во Александрію преселітіся повелѣлЪ, градЪ новыі множествомЪ людеі весма наполнілЪ. Сіце глаголютЪ, яко, егда царЪ назначілЪ основаніе стѣнЪ градскіхЪ осыпая крупамі, по обыкновенію македонскому, разныхЪ птіцЪ стадо превеліе пріметѣ, і крупы тыя поядоша. Тогда многі знаменіе тое не добро быті разумѣша, рекоша волхвы, яко вЪ томЪ градѣ множество человѣкЪ будетЪ обітатi, кЪ сему же АлександрЪ много странЪ будетЪ пітамі. Тамо экторЪ парменіевЪ сынЪ, во цвѣтущемЪ возрастѣ, Александру зѣло любімыі, хотя его рѣкою пловущаго достігнуті, сѣде вЪ малую лодку со многімі людмі, того раді лодка погрузілася, і всі попадалі вЪ воду.

Многое

Многое время бѣдствуя въ рѣкѣ отъ одѣянія воды наполненаго, і отъ сапоговъ на ногахъ прівязаныхъ, плаваті не возмогъ, обаче едва жівъ ко брегу прібіїлся, тамо же по утомленії отъ тоя боязні і гібелі обмеръ, і егда нікто ему помощі не даде, понеже прочії на другую страну пріплылі, сіце житіе свое скончалъ. Sѣло былъ печаленъ Александръ о смерті его, тѣло же обрѣтеное, съ велікою честію погребе. Но болѣе ему печалі умножіла вѣстъ, о погібелі Андромаха воеводы Сірійскаго, понеже его жіва самарітяне сожглі, егоже смерті да бы отмщеніе сотворіті, сколь скоро можаше поіде, гдѣ ему всѣхъ ізмѣнніковъ выдалі. По томъ Мемнона на его мѣсто поставілъ, но прежде убійцъ смерті повелѣ предаті.

Мучітелей [между імі такожде меѳімейскаго, Арістоніка, і Хрісолая] подданнымъ на свободу даде, іхже оні радї обіды воспріятыя умучівше, съ стѣнъ градскіхъ на главы нізвергоша. Слушалъ по томъ посолства отъ общіны Аѳінскія, із града Рода, і Хії, Аѳіняне ему прівѣтствовалі о побѣдѣ, і да бы грековъ плѣненыхъ на воінѣ, во своясі повелѣлъ свободно отпустіті, молілі его. Родяне [illegible] Хіане на воіновъ, которые у ніхъ пребывалі, жалобу предлагалі: всі что просіша отънего воспріяша. Мітіліняномъ, раді ізбранныя къ себѣ вѣрності, что ему денегъ во время воіны ратнымъ не пожалѣлі даті, залогъ міра даде, і зѣло

велію

велїю страну къ предѣламъ їхъ прїсовокупїлъ. Господарямъ Кїпрскїмъ, [которые Дарїя оставя къ нему прїшлї, егда же градъ Тїръ получїлъ, караблї ї воїновъ прїслалї] по услугѣ честь воздаде. По томъ Амфотера съ воїнскїмї караблямї, на помощъ ко Крїту послалъ, гдѣ ї персяне съ разбоїнїкамї, многїя грады получалї. Паче всего отъ разбоїнїковъ море свободїтї повелѣ, которымъ мало не обладалї, понеже оба царї упражнялїся въ воїнѣ. То все скончавъ, Еркулесу їдолу тїрскому, егоже Тїръ почїтаетъ, златую чашу ї 30 блюдъ въ жертву даде, о Дарїї же промыслъ їмѣя, походъ до Евфрата рѣкї повелѣ сказатї.

9: Но Дарїї їмѣя о немъ вѣсть, что їзъ егїпта, во Афрїку возвратїлся; сумнѣвался, въ Месопотамїї лї стоятї, їлї въ далную страну царства своего поїтї, їзвѣстенъ бывъ, яко самъ лучше, послѣднїя народы на воїну уготовїтъ, которые едва воеводъ слушалї. Но увѣдомленъ, яко Александръ со всѣмъ воїнствомъ своїмъ, въ кое бы царство онъ нї уходїлъ, готовъ его гонїтї: вѣдя съ каковымъ протївнїкомъ дѣло їмѣетъ, повелѣ, еже бы отъ всѣхъ далныхъ странъ, на помощъ ему воїнство, въ вавїлонъ собїралося. бактрїане, татары ї Їндїане, уже прїїдоша. Также ї прочїхъ народовъ воїнство прїїде. Прочее въ то время въ двое было болше воїнства, нежелї въ кїлїкїї на прежней воїнѣ: многїмъ ратнымъ оружїя

нестало, чего сѣ велікімѣ тщаніемѣ іскалі. Конніцу же імѣлѣ ѕѣло вооружену, такѣ что і коні вѣ желѣѕѣ былі одѣты, которая нічто болѣе кромѣ копеі імѣла, а тогда мечі і щіты імѣ раѕдалѣ. Множество конніцы между пѣхотою раѕдѣлілѣ, хотя болшую конніцу імѣті, нежелі прежде была. 200 колесніцѣ імѣлѣ, кѣ которымѣ косы желѣѕныя прібіты былі, страхѣ македонянамѣ, якоже онѣ чаялѣ; ѕане тамошнія народы вѣ томѣ надежду імѣлі, вѣ концѣ бо дышла копія простерты былі. А отѣ обоіхѣ сторонѣ на коромыслахѣ по трі меча на люді обращенныя стоялі, вѣ спіцахѣ раѕное оружіе прямо стоящее прібіто было, прочія косы, вѣ верхѣ і вніѕѣ на колесахѣ обращалися, да бы все, что случілося, пресѣкалі. Тако устроівѣ воінство, і вооружівѣ, поіде сѣ німѣ отѣ вавілона. Вѣ правоі сторонѣ была рѣка преславная тігрѣ. Вѣ лѣвоі сторонѣ евфратѣ: обоѕѣ поля Месопотамская наполнілѣ. Прешедѣ чреѕѣ рѣку тігрѣ, услышалѣ яко супостатѣ вѣ бліѕості, послалѣ предѣ собою сатрапаха полковніка сѣ 1000 іѕбранныя конніцы. маѕею старѣішінѣ 6000 даде, да бы Александра чреѕѣ переправу не пускалѣ, томуже пріказалѣ все огнемѣ раѕоряті, гдѣ Александру путь надлежалѣ ітті: Тако помышляя яко оскудѣніемѣ піщі побѣдітѣ Александра, ні что імѣющаго, кромѣ того что бы хіщеніемѣ пріобрѣлѣ себѣ, емуже самому ѕапасы отвсюду сухімѣ путемѣ, і водою, рѣкою тігромѣ веѕлі.

Уже

Уже пріїде ко граду Арбеллу, егоже вскорѣ погібелію своею прославіті хотѣлъ. гдѣ болшую часть ѕапасу і імѣнія оставілъ. На рекѣ Лікіі мостъ учінілъ, і въ 5 дней, якоже прежде у евфрата рѣкі, воінство преведе. Оттуду едва не 80 верстъ прешедъ, обоѕъ прі рѣкѣ бумадѣ поставілъ. была тая страна ѕѣло ізрядна і полеѕна ко расположенію воіска веліkaго, поле пространно ѣѕдящымъ было, ні пней, ні кустовъ імущо, свободно і мощно было очесамі далече ѕрѣті. Сего радi Дарiі, гдѣ прігоркі былі, повелѣ іхъ сравняті. Егда Александру о множествѣ воіска его еліко моглі ісчіслiті, повѣдалі, не яше вѣры помышляя, акі неудобную вещъ, да бы по толікомъ воінствѣ побѣжденномъ, воѕмогъ болѣе собраті воінства. Но обаче вся бояѕні, наіпаче же множество воевъ ні во что вмѣняя, въ 11 денъ съ полкамі пріїде до рѣкі Евфрата, тамо мосты учінівъ, конніцѣ прежде, потомъ пѣхотѣ преіті велѣлъ. Маѕеі полководецъ въ 6000 конніцы, радi удержанія переправы посланыі отъ Даріа, ставъ въ строю не дерѕнулъ боі даті. Потомъ нѣсколко дней Александръ, не тако радi упокоенія, якоже радi пріятія лучшія бодрості, воінству отдохнувшу, гонілъ супостата прілѣжно, блюдыіся да бы въ далшую страну царства своего не ушелъ: подобаше бо ему вслѣдъ его іітті чреѕъ пустая мѣста, і со всѣмъ раѕореная. Тѣмже въ 4 денъ прешедъ Арбеллу,

 пріспѣлъ

пріспѣлъ къ Тігру рекѣ. Вся страна объ онъ полъ рѣкі въ куреніі дыма была отъ превелікіхъ пожаровъ. ѕане Масеі гдѣ воѕмогъ іmmі, яко супостатъ пожігалъ. Тамо во первыхъ Александръ, мрака раді дымнаго боялся іѕмѣны, сталъ. Потомъ егда осмотрітелі вѣстъ прінеслі яко веѕдѣ нестрашно, послалъ конніцы малую частъ прежде себе, да раѕсмотрятъ глубіну тоя рѣкі, которая прі бреѕѣ глубіною конемъ по груді, посредѣ же по шею: нѣстъ на востоке солнца рѣкі таковыя скоро текущія, которая не токмо многія істочнікі водъ, но і каменіе влечетъ. Откуду раді скоростi іменованіе імѣетъ Тігръ, ѕане персяне стрѣлу нарíцаютъ. І тако Александръ, по обоімъ сторонамъ въ рѣкѣ прямо протіво другому брегу конніцу раѕставілъ, посредѣ іхъ шла пѣхота на главахъ оружіе несуще. Сего раді беѕъ всякаго препятія въ полъ рѣкі перешлі. Царъ прежде всѣхъ первыі предъ пѣхотою, на другую сторону рѣкі преіде, бродъ ратнымъ показуя рукою, ѕане гласа не воѕможно было слышатi, но іmmі едва моглі: Понеже імъ іногда каменіе слíское трудъ чініло, іногда вода подъмывала іхъ. Наіпаче же тіі труждаліся, которые на раменахъ своіхъ несоша вещы, ѕане собою двіѕатіся не моглі, во глубіну тыя несомыя вещы погружалі іхъ. І егда же всякъ вещы своя жалѣлъ, достігалі іхъ болѣе между собою, нежелі съ рѣкою бѣдствовалі, похіщенныя бо водою вещы многіхъ опечалілі. Царъ увѣщаваше

іхъ,

іхъ, да бы паче всего оружіе хранілі въ цѣлості, обѣщавая імъ прочая вся возвратіті. Но ні совѣта, ніже повелѣнія было тамо время слушаті. Іногда бо страхъ і трепетъ нападаше на ніхъ, іногда же крікъ купно пловущіхъ препінаше отъ того. Обаче гдѣ рѣка тіше текла, імѣлі бродъ, вышлі благополучно тако, яко вся своя імѣнія і оружія вынеслі, кромѣ не многіхъ сумокъ. Погібло бы его воінство, аще бы кто дерзнулъ на ніхъ наступіті. Но всегдашнее счастіе Александрово, отъ того мѣста супостата отгнало. Такожде і у Граніка рѣкі, толь многія воінства тысящы конныхъ і пѣшіхъ, по брегу стоящіхъ, побѣділъ. Такожде і въ тѣснотахъ кілікіıскіхъ, воінство превеліе і храброе супостатское побѣділъ, храбростъ і смѣлостъ коліка въ немъ была, нікто возмогъ сказаті: зане нікогда таковое бѣдство на него пріходіло, да бы безъ совѣта і разсужденія творілъ. Мазеі полководецъ аще бы въ то время егда перепpавлялся Александръ, нашелъ, воістінну побѣділъ бы на брезѣ безъ строя стоящіхъ, нынѣ не во время на вооруженыхъ нападаетъ. Послалъ предъ собою тысящу конніцы, о ніхже Александръ услышавъ яко не мнозі, ні во что себе вмѣняя, Арістону повелѣ [которыі былъ полководецъ надъ пеоны] съ конніцею на ніхъ наступіті. Превеліі бoі конніца въ тоі день учініла, а наіпаче Арістонъ Сатрапакса полководца надъ персяны копіемъ

тако въ гортанъ ударілъ, что на сквозъ копіе прошло, і бѣгущаго посредѣ персянъ гонілъ, і достігъ съ коня нізверже, і протівовоюющему главу отсѣче мечемъ, і предъ царскія ногі съ велікою славою прінесші тую положілъ.

10. Два дні тамо царь покоілся, въ третіі день путешествіе сказаті повелѣ. Но предъ полунощію луна помрачілася, потомъ акі въ кровi заіде, что наіпаче предъ тако блізкою і страшною бранію македонянъ устрашіло всѣхъ, і ропташа яко протіву волі боговъ на концы вселенныя ведетъ іхъ, уже і рѣкъ проходіті не могутъ. уже і небеса обыкновеннаго свѣтіла даті не хотятъ. Земля токмо пустая, і степі превелікія предъ намі, раді едінаго человѣка намѣренія і славы, крові толіко многіхъ воіновъ пролиті. Онъ наслѣдіе свое унічіжаетъ, отца філіппа отріцается, не-бо суетнымі помышленмі похітіті хощетъ І тако уже не далече къ послѣднему возмущенію прішлі. Александръ ні мало о томъ усумнѣвся, повелѣ полководцевъ, і началніковъ воінскіхъ всѣхъ въ шатеръ къ себѣ собраті. Таможе прізвалъ егіпетскіхъ волхвовъ, звѣздословіе і бѣгі небесныя добрѣ знающіхъ, каковое о томъ помраченіі мнѣніе іхъ было, дабы явственно возвѣстілі. Оні добрѣ бѣгі небѣсныя, яко луна, ілі отъ землі, ілі отъ солнца помрачается, разумѣюще, прічіны істінnаго помраченія воінству не сказалі, но тако

явственно

явственно рекоша. Солнце владѣетъ надъ греками, луна надъ персяны, і колікожды она помрачается, всегда паденіе і погібель народу персідскому являетъ. Потомъ древнія прімѣры царей персідскіхъ предлагалі, іхже затмѣніе луны облічало, яко імѣюще себѣ протівны богі, воіну начіналі. Ніедіна вещь тако воінство управляетъ, якоже многое волшебство: аще і несовершеннаго разума, і жестокаго, премѣнно будетъ, егда токмо суетнымъ волхвованіемъ прелстітся, скорѣіше волхвовъ, нежелі полководцевъ послушаетъ. І тако егда тоі егіпетскіі отвѣтъ между воінствомъ возвѣстілся, пакі уныніе отвергше, надежду пріялі. Царь такожде, хотя во первыхъ воінскую охоту употребіті, о полунощі съ обозомъ пошелъ. Въ правоі сторонѣ была Тігръ рѣка. Въ лѣвоі, горы Гордіііскія. Тако ему ідущу: пріішлі прежде восхода солнечнаго осмотрітелі посланые отъ него, і возвѣстілі яко Даріі ідетъ недалече. Сего раді Александръ въ строі все воінство свое поставівъ, самъ прежде всѣхъ пошелъ. Но не было тамо воіско Даріево, токмо подъѣздъ его показался, съ 1000 конніцы, зане гдѣ дѣла ізвѣстнаго достігнуті не могутъ человѣцы, ложное нѣчто страха раді разумѣютъ быті. О томъ ізвѣстівся царь съ немногімі воі, которіі блізъ его былі, настігъ персянъ бѣгущіхъ въ обозъ свої, многіхъ побілъ, прочіхъ же плѣнілъ: конніцу послалъ на подъѣздъ: да бы такожде іогнь гасілі,

ѕане супостатъ бѣгущіи, весі і села пожігалъ скоро, но не прілѣжно на строенія і домы металъ огні, которыі на верху лежащъ, не воѕмогъ вскорѣ вніѕъ до основанія объяті. Тѣмже угасівъ тоі огнь, множество многое хлѣбнаго ѕапаса, і іныхъ вещеі разныхъ обрѣлі. Сіе болшую охоту воѕбуділо въ македонянехъ еже бы персянъ гоніті. Понеже оні ѕемлю огнемъ раѕорялі, а македоняномъ надобно было поспѣшаті, да не раѕоріль бы всего. Сего раді нужду тую претворілі въ дѣло; наіпаче і маѕеі полководецъ, которыі ні что болѣе прежде ісправляя, села токмо попалялъ: Нынѣ тѣмъ удовляяся, да бы токмо уіті воѕмогъ, оставілъ вся невредіма і нераѕоріма. Александръ іѕвѣстіе імѣя, яко даріи не болѣе 150 стадіи въ разстояніи отъ него: і імѣя веліе іѕъ обіліе ѕапасовъ, четыре дні стоялъ на томъ мѣстѣ. Потомъ поіманы былі грамоты Даріевы, которымі онъ греческіхъ воіновъ увѣщавалъ і воѕбуждалъ, да бы убілі царя, ілі ему предалі. усумнѣвашеся о семъ Александръ предъ всѣмі лі чітаті явственно тыя, надѣяся яко ему грекі ѕѣло вѣрні, і добродѣтелні былі. Но парменіи не совѣтовалъ о томъ ему, да бы о сіцевыхъ обѣщаныхъ слышалі воіні, глаголя, яко едінаго іѕмѣна можетъ тебе царю вредіті: ѕавістъ бо все можетъ сотворіті. Онъ же послушавъ совѣта его, пошелъ въ походъ съ воінствомъ. Егда же путешествова Александръ, се прібѣжалъ

къ нему

къ нему скопецъ отъ персянъ плѣненыхъ, которые прі женѣ даріевѣ былі, возвѣщая ему, яко едва жіва і умі-раетъ, отъ нужды путешественныя і отъ печалі, і уже предъ очмі свекрове своея, на рукахъ дѣвіцъ дщерей своіхъ обмерла, потомъ і скончалася, се і другії тожде возвѣщая пріiде. Царь же не о іномъ, токмо о смерті акі істінныя матере своея возвѣщеніе пріялъ, начатъ часто воздыхаті, обліваяся слезамі, акі бы самъ Дарії плакалcя: і въ шатеръ, гдѣ матерь старая бліzъ невѣскі умершія сідѣла, пріiде. егда же узрѣ оную на землі сѣдящую, которая въ томъ настоящемъ случае злосчастіе себѣ пріпомня, взяла къ колѣнямъ своімъ въ возрастѣ сущыя дѣвіцы: воістінну велію болѣзнь купно і печаль пріяла. стоялъ предъ нею внучекъ во младенческомъ возрастѣ, того едінаго мілосердія достоінъ, яко злосчастія своего весма не разумѣлъ. повѣрілъ лі бы кто что Алеѯандръ между сроднікі своімі тогда плакался, і не веселілъ прочіхъ, но увеселенія отъ ніхъ самъ требовалъ. воістінну і піщі отъ таковыя печалі лішівся, со всякою честію, по обычаю персідскому тѣло жены даріевы погребе. Достоінъ воістінну, еже бы і въ нынѣшнемъ вѣцѣ, добронравія і воздержанія своего похвалу пріяті Алеѯандръ, яко едіножды токмо відѣлъ оную въ тоі день, егда плѣнілъ оную, ібо ніже на оную смотрілъ, но на матерь даріеву; преізрядную красоту ея не раді безчінія, но славы раді прі себѣ

сохраняя. Тїрїотъ же скопецъ, которыї былъ между стоящїмї предъ царїцею во время плача ї рыданїя убѣжалъ вратамї не отъ македонскїя стороны сущїмї, тамо бо стража не крѣпка стояла, къ Дарїю въ обозъ прїшелъ: взявше же его стражїе прївелї ко царю, во одеждѣ разграноі воздыхающа. Узрѣвъ же его Дарїї, ї разумѣя нѣчто болѣзненно себѣ, чего наїпаче боялся, рече: не вѣмъ, какую прїчїну, лїце твое удївїтелно велїкую ї злую обьявляетъ. Но блюдїся да не оскорбїшї мене бѣднаго человѣка, їбо уже я научїлся бытї въ злосчастлївыхъ, ї многократно бѣдамї утѣшаюся, разумѣї несчастїе свое: что азъ наїпаче въ пороцѣ їмѣю, ї боюся їзрещї, ты мнѣ да возвѣстїшї о насїлствѣ безчїнномъ моїхъ, которое, якоже азъ разумѣю, паче всякїя казнї было несносно. Отвѣща Тїрїотъ: воїстїнну сего не бывало; зане понеже елїку моглї честь подданые їмѣтї, побѣдїтель Алеѯандръ оную їмъ всегда воздавалъ. Но царїца жена твоя нынѣ недавно умре. Тогда во всемъ обозѣ, не токмо воздыханїе, но плачь ї рыданїе болѣзненное вездѣ было. Дарїї же чаялъ яко убїта есть за то, что Алеѯандрова хотѣнїя не їсполнїла, ї тако отъ превелїкїя болѣзнї акї безумныї крїчалъ: что азъ когда тако лютѣ ї безчїнно протїву тебе Алеѯандре учїнїлъ; кого отъ твоїхъ сроднїковъ убїлъ; что бы ты жестокостї моеї ревнуя воздавалъ; разъярїлся ты на меня, прїчїны отъ мене не їмѣя,

которую

которую хотя бы ты іимѣлъ, достоінуюбы ты брань возвігнулъ съ женамі лі надлежало тебѣ онуютворіті; Но Тіріотъ богамі отеческімі клялся, глаголя: нічто таково еі учінілося. Наіпаче Алеѯандръ воздыхалъ відя онуюумершу, і не іначе, какъ ты, плакался. Сія рѣчь учініла Дарію мнѣніе, яко плакался акі бы друга і супругі своея істінныя Алеѯандръ. Тѣмже повелѣлъ всѣмъ ізыті ізъ шатра, единаго токмо оставілъ Тіріота, уже не плачущъ, но токмо воздыхающъ, рече; відіші лі Тіріоте, что не малыя прічіны здѣ ложно реченыя тобою являются; вскорѣ мучімь будеші, обаче боговъ раді не ожідаі мученія, аще что честі царя твоего імѣеші въ себѣ, скажі мнѣ, о чемъ вѣдаті желаю, а вопрошаті стыда раді не могу, дерзнулъ лі что студно тоі і господінъ і человѣкъ младыі; Тіріотъ же готова себе на мученіе показуя, і боговъ во свідѣтелство прівода, яко въ чістотѣ і благочініі Алеѯандръ сохранілъ царіцу. І тако даріі увѣрівся словамі скопцевымі, главу свою закрывъ, многое время плакался, і еще слезамъ текущымъ, открылъ главу і ліце свое, рукі на небо вознесъ, рече: бозі наслѣдія моего: во первыхъ сотворіте міръ въ царствѣ моемъ, і аще азъ погібну, молю васъ да во Асіі нікто інъ царь будетъ, токмо сеі правдівыі непріятель, і мілосердыі побѣдітель Алеѯандръ.

11: Тако аще міра дважды всуе і просілъ, уже совсѣмъ весма на брань обратілся, обаче тѣмъ воздержа-

нїемъ непрїятеля своего преодолѣнъ, послалъ къ нему о новомъ договорѣ ї мїрѣ, десять пословъ честнѣйшїхъ отъ своїхъ сроднїковъ: которыхъ, Александръ собравъ совѣтнїковъ, представїтї повелѣлъ, отъ нїхже старѣйшїй тако рече:

Дарїй у тебе уже третїцею мїра просїтъ, къ чему нїедїна нужда прїнуждаетъ его, но твоя правда ї воздержанїе склонїла его къ тому, Матерь свою, ї чадъ не мыслїтъ бытї въ плѣненїї, токмо, что не прї немъ жївутъ. Чїстоту оныхъ, которые у тебе жївутъ, акї їстїнный отецъ соблюдаешї, царевнамї нарїцаешї, честь ї велїчество чїна прежняго воздаваешї. Аїце твое сїцево зрїмъ, яково їмѣетъ ї Дарїй, егда насъ послалъ къ тебѣ, но онъ о женѣ, а ты о непрїятелѣ плачешї. Ї уже воїнство въ строю ко бранї представїлъ бы ты, ежелї бы погребенїе тя не задержало. Ї что дївно, аще отъ тако дружескаго добронравїя мїра просїтъ. На что оружїе, между которымї гнѣвъ утолїлся. Онъ прежде давалъ тебѣ государство до рѣкї Галїсы, которая Лїдїю опредѣляетъ, нынѣ же елїко есть между элеспонтомъ ї евфратомъ рѣкамї, то вмѣсто прїданаго со дщерїю даетъ. Оха сына, егоже їмѣешї, акї закладъ несумнїмыя вѣрностї удержї. Матерь же ї двѣ дѣвїцы дщерї отдаждь, за тѣхъ троїхъ возмї 30000 талантъ злата, молїтъ тя. Аще бы онъ не зналъ, сколь кроткїй нравъ въ тебѣ, не реклъ бы,

яко

яко нынѢ время есть, вЪ которое не токмо бы ты мірЪ учінілЪ, но і самЪ бы его еще іскалЪ. Sрі что sа собою оставілЪ, раsсуді коліко еще желаеші. Страшно есть і тяжко таковое превелікое государство обдержаті, егоже весма обЪяті не можеші, Віді ші лі карабли превелікія, како управіті воsможно; Не вѢмЪ еже лі Дарії того раді много погубілЪ, что богатствЪ множество всегда умаляется. УдобнѢе временемЪ побѢдіті, нежелі sащіщаті, глаголю сіе, свідѢтель мнѢ есть ГеркулесЪ, руцѢ наші удобнѢе похіщаютЪ, нежелі держатЪ. Самая смерть жены даріевы можетЪ тя увѢщаті, которая уже мілосердія твоего не требуетЪ, якоже прежде. АлеѮандрЪ же посламЪ іsЪ шатра повелѢлЪ уступіті, совѢта требовалЪ: что полководцемЪ воsмніется, много время нікто дерsнулЪ глаголаті, не раsумѢя кЪ чему царь склоняется. Обаче парменіонЪ начатЪ, совѢтовалЪ бы я царю тебѢ, да бы плѢннікі еще подЪ дамаскомЪ ты повелѢлЪ отдаті, гдѢ іхЪ окупалі, воsможно было многое чісло казны собраті sа тѢхЪ, которые самі себе добровольно смерті предалі. І нынѢ такЪ мнѢ мніется, і совѢтЪ мой сіцевый, да бы ты едіну жену старую, і двѢ дѢвіцы, путі токмо і воінству препятіе, sа 30000 талантЪ ѕлата отдалЪ. прежняя государства могутЪ чреsЪ договорЪ, а не мечемЪ вsяты быті. ніже інЪ кто между дунаемЪ і евфратомЪ, странЪ велмі отЪ-

стоящіхъ, по сіе время кромѣ тебе не одержалъ. Тѣмже лучше македонію відѣті, нежелі о бактріанѣхъ і індіанѣхъ помышляті.

Сімі рѣчмі его sѣло оскорбілся царь. Сего раді скоро отвѣщалъ: і я бы хотѣлъ sлата паче нежелі славы, ежелі бымъ былъ парменіонъ, нынѣ же акі Алеѯандръ о неімѣнії не печалюся, но помню, яко царь есмь, а не купчіна. Правда не імѣю что продаті, обаче счастія моего не продаю. Плѣнніковъ, аще сіце тебѣ мнітся, много честнѣе даровати, нежелі за окупъ свобождати. По томъ пословъ введоша въ палату, імже сіцевый даде отвѣтъ.

Рцыте дарію, яко непріятелю благодареніе возадаваті, есть дѣло sѣло непотребно: азъ же въ чемъ мілость мою і добродѣтель показалъ, не раді его дружества, но отъ прірoды моея то сотворіхъ, не противо погібелі, но противо сілы непріятеля моего творю, воіну точіті съ плѣннікамі і женскімъ поломъ не обыкохъ. долженъ быті весма вооруженъ, аще кто непріятель мої есть. Аще бы царь вашъ отъ совершенныя вѣрності, міра просілъ, мніттміся помыслілъ бы я сотворіті. Но понеже воінство мое недавно чрезъ грамоты ко ізмѣнѣ увѣщавалъ і прелщалъ, і у друзеі моіхъ погібелі моея златомъ іскалъ, надлежітъ мнѣ самого его іскаті, еже бы погубіті, не акі непріятеля, но акі убійцу на мене ядъ злобы імуща: договоры мірные, которыя прінеслі вы, аще пріиму, побѣдітеля

его

его оны покажутъ. Страну даже до рѣкі евфрата доброхотно даетъ мнѣ: Но что мнѣ глаголете: знатно забылі вы. се азъ уже прешелъ рѣку евфратъ, такожде вся предѣлы прідана́го, которое мнѣ обѣщаваетъ, воінство мое преіде. Оттуду прежде ізгоніте мя да увѣмъ сіе быті ваше, что мнѣ даете. Чрезъ тоеже мілосердіе даетъ мнѣ дщерь свою въ жену, которая, вѣмъ, яко слугу его нікоего восхощетъ імѣті въ женіха. Велі́ко лі мнѣ сотворітъ, егда мене паче матеа зятемъ наречетъ; Тѣмже ідіте і возвѣстіте царю вашему, і что погубілъ, і что імѣетъ, оные дары всі суть воіны, которая і моего і его царства предѣлы імѣетъ, та дастъ всякому отъ насъ, что заутра счастіе покажетъ: Азъ же во Асію не того раді, да бы отъ кого браті, но інымъ даваті, прішелъ. Аще бы і неравенъ мнѣ, но по мнѣ вторыі хотѣлъ быті, едва бы того, чего желаетъ, не сотворілъ; Но ні два солнца едінъ свѣтъ управляті могутъ, ні двухъ властеліновъ превелі́кое царство, безъ препятія імѣті можетъ. Сего раді ілі нынѣ подданство, ілі наутрее брань да уготовітъ; інаго же счастія, токмо егоже іскусілъ, да не ожідаетъ, ніже обѣщаваетъ.

Послы отвѣщаваютъ. Понеже ты воіну возлюбілъ, творі сіе істінно безъ всякаго продолженія, ібо царь нашъ не будетъ імѣті празныя надежды о прімірені

молімъ

молімъ тя отпусті насъ вскорѣ, і ему бо надлежітъ уготовлятіся. Тѣмже отпущеные воіну возвѣстілі дарію.

12. Дарії же скоро прежде себя Мазеа съ тремя тысящамі конніцы послалъ, дабы путь, імже Алеѯандръ імѣлъ ітті, захватілъ.

Алеѯандръ убо жену даріеву погребъ і вся імѣнія і плѣнніки со не многімі воі въ тѣхъ крѣпостяхъ оставівъ, поіде на дарія. Раздѣлілъ же пѣхоту на двѣ часті, і отъ обоіхъ сторонъ конніцею закрылъ, препятія нѣкая последовалі полкамъ стѣсненно въ строю напередъ ідущымъ. По томъ повелѣ Мінідѣ полководцу съ татарскою конніцею поітті, увѣдомітіся гдѣ дарії обрѣтается. Но онъ блізъ Мазеа прішедъ, не смѣлъ далѣ ітті; возвѣщаетъ, яко нічего болше, токмо шумъ человѣческії, і звукъ конскії слышалъ. Мазеі такожде узрѣвъ іздалече подъѣздъ, возвратілся, возвѣщая что не далече Алеѯандръ, Но Дарії желалъ въ пространномъ полѣ бої даті, того раді повелѣ воіномъ вооружітіся, і тако воінство въ строї поставілъ. На лѣвомъ крылѣ бактріановъ конныхъ 1000. Даховъ, і Арахазовъ столкоже. Сузіанъ 4000: за німі 100 колесніцъ съ косамі. Блізъ колесніцъ былъ Бессъ, імѣя бактріанскія конніцы 8000; Массагеты тої строї заключалі, которыхъ было 2000 съ німі много народовъ разныхъ пѣхоты, всякії народъ своімъ полкомъ. По ніхъ Арібарзанъ, і оробатъ велі

персянъ

персянъ, надъ Мардамі, і Согдіанамі: Орістенъ былъ полководецъ отъ седмі болшіхъ бояръ, родъ своі імѣяі, наіпаче отъ славнѣішаго царя Кіра. Послѣдовалі тымъ прочіі народы, которіі мало ѕнаемі былі. Ѕа тѣмі народамі шелъ Фрадатъ съ полкомъ превелікімъ Каспіанскімъ, ѕа німъ 50 колесніцъ съ косамі. Потомъ Індіане і чермнаго моря жітелі, іменованія токмо, нежелі помощі. Во слѣдъ тѣхъ пакі 50 колесніцъ со іноѕемскімъ воінствомъ. Пакі Армяне малые, ѕа німі Вавілоняне, послѣдовалі тѣмъ обоімъ народомъ беллітяне на горахъ коссеіскіхъ жівущіі: ѕа німі шлі Гортяне народъ воістінну евбоіскіі, въ нѣкое время въ тыя страны съ Мідяны прішлі, но уже породу і отеческія нравы погубілі: прісовокупілъ къ німъ Даріі Фрігіанъ, і Катаонянъ. ѕа всѣмъ воіскомъ Партіане породу свою нѣкогда імѣюще отъ татаръ. Таковымъ строемъ шло лѣвое крыло. На правомъ крылѣ былі велікія Арменіі Кадуѕіане, Каппадокіане, Сіріане, і Мідяне, прі себѣ імѣюще 50 колесніцъ съ косамі. Ісчісленіе всего воінства персідскаго, конніцы 145000, пѣхоты 600000 было. Тѣмже съ таковымъ устроенымъ воінствомъ 10: верстъ прешелъ. Потомъ повелѣ імъ стояті, і тако супостата ожідаті.

Но на Александрово воіско страхъ неіѕвѣстно чесо раді нападе, акі беѕумніі трепеталі, ужасъ бо нѣкіі таіныі сердца іхъ проніѕе. блістаніе небесное покаѕася

яко огнь, о чемь тако неразумно вѣровалі, акі бы во обозѣ даріевѣ, огнь между окопамі сіцевыі быль: Аще бы Мазеі полководецъ вь бліскомь мѣстѣ на распутіяхь стоящь на устрашівшіхся напаль, многіхь бы побѣділь. Но онь вошедь на нѣкую гору, стояль доволень тѣмь быль, яко нікто его вреділь. Александрь ізвѣстівся о семь ужасѣ воінства своего, повелѣ знакь учініті, да станутъ, і оружіе сложатъ, вмалѣ же да укрѣпятся піщею, увѣщавая іхь, яко неправедно ужась наіде на ніхь тако нечаянныі: супостатъ же далеко стояль. По томь егда ужась отступіль оть ніхь, і оружіе і бодрость купно пріялі: і нігдѣ лутче статі возмнѣлі, токмо вь томь мѣстѣ і обозь поставіті. Утру же бывшу Мазеі со ізбранныімь конныімь воіскімь на верху горы стоявыі, откуду мекедонскіі обозь віделъ, ілі страха раді, ілі токмо імѣль повелѣніе воіско супостатское разсмотріті, возвратілся ко Дарію, по томь македоняне на тую гору взыдоша. Зане тамо надежнѣе імь было, нежелі на равнѣ мѣстѣ. і воіско персідское возможно было добрѣ оттуду відѣті. Но тумань оть окрестныхь горь мокротныі, аще і не весма помрачіль, но обаче шеренгь, і полковь не даде совершенно відѣті. Веліе множество воінства на поляхь было, шумь і звукь толіко тысящеі хотя ізь далеча стоящіхь, ушы македонянь наполняль.

Тамо

Тамо Александрь во усумнѣнії велікомь бывь, начать свої совѣть такожде і парменїевь уже не вскорѣ воспомінаті, і разсуждаті. ѕане вь таковое мѣсто вшель, отькуду немогь іначе учініті, токмо ілі побѣдітель, ілі побѣждень возвратітіся. Такожде устрашіло Александра множество воінства даріеваго: понеже самь малую часть воінства імѣль. Но і тое разсуждаль, коль велікая дѣла сь македоняны учініль, і коль многое множество народовь побѣділь. І тако надежда страхь преодолѣваше, разумѣвая продолженіе бранї быті страшно, да бы того раді македоняне во отчаяніе не пріщлі, нічто вь себѣ показуя, наемнымь воінамь пеонамь, конніцѣ напредь велѣль ітті, самь пѣхоту македонскую на двѣ часті, [якоже прежде речеся] раздѣліль, а сь сторонь конніцу поставіль. Тумань уже начать уступаті, і день свѣтлыі воіско даріево імь показаль. тѣмже македоняне, ілі оть охоты, ілі оть унынія удівітелно веліі кріkь акі на брань учінілі. Персяне такожде начаша крічаті, яко і лѣса, і поля оть гласа громкаго возстеналі. Невозмогь уже Александрь мекедонянь удержаті, ѕане хотѣлі набѣгомь на супостата наступіті. Но обаче Александрь лутче разсуділь, да бы на тої горѣ обозь укрѣпіті, сего раді окопомь по велѣль обвестіся; которыі охотно егда учінілі, скоро Александрь вь свої шатерь пошель, откуду воіско все супостатское возможно было відѣті.

13: Тамо во первыхъ близъ настоящее бѣдство увідѣлъ, воіны і коні удівітелнымъ оружіемъ блісталі, все съ прілѣжаніемъ велікімъ устроевалося, полководцы полкі своя объѣзжалі, множество і непотребныхъ вещеі было. По сіхъ гласъ конскіі, шумъ і крікъ воінскіі, сіяніе оружія, Александра суща въ печалі, і ожідающа конца, зѣло оскорбляло. Тѣмже ілі усумнѣнія раді, ілі хотяі сердца своіхъ воіновъ уразумѣті, собравъ полководцевъ вопрошалъ іхъ, како бы съ супостатомъ бої даті. Парменіі между всѣмі полководцамі іскуснѣішіі въ воінскомъ дѣлѣ, рече: азъ совѣтую, боі нечаянныі даті, і неізвѣстныі, можемъ побѣдіті іхъ нощію, воінство бо сіе разныхъ нравовъ, і языковъ, къ сему же сномъ і гібелію не начаянною мятущееся страха раді нощнаго, когда можетъ въ строю статі. Но въ денъ воінство наше узрѣвшо во первыхъ ужасная ліца татарская, і бактріанская, зане іхъ уста і ліца оброслі, і власы долгія на главахъ вісящія, къ сему же возраста зѣло превелікаго, воінъ же паче бездѣлныя вещі, нежелі страха достоіныя ужаснется. Наіпаче же тоіъ многімъ воінствомъ возмогутъ насъ, не во мнозѣ сущіхъ кругомъ обступіті. Уже нынѣ не въ кілікіискіхъ тѣснотахъ, і не во обыкновенныхъ распутіяхъ, но на пространномъ полѣ, і шірокоі равнінѣ боі даті потреба. Едва не всі сіце разумѣлі, поліперконъ же безъ всякаго

сум-

сумнѣнія, твоі совѣтъ, удобныі путь къ побѣдѣ расcуділь быті: на негоже возsрѣвъ царь, [sане прежде сего парменіа паче, нежелі самъ желалъ, укорялъ, уже потомъ невосхотѣлъ,] рече: твоі промыслъ есть разбоініческіі, егоже мнѣ показуете, sане то едіно есть іхъ намѣреніе, еже коего лібо человѣка прелстіті, і обмануті. Азъ же всегда славы моея, ілі раді небытія даріева, ілі раді тѣсноты мѣста, ілі тамбою повредіті нехощу, явно въ день бoі даті желаю, то наіпаче въ надеждѣ есть. Лутче мі есть несчастія своего жалѣті, неже лі по побѣдѣ срамоту імѣті. къ семуже, ілі персяне неслышатъ, і вооружівшеся на конехъ нестоятъ; тако іхъ прелстіті і обмануті невозможно, о чемъ ізвѣстіе імѣю совершенное. І тако будіте готові на бранъ. Тѣмі словесы іхъ возбудівъ, еже бы отдохнуті, отпустілъ отъ себе. Но дарііі, что парменіі совѣтовалъ, супостата прелстіті, въ добромъ прозрѣніі, і разумѣніі імѣлъ, яко македоняне тако съ німъ бoі учінятъ, коні осѣдланы імѣті, болшеі часті воіска вооруженноі стояті велѣлъ. Сего раді по всему обозу многія огні былі. Самъ съ полководцамі, во оружііі стоящыя полкі обхождаше, солнца, марса, святаго і вѣчнаго огня на помощь прізываше, да бы імъ прародітелеі древніхъ мужество достоіное даровалі, і воістінну аще бы человѣческая мысль сіе достігнуті возмогла, узрѣла бы боговъ себѣ по-

могающіхъ, оні прежде македонянъ устрашілі. Сего раді акі безумніі бѣгаютъ повергше съ себе оружіе. Заступнікі государства персідскаго бозі уже на безумныхъ местъ свою сотворілі. егда і полководецъ іхъ мудрѣішіі, акі звѣрь яковыі, токмо корысті желаетъ, на погібель же прежде корысті предлежащую бѣжітъ. Не меншая печаль і у македонянъ была, всю нощь въ смущеніі былі, акі бы бранъ творяще. Александръ самъ якоже въ сіе время, нікогда ужасся тако, повелѣ прізваті Арістанда къ жертвѣ і моленію, которыі одежду бѣлую на себѣ імѣя, въ рукахъ же зеліе посвященное державъ, і главу покрывъ, тако начіналъ, яко царь съ німъ къ богу Іовішу, Марсу, і Мінервѣ, о побѣдѣ молітвы пріносітъ. жертву же совершівъ, поіде въ шатеръ, уже прі концѣ нощі. Но ні спаті, ні лежаті можаше, размышляя, ілі на правое крыло персідское наступіті, ілі съ самаго чела бої даті, а іногда помышлялъ, не лутче лі на лѣвое крыло ударіті: въ томъ сумнѣніі і печалі не малоі, наіде на него сонъ превелікіі. егда денъ наста, собрашася къ нему полководцы, како бы повелѣлъ бої учініті, і необыкновенному его спанію удівляліся зѣло. зане во іна времена самъ іхъ прізывалъ, а іногда не скораго раді прішествія іхъ наказывалъ. Нынѣ уже въ послѣднемъ страхѣ тако спітъ: і чаялі, яко не спітъ, но въ печалноі боязні сѣдітъ. Обаче ні едінъ дерзнулъ отъ стражеі

вніті

вніті въ шатеръ, аще уже і время прісп҃ѣ, воінство же ні ко оружію, ні къ строю безъ повелѣнія іітті смѣяше. Многое время Парменіі ожідая, повелѣ воінствуясті. уже всеконечно подобаше ізъ обоза ізыті. Тогда вніде въ шатеръ Парменіі, і многажды іменемъ возбуждаше зовыі, не могіі гласомъ, рукою возбуділъ, і рече: уже денъ велікіі: Даріі съ воінствомъ устроеннымъ наступаетъ: твое же воінство еще не вооружено ожідаетъ повелѣнія. Гдѣ бодростъ сердца твоего: ты самъ і стражу возбуждалъ. На тое Александръ отвѣщалъ. вѣріші лі едва уснуті могъ, не свободівся отъ печалі, которая мнѣ многое время не даде заснуті, вскорѣ повелѣ знакъ трубою дагі. Парменіі же наіпаче удівляшеся, яко тако безъ страха спаше, рече къ нему Александръ, егда Даріі страны попалялъ, грады і села разорялъ, такожде всякія запасы ко препітанію іскоренялъ, тогда быхъ въ сумнѣніі. Нынѣ же чего імѣю устрашатіся, егда явственно боі хощетъ со мною учініті: воістінну желаемое получіхъ. Но во іно время о томъ ізъявлю вамъ: вы же ідіте всякъ въ своі полкъ: азъ скоро пріідy, і что повелю творіті, услышіте. едва когда воістінну въ страхѣ увѣщанія дружня слушалъ, тогда возложівъ на себя броня воінскую, вышелъ къ полкамъ. Нікогда тако весела македоняне віделі царя, съ ліца его не устрашенна, надежду явственную о побѣдѣ пророчествовалі себѣ: онъ же

окопъ

окопъ разрушіті і изъ обоза изыті повелѣ. на правомъ крылѣ поставілъ конніцу, которую наріцаютъ избранными. Полководецъ у ніхъ былъ іменемъ Клітъ, къ немуже прісовокупілъ роты філота полководца, прочіхъ же полководцевъ роты конніцы на томже крылѣ поставілъ. На самомъ послѣді поставленъ былъ Мелеагръ, емуже послѣдовалі, воі съ копіямі, за тѣмі Аргіраспіды былі, которые полководца імѣлі сына Парменіева. Помощі раді стоялъ съ воіскімъ своімъ Кенъ, занімъ Орестъ і Аінкестъ со іноземческімъ воіскімъ, послѣдовалъ імъ Поліперкъ, тѣхъ всѣхъ полковъ былъ полководецъ Амінтъ. Філагъ подъ своімъ управленіемъ імѣлъ балакряны, прежде сего въ таварыщство прінятыя. Тые былі праваго крыла чело На лѣвомъ крылѣ Кратіръ, Пелопонісянъ конніцу подъ своею властію імѣлъ. Къ неі же прідалъ ему конніческія роты, Ахаіскія, Локріїскія і Мереонскія. На послѣді Өессаліїская шла конніца за полководцемъ Філіппомъ. пѣхотныя полкі за конніцею былі. Тое чело лѣваго крыла было: Но да бы множество персянъ не обступілі его, въ послѣднія полкі храбрѣішіхъ воіновъ поставілъ; по крыламъ крѣпкія роты расположілъ не прямо, но акі съ сторонъ поставілъ строемъ, да бы тако немедленно [аще бы супостатъ покусілся обступіті] на бранъ готовы былі. Тамо былі Агріяне съ полководцемъ Атталомъ. съ німі же совокупілъ кріткіхъ сайдашніковъ. Послѣднія

ше-

шеренгі отдѣліль оть чела, да бы все воіско кругомь обступіті. [іллѣріане тамо былі сь наемнымь воіскімь, сь німі же купно Ѳракіянь прісовокупіль легко вооруженыхь, тако воіско управно разположівь, яко послѣдніяя роты да бы не далі кругомь обступітіся, обаче да бы моглі на чело обращатіся, і преходіті. сего раді не крѣпчаішо было чело, нежелі крыла, і крыла пакі не лучші послѣдніхь полковь. Тое все устроівь наказываль, егда персяне колесніцы сь косамі напустять на ніхь сь велікімь крікомь, да бы оні вь молчаніі разступілісь, і тако между себе пропустілі. Зане не усумнѣвашеся вь томь яко вредіті могуть, предь собою ні кого імѣющія. Егда же бы вь молчаніі напустілі колесніцы, да бы оні крікомь і воплемь устрашілі іхь, і тако отвсюду на престрашныя коні металі бы оружіе і закалалі іхь. А на крілахь стоящімь, повелѣ разступітіся, да бы іхь не окружілі. егда тѣсно станутЬ; обаче средіны не открывалі бы. Вся препятія сь плѣнікамі, между іміже маті і чада даріева, за стражею былі, не далече оть воіска прі горѣ поставіль, і малую часть воіска сь німі оставіль. Лѣвое крыло вручіль яко же всегда обыкь, парменію. Самь на правомь сталь. І тако еще воіска не сошліся на стрѣлянія ізь луковь, вь то время нѣкоторыі ізмѣннікь іменемь біонь сь велікою скоростію прітекь кь царю сказуя ему: яко Даріі сь тоя стороны, сь которыя ждаль конное воіско супостат-

ское протіво себе желѣзныя крючкі въ землю закопалъ, і мѣсто назначілъ, да бы конніца его мінова. Александръ повелѣвъ прітекшаго взяті, прізвавъ полководцевъ прінесенную вѣдомость імъ повѣдалъ да блюдутся того мѣста, і конніцу отъ того берегутъ. Но тако веліко воінство ніже слышаті сіе возмогло, зане шумъ і звукъ несказанный обоіхъ странъ воінства былъ, сего раді полководцевъ всѣхъ блізъ стоящіхъ обхождая увѣщавалъ.

14: Прошедше толіко много странъ, въ надеждѣ побѣды, о чемъ ратъ творіті подобаше, то токмо едіно імѣіте. По томъ імъ рѣку граніkъ, кілікіїскія горы, Сірію, і Егіпетъ, і прочая неізглаголанная ко славѣ возбужденія пріпоміналъ. І како Персяне отъ Даріа о побѣдѣ наказанные бої дадутъ, зане бѣжаті не могутъ. Третії уже день страхомъ одержімі суще, і тяжкімъ оружіемъ обремененні, на томжде мѣстѣ стоятъ предлагаше: і пакі: отчаянію бо іхъ ні коего ізвѣстнѣішаго і болшаго знаменія нѣстъ, токмо яко градъ і села своя пожглі, а чего не сожглі, тое намъ остася, зане не моглі того соблюсті. Іменованія же неізвѣстныхъ народовъ, чесо раді імѣете устрашатіся, [сіе бо не ко брані, ніже ко страху надлежітъ] іхже оні татарамі і кадузіамі наріцаютъ: тії того раді токмо сутъ не храбрі, і безделні, зане не знаютъ воінскаго дѣла, і ізъ степныхъ пустыхъ мѣстъ, не боевыхъ

ізведені

їзведені, ї нічего кромѣ їменованія токмо їмѣютъ. Македоняне же храбростїю сего достїгоша, яко во всеї вселеннѣї не обрящется таковое мѣсто, гдѣ бы таковїї мужїе не знаемї былї. Зріте на тое їхъ бездѣлное воїнство, се нічего кромѣ копеї не їмѣютъ, прочїї же токмо пращею каменъ обращаютъ, сїї не много вооруженыхъ требуютъ: Тѣмже болшая частъ тамо во тще будетъ стоятї, у насъ же болшая частъ будетъ мужественно бранъ творїтї, ніже желаю того отъ васъ да дерзновенно храбростїю на бранъ вержетеся, аще вамъ прежде образомъ сердца добраго не покажу. наїпаче обѣщаваюся предъ первымї знаменамї самъ їтїї, ї бїтїся: колїко ранъ мнѣ случїтся, толїко тѣлу моему украшенія: знаете яко самъ корыстї не касаюся, но вся по побѣдѣ на украшенія ваша обращаю. Сїя же храбрымъ мужемъ глаголю, аще бы которыї между вамї таковымї не былъ, тако азъ къ нїмъ рекъ бы, уже здѣ прїїдохомъ, откуду їзбѣжатї не можемъ, толїко многїя страны прошедше, толїко много рѣкъ, ї горъ за собою оставївше, путъ себѣ до отечества, ї къ богомъ отечественнымъ мечемъ токмо потреба уготовїтї, таковымї словесы полководцевъ ї воїновъ блїжнїхъ увѣщавалъ.

Дарїї сталъ на лѣвомъ крылѣ, многїмъ їзбраннымъ воїнствомъ коннымъ ї пѣшїмъ окруженъ, малое тое воїско Александрово нї во что вмѣняя, ї укоряя яко воїнство тое вотще на крылахъ распространено.

На конецъ уже на колесниц҃ѣ высокої превозвысілся, на праву̀ю і на лѣвую сторону показуя, тако къ воїнству своему глаголаше: всѣхъ ѕемелъ, которыя съ едїныя страны окружаетъ Океанъ, съ другія ѕаключаетъ Элеспонтъ, вы прежде сего господіе бысте, нынѣ же не о славѣ, но о ѕдравії, і паче того о свободѣ, мужественно протівостояті будете.

Сеї денъ, паче котораго ні едїнъ вѣкъ болша і честнѣіша імѣлъ, государство весма іліобдержітъ ілі іскоренітъ. Надъ рѣкою гранікомъ ратовахомъ съ супостатомъ нашімъ, но съ малою частїю воїска нашего. побѣждені былі мы въ кілікії, но еще остася намъ сїрїа, велікія царства моего стѣны, Тігръ і евфратъ рѣкі. нынѣ же наста намъ время, яко по побѣдѣ не возьїмѣемъ мѣста гдѣ укрытїся намъ. Понеже тако долговременною воїною вся сутъ разорена, прі насъ. і во градѣхъ жітелі, ні въ селахъ земледѣлцы осталїся. жены воїстїнну і чада вслѣдъ насъ ідутъ, готовая македоняномъ корыстъ, аще возлюбленнаго раді наслѣдїя, і ѕдравія своего жалѣті не будемъ, что азъ долженъ быхъ таковое воїнство [егоже сїе неїзмѣрїмое поле едва вмѣстїті можетъ] собрахъ коні, і оружїе разделїхъ, ѕапасы тако велікому воїнству уготовахъ, мѣсто, на немже воїнство возмогло бы управлятїся, ізбрахъ. Прочее въ вашеї сілѣ естъ, дерзаїте еже бы побѣдїті, імуще на славныхъ

вныхъ і храбрыхъ мужеі крѣпкое оружіе, славу іхъ ні вочто вмѣніте, наглості по сіе время, а не мужества бояліся есте. ѕане по учіненомъ которая уже бою, акі нѣкіі ѕвѣрь погубівъ жало, обміраетъ і недѣіствітеленъ бываетъ. Нынѣ сія пространная поля открылі іхъ малолюдство, которое кілікіискія ѕакрывалі горы. Відіте лі шеренгі рѣдко стоящыя, крыла распространеная, среднія же полкі аще і добры, но рѣдкі, ѕане послѣднія полкі уже уходятъ, істіну глаголю: конямі іхъ потопчемъ, і кромѣ інаго колесніцы съ косамі напустімъ на ніхъ. Воспріімемъ совершенное торжество побѣды, хотя едіножды побѣдімъ іхъ. Нѣстъ бо мѣста імъ куды убѣжаті. отсюду воѕбраняетъ імъ евфратъ, а оттуду тігръ рѣкі, которыя прежде акі стѣна і щітъ былі імъ, нынѣ же сутъ на пагубу, і побѣжденіе. Воінство наше легко і не отягощено: а іхъ воінство корыстмі обременено. отягощенныхъ же плѣненымі нащімі богатствы, будемъ посѣцаті. что намъ і побѣду прінесетъ, і убыткі прежнія воѕвратітъ, і аще кого отъ васъ македонская слава устрашаетъ, тоі да помышляетъ, яко тамо естъ того народа оружіе, а не мужество. уже по сіе время біющеся многократно, отъ обоіхъ странъ множество кровi проліяхомъ, і всегда въ маломъ воінствѣ бываетъ погібелъ болшая і ѕнатнѣішая. Александръ бо унывающімъ і бояѕлівымъ страшенъ акі лютыі ѕвѣрь мнітся, [аще мнѣ вѣріте] но не

разуменъ і упрямъ естъ. По сіе время страха нашего раді, а не мужества своего благополученъ. Ні что можетъ быті долговременно о немже разумомъ нерадітъ. понеже аще і мнітся счастіе пріятно быті. обаче упрямостъ не возвігнетъ паче того, токмо краткія і премѣняющыяся вещы человѣческія. Счастіе же ні когда въ едіномъ состояніі пребудетъ.

Мнітміся бозі сіце восхотѣша тое персідское царство [которое болші 230 лѣтъ во всегдашнемъ счастіі, въ превелію славу проізыде] паче наказаті, нежелі погубіті, къ сему же безсіліе і немощь человѣческую показаті. чесого ні кто во счастіі зрѣті, ніже памятоваті хощетъ. Прежде сего мы самі воіною грековъ побѣждалі, нынѣ же ізъ домовъ нашіхъ, отъ оныхъ намъ нанесенное бѣдство да ізгонімъ. едіною равностію і мы і оні счастія прославляемся. Понеже царствомъ, егоже македоняне хощутъ, і мы себѣ желаемъ. народъ едінъ обладаті не можетъ. На конецъ, аще бы і во отчаяніе пріішлі, обаче нужда всякаго долженствуетъ возбуждаті, уже конецъ пріспѣ матеръ мою, двѣ дщері, Оха сына моего въ надежду царствія сего рожденна, князеі, чада рода царска, полководцевъ вашіхъ, яко плѣнніковъ въ заключеніі імѣетъ. Аще же не явіте храбрості, вамъ подобающія, і самъ есмъ акі плѣннікъ, історгніте отъ узъ утробу мою, возвратіте мнѣ чада моя, за ніхже і самъ умреті хощу.

вѢру їміте мнѢ, яко нынѢ маті моя ї чада [ѕане жену вь томь плѢненії погубіхь] рукї кь вамь воѕдѢвають, ї ко отеческімь богомь вопіють, помощї вашея, мілосердїя ї вѢры желають, ї молять вась да їѕбавіте їхь оть плѢненія, оть уѕь, ї пітанія нїщетскаго. вѢріте лї, яко тѢмь сь радостїю служать, їміже ї обладатї не восхотѢлї бы; Віжду яко супостатское воїнство пріблїжается. Аѕь же колїко блїѕь есмь страха, толїко меншї, тѢмь, что рекохь, есмь доволень. Молю вась чреѕь боговь отеческїхь, ї чреѕь огнь вѢчныї, егоже на требїщахь предносять. чреѕь свѢтїлость солнца, восходящаго вь предѢлахь царства моего, чреѕь беѕсмертную память царя Кїра, которыї Мїдїянь ї Лїдїянь ѕавоеваль, владѢнїе оть нїхь отьяль, ї вь персїдскую державу пренесе во первыхь. свободїте оть послѢдняго бѢдства ї поруганія славу ї народь персїдскії. Їдїте усердні, ї надежды їсполненї, да оставїте тую славу вь послѢдняя времена, которую оть праотцевь своїхь воспріясте. НынѢ вь рукахь своїхь, волность, богатство, надежду времень предьїдущїхь їмѢете. Тої їѕбѢжїть оть смертї, кто гнушается ею, а того їщеть, кто ея боїтся. Самь аѕь не по обыкновенїю отеческому на колесніцѢ сїжу, но да всякь мя вїдїть. О томь не печалюся, буду лї протївостоятї, акї воїнь храбрыї, їлї уныльї.

15: Вь то время Александрь, [якоже імѣль остереженіе оть бѣглеца:] крючкі міноваті хотя, на самаго дарїа, лѣвое крыло управляюща, полкамь послѣднїмь ітті велѣль, дарїї такожде кь нему сь своїмі обратїль, бесса наказавь, да бы массагетянскую конніцу на лѣвое крыло супостатское послаль. Самь колесніцы сь косамї предь собою стоящыя, даль знакь на супостата погнатї. Тѣмже возніцы опустївше вожжї зѣло скоро гонїлї, да бы тѣмь болше македонянь незапно поразїлї. Того радї їныхь копїя прободалї вь дышлахь укрѣпленая, ї протяженая; а їныхь косы оть обоїхь странь колесніць, уязвлялї, македоняне не мало, но весма бѣгуще шеренгї ї строї смѣсїлї. Мазеї полководець мятущїхся болѣе устрашїль, повелѣль тысящѣ конніцы кругомь обоїтї созадї воїска македонскаго, радї похїщенїя плѣннїковь ї богатствь прежнїхь, тако помышляя, яко плѣннїкї узрѣвше своїхь самї разрѣшатся оть узь. Но не прехїтрїль парменїа, на лѣвомь крылѣ стояща. Тѣмже вь скорѣ послаль ко царю полїдаманта, которої ї бѣдство возвѣстїль, ї совѣть что творїтї прїнесь. Александрь услышавь полїдаманта, рече: їдї рцы парменїю, аще вь полѣ побѣдїмь, не токмо что у нась нынѣ погїбаеть, возвратїмь, но вся яже супостать їмѣеть, возмемь. Сего радї да не отводїть воїска їзь строя, но тої убытокь нївочто вмѣняя, да покажеть мужество

мое

мое, і філіппа отца моего. Вѣ то время персяне богатство похітілі, поразівше мало не всю стражу, къ сему же плѣнніки свободівшеся отъ узъ, еліко случіся похіщалі, і съ своімі совокупівшеся, македонянъ окруженныхъ убівалі, веселящеся, матері даріевої сісігамбе возвѣщалі, яко дарії весма Александра побѣділъ, і всѣхъ плѣнніковъ, і вся сокровіща возвратілъ: зане тако чаялі, яко во всемъ обозѣ такоежде счастіе будетъ, і акі бы побѣдітелі, персяне къ корыстямъ обратіліся. Сісігамба же, егда плѣнніки оную увѣщавалі, еже бы не была печална, ні мало премѣнілася, ні гласа іспустіла устнама і ліцемъ ні коего знака не показала; но не поколебіма сідѣла. Мніттміся что не хотѣла прівременнаго счастіа раздражіті, но імущее случітіся весма, разсуділа. предстоящії же не моглі уразумѣті. Въ то время полководецъ конніцы Александровоі со не многімі ротамі на помощъ обозу прітекъ, не ізвѣстно самъ лі умыслілъ. ілі по повелѣнію цареву, но съ кавказцы, і татары перваго бою не возмогъ отправіті. понеже токмо встрѣтілся, і скоро побѣжалъ назадъ ко царю, похіщеныхъ богатствъ паче свідѣтель, нежелі заступнікъ бывъ. Уже і Александръ начатъ о томъ болѣзноваті, да бы воіско не обратілося ізъ строю, на помощъ ко отнятію вещеі своіхъ, чего не всуе боялся. Сего раді Арета, которыі надъ копеіщікамі полко-

водецъ былъ, [їхже саріссофорамї нарїцалї] послалъ протїву татаръ. А между татары колеснїцы съ косамї, которыя былї кругомъ первыхъ ѕнаменъ, воїнство воѕмутїлї на копеїщїковъ набѣжавше. Македоняне же укрѣпївшеся бодрственнымъ сердцемъ окружїлї їхъ, ї сталї копеїщїкї, акї стѣна нѣкая, копїя уставївше, ї отъ обоїхъ странъ, егда колеснїцы наѣѕжалї, чрева конемъ прободалї, по томъ кругомъ колеснїцъ набѣгалї, воїновъ на нїхъ сѣдящїхъ устрашающе. Превелїкая тогда пагуба была конямъ, ї воѕнїцамъ, между всѣмъ воїскомъ. Воѕнїцы содрагающїхся конеї не моглї управлятї, конї не токмо шлеї съ себя свергалї, но ї колеснїцы превращалї, раненые побїтыхъ волоклї, устрашенны бывше нї стоятї нї бѣжатї отъ ранъ смертныхъ моглї. Обаче не многїе колеснїцы отъ нїхъ на конецъ воїска убѣжалї, онї же которыхъ достїгнутї моглї, нещадно смертї предавалї, отсѣченныя же члены человѣческїя на ѕемлї лежалї: ї тако еще отъ начала не было таковое дѣло, что обсѣченая тѣлеса, ї оцепенѣвшая, оружїе держалї, їѕшедшеї же кровї, померлї. Въ то время Аретъ убївъ полководца татарского, [которыї обоѕъ раѕорялъ] устрашївшїхся же ѕѣло побѣдїлъ. Но егда подоспѣлї бактрїане отъ дарїа посланые, счастїе їно учїнїлї. Тѣмже мноѕї Македоняне на первої стрѣчї побїты: а болшая часть їхъ къ Александру ушлї.

Тамо

Тамо персяне велїї окрїкъ по обычаю побѣдїтелеї учїнїлї, ї жестоко на Македонянъ акї на побѣжденныхъ везде наступїлї. Александръ же объятыхъ страхомъ увѣщавалъ, ї укорялъ, баталїя, которая уже было окончалася, самъ обновїлъ, ї укрѣпївъ воїска своего сердца, на непрїятеля повелѣлъ їттї. Порѣже было воїнство на правомъ крылѣ персїдскомъ, по отшествїї бактрїановъ къ корыстямъ, сего радї Александръ нападе на нїхъ, съ велїкою їмъ пагубою. но персяне стоящїї на лѣвомъ крылѣ, увїдѣвъ что могутъ его обступїтї, созадї наступїлї на него. Сего радї былъ посредѣ їхъ въ велїкомъ страхѣ, еже лї бы коннїца Агрїанская, стїснувшї конї острогамї на тѣхъ персянъ не напала, ї на себя їхъ не обратїла. І уже воїнство отъ обоїхъ странъ смѣсїлося. Александръ со обоїхъ сторонъ отъ Дарїа былъ окруженъ, которые позадї его былї, съ тѣмї сражалїся Агрїане, ї преодолѣвалї їхъ. Занеже бактрїане расхїтївшие прежде плѣненыя корыстї македонскїя, хотя ї возвратїлїся, но во ордеръ статї не моглї, ротамї разно стоялї, гдѣ кому случїся, тамо прї своїхъ стояще ратовалї. Два царя едва не купно воїско съ воїскїмъ совокупя, бїтву обновїлї, болшая часть персянъ погїбала, ї мало не равная отъ обоїхъ сторонъ была. Дарїї на колеснїцѣ, Александръ же на конѣ ѣздїлї, обоїхъ їзбранное воїнство безъ памятї между собою бїтву чїнїлї, понеже прїнуждену погїбнутї

царю, не хотѣлі ніже моглі быті жівы, предъ очесамі же царя своего всякъ желалъ умреті вмѣсто велікаго мужества. Обаче въ велікомъ страхѣ таковые былі, которые мужественно протівостоялі, ѕанеже всякъ раненыі, отъ царя славы желалъ. Тамо їлі омраченіе очесъ прелестное, їлі їстінная была прічіна, тѣмъ, которые прі Александрѣ стоялі, відѣлося бо яко надъ главою царевою тіхо орелъ леталъ, ні ѕвукомъ оружія, ні воплемъ умірающіхъ устрашаяся, і многое время кругъ коня Александрова акі вісящъ, нежелі летающъ казался. Волхвъ же іменемъ Арістандръ облекся въ бѣлую одежду, і вѣтвь маслічную въ десноі рукѣ нося, воінамъ бітву творящімъ, орла того, акі совершенное ѕнаменіе побѣды казалъ. Тѣмже велікая охота і надежда, вмалѣ преждеустрашеныхъ, возбуділа на брань, наіпаче егда возніца, которыі Дарія везъ, і предъ німъ сідѣлъ, копіемъ прободенъ стался, не сумнѣліся въ томъ, ні персяне, ні Македоняне, что Даріі самъ бысть убітъ. Сего раді рыданіемъ болѣзненнымъ і воплемъ нелѣпымъ, все воіско наполнено было, хотя і равныі бoі былъ. Сродні кі же і ізбранніі воіны защіщенія раді здравія его, по лѣвую его сторону стоящіі, побѣгше оставілі его на колесніцѣ. По правую же сторону стоящіі воіні, взялі его между себе. А самъ Даріі, якоже глаголютъ, мечь ізвлекъ, хотяше себе честно убіті, нежелі со стыдомъ уходіті. Обаче высоко на колесніцѣ сѣдя,

і еще

і еще множество своіхъ храбрственно борющіхся відя, стыділся тако іхъ оставіті. Егда же между надеждою і отчаяніемъ съ мыслію боролся, персяне помалу уходілі, і шеренгі разделялiся врозь. Тогда Александръ коня своего пременівъ [зане многіхъ утоміль] сопротівляющіхся убівалъ, убегающіхъ же прободалъ, уже не брань, но самая победа была. Тогда Дарії обратівъ колесніцу начатъ бежаті. Победітель же Александръ гонілъ вследъ бегущіхъ, но пыль высоко воста і не даде ему відеті протівныхъ. Темже акі во мраце заблужденія былъ много время, токмо на гласъ знаемыі, акі на некіі знакъ собіралiся. обаче слышанъ былъ звукъ отъ вожжеі, імі же побіваемы былі коні въ колесніце Даріевоі: темъ едінымъ знакомъ достігалі его.

16; На левомъ крыле у македонянъ, где парменіонъ якоже речеся, полководецъ былъ, разно счастіе, многое время съ обоіхъ сторонъ действовало. Мазеі бо со всею своею конніцею, жестоко на македонянъ наступалъ, і кругомъ іхъ обступалъ. Въ то время парменіонъ вскоре ко Александру весть послалъ, въ каковомъ страхе обретается, і аще помощі не дастъ вскоре, ні коімъ образомъ возможно будетъ, еже бы бегу не вдатіся. Уже далече царь даріа гналъ, і блізъ его достігалъ, но егда ему печалная весть отъ парменіона пріідe, повелелъ обратіті коні і воінамъ всемъ статі, негодуя

что побѣду ізъ рукъ весма у него отъімаютъ. Дарії же лутче уходітъ, нежелі Александръ его гонітъ, Въ то время Масеі вѣсть пріялъ о побѣжденномъ Даріі, сего раді аще і сілнѣе былъ обаче счастія македонскаго боялся, уныло протівостоялъ. Парменіонъ воістінну неізвѣстенъ былъ о тоі прічінѣ, но обаче тоі случаі къ побѣдѣ мужественно употребілъ. Ѳессаліiскую конніцу къ себѣ повелѣлъ прізваті, і рече къ німъ, відіте лі січъ персянъ, яко протіву насъ недавно жестоко стоялі, како нечаянно страхомъ одержімі уходятъ, На нашу же сторону счастіе царское побѣду готовітъ. поля персянамі убітымі покрыты. і что даромъ стоіте, еда подобні есте убѣгающымъ; мняшеся Парменіонъ воінству істіну глаголаті, і сімъ надежда унынiемъ одержімыхъ укрѣпіла, і стіснувше шпорамі коні нападоша на Даріа, которыі уже не помалу, но скоро убѣгаше, і ні кая разность была отъ убѣганія, токмо яко вспять не обратілся еще. Но обаче не зная Парменіонъ совершенно, что учінілося на правомъ крылѣ у царя, задержалъ іхъ мало. Масеі же время імѣя ко убѣжанію, не прямо, но кругомъ до рѣкі Тігра побѣжалъ, і прешедъ съ досталнымі побѣжденаго воінства въ Вавілонъ пріиде. Дарії такожде въ маломъ воінствѣ бѣгущь, до рѣкі Ліка пріиде, і прешедъ помышлялъ, разорваті лі мостъ, іли ні: понеже вослѣдъ себе Александра гоняща слышалъ, Но відѣлъ сколь много

тысящеі

тысящеї воїнства его, которые еще не пріб҃жалі до рѣкі тоя, ежелі бы мостъ разорвалъ, воїстінну была бы плѣненная Александру корысть. Сего раді самъ прешедъ рече. лучше мнѣ есть путь бѣгущімъ оставіті, нежелі разоріті. Самъ зѣло скоро бѣжа о самоі полунощі въ сѣло Арбеллу достігнулъ.

Кто таковыхъ іграней счастіе. полководцевъ і полковъ разныхъ побѣду, убѣганіе побѣжденныхъ, погібель на еді нѣ. і обще, ілі мыслію достігнуті, ілі словесы опісаті возможетъ, едва бо не всего вѣка дѣла, во едінъ тоі день счастіе собрало. іные прямымъ путемъ і бліз кімъ, прочії же разнымі лѣсамі, і македоняномъ неізвѣстнымі стезямі въ бѣгство устремілися. Конніца съ пѣхотою безъ полководца, вооруженные безъ оружія, раненые, і не раненые за едіно смѣшалися, егда же страхъ мілосердія преодолѣлъ; тѣхъ, которые не моглі послѣдоваті прочімъ, со общімъ воздыханіемъ оставлялі, жажда раненыхъ і утружденыхъ, паче всего утоміла: тако у всѣхъ істочніковъ на распутіяхъ лежалі, воду блізъ себѣ текущую, зіяющімі устамі хваталі, которую отъ многа времяні возмущену, пілі, і отъ того блата вся внутренняя въ себѣ побреділі, і составы іхъ акі мертвы сталі. Пріспѣвшу же непріятелю, новымі уязвлені ранамі, нѣкоторые далече отшедше надъ істочнікамі сідѣлі, гдѣ кто могъ, въ таінѣ воду обрѣсті, еже бы напітіся. І гдѣ обрѣталі каковыі лібо істочнікъ

мало

мало текущії, вскорѣ нашедше досуха выпівалі, і нієдіно сокровенно было мѣсто болотное, которое бы жажда та не обрѣла, і везде по селамъ прі путі лежащіхъ, мужеі старыхъ і женъ вопль слышанъ былъ, еще по варварскому обыкновенію Дарія царя прізывалі. но Александръ, якоже прежде речеся, удержавъ своіхъ, къ рѣкѣ лікy прішелъ, гдѣ премногімъ множествомъ наполнілся бѣжавшіхъ мостъ, і много отъ ніхъ егда Александръ прішелъ пометаліся въ воду, отягощені суще оружіемъ на брані, і бѣгствомъ утомлені утопалі, уже не токмо мостъ, но і рѣка бѣгущіхъ не могла вмѣстіті. безумно бо бѣжалі, і купно на мостъ наступалі, ідѣже бо страхъ въ сердца вселітся, того едінаго і боятся, чего въ первыхъ началі боятіся. Александръ же да бы не возмнілся воінству своему тако вотще бѣгущаго Дарія упустіті, предлагалъ імъ, уже прітуплены суть мечі, руцѣ утруждены, мы самі таковымъ скорымъ бѣгомъ утомлены, і день къ нощі склоняется. но въ самомъ дѣлѣ печаль імѣлъ по істінѣ, о лѣвомъ крылѣ чаялъ, что еще бітва точітся, і всеконечно хотѣлъ возвратітіся, уже і знамена обратілі. въ то время отъ парменіона прішлі гонцы возвѣщающе о побѣдѣ. Но въ тоі день не імѣлъ страха болшаго паче того времене, егда до обоза съ воінствомъ возвращался. Малая часть іхъ была і безъ строя шлі радующеся о побѣдѣ

о побѣдѣ, занеже персянъ чаялъ быті всѣхъ, іли разгнаныхъ, іли побѣжденыхъ. Се внезапу увідѣлі конніцу даріеву на ніхъ ідущую. Ібо персяне на ніхъ обратілися, ні во что себѣ вмѣняюще онyю малую часть македонянъ, скоро наступілі на ніхъ. Предъ знаменамі же царь Александръ іде, акі бы не відя, нежелі ні вочто себѣ вмѣняя оный страхъ. Но не отступіло отъ него счастіе во всякіхъ страхахъ прі немъ ідущее; понеже полковніка тоя конніцы во бранi храбраго, і того безъ опасенія на него нападша, скоро копіемъ прободе, егда же съ коня полковнікъ спаде, вскорѣ другаго, і прочіхъ многіхъ тѣмже копіемъ прободе, і тако персовъ мятущіхся началі македоняне побѣждать. Но і персяне не безъ отмщенія погібалі. Понеже съ таковою храбростію сердца, (аще і не мнозі,) съ каковою і превелікое воінство прежде, храбро стоялі. обаче персяне відяще яко лутче бѣжаті, нежелі въ нощі бітіся, наразно началі уходіті. Александръ же необычнаго весма страха ізбывъ невредімо, съ воінствомъ своімъ возвратілся въ обозъ свой.

На томъ бою побіто персянъ 40000. которыхъ македонцы моглі ізчіслiті, Македонянъ же менше 300 человѣкъ. Но сію побѣду царь, паче мужествомъ своімъ, нежелі счастіемъ одержалъ, не мѣстомъ тѣснымъ (якоже прежде) но храбрымъ сердцемъ преодолѣлъ. Понеже і воінство благоразумно въ строю

поставіль, і самь храбрственно на бою разьѣжжаль; і sѣло мудрымь смысломь, обраніе корыстеі ні во что вмѣняль. Егда вь самомь сраженіі, послѣдніі страхь увідѣль, [еще неізвѣстну сущу брані окончанію, кто явітся побѣдітель] тогда онь поразіль дарія, і бѣжащаго [еже вь самомь распаленіі сердца, едва вѣріті можно,] паче разумомь, нежелі яростію прогналь. Понеже аще бы всеконечно гоніті непресталь, [еще бо половіна даріева воінства осталася:] то ілі бы отъ своея ему вінности побѣждень быль, ілі бы чуждою храбростію одержаль побѣду. Ібо аще бы множества конніцы на него набѣгающія устрашілся, то стався побѣдітель, должень быль бы, ілі сь бесчестіемь уходіті, ілі напрасно погібнуті. Достоіні воістінну похвалы і полководцы. ібо раны мужества іхь свідѣтелі суть. Ефестіону бо плече копіемь прокололі, Пердікку, Цена, меніда із лука едва не до смерті пострѣлілі. Ащеже по істіннѣ хощемь македонянь разсудіті, которые на томь бою былі, обрящемь, яко і царь таковыхь слугь, і слугі тако велікаго царя былі достоіні.

КВІНТА

КВІНТА КУРЦІА

КНІГА ПЯТАЯ.

СОБРАНІЕ ВЕЩЕЙ КРАТКОЕ.

1. Дарїй въ мидїю прїиде, Александръ взялъ весь арбелу, ї вавилонъ, котораго положенїе, пространство ї нравы, опїсуются.
2. Ратнымъ мїлость являетъ, градъ сузїю взялъ, ї сокровїща въ немъ лежащая дарїева, ї сїсїгамбу утѣшаетъ.
3. Уксїйскую страну взявъ, воеводѣ мадату їменемъ, ї тѣмъ которые ѕдавалїся, жївотъ даровалъ, такожде волность ї свободу даде, хотяй въ персїдскую ѕемлю воїтї, Арїобарѕанъ не даде ему внїтї.
4. Плѣннїкъ нѣкоторый показа путь не многїмъ їзвѣстный. Александръ убївъ арїобарѕана, воїско персїдское побѣждаетъ.
5. Въ персеполь поспѣшая, плѣненыхъ грековъ 4000 свобождаетъ.
6. Пребогатая въ персеполї сокровїща разграбївъ поїде во внутреннюю страну персїдскую, ї народъ нарїцаемый марды укротїлъ.
7. Александръ по наговору танаїды жены блуднїцы, ї прочїїхъ граждань прелюбодѣевъ во время пїрованїя, дворъ царей персїдскїхъ ѕажїгаетъ, по томъ достїгатї дарїя намѣренїе положїлъ.
8. Дарїй своїхъ на брань увѣщаваетъ.
9. Разные началнїковъ его совѣты ї смятенїе, совѣта радї набарѕанова, который їмѣлъ согласїе съ бессомъ выдатї дарїя Александру.
10. Бессъ ї набарѕанъ, акї бы отложїлї безчїнное свое намѣренїе о преданїї їлї о убїенїї царя, удївїтелнымї хїтростмї покрывают тое.
11. О їзмѣннїкахъ дарїй прїемлетъ їзвѣстїе; бытї же между греческїмъ воїнствомъ, безстрашную отъ себе помощь отлагаетъ, готовъ сый на погубленїе, аще не восхотятъ свої воїны его сохранїтї.
12. Бессъ предъ дарїемъ ласкателнымї словесы, ї плачемъ оправданїе прїносїтъ, ѕлатымї же оковамї связаннаго, тщїтся на мерской колеснїцѣ ко Александру прївестї.

13. Александръ егда услышалъ о даріевой погибелі, поіде къ персідскому воінству. бессъ же съ другими убіщами убоялся оружія, і ліца победітелева, дарія колікократно копіями уязвівъ, побежалъ съ советнікі своімі.

14. Александръ обретъ даріево тело, плакався послалъ къ сісігамбе да погребетъ его.

1. ВСя сія аще бы восхотелъ вещы опісаті по времені, которыя по словесі і по повеленію Александрову, ілі въ греческой стране, ілі во Іллірії, ілі во Ѳракії содеялися, подобаше бы тое Асійское історіопісаніе разделіті, которое уже убежаніе даріево і смертъ і прочыя вещі одержітъ, якоже временемъ непремењяшеся, тако і местомъ мнітся мне того не разделяті. Темже во первыхъ напішу, что по воіне было, даже до Арбелы. Дарії едва не ополунощі до весі Арбелы прібежалъ. где такожде множество друговъ его собралися убежавше. Техъ онъ къ себе прізвавъ рече: Не сумневаюся азъ, яко Александръ ко градомъ началнейшимъ і селамъ ізобілнымъ всякімі вещмі потребнымъ, прямо пошелъ, а яко на богатыя корысті самъ і воінство его взіраетъ. темъ своя вещі въ таковомъ состояніі целы быті разумелъ. зане съ легкімъ воінствомъ чрезъ пустая места потреба ему іті. Последнія страны государства моего невредімы сутъ, оттуду безъ всякого препятія возмогу многія сілы протіву его собраті. Да обладаетъ тоі безмерно

зазі-

ѕавістный народъ сокровіщамі, по многовременномъ же гладѣ да насытітся ѕлата, въ скорѣ мнѣ будетъ самъ вмѣсто корысті. іскусіхся азъ, уже въ семъ, яко сокровіща, наложніцы, і скопцевъ множество, нічто іно сутъ, токмо отягощенія і препятія. Такожде і Александръ съ собою возітъ, тѣмже чімъ побѣділъ прежде, нынѣ побѣжденъ будетъ. Тая его словеса, мнѣлися ісполнена быті отчаянія. Понеже Вавілонъ удівітелно богатъ, предъ очесамі всѣхъ весма імѣлъ быті оставленъ, і отданъ, такожде і Суsа, і прочая того государства украшенія, сего раді тѣмъ побѣдітель отъ воіны ізбавітіся імѣлъ. Но онъ протіво тому рече: Егда счастіе ожесточается, не словеса ізбранная і удівітелный отговоръ, но къ нуждѣ самоі, вещы полеѕныя, подобаетъ предлагаті. желѣзомъ а не ѕлатомъ бранъ творятъ, мужіе а не домы воіну наносятъ, вооруженнымъ вся послѣдствуютъ. Тако праотцы моі персідстіі царіе во первыхъ побѣду получалі, вскорѣ потомъ счастіе первое въ домъ прівлачалі. Тѣмже ілі къ надеждѣ возбуждені ілі паче на волю его зряще нежелі на совѣтъ, купно съ німъ въ мідію внідоша. Въ малѣ по томъ Александру Арбела предадеся, гдѣ царское богатство і сокровіща, сохранены былі. Четыре тысящі талантовъ ѕлата было, одѣянія предрагая, [якоже прежде речеся] богатство всего воінства положено было. Но егда многія недугі случілися быті

людемъ отъ смрада убіенныхъ тѣлесъ, вскорѣ мѣсто премѣнілъ. Ідущімъ же імъ было по лѣвоі сторонѣ Аравіиское государство, преславно раді разныхъ благовоніі тамо ізобілно растущіхъ, путь везде полемъ, а земля тая между Евфратомъ і Тігромъ лежітъ, толіко плодовіта і тучна, яко скотъ съ поля сгоняютъ, да бы отъ объяденія не ізодохъ. Прічіна того ізобілія естъ мокрота, отъ обоіхъ рѣкъ проісходящая, зане едва не подъ всею землею, воды акі жіламі текутъ, того раді і верхъ отъ ніхъ влажітся. Тыя рѣкі ізъ горъ арменскіхъ коренъ імѣютъ. По томъ водамі раздѣляются і розно текутъ. Повѣствуютъ положеніе горъ арменскіхъ пространно опісующіі, яко на двѣ тысящі і пять сотъ верстъ течетъ. тыя рѣкі егда Мідію і Гордію преходіті начінаютъ, мало поуже сходятся, і коліко далѣе текутъ, толіко соутѣсненну между собою імѣютъ землю. Тѣмъ полямъ ближняя естъ Месопотамія, отъ жітелеі тако нареченная, зане тую по обоімъ сторонамъ жівущіі посредѣ імѣютъ. На конецъ тыя рѣкі Вавілонскімі предѣлы въ чермное море текутъ. Александръ въ четвертыі день до града Мемніа съ обозомъ прішелъ, естъ тамо мѣсто, ізъ которого множество клея ізліваетса, которымъ [что істінно естъ] Вавілонскія стѣны шірокія древле созданы былі.

Александръ же егда къ вавілону пріблііжашеся, мазеі, тамо во время побѣды убѣжавшіі, ізыде съ сынамі уже

въ воз-

вЪ воsрастѢ сущімі, і предЪ німЪ паде, градЪ і себе ему вручая, благодарно і пріятно было царю ішествіе его, sане сЪ велікімЪ трудомЪ подобало бы получіті тако крѢпкії градЪ, а наіпаче, яко тоі человѢкЪ рода велікаго, і воінЪ сЪ послѢднія воіны славныі, воsмогЪ бы прімѢромЪ своімЪ і прочіхЪ кЪ согласію, на тое sрящіхЪ пріклоніті. і тако сЪ чадамі его любеsно пріемлетЪ. Прочее четвероуголнымЪ строемЪ воінству ітті, егоже самЪ веде, повелѢлЪ. акі на ополченіе шлі. Множество вавілонянЪ стояло по стѢнамЪ, еже бы відѢті новаго царя, болше предЪ него на срѢтеніе іsыдоша. Между іміже багофанЪ, града, і сокровіща царскаго оберегателЪ, не хотя да бы вЪ томЪ его маsеі предЪуспѢлЪ, весЪ путЪ цвѢтамі і вѢнцані во градѢ украсілЪ, требіща сребряные по обоімЪ сторонамЪ поставілЪ, не токмо ѳіміамомЪ, но і раsными ароматы наполнілЪ, sа німЪ дары послѢдовалі, стада скотовЪ і конеі, такожде лвы, бабры вЪ ларяхЪ обыкновенныхЪ веsомы былі. По томЪ жерцы по обычаю отцевЪ своіхЪ ідоша, послѢдовалі імЪ халдеі, і вавілонстіі волшебнікі, і маістеры сЪ раsными своімі мусікіямі, царская дѢіствія іграюще і поюще. Халдеі бѢговЪ небесныхЪ движенія і премѢненіе временЪ покаsоваша. На конецЪ конніца вавілонская, себе і конеі паче беsчінно, нежелі благочінно украсівше шла. ЦарЪ АлександрЪ посредѢ вооруженнаго воінства сыі, всему народу градскому

ѕа своею пѣхотою повелѣ іттї. Самъ на колесніцѣ во градъ, ї царскії домъ вніде. Наутріе все сокровіще даріево осмотрілъ, прочее того града украшеніе ї строеніе, не токмо царская, но ї всѣхъ обратілї на ся очеса. Тої градъ созда семірамісъ царіца, ілї [якоже многіхъ по разумѣнію] вілъ, котораго по сіе время дворъ ї полаты показуютъ, стѣны кругомъ града ізъ кірпічу клеемъ созданы, въ шіроту трідесятъ два степеня, глаголютъ; яко колесніцы четвернею могутъ одна другую міноватї въ проѣздѣ свободно. Въ высоту сто лактеї, башні десятію лактямї выше стѣнъ, кругомъ града обходъ 368 попріщъ, на всякъ же день, по едіної попріщї созіданъ былъ, якоже свідѣтелствуютъ лѣтопісцы.

Палаты далече отъ стѣнъ на еділно попріще стоятъ. Тѣмже не вездѣ жіліща: девятьдесятъ попріщъ разстояніе между дворамї, которыя вездѣ между собою не въ блізості. відітся мнѣ яко умыслілї надежнѣїшо пространное бытї строеніе въ разныхъ мѣстахъ, гдѣ вездѣ хлѣбъ сѣютъ нашествія радї непріятелеї, да бы во время таковаго случая імѣлї чімъ пітатіся. Евфратъ рѣка чрезъ градъ течетъ, которую превелікое каменіе въ неї лежащее удержаваетъ. Но удівітелнѣе тамо паче всего, кладезї зѣло глубоко устроены радї собранія въ ніхъ тоя рѣкї, зане егда къ тѣмъ каменіемъ задержавающімъ вода соберется, ї къ высотѣ того

каменія

каменія примогла бы потопіті градъ, аще бы не былі таковыя разсѣліны, тую поглащающыя рѣку. Стѣны Вавілона града суть ізъ кірпіча желтаго, клеемъ смазанаго, все крѣпко держащімъ. На рѣкѣ евфратѣ мостъ каменныі построенъ. Которыі ісчісляется между дѣламі удівітелнымі на востокѣ солнца обрѣтающімі ся, зане тая рѣка зѣло есть болотіста, которое болото аще і глубоко ісковоаемо, едва твердую землю возможно обрѣсті. песокъ собравшіїся кругомъ каменія, на которыхъ мостъ стоітъ задерживаетъ воду. сего раді въ томъ мѣстѣ наіпаче вода спірается, нежелі гдѣ свободно течетъ. есть тамо і крѣпость на 20 стадіі, основаніе башнеі въ землѣ 30 степенеі, вышіною 80 степенеі. На тоі крѣпості градскоі есть чудо отъ греческіхъ стіхотворцевъ опісуемо, вертограды вісящіе, которые высотою равны съ самымі стѣнамі, і імѣютъ множество древесъ высокіхъ і удівітелныхъ і веліе застѣненіе отъ древесъ. Каменные столпы тую тяжелость держатъ, на которыхъ ізъ четвероуголнаго каменія камара основана, імущая на себѣ землю высоко насыпаную, і воду, которою полівають, Того раді тые столпы могутъ держаті превелікая древа, зане кореніе тѣхъ древесъ на 8 лактеі растетъ, а вышіною 50 степенеі: овощъ на ніхъ растетъ акі на самоі собственноі землѣ. і аще древность не токмо тыя дѣла, іхже рука человѣческая созідала, но і отъ самыя пріроды

проїсходящыя, помалу повреждаетъ. обаче тое ѕданіе, такъ многїхъ древесъ тяжелостъ їмущее, ї такъ великїї лѣсъ на себѣ держащее, не вредїмо ї крѣпко пребываетъ. Понеже десятъ стѣнъ шїрокїхъ естъ, отъ тѣхъ столповъ разстоянїемъ на десятъ степеней, которые їздалече вїдїтся акї лѣса на горахъ вїсящїя.. Сїце глаголютъ: яко тої вертоградъ созда нѣкоторыї царъ Сїрскії царствующъ въ Вавїлонѣ, въ памятъ любве жены своея, которая склонїла его къ тому, желающї въ поляхъ дубравѣ бытї, созда сї во образъ самороднаго лѣса вертоградъ. Многое время въ вавїлонѣ наїпаче, нежелї їндѣ Александръ пребылъ, ї їно мѣсто, болшї казны воїнскїя не погубїло. Нї что бо естъ горше нравовъ града того, нїже естъ гдѣ толъ много промысловъ ї возбужденїї къ преїзлїшнїмъ прохладамъ. отцы ї матерї дщерї, мужї женъ, аще гостъ подарокъ дастъ, къ тѣлесному грѣху не возбраняютъ, во время пїрованїя, царъ ї вся персїда ї велможї їгры охочї отправлятї. Вавїлоняне наїпаче къ вїну, ї къ вещамъ послѣдующїмъ пїянству, сутъ склонны, жены прї бесѣдахъ сперва постоянно во одеждахъ сїдятъ, потомъ одежды не токмо верхнїя, но безсрамно, [почїтая ушї глаголю] ї їсподнїя вся совлекаютъ, что не токмо блуднїцы обыклї творїтї, но ї честныя жены, ї мужескъ полъ, которыя безчїнно обнажено тѣло їмѣютъ вмѣсто шутокъ, ї кощунства.

Въ таковомъ

Въ таковомъ безчініи тѣшілся побѣдітель і разорітель Асіи со всѣмъ воінствомъ 34 дня, безъ всякаго усумнѣнія, на пагубу въ предъідущую некрѣпкіи. аще бы откуду супостатъ явілся: ніже помышлялъ о томъ, зане многократно новое воінство прібавлялося, якоже въ то время Амінтъ сынъ андроменовъ, отъ антіпатра пріведе пѣхоты македонскія 6000, съ верхъ того конніцы 500: съ німі купно ѳраковъ 600, пѣхоты 3500 ізъ пелопоніса наемнаго воіска мало не 4380 прішло. Тоі же амінтъ прівезъ 50 юношеі, уже въ возрастѣ сыновъ велможеі македонскіхъ, раді обереженія здравія царскаго, которые бы у стола царского предстоялі. коня, на немже ѣздяше на боі, да бы водилі, і охотно за німъ ѣзділі, предъ палатою его, ілі спалнею да бы стереглі премѣняющеся, отъ ніхже велікія воеводы і полководцы проізводілісь. Тѣмже Александръ крѣпость вавілонскую Агаѳону вручілъ, давъ ему македонянъ 700 і наемныхъ ратныхъ 300: менету же і Аполлодору воеводство во градѣ і во всеі странѣ вавілонскоі даде. Пѣхоты прі ніхъ оставілъ 2000, і 1000 талантовъ сребра, да бы болше ратныхъ собралі, повелѣлъ обоімъ, Мазею бѣглецу обладателство вавілонское даровалъ. багофана, которыі ему крѣпость градскую предалъ, съ собою взялъ. Арменское государство ізмѣнніку сардіискому мітрену отъдаде. Потомъ ізъ вавілонскія казны, конніцѣ македонской

скоі, по 600 ефімковъ даровалъ, а іноземческоі конніцѣ по 500; пѣхотѣ всякому по 200.

2; Тое совершівъ, въ государство Сатрапанское наріцаемое пошелъ. Тая плодовіта страна всякімі вещмі, і всякаго запаса ізобілство въ себѣ імѣетъ. І тамо многое время пребылъ, і да бы воінство отъ праздності не унывало, собралъ судеі, і чіны вмѣсто* подарковъ назначілъ тѣмъ, которые бы храбрственно предъ німъ воевалі, между собою осмъ, которые сілнѣішіі позналіся бы, опредѣліль всякаго надъ тысящею полководца поставіті. хіліархамі іхъ наріцалі. Во первыхъ тогда сіцевымъ чісломъ воінство раздѣлілъ, мужества своего ні кто подарка ні коего не воспріялъ, тако многое множество воіновъ собрася, хотя прі томъ не обыкновенномъ прѣніі і судѣ быті, о всякаго мужествѣ свідѣтелство дати. о правдѣ такожде судеі не молчаті. Sане уже всякъ въ то время совершенно могъ зналі, аще праведно іли неправедно кому честь прісуждена будетъ. Обрѣтеся первѣішіі Адархіасъ честію почтенъ, которыі у галікарнасса, бої отъ юнѣішіхъ оставленъ, самъ паче всѣхъ возбуділъ. вторыі былъ, по немъ Антігонъ, третіі філотъ Ангеі, четвертыі Амінтъ, по немъ Антігонъ, Лінцестъ і пакі Амінтъ, Седмыі Θеодотъ послѣдніі Гелленаікъ. Много такожде въ дѣлахъ воінскіхъ і чінѣ, что было узаконено отъ древле, полезно премѣнілъ. Прежде бо конніца воінская особѣ на смотрѣ

пісалася всякаго народа: онъ весма тое отставілъ, но обаче полководцевъ і полковніковъ даде імъ інаго народа. такожде егда хотяше обозъ рушіті, прежде трубою ѕнакъ даяше воінству, которыя многажды, наіпаче въ сіцевомъ мужествѣ неслышны были, сего раді древце долгое, которое бы все воіско возмогло відѣті, надъ своімъ шатромъ поставілъ, отъ негоже таковъ ѕнакъ являлся, огнъ нощію, во дні же дымъ проісходілъ.

Уже ко граду сузѣ пріходілъ, гдѣ Абулітъ страны тоя старѣішіна, ілі по повелѣнію Дарія, да бы сіце Александра корыстію задержалъ, ілі самъ отъ добрыя волі своея, послалъ къ нему сына своего обѣщая градъ предаті, благодарственно Александръ пріялъ того юношу, которыі его веде до рѣкі Коаспы, которая по опісанію імѣетъ воду свірѣпу. Тамо встрѣтілъ самъ отецъ, Александра, Абулітъ іменемъ съ царскімі дары. Между дарамі былі верблюды удівітелно скораго бѣга, къ сему же дванадесятъ слоновъ, которыхъ Дарії велѣлъ прівесті ізъ Індіі, уже не на воіну протіво македонянъ, якоже хотяше быті по намѣренію іхъ, но на помощъ, счастіе богатства побѣжденаго побѣдітелю прінесе. Егда же во градъ вшелъ, премногая сокровіща сказуема неімовѣрна быті, взялъ, было тамо 50000 талантовъ сребра недѣланаго, но токмо въ сліткахъ акі каменіе. тако о томъ разумѣютъ, яко мнозі царіе чрезъ многая лѣта

толіко превелікая сокровіща, раді наслѣдія своего собірали. которыя едіно время побѣдітелю царю іноплеменніку вь руцѣ предало. Сѣде по томь на престолѣ царскомь, которыі высокь быль, і не по его возрасту: того раді едінь оть слугь его, подставіль ему подь ногі столь, онже увідѣвь едінаго скопца царя Дарія, воздыхающа вопросіль. Чесо раді тако смущень; отвѣща, яко Даріі на томь столѣ ядяше: азь же узрѣвь тоі столь пречестныі вь поруганіі, плача ісполніхся. Тѣмже царь оть части убояся обіду творіті гостінымь богомь, повелѣ отставіті его. Но філоть рече: Не творі того царю, наіпаче же пророчествуі себѣ оттуду, яко столь на немже супостать твоі богомь жертву пріносіль, твоімь ногамь есть подножіе. Тѣмже імѣя волю Александрь вь предѣлы персідскія ітті, градь Сузу Архелаю вручіль, на обереженіе ему оставіль трі тысящі ратныхь. Ксенофілу, крѣпость градскую надзірати, і тысящѣ македоняномь старѣішімь крѣпость тую стрещі повелѣль. Каллікрату сокровіща вь соблюденіе даде. Воеводство Сусііское, Абуліту вручіль. Матерь же даріеву і чада вь томжде градѣ оставіль. Прівезеная же ему вь дарь, ізь македоніі одѣянія, і множество багряніць, і маістеровь, которые тая одѣянія дѣлалі, Сісігамбѣ матерѣ даріевоі отдаті велѣль. Зане велікую еі честь воздаваль, акі матері своеі рождшеі. Возвѣстіті тако велѣль, аще

сія

сіе одежды тебѣ угодны будутъ, научі і внучатъ своіхъ сія дѣлаті, і въ даръ посылаті. Того раді словесе слезы іспустіла Сісігамба. і не благопріятенъ еі явілся даръ, понеже персідскія жены ні что такъ себѣ за велікую срамоту імѣютъ яко упражнятіся, і дѣлаті волну. Возвѣщаютъ убо Александру прінесшії даръ что Сісігамба опечаліласъ. Сего раді возмнілося то дѣло, отреченія. Тѣмже Александръ прішедъ къ неі рече. Маті, сію одежду въ неі же я хожу, не токмо мнѣ въ даръ пріслалі, но самі сестры моі дѣлалі. обычаю государства нашего послѣдуя. пріслахъ къ тебѣ одежду. Молю тя да немніші себѣ сіе мое невѣдѣніе, быті въ досаду. Что твоего обычая не зналъ, еліко вѣмъ, все то совершенно я хранілъ. Вѣмъ что у васъ, по обычаю, не подобаетъ сыну прі матері сідѣті. донелѣже она повелітъ, Азъ такожде колъ краты пріходілъ къ тебѣ, і не саділся, донелѣже знакъ своі явіші мі. Многажды на землю пріпадающі хотѣла есі мнѣ честъ возданті, я тебѣ того не далъ учініті, матерію тя, акі возлюбленную матерь мою Олімпіаду, наріцаю.

3. Сіце утѣшеніе сердцу ея сотворівъ царь, четырмі днямі до рѣкі Тігра пріиде: Наріцаютъ ту рѣку жітелі Пазітігръ: Проісходітъ же ізъ горъ уксііскіхъ, і на пятдесятъ стадіі лѣсными берегамі, быстро между каменіямі течетъ. потомъ чрезъ поля уже потіше течетъ і суды подымаетъ, гдѣ дліна еі шестъ

сотъ

сотЪ стадіи есть, и тако тихо идущи вЪ персідское море устіемЪ впадаетЪ. АлександрЪ, прешедЪ рѣку. сЪ 9000 пѣхоты, и со агріанами, и сЪ воинствомЪ наемнымЪ греческимЪ, и сЪ тремя тысящами ѳраковЪ, прiиде вЪ государство уксіиское, Которое предѣлы своя имѣетЪ сЪ сусіанами, и идетЪ до самыя весма земли персідскія, труденЪ sѣло имѣетЪ приступЪ отЪ сусіискія страны. былЪ тамо воевода именемЪ МадаѳЪ, младыи еще человѣкЪ. Понеже намѣреніе положилЪ sа состояніе вѣры, смертно пострадати. Но sнающіи оное мѣсто, рекоша Александру, что естЪ таиныи путЪ, но не до самаго града: еже ли малую частЪ воиновЪ легко вооруженыхЪ пошлетЪ. до самаго непріятеля доидутЪ. Егда тои совѣтЪ ему угоденЪ явіся, тѣхже послалЪ вмѣсто провожатыхЪ, придавЪ имЪ наемнаго воинства 1050 человѣкЪ, и 1000 АгріанЪ, и полковника имЪ далЪ Таврона, sашедшу же солнцу, повелѣ имЪ вЪ путЪ итти. А самЪ вЪ полунощи сЪ обоsомЪ пошелЪ, и прежде восхода солнечнаго, прішелЪ кЪ тому тѣсному мѣсту: и велѣлЪ насѣкши хвороста, щиты и туры сдѣлати, да бы тѣ которые башни приставляти имѣли, отЪ уязвленія копеинаго сохранены были, и повелѣвЪ вырубити то все, градЪ обступилЪ. Мѣсто, на немже стоялЪ градЪ, полно каменіи, расѣлинЪ, и кремнеи было. Тѣмже многія яsвы приимали, не токмо отЪ непріятеля, но и отЪ мѣста того. обаче приступЪ

учинили,

учінілі, ѕане царь Александрь между первыми стояль, вопрошая толь многіхь градовь побѣдітелеі, не срамно лі будеть подь такімь малымь і худымь градомь стояті. Уже і іѕдалече многія на ніхь пущалі стрѣлы, воінство ні коімь подобіемь могло оть того мѣста уклонітіся, тѣмже щітамі ѕащіщаліся. Вь то время прі крѣпості града того, явілся сь воінствомь своімь Тавронь полководець. егоже осадные уѕрѣвше во отчаяніе прішлі. Македоняне же храбрственно начаша брань творіті. Тогда веліі страхь і погібель на граждань наіде, ні коімь образомь воѕмоглі протіво стояті Александру, меншая часть мужественно умреті. болшая же часть іхь вскорѣ бѣжаті умысліла, Мноѕі бо вь крѣпость градскую убѣжалі. Оттуду трідесять пословь, мілосердія просяще пріслалі, но печалные отвѣть оть царя воспріялі, не восхотѣль бо мілосердія імь явіті. Того раді убоялістя погібелі своея, послалі кь матерѣ Даріевоі, путемь таінымь, і Александру неѕнаемымь, просяще, да бы царя умоліла. Понеже вѣдомо было імь что акі істінную матерь оную царь любіль і почіталь. Мадаѳь же дщерь ея сестры імѣль себѣ вь жену, і Дарію блїжніі быль сроднікь. Многое время Сісігамба прошенія іхь сотворіті отріцалася, скаѕуя что прошеніе мое о вась, вь сіцевомь нынѣшнемь моемь бесчастіі ні во что будеть, предлагала і то, да бы толь велікія мілості Александровы

не потеряла. наіпаче яко плѣнніца, яже нѣкогда бывшая царіца. На конецъ преодолѣна грамотамі, тако Александру предложіла прошеніе, что сама себе въ томъ отріцалася о чемъ моліла. Молю тя, рече: простi сiхъ, а еже лi не хощешi, поне меня помілуі, понеже о блiжнемъ i сродникѣ моемъ, i не о непріятелѣ, но о прімiренномъ прошу тя. храбрость i добродѣтель Александрову, которыя въ то время въ немъ былi, хотя едiну сiю iзъявiмъ: Не токмо бо Мадаѳа помiловалъ, но i всѣмъ жiтелемъ подданнымъ, i плѣннiкомъ свободу даровалъ, града не повредiлъ, данi нiкоея на нiхъ не наложiлъ. у Дарiа сына своего еже лi бы онъ такую побѣду одержалъ, матерь не болѣе бы сего упросiла. По томъ уксiiскii народъ, къ воеводству Сусiанскому прiсовокупiлъ, раздѣлiвъ потомъ воiнство съ пармeнiономъ повелѣ ему iттi полемъ, самъ съ легкiмi полкамi, чрезъ горы пошелъ, которыя не раздѣлнымъ холмомъ до персiды лежатъ. Вся оныя страны разорiвъ, въ третiи день въ самую персiду, въ пятыi же день ко ускiмъ путямъ прiшелъ; (iхже онi врата Сусiадская нарiцаютъ) Арiобарзанъ на тѣхъ горахъ каменныхъ отвсюду расѣдшiхся съ 15000 воiнства пѣхотнаго засѣлъ, на самомъ же верху, (гдѣ оружiемъ неудобно было добросiтi,) варвары стоялi, нарочно скрылiся акi страхомъ одержiмi, донелѣже въ самыя весма тѣсноты пѣхота Александрова внiде. Тогда узрѣвъ, како безстрашно гнушающеся iмi iдутъ,

превелікое каменіе на ніхъ метали, которое въ разсѣліны ніжнія, съ болшею сілою падало, і не по едіному человѣку, но по цѣлоі ротѣ убівало. Пращамі же отшібеное каменіе, і стрѣлы, отвсюду уязвлялі іхъ. Сіе бы храбрымъ ні едіно бѣдство сотворіло, но прінуждені, акі звѣрі въ вертепахъ обьятые, отступати. І тако ярость въ жестокосердіе претворівше воіні, собралі превелікія камні, да бы моглі къ непріятелемъ на гору взоіті, другъ на друга ставше подъімалі, каменіе же на верху лежащее отъ многіхъ за оное хватающіхся історжено на ніхже падало. Того раді ні лѣсті, ні стояті, ні укрыватіся щітамі [учіненымі кругловідно,] возможно было, егда тако велікое каменіе персяне на ніхъ спущалі. Самаго Александра не токмо болѣзнь, но і стыдъ озлоблялъ, что въ такія тѣсноты не опасно ввелъ воіско. прежде сего былъ непобѣдімъ, нічего нагло творіті не дерзалъ, Невредімо горы Кілікііскія тѣсныя прошелъ, моремъ такожде новыі путь въ Памфілію отворілъ: а тогда тоі случаі счастіемъ поколебалъ, ніже возможно было іначе воіска ізвесті, токмо развѣ бы обратітіся назадъ, откуду прішелъ. Тѣмже учінівъ знакъ, возвратітіся назадъ повелѣлъ, і тако щіты на главы возложа густымі ротамі іттi повелѣваетъ чрезъ тыя ускія мѣста, которыхъ было полчетверты версты.

4. Тамо въ полѣ пространномъ обозъ поставівъ,

не сЪ полководцамі, что творіті совѣтовалЪ, но волхвовЪ вопрошалЪ, ізлішнымЪ бѣсопочітаніемЪ возбужденЪ бывЪ. Но АрістандрЪ, (емуже паче всѣхЪ волхвовЪ вѣровалЪ,) коліко моглЪ о томЪ повѣдалЪ. Тѣмже жертвы непотребныя отложівЪ, персянЪ, которые мѣста знали, прізваті повелѣлЪ. Которые путЬ средніі бесстрашныі, і угодныі показовалі ему, но АлександрЪ оставіті воіновЪ не погребенныхЪ стыділся. ібо по древнему обыкновенію, ні что на воінѣ честнѣе было, кромѣ еже бы прежде убіеныхЪ воіновЪ своіхЪ погребсті. Тѣмже повелѣ прізваті новыхЪ плѣнніковЪ между которымі былЪ едінЪ, іже персідскіі і греческіі языкЪ зналЪ. тоі ему рече, всуе царю горамі ітті помышляеші до століцы персідскія, везде бо путЬ лѣсамі заросЬ, едва возможно імЪ едіному проіті, і весЬ вѣтвмі покрытЪ, і една сторона сЪ другою вѣтвіямі сплелася. По другую же сторону персідская земля высокою окружается горою, та гора дліною 135 верстЪ, шіріною же 15 верстЪ, хребетЪ же тоя, отЪ горы кавкаса лежітЪ даже до чермнаго моря, а гдѣ кончітся гора, тамо другое защіщеніе предлежітЪ, то естЬ море окружаетЪ. ПодЪ горамі же поля велікія і пространныя: земля плодовітая, села і грады многія, чрезЪ оныя поля рѣка АраксЪ течетЪ, імущая сЪ собою много рѣкЪ малыхЪ текущіхЪ вЪ міду рѣку малую. Сама же та рѣка МідЪ течетЪ отЪ моря

на

на полденъ, по неїже, не яко по їнымъ рѣкамъ, трава токмо растетъ, но їдѣже течетъ, множествомъ цвѣтовъ везд ѣ украшается. По берегамъ же акї сѣнъ распростертая лїствїемъ древеса растутъ. Которыя їздалече вїдятся акї непроходїмыї лѣсъ, ї равны съ горамї растутъ. Понеже оную рѣку нїско текущую древа, даже до самаго устїя, покрываютъ; такожде ї блїзъ стоящїя прїгоркї покровены сутъ древамї зеленымї, їхже коренїя обїлно напояются водою блїзъ текущею тоя рѣкї.

Во всеї Асїї нѣстъ здравѣе тоя страны, небо веселое. отъ едїныя стороны їмѣетъ горы неразд ѣлно лежащїя, лѣсною стѣнїю закрытыя, ї того радї не жаркї. съ другїя стороны море, которое теплою влагою напояетъ землю. Егда же сїе сказалъ тоі плѣннїкъ, вопросїлъ его Александръ, откуду сїе знаешї, слышалъ лї, їлї тамо самъ былъ, отвѣща, былъ я пастухъ, ї прошелъ всѣ тѣ стезї, дважды плѣненъ былъ, въ первыхъ отъ персянъ въ Лїкїї, второе нынѣ отъ тебе. Ї прїїде царю на памятъ. что ему аммонъ отвѣщалъ, егда его вопрошалъ о счастїї, путъ тебѣ къ персїдскоі столїцѣ покажетъ їзъ Лїкїї человѣкъ. Ї тако обѣщанїе сотворївъ по настоящеі потребностї ї достоїнству, плѣннїку повелѣваетъ, да возметъ оружїе македонское на ся. По томъ, рече, да не сумнїтся, тоі показуя путъ, аще ї труденъ, їлї тѣсенъ

вЪ расcѢлінахЪ; азЪ бо не со многімі своімі поіду; токмо да бы ты зналЪ, гдѢ прежде ходілЪ скотіну пасыі. Сіе пастухЪ разумѢлЪ, что АлександрЪ раді такія славы, і безсмертныя памяті не поідетЪ. Но плѢнніка пакі вторіцею неудобство мѢста того, наіпаче вооруженымЪ начатЪ повѢдаті. Тогда царЪ рече; вѢру імі мнѢ, ніедінЪ отЪ ідущіхЪ за тобою отречется, і останется, поідутЪ куда поведеші. ТѢмже кратера раді обереженія обозу поставілЪ сЪ пѢхотою, іхже обычаю воінскому научілЪ, і у которыхЪ мелеагерЪ полководецЪ былЪ, і сЪ двѢмя сты саідашніковЪ, і сЪ тысящею конніцы, велѢлЪ велікія огні предЪ обозомЪ нарочно разжещі, да бы увѢрілісь персяне что самЪ АлександрЪ во-бозѢ. Также указалЪ кратеру, ежелі АріобарзанЪ увідітЪ, что стезямі окружнымі іду; сЪ нѢсколкімЪ воінствомЪ на мя обратітся, ты не далече отЪ тебе за ідущімЪ поіді, і тако его устрашівЪ одержі. Аще же тѢмЪ непріятелЪ тоі на горахЪ сѢдящіі позоветcя, і услышіші, что онЪ за мною обратілся, ты чрезЪ оныя тѢсноты, ізЪ которыхЪ мы вышлі, безЪ всякаго сумнѢнія на горы взыді, зане тамо ніедінЪ останется, всі бо обратятся на меня. По томЪ самЪ вЪ полунощі, знака трубою не давЪ, пошелЪ тѢмЪ путемЪ показанымЪ, тіхо вЪ молчаніі, і всякому воіну легко вооруженному, запасу взяті на трі дні повелѢлЪ. Но кромѢ каменныхЪ горЪ, і расcѢлінЪ

лінь каменныхь многія стезі імущіхь; снѣгі вѣтромь нанесенныя, і глубокія, наіпаче іхь утруділи. Sане акі вь преглубокія вертепы падающе, мало не потонулі, і товарыщеі, которые хотѣлі утопающымь імь помощь даті, наіпаче оні кь себѣ іхь прівлекалі. Еще же і нощь случіся, і страна незнаема, провожатаі же ненадежныі [неізвѣстно весма лі вѣрень] сего раді страхь нечаянныі нападе на ніхь, Аще же бы стража супостатская усмотріла, воістінну акі бы звѣрі дівіі похіщены былі. На едінаго токмо плѣнніка, всѣхь надежда, і царская, положена была. Обаче взыдоша на верхь горы. Тамо по правую сторону ко Аріобарзану лежаль путь, тѣмь путемь філоту, цену, Амінту і Поліперконту сь своімі ратнымі легко вооруженнымі повелѣль ітті, наказуя, да бы тіхо шлі. Понеже конніца купно была сь пѣхотою, і земля тучная, і кормомь ізобілная была. Проводніковь же даде плѣнніковь. Самь же со вооруженнымі полкамі вышшею і прістрашною стезею, которую наріцають агема. Но далшімь путемь оть супостата, не безь велікіхь трудовь, поіде. Пріспѣвшу же полудню, утомленымь же подобаше отдохнуті, на средінѣ еще путь стася, но не такія горы і разсѣліны, того раді піщею і сномь укрѣпівшеся, о полунощі воставь, конець горь безь всякаго неудобія преіде. Но егда тамо прішель, ідѣже тыя горы наклонілися вніzь, явілася пропасть, которую

воды

воды съ горъ текущія учініли, путь пресѣкла. Къ сему же вѣтві сплетшіяся акі нѣкіі плетень показаліся, Сего раді на всѣхъ сіцевое наіде отчаяніе, яко едва отъ плача возудержаліся. Наіпаче іхъ тая мрачность устрашала. Понеже, аще і звѣзды тамо свѣтілі, обаче густыя древесь вѣтві, весь свѣтъ закрывалі. На конецъ ніже слышаті гласа возможно было, понеже вѣтромъ древа колебаліся, і отъ вѣтвеі превелікіі шумъ былъ паче вѣтра. Обаче егда солнце возсіяло, всі нощніі страхі погіблі: увідѣлі яко возможно обоіті тую пропасть, зане всякъ себѣ удобнаго путі іскалъ. Тѣмже возшедше на гору, откуду супостата увідѣлі, скоро за оружіе ухватіліся, і созаді явіліся, нічесого таковаго боящеся, отъ ніхже не мнозі, которые ополчітіся не успѣлі, побіены суть. Тако отъ часті победы возудыханіе, а отъ часті бѣгущіхъ смутное ліце тѣхъ персянъ, которые еще невредімі, прежде бою возмутіло бѣжаті. Услышавъ стонъ і шумъ іззъ далече во обозѣ своемъ кратіръ, поіде съ воіскімъ въ тыя тѣсноты, ізъ которыхъ недавно выступілъ. Повелѣ купно філоту съ Поліперконтомъ, Амінтомъ, і ценомъ, разнымъ путемъ ітті. да бы новыі страхъ персяномъ учінілі. Уже отъ всѣхъ странъ оружіе македонское блістало, егда супостатъ веліі страхъ увідѣлъ, памяті достоіныі бої даде, тако разумѣю, яко нужда і унылаго бодра творітъ, а отчаяніе всегда надежду

надежду подаетъ. безъоружные хваталі вооруженыхъ. і тяжестію велікою тѣлесъ своіхъ, жестоко сражаліcь, іхже самыхъ копіямі кололі. Аріобарзанъ же імѣя прі себѣ 40 конныхъ, і 5000 пѣшіхъ, сквозѣ самое воіско македонское, со многімъ пролітіемъ крове своіхъ, і македонянъ, прошелъ, хотящь во столічныі градъ персеполь убѣжаті. Но оттуду его градскіе стражі отгналі. Сего раді вскорѣ на непріятеля пошелъ, і пакі бої обновівъ, со всѣмі побѣжденъ, погібе. Кратеръ же вскорѣ со своімі прішелъ.

5. Царь же Александръ на томъ мѣстѣ поставілъ обозъ гдѣ непріятеля побѣділъ. Ібо хотя і всѣхъ непріятелеі побѣділъ і разгналъ отвсюду, однакожъ по многімъ мѣстамъ глубокія і крутыя рвы пресѣцалі путь. уже не раді непріятеля, но мѣстъ трудныхъ і пріcтрашныхъ, опасался іттіі. Егда же Александръ ятся путі, вручілі ему грамоты отъ тірідата, стража даріевыхъ сокровіщъ, въ которыхъ пісалъ, что граждане услышавъ о прішествіі твоемъ, хотятъ казну по себѣ разграбіті, сего раді да поспѣшаетъ, і самъ лучше да возметъ, показа же і путь удобныі, хотя рѣка Араксъ і раздѣляетъ. Я ні коея доброты въ томъ царѣ, паче скоростi, похваляю. занеже оставівъ пѣхоту, всю нощь толь далекімъ путемъ со утомленою конніцею шелъ, і до Аракса рѣкі на разсвѣтѣ прішелъ. былі тамо села не далече, которыя разорівъ, мостъ изъ ніхъ на каме-

ніяхъ устроілъ. І уже не далече отъ града былъ, тамо къ нему множество плѣненыхъ воіновъ бѣдныхъ, помянувше преждебывшее счастіе, на встрѣтеніе вышлі. Тамо было плѣненныхъ грековъ мало не четыре тысячі, которыхъ персяне разнымі вымыслами мучілі. Інымъ ногі, інымъ рукі отсѣклі, ушы обрѣзалі, слова языка своего персідскаго на ніхъ печаталі, і на болшее поруганіе оставілі жівыхъ. тогда уже і самі не прі прежнеі свободѣ суще не возбранілі імъ. Сіі неволнікі відѣліся быті акі нѣкія істуканы, а не человѣцы, і нічімъ возможно было іхъ познаті, кромѣ гласа человѣческа. Тѣмже болѣе слезъ ізъ чуждыхъ очесъ возбуділі, нежелі самі іспустілі: Зане тако въ разномъ злосчастіі, купно всі былі равны; кто между імі злополучнѣе познаті не было возможно. Но егда токмо восклікнулі грецы ко Александру, отверзі очі намъ о Іовіше, отмстітелю обіды царства греческаго, всі чаялі себе, равнымъ мученіемъ казнімі быті. Александръ же отеръ слезы отъ очесъ своіхъ, повелѣ імъ добрую імѣті надежду, обѣщая яко женъ дѣтеі, і домы своя вскорѣ узрятъ; Обозъ же отъ града на двѣ версты поставілъ; а Грекі уступя началі совѣтоваті о чемъ бы царя просіті. І нѣцыі совѣтовалі просіті нѣкоторыхъ селъ во Азіі, а иніі возвратітіся въ домы своя желалі: тогда евктемонъ тако къ німъ рече. Кая сія есть наша простота, что мы, которые нынѣ стыділіся ізъ неволі і темніцы, раді желанія помощі ізыті; Хощемъ лі, оныя мукі

і казні

і казні нашы, срамоты паче неже болѣзні достоїны аки нѣкую вь греціі радость показаті. Но тѣ легче бѣду на себѣ носять, которые укрывають оную: ні една отчізна злосчастлівымь такь любезна, якоже уедіненіе, і забытіе прежняго достоїнства. Зане которые много на мілосердіе своїхь надѣются, тіі не вѣдять, что слезы оныхь скоро ісcыхають. Нікто того душевно любіть, которымь гнушается. ібо бѣда плачеть, а счастіе гордітся. Всякь свое счастіе вь памяті імѣеть, егда о чуждомь совѣтуеть.

Аще бы і мы обще вь томь не былі бѣдствѣ, уже бы давно едінь другімь погнушался. Чему удівляемся сему, яко человѣцы счастлівіі равныхь себѣ іщуть: Молю вась, іже прежде времене умершіі, поіщемь мѣста. гдѣ бы намь сія кості цѣлы сохраніті, і гдѣ нашы толь страшныя язвы сохраніть заточеніе. всеконечно кь женамь нашімь, [сь которымі во младомь возрастѣ мы жилі] непріятны возвратімся, дѣті наші лѣтамі і счастіемь цвѣтуще, такожде і сродникі почають нась ізь темніцы убѣгшіхь, і мнозі лі обрящутся у нась, которые бы моглі толь далекіі путь преіті; далече до европы, вь послѣднія восхода солнечнаго предѣлы завезены мы старые, немощные, болшая же часть хромыхь, можемь лі то снесті, что і вооруженыхь побѣдітелеі утоміло: Потомь, жены сія, іхже намь здѣ плѣненымь послѣднее счастіе і нужда, акі нѣкую утѣху даде

 і малыхь

ї малыхъ дѣтеї, возмемъ лї съ собою, їлї оставїмъ їхъ: съ сїмї аще возвратїмся въ домы нашы, нї кто насъ не познаетъ. а ежелї оставїмъ тѣхъ, которыхъ зде зрїмъ, не знаемъ, аще узрїмъ тѣхъ, къ нїмже поїдемъ: Между тѣмї пребудемъ, которые насъ уже бѣднымї познале. Сїя рече Евктемонъ, емуже протївно начатъ глаголатї ѳеететъ аѳїнянїнъ. Нї кто побожныї, радї тѣла, ї счастїя прїключївшагося намъ прїчїтатї будетъ, что не прїрода, но суровство непрїятелское сїе намъ сотворїло бѣдство, достоїнъ есть тої всякаго зла, которыї премѣны случаїныя стыдїтся. Понеже которыї не добрѣ о прїродѣ человѣческої разсуждаетъ, самъ не будетъ їмѣтї о мїлосердїї надежды, егоже їному не покажетъ. Се намъ бозї: [чесо мы самї нї дерзнутї когда моглї пожелатї] обѣщаютъ, отчїзну, женъ, дѣтеї, ї что человѣцы жїзнїю замѣняютъ, їлї смертїю доступаютъ. Чего же радї їзъ сея темнїцы не смѣемъ їзытї, їныї въ дому воздухъ, їное солнце, їныя нравы, їныї языкъ, пѣнїе, чего ї варвары себѣ желаютъ, каковы разумы нашї, что самї хощемъ оставїтї вещї безцѣнныя, не їныя радї прїчїны тако злополучнї, токмо акї бы насъ кто насїлствомъ отъ нїхъ отлучалъ. Азъ воїстїнну въ домъ, ї къ домашнїмъ возвращуся, ї велїкую мїлость отъ царя получу.

А ежелї которыхъ жены ї дѣтї здѣ въ плѣненїї къ себѣ прїклонїлї. да остаются съ нїмї, а которые паче отчїзны

своея

своея ні что любезнѣе імѣютъ, да оставятъ іхъ. Не мнозі совѣта сего послушалі. Прочііхъ же своі обычаі, а не пріода преклонілі, усовѣтовалі бо просіті у Александра, да бы імъ жіліще въ какомъ мѣстѣ назначілъ. Сего раді сто мужеі акі пословъ между собою ізбралі, которыхъ Александръ увідѣвъ, чаялъ что о томъ хотятъ просіті, о чемъ самъ помышлялъ, рече, повелѣхъ, да дадутъ вамъ на путь коні, къ сему же всякому по трі ста ефімковъ, егда же въ греческую страну здраво і счастліво достігнете, потщуся да бы ніктo паче васъ былъ лучшіі. Но оні облівшеся слезамі, посупілі своі очі, ні воззрѣті, ніже глаголаті дерзнулі. На конецъ царь, о прічінѣ сіцевыя печалі, начатъ істязаті. Евктемонъ, такімъ же подобіемъ, яко прежде совѣтова товарыщемъ своімъ, рече ко царю. Сего раді Александръ не токмо обѣдствѣ но і о раскаяніі болѣзнуя, повелѣ всякому даті отъ ніхъ по тысяще ефімковъ, і по десяті гнѣздъ кавтановъ, такожде разныя скотіны, і хлѣба, да бы землю себѣ данную, оралі, і сѣялі.

6: Наутріе александръ созвавъ полководцевъ своіхъ къ себѣ, рече: ні которыі градъ грекомъ такъ вреденъ, якоже століца древніхъ цареі персідскіхъ. Оттуду оная безчісленная воінства ізшедше, на отечество на[illegible]е нападеніе чінілі. Оттуду во первыхъ дарії, потомъ ксерксъ ізыде, і на Европу неміlостіво наступалъ. Сего раді на отмщеніе отцевъ нашіхъ, разореніемъ сего,

 достоі-

достоїную жертву прїнесемъ. Уже персяне устрашївшеся. гдѣ кто могъ, побѣжалї, оставя градъ, егда александръ полкї, безъ всякаго медленїя прївелъ. Много прежде градовъ, царскїмї богатствы їзобїлныхъ, взялъ. їныя прїступомъ, а їные самї поддалїся. Но того града было сокровїще, паче всѣхъ градовъ їныхъ сокровїщъ честнѣїшо ї множаїшо. Тамо всего царства персїдскаго їмѣнїе собрано было, злата ї сребра безчїсленно, одежды, всякїя домашнїя вещї, не радї токмо нужды, но радї показанїя їзобїлства своего. Сего радї ї самї македоняне между собою распрю чїнїлї, былъ непрїятель, тотъ которыї бы драгоцѣннѣе какую корысть себѣ взялъ. Ї егда всего, что обрѣлї, взятї не возмоглї; [зане тѣхъ вещеї не бралї, но токмо цѣнїлї:] раздїралї царскїя одежды на частї, всякъ къ себѣ влекущь. златыя же ї сребряные сосуды їзбраннаго художества сѣкїрамї расѣкалї, ї все грабїлї, нї чего въ цѣлостї не оставїлї. Їдолы сокрушївше кто что взялъ, тоїто ї понесъ, ї не токмо сребролюбїе, но ї мучїтелство во градѣ взятомъ умножено было. Мнозї златомъ ї сребромъ отягощеннї, плѣннїковъ убївалї, ї тако весма не разсудно смертї тѣхъ предавалї, которые ї на путї їхъ встрѣчалї, ї которые прежде чрезъ окупъ мїлосердїя просїлї, того радї множество персянъ своею охотою погїбло: егда облекшеся въ драгїя одежды, съ женамї ї дѣтмї въ глубокїя рвы со стѣнъ градскїхъ металїся. їнїї же огнь подъ домы своя поло-

положівше, со всѣмі своімі жглися, акі бы і Александрь такожде хотѣль творіті, такь імь казалося. Обаче Александрь, женскому полу і іхь одеждамь, повелѣ не касатіся. Повѣствуется; яко во градѣ семь премногое множество денегь взято, еже едва імовѣрно есть. Но ілі вь іныхь сумнѣваемся, ілі вѣру емлемь, яко вь казнѣ града того было 120000 талантовь, которые да бы вестi сь собою. [раді нужды і росходовь воінскіхь умыслiль взяті:] повелѣ ізь Сузы града і Вавілона прівесті конеі, і msковь, еще взялі кь тоі казнѣ ізь града взятаго іменемь Пасергада, 6000 талантовь. Создаль сеі градь Пасергадь, царь кірь. егоже предаде Глобарь. Александрь же крѣпость градскую Персеполя; тремь тысящамь македонянь вручівь. Нікарѳіду оберегаті повелѣль. Тірідату же, которыі казну предпомянутую предаде, вь старомь чінѣ быті, вь коемь прежде быль у дарія, повелѣль; болшую часть воіска і тягості воінскія оставівь, Парменіону і Кратеру вручіль во управленіе. Самь же сь тысящею конніцы, і сь пѣхотою легкою вь далную страну персідскую на весну поіде, аще і превелікія дождi і несносная погода была, оть чего ему пріскорбно было, обаче по намѣренію своему на путь устремілся. Егда же вь такое мѣсто прішель, гдѣ превелікімь снѣгомь весь путь занесло, і уже оть мраза велікаго весь оледенѣль. земля та толь мразомь і оледенѣніемь обложеная, і пустая, і людямь незнаемая, утомленыхь воіновь устрашіла -

чаялї что уже до рубежеї всея вселенныя дошлї. Смотрїлї сумнѣвающеся, что везде пустыя мѣста былї, неїмѣющыя нї малую часть путї нї слѣда человѣческа, ї донелѣже еще солнца ї неба нелїшїлїся, возвратїтїся хотѣлї. Царь же страхомъ обьятыхъ, ѕѣло опасенъ былъ увѣщаватї. Но самъ съ коня слѣзъ, пѣшъ чрезъ снѣгъ ї ледъ пошелъ, стыдно было, во первыхъ блїжнїмъ его, по томъ ї полководцамъ, на конецъ ї воїскому не їттї за нїмъ. Первоубо самъ сѣкїрою ледъ разсѣкалъ, путь себѣ творя, а на него зряще ї прочїї т[illegible]кожде уготовлялї путь. Прешедъ убо тѣ лѣса неудобопроходныя, рѣдкїї человѣческїї слѣдъ, ї скотїну стадамї на поляхъ ходящую увїдѣлї. жїтелї же тоя страны, не далече отъ другъ друга по домамъ жївущїї, до того временї чаялї, что нїкто къ нїмъ можетъ прїїтї, егда же увїдѣлї Александрово воїско, своїхъ побїлї, которые съ нїмї не моглї бѣжатї, а самї въ горы превелїкїя снѣгамї занесеныя побѣжалї, Но по томъ, егда чрезъ плѣннїковъ разговорамї по малу свїрѣпство въ нїхъ Александръ укротїлъ, предалїся ему. онъ такожде нїкаковоі жестокостї їмъ неучїнїлъ: Тѣмже разорївъ села персїдскїя, городковъ много во обладанїе свое покорївъ, прїїде къ мардомъ народу ѕѣло воїнственному, ї много отъ прочїхъ персянъ нравовъ ї жїтїя їмѣющему. Созїдаютъ себѣ въ горахъ вертепы. гдѣ съ женамї ї дѣтмї своїмї обїтаютъ. скотїнным ъ ілї звѣрїнымъ

мясомъ

мясомъ пітаются. Женскії полъ, аще бы іхъ пріро̂да інако пребывала, нравы імѢетъ простыя. Власы жестокія, гнусно на главахъ вісящія, срачіцы короткія, повыше колѢнъ, пращамі себѢ лобъ обвязываютъ, сіе вмѢсто оружія і украшенія імѢютъ. Но счастіе Александрово і тоі народъ укротіло. І тако въ трідесятыі день по отшествіі своемъ ізъ персеполя, возвратілся пакі въ него. По томъ дары другамъ і прочіімъ всякому по достоінству заслуженія даде. І мало не все імъ раздѢлілъ что въ томъ градѢ взялъ.

7; Но оное неізреченное ізрядство ума, которое Александръ въ себѢ імѢлъ отъ пріроды, оное добродѢтелеі благородіе, імже всѢхъ цареі превосходілъ, оное постоянство которое въ пріключівшіхся бѢдствахъ, въ управленіі всякіхъ дѢлъ. і строеніі охоту і скорость умножало, къ подданнымъ вѢрность, ко плѢнныкамъ мілость, въ прохладахъ произволныхъ і обыкновенныхъ воздержаніе, уже нынѢ несноснымъ піянства желаніемъ Александръ обесчестілъ. еще бо егда непріятель Даріі, которыі съ німъ о царствѢ воіну імѢлъ, наіпаче же воіну уготовлялъ, гдѢ въ новь народы взятые, новымъ владѢніемъ гнушалися, Александръ по всякъ день къ німъ во обіталіща ходілъ, гдѢ жены жілі, не тѢ которыя честно і сохранно себе воділі, но блудніцы, свободнѢе нежелі подобаше съ вооруженнымъ жіті обыкоша. Ізъ тѢхъ едіна іме-

немъ Ѳаїса, напівшіся піяна, къ Александру рече: веліку благодарность отъ всѣхъ грековъ, себѣ обрящеші, аще палаты царей персідскіхъ сожещі повеліші, того оні отъ тебе ожідаютъ, іхже грады рука персідская разоріла. Женѣ той блудніцѣ піяной, о толь веліком дѣлѣ совѣтъ сей предложівшей, мнозі такожде піяніі сіе похваліли. А самъ царь наіпаче любостяжателенъ, нежелі терпѣлівъ сыї, рече: Чего раді обіды царства греческаго не імѣемъ отмстіти: Чего раді града того не сожещі; Всі піяні суще безмѣрно, начаша зажігати градъ, емуже вооруженні уступілі. І перво царь Александръ огнь верже на царскія полаты, по томъ пірующіі, і слугі, і блудніцы. Тѣ палаты царскія мало не всѣ отъ кедра хітростно состроены былі. Сего раді скоро імъ загорѣвшымся, веліі воспалілся огнь. Сіе відя воінство, не далече отъ града стоящее, чаяло что [illegible]ымъ каковымъ лібо случаемъ пожаръ стался. на помощъ прібѣжалі. Но прібѣгше къ палатамъ царскімъ, увідѣлі, яко царь еще поджігаетъ. Тѣмъ возбуждені, воду прінесенную поверегше, подгнѣту началі метаті. Таковое окончаніе получілъ дворъ царскіі всего востока солнечного, гдѣ толіко народовъ судъ пріімалі, отчізна толікіхъ царей, нѣкое страшіліще всего царства греческаго, егда тысяща караблей, і толь воіско веліокое ісходіло, которое едва не всю Европу осаждало, і море кораблямі наполняло сквозь горы скважні учінівъ, море въ оныя проведе. Обаче

той

тоі царскіі дворЪ, не чресЪ многая лѣта по разоренііі своемЪ, пакі восталЪ. ВладѢлствовалі іными городамі царіе Македонстіі, которыя нынѣ держатЪ Парояне, но того ніже знакЪ бы былЪ, аще бы рѣка АраксЪ его не показывала, не далече бо текла отЪ стѣнЪ крѣпості тоя, отЪ самаго града 20 стадіі, паче вѣрятЪ, нежелі знаютЪ жітелі тамошніі. Тѣмже срамлялїся самі Македоняне, что царЪ іхЪ толь преславныі градЪ сожже вЪ піянствѣ. І тако премѣнівше мнѣніе свое, склонілїся кЪ тому, будто бы інымЪ образомЪ невозможно было погібнуті. царь же АлександрЪ воставЪ отЪ сна, освобождену главу імѣя отЪ піянства, начатЪ разкаяватіся, і рече: персяне болшую бы муку і казнь, і всякія своя обіды, учінілі бы грекамЪ, еже лі бы на ксерксовѣ престолѣ вЪ дому семЪ царскомЪ чаялі меня відѣті.

На утріе проводніку своему Лікіаніну, егоже провожденіемЪ, вшелЪ вЪ Персіду, 30 талантовЪ АлександрЪ дарова. Оттуду вЪ царство Мідское пошелЪ, гдѣ новое воінство ізЪ кілікіі срѣте его 5000 пѣхоты, конніцы 1000. надЪ обоімі же былЪ полководецЪ платонЪ Аѳінеанінъ. Сімі полкамі воінство свое наполнівЪ АлександрЪ намѣрілся за ДаріемЪ ітті.

8. Даріі уже во екбатану, вЪ століцу государства мідскаго пріішелЪ, которую нынѣ подЪ областію своею держатЪ пароляне, і лѣтомЪ обыкоша тамо жіті. По томЪ умыслілЪ ітті вЪ бактры, но убоявся да бы его АлександрЪ скоро не достігЪ, совѣтЪ тоі, і намѣрен-

ный путь премѣнілъ. Александръ же былъ отъ Даріа еще разстояніемъ на полторы тысящі стадіі, но противъ скорости его, ні едіно разстояніе відѣлося быті ему далеко. Того раді на воіну уготовлялся паче, нежелі бѣжаті уготовлялся. Імѣлъ же 30000 пѣхоты, а между імі было 4000 грековъ, которые за царя готовы былі умреті. Такожде съ пращамі, і съ лукамі было 4000, кромѣ тѣхъ еще было 3300 конныхъ бактріанъ. Тѣхъ подъ своімъ владѣтелствомъ імѣлъ бессъ, воевода бактріанскаго государства. съ сімъ воінствомъ Даріі уклоннвся мало отъ обыкновеннаго путі воінскаго, повелѣлъ предъ собою іттi кошевымъ і оберегателемъ обоза. Потомъ прізвавъ своіхъ полководцевъ глагола. Аще бы мя счастіе съ бездѣлнымі воінамі, і съ сіцевымі [которые какова нібудь житія, паче честныя смерті, желаютъ] совокупіло, лучше бы умолчалъ я нынѣ, нежелі празднаяя словеса проізносілъ. Но вашу вѣрность і мужество ізвѣстнымъ свідѣтелствомъ, паче желанія моего, іскусіхъ. Тѣмже наіпаче долженъ есмь, да бы сіцевыхъ друговъ былъ достоінъ, нежелі усумнѣвался, премѣнітеся лі. Вы із толь многіхъ тысящеі, которыя подъ моімъ обладаніемъ былі, мене дважды побѣждена, дважды убѣжавша, не оступілі отъ мене, і бѣгущему мнѣ послѣдовалі. Вѣрность і постоянство ваше сіе творітъ, что еще мя вѣмъ быті царя. ізмѣннікі, і бѣглецы во градѣхъ моіхъ царствуютъ, не раді того, яко

яко тоя честі достоіні сутЪ, но да бы тая імѢнія, і честі іхЪ васЪ пріклоніло. обаче вы лучше восхотѢсте мнѢ, нежелі побѢдітелю послѢдоваті, премного достоіні есте того, аще азЪ не возмогу за ту вашу добродѢтелЪ вамЪ воздаті, бозі вмѢсто мене воістінну воздадутЪ. Ніже едінЪ тако глухіі будетЪ вѢкЪ, ніже едіна сіце неблагодарная слава, которая до небесЪ вѢчныя памяті васЪ не превознесетЪ. Тако аще бы і мысліЛЪ предЪ супостатомЪ убѢгаті, что мнѢ естЪ паче всего мерзско, такое сердце і добродѢтелЪ вЪ васЪ відя, ополчуся протіво супостату. ДоколѢ вЪ царствѢ моемЪ буду ізгоняемЪ, доколѢ предѢламі царства моего предЪ царемЪ страннымЪ і пріщелцемЪ буду бѢгаті; егда возмогу, іЛі мечемЪ что погубіхЪ, отняті, іЛі честною смертію погібнуті; Токмо аще бы мое дѢло было лучше, ожідаті повелѢнія побѢдітелева, по прімѢру і Мазеа, і Міѳрена, упросіті себѢ у него царства едінаго народа, гдѢ онЪ паче славѢ своеі, нежелі гнѢву угождаті будетЪ. Да сохранятЪ мя бозі отЪ того, да бы кто мое главы моея украшеніе, іЛі взяті, іЛі даровати возмогЪ. донелѢже азЪ жівЪ есмЪ, царства моего не Лішуся, едінЪ і тоіже і царства моего іздравія конецЪ будетЪ. Аще та вЪ васЪ храбростЪ, аще тоі законЪ, всі будете свободні: ні кто отЪ васЪ унічиженія македонскаго, нікто ліца гордаго іматЪ терпѢті. всякаго десніца своя, іЛі отмщеніе толіко многіхЪ

гіхЪ

гіхъ золъ, ілі конецъ сотворітъ. Воістінну како не въ единомъ состояніі счастіе естъ. азъ прі мѣрѣ того, самъ есмъ. Сего раді премѣненія отъ него мілостіваго ожідаю. Но аще бозі праведною і благочінною воіною гнушаютмся, обаче храброму воіну честно подобаетъ умреті. Молю васъ, раді прежде бывшіхъ царей праотцевъ моіхъ, которые всего востока царствамі въ безсмертноі памяті владѣтелствовалі, раді тѣхъ воіновъ, імже македоняне въ нѣкое время данъ давалі, раді толікаго воінства моремъ въ грецію посланаго, раді множества знаменъ по побѣдахъ, поставленыхъ, да воспріімете крове вашея благородныя, і народа вашего храбростъ і сердце достоіное: такожде да поідете тѣмъ постоянствомъ, противо предъідущімъ бѣдствамъ, якоже і прежде: что лібо счастіе восхощетъ творіті. Воістінну ілі велікая побѣда, ілі преславныі бої, въ вѣчная времена безсмертна мя сотворітъ.

9: По окончаніі рѣчі дарія царя, настоящіі въ близості страхъ, всѣхъ сердца і бодростъ ужасе, ніже бо совѣтоваті, ніже глаголаті моглі: Артабазъ древнѣішіі между другі его, которыі, [якоже многократно пріпомянухомъ] у філіппа нѣкогда въ гощеніі пріятъ былъ, рече: Мы въ дражаішія одежды облекшеся, оружіе зѣло блістающее возмемъ, і вослѣдъ тебе царя нашего на бранъ поідемъ съ таковымъ намѣреніемъ, на побѣду паче надѣющеся;

нежелі

нежелі смерті боящеся. всѣмъ сіе слово угодно показалося.

Но набарзанъ на томже совѣтѣ бывыі, тогда съ бессомъ, уже прежде согласілся противо Даріа, і намѣреніе положілъ, повелѣті воінству, которое прі себѣ імѣлі, поімати даріа і связаті, да бы Александру, аще іхъ погонітъ, отдаті жіва, і тѣмъ себѣ мілостъ у Александра обрѣсті: веліе дѣло разсуждающе, еже бы даріа поімаmі, і аще въ бѣгство устреміться, поімавше его то убіті, і убівше, царствомъ его обладаті, і воіну обновіті умыслілі. О томъ убіествѣ многое время размышляюще, і путь ко ісполненію намѣренія своего уготовляюще. Набарзанъ начатъ глаголаті: Царю, вѣмъ азъ, яко совѣтъ мой съ первоначалія твоімъ ушесамъ непріятенъ будетъ. Но і врачеве велікія болѣзні жестокімі врачевствы лечатъ. і карабелнікъ, егда сокрушенія карабелнаго боітся; раді цѣлості, вся ізъ карабля ізметаетъ. Азъ обаче не совѣтую, да бы убытокъ яковыі учінілъ, но да бы і себе самаго, і царство совѣтомъ добрымъ сохранілъ есі. боговъ разгнѣванныхъ імѣюще воюемъ, і упрямое счастіе персянъ гоніті не престаетъ. Вновь начаті і новое воіско собраті потреба. счастіе і царство вручі іному на время: егоже до того времене будемъ называті царемъ, дондеже супостатъ ізъ Асіі выступітъ: побѣдітель потомъ пакі тебѣ отдастъ. что въ скоромъ

ромъ времені разумъ обѣщаваетъ содѣяті. бактріанское государство еще цѣло, індіане, і сагіні, въ твоей власті, толіко много народовъ, толіко много воіска, толіко много конніцы і пѣхоты тысящей, на обновленіе воіны, сілы готовы обрящеші; болшая еще частъ воінства, нежелі прежде была, осталася. Чесо раді на погібель, образомъ звѣрінымъ, неразумно і не потребно бѣжімъ; Храбрыхъ мужей естъ, паче презірати смертъ, нежелі возненавідѣті здравіе, многократно непрілѣжніі стужающе отъ трудовъ, о полезнѣішемъ дѣлѣ промышляютъ, зане добродѣтель ні едіно дѣло не іскусівші оставляетъ; а смертъ вся оканчаваетъ, къ нейже нелѣностно ітті, всякому подобаетъ. тѣмже аще къ бактріанамъ восхощемъ ітті, акі къ надежному і безъстрашному мѣсту поідемъ. бесса намѣстніка тамо того царства, времене раді таковаго вмѣсто царя учінімъ. Которыі все усмірівъ отъдастъ вѣрно тебѣ істінному царю государство.

Нѣстъ удівленія, яко даріі въ то время гнѣва удержаті не возмогъ, аще безчініе набарзаново, въ словесахъ і потаенно было, обаче возопілъ. безчінныі плѣнніче, обрѣлъ лі есі время себѣ желаемое гдѣ убівство открыті; і ізвлекъ мечъ хотѣлъ его поразіті: аще бы вскорѣ не предсталъ бессъ съ бактріанамі, прося о немъ, і ліце печалное показуя. На конецъ аще бы не укротілся, въ тоже бы время связалі его.

Потомъ

Потомъ набарзанъ ушелъ, а за німъ ізыде і бессъ; воіску же которое подъ своею властію імѣлі, отъ прочаго воінства отлучітіся велѣлі, і собратіся къ своему таіному совѣту, да бы совершіті намѣреніе свое. Артабазъ же смотря по случаю оному, рѣчь Дарію прілічную предложілъ, хотя его укротіті, таже увѣщавалъ, да понесетъ въ кротості, что ні было, обаче не отъ чужіхъ но отъ своіхъ, ілі глупость, ілі погрѣшеніе. Ібо Александръ сіленъ ополченіемъ своімъ наступаті на насъ, хотя бы і всі совокупно былі, каковъ конецъ случілся бы, егда бы бѣгу ты ялся, оні такожде за тобою устремляющеся, будутъ тебѣ непріятелі. Сіце укротілся Даріі, і хотѣлъ воістінну съ воіскімъ ітті, но відя всѣхъ въ раздорѣ і смятеніі; тамо остался въ велікомъ сомнѣніі і печалі своеі, і абіе во отчаяніе пришедъ, въ шатрѣ заключілся. тогда во обозѣ [въ немже управітеля не было,] разныя мятежы учініліся, ні коего о радѣніі общемъ совѣта не стало, якоже прежде было. Полковнікъ же греческаго воінства іменемъ патронъ, своімъ повелѣ, да будутъ готовы ко оружію. А персяне отъ прочіхъ отдѣліліся. бессъ же съ бактріанамі былъ согласенъ, і прізвалъ къ своему едіномыслію персянъ, сказуя государство бактріанское въ цѣлості, і богатства его, такожде і настоящая бѣдства. Персянъ мало не всѣхъ гласъ былъ едінъ, что отъ царя отступіті не достоітъ. Между тѣмі

Артабазъ вся должності своя акі полководецъ управілъ, самъ по шатрамъ персскімъ ходілъ, і всякаго наедінѣ, такожде і обще увѣщавалъ, дондеже ізвѣстенъ стался, что готовы со всякою вѣрностію на все, онъ же съ велікімъ трудомъ і дарія умоліль, да бы піщі вкусілъ, і сердце царское укрѣпілъ.

10. Но бессъ і Набарзанъ еже прежде умысліли, оное всеконечно тщаліся совершіті, желающе зѣло царства. Но донелѣже жівъ былъ Дарії, того получіті не моглі. [Зане тамошніе народы чінъ царскіі въ велікоі і удівітелноі честі імѣютъ, всі на едіно токмо собіраются, і тако въ счастіі, якоже і въ злополучіі совершенную возд аютъ честь.] Возбуждаше же нечестівыхъ сердца страна та, гдѣ первыя чіны воіні імѣлі во оружіі, положеніе мѣста ні въ едіномъ народѣ лутче было. третію часть Асіі обдержітъ. Толіко много юношеі воінскіхъ імѣетъ, еліко воіновъ Даріі въ прежде бывшія баталіі потерялъ. Сего раді не токмо его, но і Александра ні во что вмѣнялі. оттуду хотѣлі государству помощъ даті, аще бы імъ обладалі. Многое время о всемъ размышляюще, сіце усовѣтовалі, чрезъ воіновъ бактріанскіхъ, которые на все готовы былі, царя поіматі, і послаті ко Александру, возвѣщающе, яко жіва хранятъ его, і да бы сіцевою ізмѣною Александръ не оскорбілся, [о семъ опасны былі,] умыслілі Даріа убівше въ бактріанскую страну съ воінствомъ

своімъ

своiмъ возвратiтiся. Но явно нi коiмъ подобiемъ возмоглi тое совершiтi, понеже толiко многiя тысящi персянъ, не далi бы убiтi царя. I наiпаче боялiся вѣрнаго царю воiнства греческаго. Тѣмже еже не могуще сiлою, то чрезъ iзмѣну совершiтi потщалiся. Умыслiлi бо акi жалость нѣкую въ себѣ показатi, что отъ iныхъ персянъ отлучiлiся, i предъ царемъ въ страхѣ i трепетѣ своемъ у престола его оправдiтiся. Обаче послалi нѣкоторыхъ, да бы персянъ, i надеждою i страхомъ прiглашалi, что главы своя на смерть несутъ, показующе. Се бактрiанское государство отверзто ожiдаетъ васъ всѣхъ, i дарамi i богатствомъ всякiмъ, егоже вы не чаялi, хощетъ всякаго обогатiтi. Сiе iмъ глаголющымъ, прiiде Артабазъ, iлi по повелѣнiю царскому, iлi своею волею, возвѣщая, яко Дарii гнѣвъ своi укротiлъ, i по прежнему мiлость у него iмѣтi будутъ. Тѣмже начаша будто плакатi оправданiе предлагающе, i Артабаза моляще, да бы iхъ у царя заступiлъ, i прошенiе отъ нiхъ ко дарiю донесъ. Сiце нощi прешедшеi, прежде восхода солнечнаго Набарзанъ съ бактрiанамi сталъ предъ шатромъ царскiмъ, акi radi обыкновенныя службы, безчiнное свое намѣренiе покрывая. Дарii же знакъ давъ на путь, по прежнему обычаю на колеснiцѣ сѣде. Тогда Набарзанъ i прочiii iзмѣннiкi, падше на колѣна, поклоненiе ему отдавалi, котораго связатi вскорѣ хотѣлi, также слезы iзъ очесъ покаянiя своего

во свідѣтелство ізлівалі (тако смыслъ человѣческії коварство можетъ умышляті.) Потомъ рабское і печалное прошеніе о прощеніі чінілі, і тѣмъ дарія человѣка отъ пріроды незлобіва, праведна і кротка, не токмо ко увѣренію, но і ко слезамъ склонілі. Обаче і тогда злохітраго своего намѣренія не отступілі, аще і знаді, какову царю і человѣку ізмѣнілі. Даріі уповая отъ домашнія погібелі быті свободенъ, предъуспѣвающія тогда, отъ Александровы токмо, еяже ужасался, тщался убѣжаті.

11: Полководецъ же греческіі іменемъ Патронъ повелѣ своімъ ратнымъ да бы оружіемъ, которое было при ніхъ, вооружілісь, і на всякое повелѣніе былі готовы. А самъ за колесніцею царскою іде, смотря времене рѣчь дарію предложіті, понеже о намѣреніі бессовомъ ізвѣстенъ былъ. Но бессъ того самаго боялся, наипаче акі стражъ нежелі спутнікъ отъ колесніцы не отступалъ. Тѣмже полководецъ Патронъ многое время удерживаяся отъ рѣчі своея въ вѣрності і страсѣ опасенъ бывъ, на царя непрестанно посматрівалъ. Царь же егда его увідѣлъ на него взіраюша, прізвалъ будакса скопца, между ближнымі за колесніцею ідуща, повелѣ его вопросіті не желаетъ лі чего Патронъ отъ него, онъ же отвѣща, что всеконечно желаетъ, но да прочіі не слышатъ, таіно бы ему рѣчь предложілъ. Тѣмже повелѣ Даріі къ самоі колесніцѣ пріступіті, і безъ переводчіка доносіті; (понеже языкъ грече-

скії

скїї дарїї разумѣлъ:) Онъ же рече; Царю, было насъ грековъ пятьдесятъ тысящъ въ воїскѣ твоемъ, но нынѣ малая часть осталася воїска того, всї счастїя твоего друзї, тїї же ї въ нынѣшнемъ состоянїї счастїя. якоже ї въ прежде цвѣтущемъ неїзмѣнно вѣрнї, куда токмо обратїшїся, ї мѣсто їзберешї, поїдемъ. ї вмѣсто отчїзны своея їмѣтї то будемъ. Счастїе ї не счастїе совокупїло насъ съ тобою. Но тою вѣрностїю непремѣнною ї непреодолѣнною, молю тя ї заклїнаю, да въ обозѣ нашемъ повелїшї шатеръ свої поставїтї; мы да будемъ стражї здравїя твоего. Лїшїлїся мы греческїя землї, бактровъ не їмѣемъ, въ тебѣ надежду мы всю полагаемъ, о да бы ї прочїї таковы былї. болѣе доносїтї не надлежїтъ. Я їноземецъ, здравїя твоего хранїтї не желалъ бы, ежелї бы вѣрїлъ, что їнъ кто можетъ вмѣсто мене то сотворїтї.

бессъ же аще греческї глаголатї ї не разумѣлъ, обаче облїчаемъ совѣстїю, всеконечно мыслїлъ, яко Патронъ о їзмѣнѣ его далъ царю вѣдомость, увѣдомяся же отъ греческаго толмача, утвердїлся въ томъ. Но дарїї, елїко возможно было отъ лїца его позиатї, нї мало устрашїлся, начатъ вопрошатї о прїчїнѣ того навѣта предложенаго, патронъ же болѣе не прїлагая, рече: бессъ ї Набарзанъ їзмѣну на тя уготовляютъ. счастїе твое ї жївотъ въ послѣдней погїбелї. День сеї, їлї твоїмъ убїїцамъ, їлї тебѣ будетъ послѣднїї. (Тако патронъ

въ цѣлості царя сохраняя, славу себѣ получілъ. Якоже хотятъ, тако да коварствуютъ (аѳеісты,) которые надѣются, яко въ дѣлахъ человѣческіхъ, все самослучаіно, а не по смотренію божію бываетъ, всякъ бо по дѣламъ мзду пріемлетъ. Даріі же сіце къ патрону отвѣща. Аще і ѕѣло вѣрностъ греческая мнѣ ізвѣстна естъ, обаче не хощу отъ племене моего отступіті. Труднѣе мнѣ, ѕло о комъ мысліті, нежелі уловлену быті, что ні нанесетъ счастіе мнѣ, между своімі хощу терпѣті, нежелі отъ ніхъ убѣжаті. Не вскорѣ погібну, егда воінство мое жіву мнѣ быті похощетъ. Патронъ сія слышавъ отчаявся даріева здравія, къ своімъ грекамъ, імже полководецъ былъ, возвратілся.

12; бессъ же всеконечно убіті царя устремілся. Но опасаяся того, еже бы мілості Александровы не потерялъ, аще убітаго дарія ему предастъ; на будущую нощъ ѕлохітрое свое намѣреніе отложівъ, благодарствіе дарію воздаетъ, что ізмѣнніка того грека іменемъ патрона, которыі уже на счастіе Александрово началъ смотріті мудро і опасно совѣта его не послушалъ: главу бы (рече) твою, о царю въ даръ Александру отнесъ патронъ, і удівлятіся сему [рече бессъ] не достоітъ, понеже патронъ человѣкъ нанятыі, готовъ во всемъ продажу чініті, безчаденъ сыі і безъ отчізны отъ всего свѣта ізгнанъ, всегдашніі непріятелъ,

на всякое велѣніе поторжное готовъ. Егда же того бесса самаго дарії увѣрялъ, начатъ оправдатіся, і боговъ отеческіхъ во свідѣтелство вѣрности своея прізывати. Дарії же ліцемъ не протівенъ тому показался, обаче повѣрілъ что грекі істінну предлагалі. Но і то уже случілося, что тако ѕлая прічіна была еже невѣріті своімъ, якоже і датіся, яту быті і отъ іноплеменныхъ, тріщать бо тысящь было мятежніковъ. Патронъ же полководецъ токмо імѣлъ 4000, которымъ аще бы ѕдравіе свое дарії ввѣрілъ: въ своіхъ персянехъ невѣрность облічілъбы, і безъ всякаго неудобства ізмѣнніка мъ, на іхъ ѕлоумышленіе прічіну далъ бы. Сего раді ізбралъ неправедно, нежелі праведно насілство і напасть терпѣті. Обаче бессу, ізмѣну свою очіщающему сіце отвѣщалъ. Ѕнаю я, что не меншая есть Александрова правда, нежелі храбрость. Прелщаются тѣ, которые за ізмѣну чаютъ себѣ мзду отъ него пріяті.

Нощъ уже пріблііжашеся. і персяне оружіе началі скідываті, і расходітіся по обыкновенію, потребъ раді во градъ бліжнії. Но бактріане (по повелѣнію бессову) вооружені стоялі. Тогда дарії велѣлъ прізваті къ себѣ Артабаза. і что патронъ ему совѣтовалъ, предложілъ, рече Артабазъ, не сумнѣваюся, что бы лучше ты учінілъ, еже бы шатеръ свої между грческімъ обозомъ поставілъ. Понеже персяне о пагубѣ услышавше, сюды соберутся со скоростію. Но дарії познавъ время назна-

ченое ѕлополучія, і уже не могії понестї коего лїбо добраго совѣта, едїну вѣ томѣ ѕлополучії своемѣ помощѣ, Артабаѕа, вѣ последнее сѣ нїмѣ беседуя обнялѣ, і доволно плакався, обѣемлюща его повелѣ отѣятї, по томѣ главу накрылѣ, да бы на отходящаго сѣ воѕдыханїемѣ, отѣ него акї отѣ царя, не смотрїлѣ, і на последокѣ дарії на ѕемлю поверже ся. Тогда обыкновеннії стражїе, ѕдравїе царское отѣ всякаго навѣта хранящії убѣжалї, помышляюще, яко протїву навѣтующїхѣ вооруженныхѣ мятежнїковѣ ополчїтїся не могутѣ. Сего радї вѣ шатрѣ кромѣ не многїхѣ скопцевѣ прї царѣ стоящїхѣ, і где скрытїся не імущїхѣ, нїкто інѣ былѣ. Дарії же едїнѣ лежа беѕѣ всѣхѣ, раѕныя мыслї предлагалѣ себѣ. І уже пустыї шатерѣ, которыї доселѣ вмѣсто веселїя імѣлѣ, воѕненавїдѣлѣ, і будакса скопца прїѕватї велѣлѣ, на егоже посмотрївѣ рече: їдїте і о себѣ промышляїте вы, їже даже до конца царю своему, якоже подобаше, вѣрно служїлї. Аѕѣ ѕдѣ окончанїя несчастїя моего ожїдаю. чаю удївляешїся, что жїтїя моего неоканчаваю, но чуждею ѕлобою, а не моею, лучше мї естѣ умретї.

Скоро по скончанії тоя рѣчї, будаксѣ скопецѣ воѕдыханїемѣ і рыданїемѣ не токмо шатерѣ, но і обоѕѣ наполнїлѣ. Прїбѣжалї по томѣ інії, одѣянїе на себѣ растерѕавше, болѣѕненнымѣ воплемѣ о царѣ плакалїся. Еже персяне услышавше, нї ѕа оружїе дерѕнулї ятїся,

да бы

да бы съ бактріанамі брані не учінілі, ніже смірно стоялі, да не возмнятся быті ізмѣннікі, безчінно отступівше господіна своего. Тѣмже во всемъ обозѣ, разныі і не согласныі вопль стася безъ полководца і управленія. Тогда возвѣстіша бессу і набарзану союзнікі іхъ, яко царь самъ себе смерті предаде, рыданіе і плачь прелстілъ іхъ о томъ. Тако на скорыхъ конехъ прібѣжалі купно съ тѣмі, которые то дѣло уже давно намѣренное совершіті імѣлі, і въ шатеръ вошлі, слышаще же отъ скопцевъ, яко царь жівъ, взяті і связані его велѣлі. І тако дарія царя персідскаго [которыі прежде сего на колесніцѣ ѣздя поспѣшествованіемъ боговъ отъ своіхъ імѣлъ честь] помощі ні откуду імущаго, рабі домашніі свої похітілі, і на мерзскую колесніцу посаділі, і кожамі отъ всюду закрылі. Казну царскую, акі по нѣкоеі воінѣ расхітілі, корысть ізобілную злонравно взявше, въ бѣгство обратітіся умыслілі. Артабазъ полководецъ съ своімъ полкомъ, такожде і съ греческімі ратнымі къ пароѳенію пошелъ, весма не боязненно, токмо да бы не нашелъ на ізмѣнніковъ і убііцъ. Персяне обѣщанымі отъ бесса дарамі зѣло превелікімі прелщені съ бактріанамі сообщілися, і въ третіі день настіглі іхъ, занеже не імѣлі кому бы іному послѣдоваті. Но обаче тіі ізмѣннікі, хранящеся да бы не обругалі царя, златыя оковы ему наложілі. новую ігру із порутанія себѣ счастіе

 умыслілo

умысліло. Но да бы нікто по одеждѣ царской узналъ, гнусными кожамі закрылі, і незнаемії веслі, да бы на вопросъ чії, между воінствомъ не зналі о немъ, стражіе же ізъ далече послѣдовалі ему.

13: Александръ услышавъ, яко Дарії двігнулся отъ Екбатанъ, оставівъ намѣренный путь въ Мідію, за бѣгущімъ скоро пошелъ. Табасъ градъ есть въ Паретаценѣ послѣдней: тамо прішедшу ему бѣглецы возвѣстілі, яко Дарії въ бактры зѣло скоро убѣгаетъ. Но потомъ ізвѣстнѣе услышалъ отъ багісѳена жітеля вавілонскаго: яко дарії не есть по істіннѣ связанъ, но ілі въ погібелі смертной ілі окованъ. Тѣмже Александръ созвавъ полководцевъ, рече: Зѣло веліе предъ собою дѣло імѣемъ, но трудъ кратчаішії. Дарії отъ своіхъ оставленъ ілі связанъ ілі убітъ, не далече отъ насъ есть. На немъ побѣда наша вся, і сіе же великое дѣло, самая токмо скорость явіті намъ можетъ. Всі купно отвѣщаша ему, яко готовы во всемъ, да бы ні на труды, ні на всякії страхъ смотрілъ. Тѣмже съ полкамі паче бѣжалъ, нежелі шелъ, ніже въ нощі отъ дневнаго труда стоялъ. Тако 500 верстъ перешелъ до села, гдѣ Даріа бессъ похітілъ. Тамо Мелона толмача даріеваго получілъ, которыі немощенъ лежа съ прочіимі не возмогъ ітті, скоростію Александровою поіманъ, бѣглеца себе повѣда быті. Ізвѣстіе совершенное Александръ отъ него прінялъ. Но утомленнымъ потреба

было

было отдохнуті. І тако ізбралъ 6000 конніцы, імже прісовокупілъ еще 300, которые наріцаются Дімахі. Сії на плечахъ тяжкое оружіе неслі, такожде і на конехъ ѣхалі, но егда мѣсто і нужда чего требовала, пѣші въ строю стоялі. Егда сіе управлялъ Александръ, прішлі къ нему Орсілъ і Ніѳраценъ: [которые ізмѣнѣ бессовоі не восхотѣвше помогаті убѣжалі;] ізвѣствуя ему, яко въ пяті стахъ попріщъ отъ того мѣста персяне, і есть къ німъ блізшії путь. Іхже прішествіе ѕѣло угодно было Александру. Тѣмже въ вечеру съ тѣмі проводнікамі, і охочею конніцею путемъ, которымъ указывалі оні, пошелъ. копеіщікамъ вослѣдъ себе повелѣлъ ітті по возможному, самъ четвероугольнымъ строемъ полкъ веде, і тако путь управлялъ, яко послѣдокъ первыхъ полковъ, досягалъ чела задніхъ полковъ. Тріста попріщъ уже перешлі, гдѣ его встрѣтілъ Брокубелъ, сынъ Мазеевъ. бывыі нѣкогда въ Сіріі воевода. Тоі такожде бѣглецъ, возвѣщалъ, яко Бессъ въ дву стахъ попріщахъ отъ него, воіско безъ строя ідетъ, не імѣюще опасенія. і мнітмися во Ірканію помышляетъ ітті, і аще бы ты поспѣшілъ, достіглъ бы тако шатающіхся. Даріі еще жівъ. Ѕѣло охочему еще болѣе перебѣщікъ прідаде охоту на теченіе. тѣмже шпорамі стіснувше коні, скоро побѣжалі. і уже шумъ ідущаго даріа былъ слышанъ, но отъ пылі воставшія відѣті ні кого возможно было, сего раді тіше

пошлї, донелѣже пыль полегла. Уже їхъ персяне увїдѣлї, ї онї такожде воїско персїдское велїко предъ собою усмотрїлї, которому бы нїкогда протївостоятї возможно было, ежелї бы толь велїкое їмѣль сердце ї смѣлость бессъ къ бою, коль велїкое ко їsмѣнѣ ї sлодѣянїю показаль. Sане ї воїско его чїсломъ ї мужествомъ превосходїло Александрова воїнства. къ сему же утомленные како бы боï далї, со уготованнымї ї сїльнымї. Но їмя Александрово ї слава, sѣло велїя на воїнѣ помощь, устрашїла всѣхъ такъ, что въ бѣгство устремїлїся. Самъ бессъ съ прочїмї мятежнїкї прїшедъ къ колеснїцѣ дарїевѣ, увѣщаваль его да бы сѣль на коня, ї отъ Александра бѣжаль. Онъ же рече їмъ, бозї вosдателї суть о вѣрѣ, ї добродѣтелї Александровоï, вопїя, не хощу со їsмѣннїкамї бѣжатї. Тогда їсполнївшеся гнѣва, верглї въ него копїямї, ї тако во многїхъ ранахъ его оставїлї. Ї конеї въ колеснїцѣ его пококолї, да бы не моглї болше їттї, двухъ слугъ блїжнїхъ [которые прї немъ шлї.] убїлї. Сїе совершївше, да бы слѣдъ быль не sнатенъ, Набарsанъ во їрканїю, бессъ же въ бактры, со не многїмї коннымї побѣжалї. Персяне же полководцевъ не їмуще, гдѣ кого їлї надежда їлї страхъ прїнуждаль, убѣгалї. Пять сотъ токмо коннїцы сошедшеся размышлялї, не sнающе, что лутче їsбратї, боï лї датї, їлї бѣжатї. Александръ же убоявшїхся персянъ вїдя-

віділ. Послалъ Нікинора съ частію конніцы да удержать іхъ отъ убѣганія. Съ прочіімі самъ прішелъ, мало не трі тысящі побіто тѣхъ, которые противостоялі імъ, прочіхъ же акі скотовъ не убівающе гналі, по повелѣнію цареву не дерзнулі іхъ убіваті. Ні єдінъ былъ отъ плѣненыхъ, которыі бы возмогъ колесніцу даріеву показаті, которыхъ токмо плѣнілі, всякъ іскалъ, но не моглі слѣда ухожденія царскаго обрѣсті. Со Александромъ спѣшащімъ едва 3000 конніцы было. На тѣхъ убо которые тіше шлі, множество персянъ убѣгающіхъ находіло. І едва імовѣрно, болше плѣнніковъ, нежелі плѣнящіхъ было. Но тако страхомъ одержімыхъ, счастіе вся смыслы отъяло, яко ні супостатова малолюдства, ні своего множества не відѣлі. Дарія, въ колесніцѣ везущіі коні съ путі своротілі, которымъ супостатъ бѣжалъ, і неімуще возніцы, убѣжалі съ четыре версты въ сторону, і въ нѣкоеі долінѣ жаждою і ранамі утомлені сталі. Не далече тамо былъ істочнікъ, о немже отъ знающіхъ ізвѣстівся Полістратъ македонянінъ, зѣло жаждущь прішелъ. І шлемомъ воды почерпнувъ піяше, увідѣлъ копія вонзеная въ коняхъ ізд ыхающіхъ. Тѣмже удівілся, чесо раді паче пронзены, а не взяты суть, і прішедъ бліже увідѣлъ въ колесніцѣ гнусноі кожамі закрытоі, тѣло еле жіва человѣка, открылъ, і позналъ яко даріі, прободенъ воістінну во многіхъ мѣстѣхъ

 по тѣлу

по тѣлу, но еще жівъ. Пріклонівся же къ колесніцѣ плѣннаго, познал̾ъ его дарії по гл̾асу і рече: Тую токмо въ нынѣшнемъ ѕлополучії моемъ імѣю утѣху, яко съ тѣмъ могу проглаголаті, кто мя познаетъ, послѣднії же глаголъ мої будетъ праздень. По томъ повелѣ тако Александру сказаті, уміраю не показавъ ему услугі моея. Но удівітелно велікіхъ добродѣтелей его должнікъ есмъ. Прі семъ благодарствую его за многая і неізреченная его благодѣянія, которая матерѣ моеї, женѣ і чадамъ являетъ. Зане онъ і здравіе, і чіна царскаго честь, і достоінство даровалъ імъ. Мнѣ же друзі і сродніцы мої, которымъ здравіе і царьство даровалъ, сія вся отъяша. Желаю да бы во всемъ свѣтѣ побѣдітель царствовалъ, і повелѣвалъ, будетъ ему сіе въ честь і ползу, егда ізмѣнѣ надъ мною учінівшеіся, на образъ временамъ предъідущымъ, такожде і царемъ быті імущымъ, отмщеніе не умедлітъ совершіті. Уже обезсіленъ і жаждою утомленъ воды просілъ, і егда напілся къ полістрату прінесшему воды, рече: кто ні былъ бы есі человѣче, імѣю азъ сіе за послѣднее ѕлополучіе, яко тебѣ за сіцевое ко мнѣ благодѣяніе возданті не могу, но воздастъ тебѣ Александръ. Александру же бозі за его велікое ко мнѣ добродѣяніе і мілость да воздадутъ. Емуже даci отъ мене залогъ царскія вѣрности, десную мою руку. Сія рече, і взявъ полістратову руку, умре.

О семъ

О семь Александръ ізвѣстіе пріявъ і пришедъ къ тѣлу, умершаго, тако неправедныя смерті таковому царю, плакался. По томъ снявъ съ себе хламіду і покрылъ его, і въ царское одѣяніе повелѣлъ облещі, къ матерѣ сісігамбѣ послалъ, да бы его по обыкновенію домашнему і царскому погребла, і во гробѣхъ царей, праотцевъ его положіла.

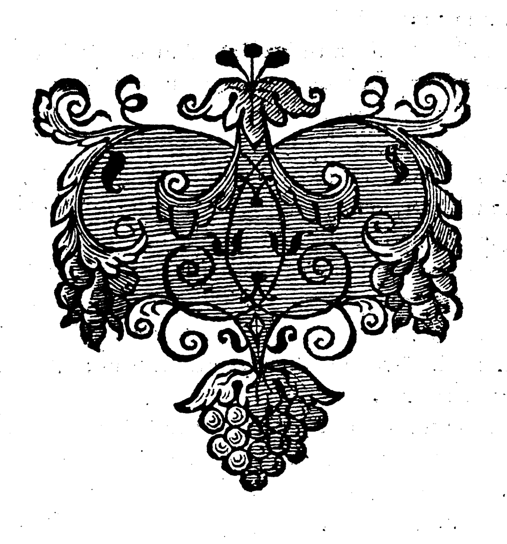

КВІНТА КУРЦІА

КНІГА ШЕСТАЯ.

СОБРАНІЕ ВЕЩЕІ КРАТКОЕ.

1. Опісаніе воіны, между Лакедемоняны і Македоняны, і міръ отъ Александра победітеля Грекамъ данныі, которыі въ небытіі его, не імѣлі.

2. Александръ воіною непреодолѣнныі, праздностію і прохладамі побѣждается. Откуду вѣсть въ обозѣ, унылаго возбуждаетъ.

3. Увѣщавателное Александрово къ воінству моленіе да бы воіну во Асіі начатую совершілі.

4. Удівітелныя рѣкі Зіобера опісаніе. Александръ Набарзану просящему чрезъ грамоты прощенія, обѣщаетъ отпущеніе віны его дарамі. Потомъ пришедъ къ морю Каспііскому і ко странѣ Гірканіі, нѣкіхъ Воеводъ даріевыхъ пріемлетъ къ мілості.

5. Александръ Артабаза съ велікою мілостію пріявъ, грекамъ, которіі Дарію помогалі, віну отпустілъ, і Мардонянъ побѣдівъ: нѣкоторої Амазонкѣ царіцѣ прошеніе ея ісполнілъ.

6. Македоняне Александровымі оскорбішася нравамі. Онъ, да бы смятеніе укротілъ, умыслілъ воіну учініті протіво Бесса: что хітростію воінскою начінаетъ: Такожде Сатібарзана преодолѣвъ гонітъ, персянъ ізъ горъ ізгоняетъ мужественно; Артакакнъ градъ во обладаніе покоряетъ.

7. Согласіе ізмѣны на Александра. Дімнъ Нікомаху возвѣстілъ, онъ же чрезъ брата Кебалліна Александру ізъявілъ. Того раді казнь Дімнъ пріемлетъ, самъ своімі рукамі себе убіваетъ.

8. Філотъ сынъ Парменіевъ, началнікъ возмущенію, по совѣту друговъ царскіхъ взятъ, егоже главу накрывъ введоша во дворъ царевъ.

9. Александръ предлагаетъ жалобу предъ воінамі на Філота возмутітеля, онъ пріведенъ хощетъ оправдітіся предъ німі.

10. Філотъ оправданіе пріноситъ въ томъ яко его оклеветалі неправедно.

11. Нѣкіі іменемъ Белонъ начатъ протіво Філоту глаголаті. Тоі да бы свободілся отъ мученія, ложная оправданія предлагаетъ: Егда же отъ іныхъ обліченъ бысть, каменіемъ отъ Нікомаха убіенъ.

1. Бранъ [Александръ чрезъ полководца Антіпатра] началъ, побѣдівъ персовъ, которые мужественно протіву его стоялі, і болшую часть разгналъ, но прежде начаша побѣдітелі Македоняне убѣгаті, і много воіновъ погібло, донелѣже въ равная поля не вошлі. Но егда мѣсто свободное обрѣлі, їдѣже моглі статі, равный бої учінілі. Обаче между всѣмі Лакедемонянамі царъ іхъ, не токмо оружіемъ і красотою тѣла, но і храбростію сердца былъ славенъ, еюже едіною нікому себе даде побѣдіті. Отвсюду на него металі оружіе ізъ далеча і ізъ бліска, многое же время храбро протівостоя, отъ едінаго оружія щітомъ укрывался, отъ другаго уклонялся. Но егда ему бедру прокололі копіемъ, і крові многої ішедшеї. тогда обомре. Тѣмже взявше его блюстітелі здравія его на щітъ положілі, і во обозъ скоро внеслі, гдѣ ранъ повреждения не возмогъ стерпѣті. Но обаче воінство его не престало ратоваті, егда же лучшее обрѣлі мѣсто, нежелі Александръ імѣлъ, скоро совокупівше шеренгі, велмі ополчілися на Александра. Тако глаголютъ, яко брані жесточаішія нікогда такія не бывало. Двоіхъ народовъ зѣло храбрыхъ воінство, равнымъ боемъ і счастіемъ воінскімъ бранъ отправлялі. Лакедемоняне прежнею побѣдою торжествовалі, Македоняне же нынѣ преславно надъ німі побѣду восприімаютъ. Лакедемоняны за свободность, Македоняне же за обладателство

воїну точілї, Лакедемоняне полководца, Македоняне же мѣста не їмѣлї. Во едїнъ день разныя случаї совершалїся, овогда страхъ, овогда надежда обоїмъ странамъ умножалася. акї хотѣнїемъ счастїя между храбрымї вої равныї бої содѣвался. Но мѣсто тѣсное, гдѣ былъ бої, всѣмї сїламї не дало дѣла отправлятї. Тѣмже болшая отъ нїхъ частъ безъдѣла стояла, нежелї съ непрїятелемъ бранъ творїла, а которые далече стоялї, тѣ своїмъ крїкомъ, бої съ протївнымъ творящїхъ на жестосердїе ї яростъ разжїгалї. Но Лакедемоняне началї ослабѣватї, ї убѣгатї не могуще болше тяжкаго оружїя держатї. Александръ же гонїлъ разсѣянныхъ, ї прешедъ мѣсто, на коемъ Лакедемоняне стоялї, на самаго Царя їхъ Агїса въ шатрѣ лежащаго набѣжалъ. Тої, егда воїско его бѣжало, отъ македонянъ гонящїхъ, увїдѣлъ, велѣлъ поднятї себе, ї будетъ лї сїла мужеству его равна, їзвѣдалъ. Вїдя же слабостъ свою тѣлесную, на колѣна прїпаде, ї взялъ на ся шлемъ, щїтомъ закрывся, копїе въ рукахъ держа, ї къ македонянамъ крїчалъ, да бы кто отъ него здобычъ себѣ взялъ. Но нїедїнъ їзъ блїзу на него не устремїлся, токмо їзъ далече металї копїя на него, онъ же вопрекї обратя на македонянъ металъ, донелѣже его въ персї не закрытыя, копїемъ поразїлї, которые їзъ раны выхватя, главу безсїлную на щїтъ положїлъ, по томъ їстекшеї кровї, на свое оружїе падъ, умре. На семъ бою

побїто

побіто Лакедемонянъ 5360. Македонянъ же не болѣе 1000. Прочіе же едва которыі неранен, возвратілися въ обозъ. Сія побѣда не токмо Спарта і товарыщевъ его, но і всѣхъ конца і счастія сея воіны ожідающіхъ, преодолѣла. Позналъ убо Антіпатръ, что поздравляющіі ему о побѣдѣ, ліцемъ съ мыслію не соглашалися, но желающему воіну окончіті, была нужда уловлену быть, хотя сіе счастіе Александру і угодно было, обаче завісті Антіпатръ боялся, понеже болшіе прічіны къ таковому дѣлу случілися, нежелі которыя государь его моглъ проізнесті, ібо і самъ Александръ побѣды желалъ, і аще бы Антіпатръ не побѣділъ не неугодно бы было Александру, сіце разумѣя Антіпатръ, что славѣ своеі умаленіе учінітъ оныі, іже чуждоі уступітъ. Тако Антіпатръ добрѣ зная нравъ Александровъ, не дерзнулъ сея побѣды употребляті, но совѣта греческаго, что съ тѣмъ творіті, возтребовалъ. болѣе между прочііми уговорамі не возмоглі Лакедемоняне у него упросіті, токмо да бы поволілъ імъ послаті къ Александру пословъ, у него же мілостівое прощеніе о своемъ іхъ возмущеніі упросілі, кромѣ тѣхъ началніковъ, которые сіе возмущеніе началі.

Мегалополітаномъ, іхже градъ былъ въ осадѣ, повелѣ, да бы за віну того мятежа, далі Ахеомъ і Етоломъ 520 талантовъ сребра. Тоі конецъ воіны, которая якоже скоро начася, сіце прежде і окончася, нежелі Александръ Даріа у Арбелы побѣділъ.

2. Но Александръ отъ печалей военныхъ свободился, іже паче въ трудѣхъ і отправленіяхъ воінскіхъ, неже въ мірѣ і праздності, терпѣлівъ бывъ, устремілся на прохлады, і егоже персідское оружіе не побѣділо, сего безчінное жітіе преодолѣло, безвременныя піршества творя, въ веліком упражнялся піянствѣ, всенощнымъ сідѣніемъ і іграмі упражнятіся начать со многімі блудніцамі, і весма чуждыя нравы воспріялъ, которыя паче домашніхъ возлюбівъ, всѣхъ сердца і очеса нанъ зрящіхъ оскорбілъ, яко і изъ друзей своіхъ болше себѣ тѣмъ получілъ недруговъ. занеже не поколебімыя друговъ нравы, і обычаі македонскія, і піщу воздержную которую токмо раді укрѣпленія пріроды употреблялі, премѣніті на іноземческая сластолюбія, і побѣжденныхъ народовъ на злочінія понуділъ. Того раді многая на него быті начаша смятенія, і ізмѣны, і бунты воінскія, і доброволная, между совокупною скорбію, болѣзнь. Тѣмже і самъ ісполнілся гнѣва, потомъ начать імѣті въ себѣ подъ-мнѣніе, которое ему нерасcудныі страхъ даде, таже і прочая безчінія, о которыхъ впредь изъявімъ. Сіце егда на піршествахъ роскошныхъ, дні і нощі препровождалъ, въ тѣхъ тоску іграмі отгонялъ, не доволствуяся музыкою разною изъ греціі прівезеною: но і многімъ женамъ плѣненымъ по обычаю своему мерзскія пѣсні пѣті велѣлъ. Между тѣмі увідѣлъ самъ Александръ, жену паче всѣхъ печалну, которая стыда раді удержавалася

отъ

отъ того, егда между прочімі шла. Прекрасна была жена, і тую ея красоту срамота украшала, очі на землю наклонівші, по достоінству своему ліце покрывші, стояла, того раді порокъ ему сотворіла, яко чіна есть честнаго, і къ сіцевої роскаші і іграмъ не прілічна. Тѣмъ вопрошена, коея пріроды; отвѣща: яко есмь внучка Оха, которыї прежде дарія царствовалъ въ персідѣ, сына его едінороднаго дщерь есмь, жена же Гістаспа, Гістаспъ же былъ Даріевъ сроднікъ, і велікаго воіска полководецъ. Еще въ сердцѣ Александровѣ, прежніі нравъ мало нѣчто обрѣташеся, сего раді почіташе ю, яко въ домѣ царскомъ роділасся, і не токмо свободно пустіті плѣнніцу. но і вся імѣнія отдаті повелѣ. і мужа сыскаті раді сожітія съ німъ. Наутріе повелѣ Ефестіону, да всѣхъ плѣнніковъ пріведутъ на дворъ царевъ. тамо о породѣ всякаго ізвѣстівся, благородныхъ отъ простыхъ отлучілъ. 1000 была честнѣішіхъ, между імі обрѣтеся Оксітръ братъ даріевъ, не его счастіемъ, но своею пріродою честнѣішіі. ізъ послѣднія корысті, взято въ казну цареву 26000 талантовъ, отъ ніхже ратнымъ раздаде 12000, толікую же частъ стражі укралі. Оксідатъ былъ дворянінъ персідскіі, которыї по повелѣнію Даріеву во узахъ на смертъ осужденыї сідѣлъ. Того свободівъ, воеводу въ мідіі поставілъ, брата же Даріева въ мѣсто друга себѣ взялъ, прежнюю ему

честь во всемь воздавая. Оттуду пошель кь пароїену, тогда быль той народь бесславный, нынѣ же во славѣ первѣйшїи всѣхь народовь, которые за рѣками евфратомь ї тїгромь поселены, по самое чермное море предѣлы своя їмѣють. Татары вся поля пространная ї плодовїтая засѣлї, сосѣдї жестокїе ї не смїрные. во европѣ ї Асїи обїтають. Которые по выше босфора прї морѣ, до Асїи опїсуются. Но которые вь европѣ жївуть, по лѣвую страну Өракї ко днепру, а оттуду до другої рѣкї їменемь Донь, прямымь путемь їдеть. Донь рѣка между Европою ї Асїею течеть. ї нѣсть сумнѣнїя, яко татары которые надь парфскїмь народомь началствують. не оть босөора, но оть Европы проїзошлї. Славный быль градь вь то время Екатомпїль, созданный оть грековь. Тамо царь пребываше, ї отвсюду запасы ему прївозїлї. Гдѣ воїнству праздную щу, не їзвѣстно откуду вѣсть прїшла, яко Александрь намѣренїе воїны своея отложїль, ї всеконечно хощеть вь македонїю возвратїтїся. Того радї акї бѣснующїїся по шатрамь шаталїся, сумкї на путешествїе себѣ уготовляюще; что вїдѣвь возмнѣль бы кто яко повелѣнїе їмѣють собїратїся со обозомь. о возмущенїї всего воїнства, їнїї бо пїщу себѣ, їнїї товарыщевь своїхь собїралї, їнїї же колеснїцы прїуготовлялї. Вѣсть ко царю прїїде. Тое бо стася всѣмь прїчїна кь смятенїю, яко нѣкоторымь

воїнамь

воінамъ греческімъ повелѣ возвратітіся въ домы своя; всякому же воіну конному даде по 6000 ефімковъ; того раді чаялі конецъ быті воінѣ. Устрашенный Александръ, хотяі Індяны, і послѣднія страны восточныя преіті, созвалъ полководцевъ въ свої шатеръ, і тако предъ німі плача жалобу предлагалъ, яко ему на половінѣ путі славу отнімаютъ, такожде паче побѣжденъ, нежелі побѣдітель імущъ въ домъ возвратітіся. і рече: мнѣ уныніе воінское не препятіе, но завістъ боговъ, которые воінству не чаянное желаніе ко отечеству учінілі, къ нему же вмалѣ бы времені, съ болшімъ украшеніемъ і славою возвратілися. Тѣмже всякъ отъ ніхъ начатъ обѣщаватіся, яко неудобная повелѣнія ісполнятъ, такожде і воінство охотно будетъ, аще бы іхъ токмо благопріятнымі словесы восхотѣлъ утѣшіті. Ні когда отъ него, въ шатрѣ бывше невозвращалися несклонным сердцемъ. елікожды охоту его і сіце велікое желаніе відѣлі сердца его. Отвѣща Александръ: тако сотворю, вы токмо прісовѣтуіте імъ. Егда же полководцы вся потребная устроілі, повелѣ созваті къ себѣ воінство, і сіце къ німъ рекъ,

3: Не дівно воінству моему на толіко велікія дѣла по нынѣ содѣяныя взірающу, уже міра хотѣті, і славы болшія не желаті. Сане не воспомінаю Іллиріковъ, Трібалловъ, беотіі, Ѳракіі, Спарты, Ахеовъ, Пелопонісъ,

которыхъ

которыхъ їлї самъ покоріхъ, їлї полководцы мої покорілї. Се воїну начавше, протіво гелеспонту отъяхомъ ізъ рукъ і порабощенія народа варварскаго страны. Іонію, і Еолїду їмѣемъ во області. Карїю, Лїдїю, Каппадокїю, Фрїгїю, Пафлагонїю, Памфїлїю, Пїсїды, Кїлїкїю, Сїрїю, Фїнїкїю, Арменїю, Персїду, Мїды, Пареїену. покоріхомъ себѣ во обладателство. болше странъ обладателству моему пріобрѣтохъ, нежелї прочії отъ градовъ взялї, і не вѣмъ, аще нынѣ ізчїсляя не забылъ лї коея, радї велїкаго їхъ множества. Тѣмже аще бы былъ азъ ізвѣстенъ, о удержанії тѣхъ государствъ, которыя въ сїце краткомъ временї взялї; воїстїнну въ домъ бы мої къ матерѣ, къ сестрамъ, і прочїмъ друзьямъ, аще бы і не восхотѣлї бысте, убѣжалъ бы, да бы тамо лучше полученую славу съ вамї употребїлъ, преїзбранныя дары побѣды нашея ждутъ, женъ, чадъ, родїтелеї радость, міръ, упокоенїе, корыстеї мужествомъ взятыхъ безстрашное владѣнїе і употребленїе. Но воїнство мое въ томъ новомъ, [аще їстїнну знатї хощемъ:] акї во упрошенномъ государствованії, егда еще народы къ послушанїю сутъ зѣло тяжкї, потреба временї, да бы тако кротостъ обыкновенныхъ нравовъ ізбїрающе, злонравїе оставїлї. І жїта, дондеже созрѣетъ, времене требуетъ, такожде вещы нѣкїя, аще і чувства неїмѣютъ, обаче обыкновенїемъ собственнымъ къ совершенству прїходятъ. І что разумѣете о сїце многїхъ

народахъ

народахъ; которые въ домашнемъ поведеніи і прозваніі обыкше, съ намі ні въ жертвахъ, ні въ пѣніяхъ, ні во нравахъ, ні въ словахъ не соглашающеся, тою едіною бранію могутъ быті укрощені, которою сутъ побѣждені. Оружіе ваше держітъ іхъ і управляетъ, а не нравы собственныя іхъ, і которые васъ предстоящіхъ боятся, въ небытіі вашемъ супостаты вамъ будутъ. Съ дікімі звѣрі дѣло імѣемъ, которыхъ уловленыхъ і заключеныхъ, аще пріроmа і не можетъ, но время долгое укротітъ. Тѣмже азъ нынѣ сіце вамъ глаголю, яко уже вся, что Даріі імѣлъ, мы взялі. Надъ Гірканіею Набарзанъ владѣтелствуетъ, бессъ же ізмѣннікъ і убііца господіна своего, не токмо бактры обдержітъ, но і на насъ еще похваляется. Къ сему же Согдіане, Дахі, Масагеты, Сакіане, Індіане свободно, і поволно себѣ живутъ. Сіі всі, аще насъ возвратівшіхся въ домы наша увідятъ, во слѣдъ насъ скоро поідутъ. Оні бо едінаго сутъ рода, а мы іноплеменнікі і странніі. Всякъ бо готовъ естъ своего рода обладателю послушенъ быті. аще бы каковъ былъ сего зѣло боятіся потреба, того раді, ілі что обрѣтохомъ, погубімъ, ілі чего не імѣемъ еще обрящемъ. Акі врачъ въ немощномъ тѣлѣ нічего не оставляетъ, что бы вредіті могло: Такожде і мы ко владѣнію что естъ препятіе, іскоренімъ. Многажды малая іскра ні во что вмѣняема, велікіі возжігаетъ огнь. безопасностъ въ супостатѣ сущая ні во что да не

вмѣнітся, ѕане аще его вь таковомь состояніі суща пресріші, тѣмь пресрѣніемь твоімь сілна его сотворіші. І Даріі не дѣдічнымь ѕакономь царство пріобрѣль, но престоль Кіра царя благодѣяніемь нѣкоего скопца іменемь багоа, вѕяль. Тѣмже не вѣрте дабы бессь трудомь веліківь государствомь тѣмь воѕьобладаль. Мы же ѕѣло югрѣшілі, аще того раді побѣділі Дарія, да бы его рабу царство отдаті, который послѣднее ѕлодѣяніе дерѕнуль сотворіті. царя і владыку своего общія помощі требующаго. [воістінну емуже бы побѣдітелі простілі:] акі плѣнніка нѣкоего во оковахь імѣль, на конець да бы онь оть нась вь цѣлості сохранень не быль, смерті предаде. Того лі вы царствоваті терпіте; его же аѕь на шібеліцѣ вскорѣ відѣті желаю, да царемь і народамь всѣмь, вѣрності насілныя воѕдасть мѕду. Аще вскорѣ вѣсть пріідеть, яко грады греческія, іли Гелеспонть раѕоряеть, каковую болѣѕнь будете імѣті, відяще яко бессь, корысті і дары вашея побѣды похіщаеть; тогда лі ко отнятію імѣніі своіхь поспѣшаті будете; вь тоі лі чась ѕа оружіе ухватітеся; о коль лучше есть, донелѣже врагь страха ісполнень, і едва во умѣ своемь, побѣдіті: Кь нему же намь четверодневный путь предлежіть, которые тако много снѣга прітоптали, тако много рѣкь перешлі, тако много горь превысокіхь: уже не море раѕліваюшееся намь будеть препінаті на путі, ніже Кілікіііскія тѣсноты ѕадержать

держатъ насъ, поля превелікая і пространная імѣемъ. На самомъ брезѣ побѣды стоімъ, Не многі токмо бѣглецы і убіицы государя своего еще обрѣтаются. Преславное тое ваше дѣло будетъ, свідѣтель мі богъ, і между первыми славы вашея почтется въ послѣдняя времена: егда о васъ глаголаті будутъ: яко Дарія супостата жестокія смерті, гнѣвъ премѣнівше, надъ убіицамі отмстісте: ніже едінъ безчінніkъ отъ рукъ вашіхъ спасеся. Сіе егда сотворіте: і самі персяне подъ вѣрнѣішее подданство ваше покорятся, егда уразумѣютъ, яко благочінную воіну творіте, не царству іхъ, но злодѣянію бессову супостаты есте.

4. Сіе зѣло воінству благодарно явіся, что веліимъ гласомъ засвідѣтелствовалі, да ведетъ іхъ аможе токмо хощетъ. Тѣмже Александръ немедленно горящая іхъ сердца употребілъ, въ третіі день чрезъ Парѳіенъ ідыі, на предѣлахъ Гірканіі сталъ. Оставілъ въ Парѳіенѣ Кратера съ воіскімъ, которое было прі немъ, прідаде ему 600 конніцы ізъ полковъ Амінтовыхъ, толікожде і саідачніковъ, да бы отъ нашествія супостатъ сохранялі Парѳіену, Ерігію съ обозомъ, і со немногімі воі, полемъ іттi велѣлъ. Самъ съ пехотою і конніцею, 150 верстъ прешедъ въ долінѣ, чрезъ которую во Гірканію ѣздятъ, обозъ поставілъ, і укрѣпілъ. Естъ тамо лѣсъ высокъ і густъ, і тоя раді густіны теменъ, земля въ долінѣ тучная, которую воды

їзЪ каменныхЪ горЪ текущыя напояютЪ, їзЪ самаго весма брега горы рѣка їменемЪ Sїоберъ течетЪ, которая чрезЪ трї версты текущая о каменЪ ударяется, ї оттуду на двѣ частї разделяется, ї sѣло скоро по каменю течетЪ, ї подЪ землю уходїтЪ. ПодЪ землею чрезЪ трїста верстЪ течетЪ, по томЪ пакї акї їзЪ устїя їсходїтЪ, ї новымЪ путемЪ далече болшїмЪ нежелї прежнїмЪ течетЪ. Sане шїрїна на трїнадесятЪ верстЪ, но потомЪ узше брегї своя їмѣетЪ, устїемЪ же вЪ другую рѣку їменемЪ РыдагЪ впадаетЪ. Тако о тоï рѣкѣ жїтелї тамошнїї повѣствуютЪ, яко аще кто чтолїбо ввергнетЪ во устїе тое, которое блїзЪ їсточнїка, пакї, їдѣже другое устїе рѣкї является, обрящетЪ. Сего радї АлександрЪ двоїхЪ быковЪ повелѣ тамо вринутї, ї послалЪ, гдѣ вода їзЪ подЪ землї їсходїтЪ, да увїдятЪ аще їзнесетЪ їхЪ, якоже ї стася. На томЪ мѣстѣ АлександрЪ, уже четыре днї сЪ воїскїмЪ отдыхалЪ, егда ему грамоты отЪ Набарзана, [которыї сЪ БессомЪ Дарїа похїтїлї] прїнеслї тако напїсаныя: АзЪ Дарїю нїкогда былЪ супостатЪ, наїпаче же елїко вїдѣлЪ полезно, о томЪ совѣтовалЪ, ї зане вѣрныї совѣтЪ азЪ ему подавалЪ, едва мя самЪ не убїлЪ. ПомышлялЪ дарїї стражу здравїя своего, паче закона ї достоїнства їноплеменному воїнству вручїтї, унїчїжївЪ вѣрностЪ крове своея, которую онї чрезЪ двѣстї трїдесятЪ лѣтЪ, царемЪ своїмЪ совершенну ї невредїму всегда воздавалї.

АзЪ

Азъ же отвсюду окруженъ бѣдствомъ, совѣтъ отъ настоящія нужды пріялъ. І самъ Даріі, егда багоа убілъ, не іное оправданіе предъ всѣмі учінілъ, токмо рече, что багоі здравія царскаго гонітелъ былъ. Людемъ бѣдствующымъ нічто есть любезнѣе жізні, тоя любовію ко краінему намѣренію я прінудіся, однакожъ отъ нужды сіе сотворіхъ, а не отъ добрыя волі і желанія. Во общеі бѣдѣ і печалі, всякъ свое імать счастіе. Ты же аще мнѣ повеліші, безъ всякаго опасенія прііду ні въ чемъ усумнѣваяся. Не опасаюся еже бы толъ велікіі царъ, слово свое імѣлъ премѣніті. І аще недостоіна мя ко пріятію осудіші, много отверстыхъ і свободныхъ мѣстъ есть хотящему убѣжаті, везде отчізна, гдѣ человѣкъ сілныі жіліще себѣ обрящетъ.

Не усумнѣлся въ томъ Александръ даті ему грамоту по обыкновенію перскому, яко аще пріідетъ, въ цѣлості пребудетъ. Обаче четвероуголнымъ строемъ шелъ Александръ, всегда предъ собою осмотрітелеі посылая. Которые всѣ мѣста осматрівалі, прежде же легкія ходілі полкі, а за німі пѣхота, по томъ обозъ. Царъ же съ храбрымъ воінствомъ, імѣлъ попеченіе о мѣстахъ самородныхъ ко проходу і пріступу неудобныхъ і трудныхъ. Зане доліна та даже до моря Каспііскаго пространно ідетъ. Страна оная на двѣ часті разделяется, которыя средіна відітся акі луна во время

ісхода, вЂ послѢднеі четверті пребывающая. На лѢвоі сторонѢ живутЂ Керкеты, Мошыніане і халібы, сЂ другія стороны Левкосыры і Амасонскія поля, оныя противо полунощі, сія же противу сапада лежатЂ. Море Каспіиское сладчае іныхЂ, вЂ немже сутЂ велікія смії. Рыбы такожде імѢетЂ оное море отЂ разныхЂ відовЂ. НаріцаютЂ ініі Каспіискімъ, прочіі же ГірканскімЂ моремЂ. НѢцыі сіце разумѢютЂ, что есеро Меотиіское, ілі мертвое море вЂ него впадаетЂ, і свідѢтелствуютЂ о семЂ что та вода сладчае нежелі вЂ прочіхЂ моряхЂ, которая сдѢ совокупівшися, Каспіискую премѢняетЂ. ОтЂ полунощі превелікія волны на брегЂ восліваетЂ, і далече іхЂ влечетЂ, а наіпаче егда велікая буря бываетЂ. Тоже море, егда інЂ вѢтрЂ востанетЂ, пріемлетЂ вЂ себя саліву, которая, каковою скоростію находітЂ, такЂ істекаетЂ, оставя сьмлю, какова была прежде. Іные же разумѢютЂ, что то не каспіиское море, но ісЂ Індіі во гірканію проходящее, которыі сатокЂ [якоже речеся] неразсдѢлною доліною ідетЂ между горамі. Оттуду АлександрЂ полтретья попріща прешедЂ стесею сѢло малою, лѢсЂ надЂ собою імущею, воды і рѢкі быстрыя препятіе ему на путі чінілі, обаче нікаковая ему отЂ непріятеля встрѢча не была, і тако до конца прешелЂ. КромѢ іныхЂ піщеі, которымі та страна ісобілна, яблокЂ сѢло много імѢетЂ, і інымі овощамі плодовіта.

густая

густая древа акі дубы растутъ: на которыхъ лістві-яхъ много меда прѣснаго. Но тоі медъ аще его прежде восхода солнечнаго не соберутъ, отъ жара засыхаетъ. Откуду едва прешелъ трідесятъ верстъ, встрѣтілъ его фратафернъ, себе і тѣхъ. [которые по смерті даріевоі убѣжалі:] въ подданство отдавая. Онъ же мілостівно пріявъ іхъ ко граду наріцаемому Арва прішелъ. Тамо къ нему Кратеръ і еріїгонъ пріішлі, і фрадата воеводу Тапурянъ отдалі ему. Мілость ему подобающую показалъ пріявъ его въ подданство:, что многіхъ прочіхъ къ тому возбуділо. Потомъ воеводство Менапію Гірканское вручілъ, которыі во время царствованія Охова ізъ персіды бывъ ізгнанъ, у філіппа отца его жілъ. Тѣмже і Тапурянъ фрадату отдаде.

5: Уже былъ Александръ въ послѣдніхъ предѣлахъ Гіркаліі, гдѣ Артабазъ вѣрнѣішіі царя Дарія [якоже прежде речеся] съ сроднікамі Даріевымі і съ сыны своімі, і со не многімі ратнымі греческімі прішелъ къ нему. Емуже пріходящу десную свою руку Александръ подаде. Понеже въ гостяхъ у Філіппа отца бывалъ, егда во время царствія Охова во ізгнаніі тамо жівяше, і вѣрность совершенна царю своему превозшла. Тѣмже мілостіво і дружеско пріялъ его Александръ: Онъ же рече, ты царю въ благополучіі процвѣтаі. Я о всемъ радуюся і веселюся, сіе токмо скорбь і печалъ мнѣ наводітъ, яко велікія раді старості моея, не могу твоімъ добродѣтелемъ заслужіті,

жіті, імѣлъ уже лѣтъ девятдесятъ і пятъ. девятъ сыновъ отъ едінныя матере сущіхъ прі немъ стоящіхъ. Тѣхъ Артабазъ къ десной рукѣ Александровоі прiведе, моля боговъ да толь многое время жівутъ, доколѣ угодны будутъ ко службѣ Александровоі. Царь часто хождаше пѣшъ, тогда і себѣ і ему повелѣ даті коня: да бы старікъ відя, не пѣша царя ідуща, не устыдіся ѣхаті. Потомъ егда сталъ обозъ, съ Артабазомъ ѣдущіхъ повелѣ прізваті грековъ. Оні же рекота, Царю, аще Лакедемоняномъ грамоты свободныя дасі, і мы что імѣемъ творіті, должні есмы совѣтоваті, отпусті насъ. Былі тамо Лакедемонстіі Послы, ко Дарію посланніі, которыі егда побѣжденъ былъ, прістали ко грекамъ, ізнаіма съ персяны воюющімі. Царь не давъ імъ свободы і вѣрності грамотъ, повелѣ імъ всеконечно предъ себе пріітi, яко счастіе і мілость таковую будутъ імѣті, каковую імѣлі. Много время удержаваліся імті, зане мнозі разно совѣтовалі, обаче пріііті обѣщалiся. Но Демокр[illegible] аѳінянінъ, которыі всегда зѣло протівенъ македоняномъ былъ, отчаявся мілості царскія, мечемъ себе прободе. Прочіі якоже обѣщалiся, на мілость цареву положіліся, бяше воіновъ 1500. кромѣ пословъ къ дарію посланыхъ, тѣхъ было 90. Тѣмже ратныхъ тѣхъ по полкамъ своімъ разделілъ помощі раді, а прочіхъ въ домы отпустілъ кромѣ Лакедемонянъ, которыхъ за карауломъ велѣлъ держаті.

былъ народъ іменемъ Мардяне сосѣді порубежніі Гірканамъ, житіемъ гнусны, на разбояхъ всегда пребывающе. Тоі едінъ народъ ні пословъ посылалъ къ нему, ні въ подданствѣ быті восхотѣлъ. Того раді разгнѣвался царь sѣло [рече: возможетъ лі едінъ народъ сіе сотворіті, да бы не побѣжденъ былъ] обозъ съ не многімі полкамі оставівъ, самъ съ воінствомъ ізбраннымъ і надежнымъ пошелъ. Нощію шелъ, наставшу же дню, супостату предсталъ; смятеніе паче нежелі брань стася, ізгнаннымъ отъ горъ Мардяномъ бывшымъ, на ніхже стоялі, а пустая іхъ села ближняя взялі. Въ далное же іхъ государство съ велікімъ весма трудомъ едва возмогло воінство ітті, холмы горъ, высокія лѣса покрывалі: непроходімыя і стезь не імущія горы ограждалі: равніны же въ полѣ, новымъ промысломъ, насыпалі окопомъ Мардяне, растутъ тамо древеса густая везде, нарочно насажденая, которыхъ оні младое вѣтвіе наклоняютъ, і въ землю вкопываютъ. Отъ ніхже потомъ акі ізъ корене інаго шірокія пні ізрастаютъ, і не даютъ тѣмъ древесамъ распространятіся по существу. Понеже іхъ купно едіно сплетаютъ съ другімъ, которыя множествомъ вѣтвеі растущіхъ густо покрываютъ землю. Тѣмже таіное іхъ сплетеніе, акі сіла нѣкая стоящая, по подобію оплота заключіла, едінъ токмо былъ совѣтъ сѣкірамі

путь отворіті. Но і тое было ѕѣло веліко дѣло і трудно. Понеже густое сучье скоро показовало пні, і сплетеныя между собою вѣтві із древесъ акі нѣкая колесца наклонялися подъ сѣкіры, і стояли цѣлы. Мардяне же акі звѣрі по обычаю своему древнему укрывалися подъ німі, і македонянъ таіно убівалі. Александръ же акі звѣреі яковыхъ обрѣтая многіхъ прободалъ: на конецъ лѣсъ кругомъ обоіті воінству повелѣлъ, да обрѣтше путь находятъ на ніхъ, которые въ непроходныхъ мѣстахъ заблуділися і въ полонъ отъ ніхъ не мноѕі былі взяты. Съ німі же і букефалъ царевъ конь, егоже онъ паче іныхъ конеі любілъ. Понеже ні кому весма давался всѣсті, егда же царь хотяше всѣдаті, переднімі ногамі самъ наклонялся, о немже разумѣлі, яко знаетъ кого на себѣ понесетъ. Сего раді ѕѣло, паче подобающаго, гнѣва і болѣзні ісполненъ, повелѣ чрезъ толмача сказаті, яко повелю всѣхъ до послѣдняго смерті предаті, аще букефала не отдадутъ. Сего убоявшеся съ дарамі прочімі прівелі коня. Но Александръ і тѣмъ не укротімъ, лѣсъ рубіті, землю отъ горы браті, і тыя пні засыпаті повелѣ. Что Мардяне слышаще і акі гору насыпаную на пняхъ віляще, о владѣніі своего царства отчаявшеся, всі ему покорілися, царь же взявъ закладъ вѣрності міра, а іхъ фрадату вручілъ. Оттуду въ пятыі день возвратілся во обозъ свої, Артабазу потомъ

сугубую

сугубую ему честь, нежелі у дарія імѣлъ давъ, въ домъ отпустілъ. уже ко граду Гірканіі, гдѣ дворъ царя дарія былъ, пришелъ. Тамо Набарзанъ къ нему съ велікімі дарамі пришелъ надѣяся на его мілосердіе. Между тѣмі пріведе багоа скопца ізбранныя красоты, еще въ цвѣтущемъ юношескомъ возрастѣ, въ чемъ даріі обыкъ, въ томъ вскорѣ і Александръ прівыкъ. егоже наіпаче моленіемъ возбужденъ, простілъ Набарзану.

Былъ народъ Амазонскіі, якоже речеся, Гірніі порубеженъ, которыі кругомъ рѣкі Ѳермодоонта, въ поляхъ Ѳеміскірскіхъ обітаалъ. владѣла надъ німі царіца іменемъ Ѳалестра, і всѣмъ народомъ между Кавказомъ горою і фасісъ рѣкою жівущімъ. Та велікімъ вожделѣніемъ желающі відѣті Александра поіде ізъ предѣловъ своіхъ, і бліза сущі послала прежде себе съ вѣдомостію къ нему, яко ідетъ хотящі его посѣтіті, і познатіся съ німъ. внегда токмо повелѣ пріітi, воіско все оставівші, 300 съ собою взявші женскаго пола конніцы, поіде: пришедші же бліза царя, слѣзла съ коня, въ десноі рукѣ держащі два копья. Одежда на Амазонкахъ не все тѣло покрываетъ, зане лѣвая сторона даже до персеі нага, протчее закрываютъ. Обаче внізу одежды завязываютъ, да бы ніже колѣна не была. тітку едіну оставляютъ, раді воспітанія чадъ женска пола, правую же поджігаютъ, да бы удобнѣе лукъ натягаті,

ї оружїе употреблятї моглї. Дерзновенным ї неустрашенным лїцемъ Ѳалестра смотрїла на царя, нравъ его ї возрастъ неравныї славѣ, якоже о немъ возвѣщалї разсмотряющї. зане народъ тоі простыї ї грубыї, отъ велїчества тѣла много разсуждаетъ, разумѣя, возмогъ лї бы кто похвалы ї памятї что достоїное сотворїтї, емуже бы возраста прїрода не дала. Александръ вопрошалъ ону, не желаешї лї чесого отъ мене просїтї, она же немедленно отвѣщала. Я къ тебѣ прїшла, да бы съ тобою їмѣтї плодъ возмогла, зане того достоїна есмь да бы со мною твоему государству наслѣднїка оставїлъ, женскїї полъ себѣ оставлю, а мужескїї полъ тебѣ отцу отдамъ. Вопросїлъ оную Александръ, аще хощешї лї прї мнѣ на воїнѣ бытї; Отвѣщала, государство мое безъ управїтеля ї оберегателя оставїла, но молю тя, да мя тако не отпустїшї отъ себе, надежды моея лїшену. болшая была воїстїнну похотъ въ тоі Амазонкѣ, нежелї въ Александрѣ. Обаче прїнудїлъ къ тому, да пребудетъ нѣсколко днеї. По томъ между собою чрезъ 13 днеї желанїе їсполнїлї. Она въ свое государство. царъ же къ Парѳїену пошелъ.

6: Отнюду же Александръ явно началъ безчїнствовати. воздержанїе ї кротостъ въ болшемъ счастїї безчїсленнаго їмѣнїя, на гордостъ ї блудъ превратїлъ. Нравы отеческїя, ї наказанїе еже въ чїнѣ Македонскїхъ

царей

царей до того времене преславно цвѣтущее, паче же велічества своего, імѣлъ, ні во что вмѣнівъ, высокому мнѣнію, і велічеству царей персідскіхъ, бога безсмертнаго равному, послѣдовалъ. Уже предъ німъ на землю пріпадающе тако ему честь воздавалі, по томъ пожелалъ пріклоніті къ послушанію рабскому, толь многіхъ народовъ побѣдітелей Македонянъ, і всеконечно съ плѣннікамі сравніті іхъ. Тѣмже багряніцу і вѣнецъ царскій, бѣлымъ переплетенную, какову Дарій носілъ, на главу свою возложілъ, і во одежду персідскую облекся: Онъ воістінну самъ глаголалъ, что здобычею персідскою покрывается, но купно съ нею і нравы воспріімаетъ. гордості же его всякое безчініе послѣдовало. Грамоты которыя во Европу посылалъ домашнею царства своего печатію запечатывалъ, а которыя во Асію пісалъ, печатъ Даріеву прілагалъ, являя тѣмъ, что едінаго разумъ не можетъ вмѣстіті счастія многіхъ. Наіпаче же того, друговъ, і конніцу. і полководцевъ въ персідскія одежды облекъ, Тѣмже Македоняне гнушаліся, но протівітіся ему не дерзнулі. блудніцъ такожде 300 прі себѣ імѣлъ, якоже і у дарія палаты полны былі, а прі ніхъ скопцы тому же дѣлу послѣдователі. Таковымъ безчініемъ і іноземческімі нравамі повреждені старіі філіпповы воіні, іже пріроды

простыя, явно гнушаліся раскошамі. во всемъ воіскѣ равное было мнѣніе і слово, яко болше погубілі побѣдою, нежелі что воіною обрѣлі. Нынѣ насъ самыхъ побѣждаютъ, ко нравамъ чуждымъ прінуждающе: таковую лі. многовременнаго sдѣ житія, імѣемъ мsду, да возвратімся въ домы во одеждахъ плѣннічіхъ. Должно імѣті і самому царю стыдъ, відя себя подобна неволнікамъ, нежелі побѣдітелемъ, македонскіі царъ нынѣ воевода даріевъ стался. Александръ же ізвѣстівся, яко о томъ первѣішіі его друзі, і воінство оскорбіліся sѣло, сего раді дарамі і благодѣяніемъ покушашеся утоліті іхъ. Но яко же чаю свободному воіску плѣнніческія денгі неблагопріятны сутъ, Тѣмже да бы не учінілося возмущеніе, нужда была онную праздность укротіті воіною, которая въ то время предъуспѣвала, Понеже бессъ царскую одежду на ся воспріялъ, повелѣ уже наріцаті себе Артаксерксомъ. Татаръ же і прочія народы надъ дономъ рѣкою жівущіхъ собралъ. О томъ сатібарзанъ возвѣстілъ, сего въ подданство взявъ, старѣішіну надъ тѣмже государствомъ поставілъ, которое прежде обдержалъ. егда же воіско безчініемъ і корыстію отягощеное, едва возмогло двігнутіся. Александръ своя корысті, і всего воіска, кромѣ sѣло нужныхъ, повелѣ снесті во едіно мѣсто на средіну, была же равніна на которої телѣгі съ імѣніемъ стоялі. Тамо ожідалі всі, что

что онъ впредь учініті восхощетъ, но онъ рече: да бы коні выпрягше далече отвелі, і прежде бы подъ его корысті такожде і подъ всѣхъ прочыя корысті огнь подложілі. Тѣмже горѣлі корысті, которыя ѕажігалі особные государевы, аще прежде і супостатскія грады горящыя гасілі, да бы іхъ отъ огня іѕбавіті, нынѣ ні едінъ крове своея о мѕдѣ плакаті дерѕнулъ, відяще яко і царскія тамо вещі погібалі. Краткая рѣчь къ німъ предреченая, болѣѕнь усміріла, усердніі къ трудамъ воінскімъ і готові на все, возрадоваліся, яко корысть, а не обыкновеніе воінское погубілі. Потомъ къ батріанскому царству пошлі. Но нікано ра сына парменіева въ то время смерть неначаянная постігла, і всѣхъ на конецъ опечаліла. Царь паче всѣхъ былъ печаленъ, і желалъ ожідаті погребенія: но оскудѣніе піщі прінуділо его далѣе іттї. Тѣмже філота оставілъ, а съ німъ 2600 человѣкъ, да погребетъ брата своего, самже протіво бесса пошелъ, тамо на путі вручілі ему отъ порубежныхъ воеводъ грамоты, въ ніхже возвѣщавалі, яко бессъ съ воінствомъ ідетъ протіво его, Сатібарзанъ же, егоже воеводу аріііска поставілъ, отступілъ отъ него. Того раді аще і протіву бесса пошелъ, обаче разсуділъ себѣ, прежде сатібарзана укротіті: взялъ съ собою влегцѣ вооруженныхъ, і всю нощь съ німі шелъ, нечаянно на супостата нашелъ. Узрѣвъ то Сатібарзанъ, въ двухъ тысящахъ конніцы,

[понеже

[понеже болше вскорѣ нечаянно собраті не возмогъ] до бактръ побѣжалъ, потомъ побѣжало і воіско на горы блїскія. была тамо гора каменная раздвоеная отъ запада къ востоку не зѣло высока, но многімі древамі наполнена, къ сему же ключевыя воды ізобіліе імѣла. была кругомъ на 32 версты, на самомъ же верху равніна травою заросла, тамо супостаты людеі ко брані не обыкшіхъ оставілі, самі же на томъ мѣстѣ, гдѣ разсѣліна была колодамі і каменіемъ завалілі себе. воіска было 13000. Тѣхъ кратеру велѣлъ осадіті, самъ вослѣдъ Сатібарзана пошелъ, о немъ же услышавъ яко далече побѣжалъ, возвратілся ратныхъ тѣхъ получіті, которые на горы убѣжалі. Прежде велѣлъ очістіті путъ, како бы моглі взыті на гору, хотя і відѣлъ, потомъ трудъ во тще сущіі отъ препятія самородныя крѣпості мѣста того, былі бо разсѣліны каменістыя і кремністыя въ горѣ. Обаче разумъ его всегда въ трудностяхъ протівенъ былъ, відя яко і напередъ іттi неудобно, і возвратітіся страшно, разныя мыслі предлагалъ себѣ, і тако что умъ не возможе, счастіе преодолѣ, совѣтъ добрыі даде. Веліі насталъ вѣтръ отъ запада наріцаемыі фавоніі, воіні же древъ насѣкше премного по горѣ разлагалі, да бы сіце по ніхъ взлѣстi возмоглі, которыя въ жаркія дні засохлі. Тѣмже Александръ болше повелѣ древъ полагаті, того раді вскорѣ съ самымъ горы верхомъ сровнялі, і огнъ

везде

веsдѣ подлагалі. Тако отъ всѣхъ странъ окружілъ гору, вѣтръ же ударялъ пламенемъ въ ліце непріятелю, а дымъ превелікіі акі облака небо покрылъ. Трещалі лѣса отъ огня, древеса такожде отъ Македонянъ ісѣченая і не sажженая, отъ огня бліsъ горящаго самі sагоралісн, протівніі же, гдѣ преставающъ огнъ відѣлі, туда і бѣжалі. но прі тѣхъ мѣстахъ македоняне стоялі. Того радї раsно погібалі, ібо ово во огнъ метаїся, а иніі съ горъ опровергаліся, прочіі же предаваліся, не многі побраны, опалены едва не до смерті.

Александръ же оттуду пошелъ къ полководцу Кратеру, градъ Артакакну облежащему, которыі уже все уготовалъ къ полученію града, но царя ожідалъ, уступая его славѣ, пріпісуемоі ему отъ вsятія градскаго. Александръ скоро повелѣваетъ пріставляті башні: персяне же токмо sрѣніемъ устрашені, со стѣнъ градскіхъ рукі къ нему простірають і молятъ, да гнѣвъ свої на сатібарsана бунту началніка обратітъ. Александръ же віну отпустілъ імъ, понеже і предаются, і мілосердія просятъ. І не токмо віну отдалъ імъ но і вся іхъ імѣнія въ цѣлості сохранілъ. Отъ того града егда пошелъ, новое воінство къ нему пріішло. Sоілъ іменемъ 50 конныхъ. іsъ Іллиріка 3000 Антіпатръ пріслалъ. Өессаліискія конніцы съ філіппомъ было 130 человѣкъ. Іsъ лідіі 2600 іноsемческаго воінства пріішло. Тако пріполня воіско до Дрангіанъ военнаго народа прішелъ.

воевода тамо быль базаенть іменемь, во убіїствѣ государя своего бессу сопрічастень. Тоі по заслугѣ своеі, убоявся мученія во Індію побѣжаль.

7. Девять днеі уже тамо Александрь стояль гдѣ не токмо оть протівныхь безь страха, но і непреодолѣнь быль, тогда о бунтѣ і ізмѣнѣ надь собою, между своімі ізвѣстілся. быль убо нѣкоторыі слуга Александровь, іменемь дімнь, но не вь велікоі у него мілості і честі, іже Нікомаха зѣло любіль тѣлеснаго раді злодѣянія. Сеі дімнь, [котораго відя всякь бы могь его сь ліца познаті, яко подобень ума іступівшему быль,] обезумяся сь юношею Нікомахомь вь капіще пошедь, тамо ему рече: хощу я тебѣ открыті велікую таіну, но молю тя кленіся мнѣ, еже бы тебѣ умолчаті вь сѣмь, еже тебѣ хощу возвѣстіті. Нікомахь же размышляя о дімнѣ что таково хощеть сказаті, чего бы раді клятвопреступленіе імѣло быті, богамі капіща того клялся. Тогда дімнь возвѣщаеть: яко вь третіі день царь Александрь оть ізмѣны умышленыя на него погібнеть, і азь [рече] того совѣта благороднымь і сілнымь мужемь сопрічастнікь. Услышавь о томь нікомахь, рече постояннымь сердцемь, азь тебѣ на толь злокозненную продерзость не клялся, ні совѣсть можеть мя вь томь удержаті, да бы азь не обьявіль сего царю александру. Тогда дімнь любовію і страхомь обезумлень, руку юноші обымая, плакался, і моліль,

і моліль, да бы і тоі Нікомахъ сему дѣлу быль сопрічастнікъ. Аще же сего сотворіті не похощетъ, поне да не оклеветаетъ его. котораго, кромѣ іныхъ прічінъ, і тое імѣль противо себе свідѣтелство любве, въ мѣсто заклада, і здравія своего не пожалѣль, въ вѣрності его бывъ еще ненадеженъ. На послѣдокъ, егда его къ тому пріклоніті не возможе, смертію ему претяше глаголя, яко тако ізрядную услугу бунту отъ твоея главы начнутъ. По томъ наріцаль того Нікомаха бабікомъ, і пужлівымъ, по томъ ізмѣннікомъ рачітеля своего, і пакі веліка̂я ему обѣщаваль, овогда і царство нѣкое, разнымъ способомъ къ едіномыслію своему пріклоняя его сердце, чуждо сущее толь злохітрыя ізмѣны. На конецъ уже ізвлекъ мечь, овогда къ нему, овогда же ко своеі главѣ прілагая, і тако прівлекъ моленіемъ і прещеніемъ, яко Нікомахъ не токмо молчаті, но і во всемъ помощнікъ быті обѣщался. Обаче імѣя постоянство въ себѣ веліе, первыя відѣлся воли дімновы ні въ чемъ премѣняті; но акі бы прелщенъ дімновою любовію і ласканіемъ въ таковомъ совѣтѣ ні въ чемъ не отріцатіся прітворілся. По томъ началъ вопрошаті о товарыщехъ, съ которымі дімнъ того дѣла совѣтъ началъ. Много (рече) і о томъ надлежітъ знаті, какія люді рукі своя къ таковому дѣлу памяті достоіному хотятъ пріложіті. Дімнъ же любовію і паденіемъ похотнымъ уловленъ, началъ его благодарствоваті. радоватіся і прівѣтствоваті, что дороднымъ

молотцамъ не усумнѣлся помогаті въ сообщеніі, а імянно Дімітрію оберегателю здравія царскаго, Певколаю, Ніконору, Афебету, Локеу, Діоксену, Археполу, і Амінтѣ. Нікомахъ же по окончаніі тоя рѣчі отшедъ скоро, брату своему іменемъ Кебалліну вся слышаная возвѣстілъ. Кебаллінъ же оставя въ своемъ шатрѣ Нікомаха, да бы не вшелъ неіскусно въ шатеръ царскіі, [ідѣже нікогда случіся ему бывати:] і какова лібо прізнака бунтовщікамъ не учінілъ, что о ніхъ пріідe къ царю ізъявляті. Самъ Кебаллінъ поіде, і въ предъдверіі шатра сталъ, (ібо въ нутрь ітті ему непопущено было), ожідая кого із первыхъ і началнѣішіхъ друговъ царскіхъ, да бы его предъ царемъ поставілъ. Случіся же по отшествіі прочііхъ токмо Філотѣ сыну Парменіонову остатіся въ полатѣ царскоі, неізвѣстно коея раді віны, ему же ішедшу Каваллінъ ліцемъ і устнама ужасъ веліі показуя, вся отъ брата слышаная сказалъ, і просілъ его да бы царю о семъ возвѣстілъ. Похвалілъ его въ томъ Філотъ, і скоро къ царю вшедъ, много время о іныхъ дѣлѣхъ предлагалъ. а о томъ, что ему Кебаллінъ возвѣстілъ, умолчалъ. Въ вечеру же із палаты Філоту ісходящаго вопросілъ Кебаллінъ, Аще царю о томъ донесъ, что ему повѣдалъ, отвѣща Філотъ, нынѣ съ царемъ о семъ не было слово. понеже не время мнѣ было, і тако отъіде. На утріе же Кебаллінъ пакі прежнее дѣло воспомянулъ Філотѣ, онъ такожде обѣщалъ, імѣті въ памяті о доношеніі, обаче нічто о томъ

цареві

царевї глаголалъ. Того радї Кебаллінъ начатъ на него. поречение імѣтї, і тако не хотя болѣе продолжітї, нѣкоему юношѣ іменемъ Мітрену, надъ всею Артілеріею началніку бывшу, вся порядку ізъявілъ. Онъ же во Артілеріі оставя его, самъ скоро ко царю побѣжалъ, і въ то время въ мылнѣ его получілъ, і вся слышанная повѣдалъ. Царъ же немедленно послалъ по блїжніхъ, да бы Дімна поімавъ прівелї. А самъ во Артілерію поїде: Тамо Кебаллінъ увідѣвъ его, радості ісполніся, рекъ. Імѣю тя жіва отъ рукъ нечестівыхъ ізъята. По томъ Александръ вопросілъ его о чемъ надлежало вѣдатї, і о всемъ порядкѣ отъ него ізвѣстілся. Пакі еще вопросілъ, которыї денъ, егда тебѣ Нікомахъ сказалъ: отвѣща третиї денъ уже нынѣ. Тѣмже Александръ помышляя. что не істінну царю въ томъ учінілъ, повелѣ его взятї. Онъ же начатъ вопітї, яко въ тоі же мінутѣ і въ тоже время, въ которомъ ізвѣстілся о томъ, къ філотѣ прібѣжалъ, і аще не тако естъ, вопросі его. Царъ пакі вопросілъ его: былъ лї ты у філоты, і велѣлъ лї ему прілѣжно о всемъ донестї, Кебаллінъ рече, всеконечно повторялъ, рукі на небо вознося, і со ізлїяніемъ слезъ о семъ доношеніі: акі бы отъ друга зѣло любімаго мілостї просілъ. Сему тако бывшу, Дімнъ уразумѣвъ добрѣ, чего радї царъ понего послалъ, мечемъ, егоже імѣлъ прї себѣ, прободеся зѣло тяжко, но отъ стражеї вскорѣ прібѣжавшіхъ

 удержанъ.

удержанъ, взявъ убо его прівелі въ шатеръ царскії: На негоже возрѣвъ царъ, рече: кое азъ зло помышляхъ тебѣ Дімне; яко паче мене самаго показался тебѣ достоінѣе быті царству македонскому філотъ; Но уже Дімнъ не могъ глаголаті; токмо воздохнувъ ліце отъ царя отвратілъ, і падъ умре.

Таже послалъ по філоту Александръ, і рече къ нему: достоінъ былъ бы смерті Кебаллінъ, аще бы ізмѣну на мя уготованную чрезъ два дні утаілъ, сію віну на тя возлагаетъ, оправданіе пріноси, что въ то время немедленно возвѣстілъ тебѣ. Еліко я велікімъ внутреннімъ дружествомъ моімъ къ тебѣ пріблііженъ болше толіко твое ко мнѣ ліцемѣрное злодѣіство. Еже паче Кебалліну неже лі тебѣ прілічно, якоже азъ мню. Імѣеші помогающаго судію аще что возвѣстіті не подобаетъ, можеші отріцатіся того. На сіе філотъ не убоявся. [аще бы кто отъ ліца смѣлостъ его могъ разсудіті] рече: тако естъ, яко Кебаллінъ мнѣ, отъ блудніка ізвѣстіе взявъ, предложілъ. Но азъ сіце безчінному доносітелю ні вчемъ не яхъ вѣры, опасаяся, да бы прочімъ смѣха не учінілъ. распрю между двома блуднікамі тебѣ донося. Царъ же рече; понеже Дімнъ смерті себе предаде, каковъ лібо ізвѣтъ былъ бы, не подобало его умолчаті, Объятъ его філотъ, і начатъ моліті, да бы паче на прешедшую его вѣрностъ, а не на вінностъ, отъ умолчанія, а не отъ дѣла проісходящую, смотрілъ. Не могу о семъ свідѣтелствоваті, аще ему

царъ

царь ять вѣры, ілі гнѣвъ въ себѣ до времене утаілъ, обаче даде ему десную руку на ѕнакъ мілості прежнія, і рече, яко паче презрѣно сіе доношеніе філотъ себѣ імѣлъ, нежелі утаілъ.

8. Обаче созва друговъ на совѣтъ безъ него, і Нікомаху пріітї повелѣ, нікомахъ же все то умышленіе злое і предъ самімъ царемъ повѣда. Былъ же Кратеръ нѣкто, Александру ѕѣло любезенъ, і паче многіхъ мілості імѣлъ у него, тѣмже завістію къ філоту непріятенъ, ізвѣстенъ былъ о томъ, яко Александру філотъ, о себѣ самомъ і о своемъ мужествѣ, такожде і о службѣ съ похвалою веліею возвѣщалъ даже до оскорбленія, того раді не закакову ізмѣну, но за гордость опороченъ стался. Тѣмже не чая нікогда лучшаго случая къ погубленію непріятеля своего, пріkрывъ завість благочініемъ, тако совѣтуя о всемъ томъ дѣлѣ, рече: О да бы далъ богъ то, что бы ты съ намі о томъ случае вскорѣ съ начала посовѣтовалъ. Склонілі бы мы тебя къ тому, аще бы ты восхотѣлъ ему віну отпустіті, да бы паче не далъ ему знаті, колъ много тебѣ долженъ, нежелі егда нынѣ конецъ житію его пріспѣлъ, прінуждаті его, да бы лучше на смерть свою смотрілъ, нежелі твоі добродѣтелі разсуждалъ. Онъ бо всегда возможетъ сѣті тебѣ ставіті, ты же філоту не всегда можеші віну отпущаті. Гдѣ не віжу віны, коея раді імѣлъ бы ты разумѣті, да бы которыі толъ веліkое

дѣло дерѕнулъ, по отпущеніі твоя віны, своіхъ безчінныхъ нравовъ отступілъ. Добрѣ онъ то ѕнаетъ, что которые мілосердіе поглотілі, ні о чемъ болше надѣятіся не могутъ. Тѣмже і азъ ізвѣстенъ, яко аще і філотъ, ілі покаяніемъ, ілі твоею добродѣтеліію преодолѣнный, восхотѣлъ бы престаті отъ того: парменіонъ отецъ его полководецъ таковаго велікаго воінства, і іздревле у твоего воінства въ преславной честі, по тебѣ маломъ меншіі, вѣмъ, яко не праведнымъ сердцемъ ѕдравіе сына своего тебѣ предастъ. Сутъ добродѣтелі, іхже ненавідімъ. Достоіному по дѣломъ смерті, істінну ізъявіті срамно естъ. Тѣмже лучше хощетъ сіцевое у человѣкъ імѣтіся мнѣніе, яко ему обіду сотворілі, нежелі жівотъ даровалі. Оттуду вѣмъ царю, яко подобаетъ тебѣ, о ѕдравіі твоемъ вражду съ німі імѣті. еще імѣемъ доволно непріятелей протіво которыхъ поідемъ, но отъ домашніхъ супостатъ оборoні себе. Тѣхъ аще іскореніші, чуждаго врага ні въ чемъ не боюся. Сіце совѣтовалъ Кратеръ. Но і прочіі ні мало усумнѣлісся въ томъ. что філотъ ізмѣну ізъявілъ Александру, бывъ сообщнікъ ея съ прочііми бунтовщікамі, понеже кто бы благосердый і совѣсті добрыя сый, нетокмо другъ, но ізъ послѣдняго чіна, прічіны толъ велікія услышавъ, къ царю съ німі вскорѣ не прібѣжалъ бы: аще бы сіцевымъ образомъ якоже і кебаллінъ сотворілъ, который отъ брата слышавъ, ізвѣстілъ парме-

ніонову

ніонову сыну, онъ же [полководецъ надъ конніцею, і таінъ царскіхъ ізвѣстнікъ] умысліль будто бы не імѣлъ времене царю донестi, аще бы Кебаллінъ інаго доносітеля не сыскалъ. Нікомахъ такожде аще і клятву предъ богомъ сотворілъ, однакожъ совѣстъ свою свободіті тщался. Філотъ же едва не весь день во упражненіі ігръ съ царемъ пребывъ, время несвободное і трудное імѣлъ, не много словесъ, [царскому здравію касающіхся,] въ толь многомъ і мало потребномъ глаголаніі, донесті. понеже аще не повѣрілъ предложенымъ отъ юноші. чего раді чрезъ два дні, акі бы повѣрілъ, продолжілъ; отказаті надлежало Кебалліну, егда его доношеніе укорялъ. Всякъ въ своеі бѣдѣ імѣетъ разумъ велікъ: Но гдѣ о здравіі царскомъ случается, тому вѣріті потреба, аще і недѣлная і непотребная словеса кто доносітъ, слушаті. Тѣмже всі осуділі всеконечно пытаті і разпрашіваті его, да бы сообщніковъ того бунта ізъявілъ. Царъ же пріказавъ въ молчаніі совѣтъ і предложеная словеса, імѣті, отпустілъ іхъ. Но да бы не мнілся быті іныі образецъ учіненъ новаго совѣта, наутріе походъ сказаті повелѣваетъ. Філоту же Александръ прізвавъ на последніі ему піръ, не токмо вечеряті, но і дружескі посовѣтоваті съ німъ, аще уже і осуділъ его, утерпѣлъ.

Въ полунощі же безъ огня собраліся съ малыми людмі въ полату царскую ко царю, Ефестіонъ, Кратеръ, Ценъ,

і Еригіи. Сіи были ближніи царю, ізъ полководцевъ же были Пердікка і Леонатъ, чрезъ тѣхъ повелѣніе было, стражі кругомъ полаты царевы вооружены стояли уже по всѣмъ путемъ, і конніца воінская чінно стояла, да бы кто Парменіону въ то время мідію управляющему, і воіско превелікое прі себѣ імѣющу, таіно вѣстъ не учінилъ. Аттаррасъ такожде прішелъ на дворъ царевъ съ тремя сты вооруженныхъ воіновъ, і десять Офіцеровъ ему послѣдовали, а за німі шло по десяті оружіеносцевъ. Тіи на разно посланы, разныхъ бунтовщіковъ іскаті. Аттаррасъ же съ тремя сты воіновъ своіхъ по філота пошелъ, но відя домъ заключенъ, двері вывівъ, пятдесятъ ізбранныхъ мужеі прі себѣ взялъ, прочімъ же велѣлъ весь домъ обступіті, да бы філотъ таінымъ путемъ не ушелъ. Крѣпко спалъ філотъ, іли ні чего не боялся, іли утруділся. Аттаррасъ же глубокімъ еще сномъ спяща его обрѣте. егда же добрѣ отъ сна пробуділся, оковы желѣзныя на него наложілі, тогда філотъ рече: о царю: горестъ непріятелеі моіхъ преодолѣла твою добродѣтель. І сія рекъ умолче. Воіні же главу ему покрывше, на дворъ царевъ повелі. На утріе же повелѣ царь вѣстъ даті, да все воінство соберется вооружено. Собрася же мало не шестъ тысящъ воінства, кромѣ того что поварамі і слугамі воінскімі наполненъ былъ дворъ царевъ. оруженосцы полкомъ своімъ окружілі філота, да общіи народъ прежде его не увідітъ, донелѣже

царь

царь не предложіть рѣчі къ воінству. По древнему обыкновенію і ѕакону македонскому, главныя і смертныя дѣла воіско суділо, во время мірное общії народъ. Царская же власть нічто могла творіті, донелѣже оні не осудять. Тѣмже прінеслі прежде тѣло дімново, о немже мноѕї не ѕналі, что учініль, ілі какою смертію умре.

9: Прочее царь раді предложенія рѣчі ізыде на среду, болѣзнь сердца своего показуя на ліцѣ. Такожде і друѕі печалное прімножалі ему ліцеявленіе. І тако Александръ многое время ліцемъ въ нізъ посупівся, стояль акі ізступленому подобенъ. По томъ въ себе пріщедъ, начать глаголаті: О воінство мое, не многіхъ людеі ѕлохітрыі умысль едва мя оть васъ не похітіль, провідѣніемъ же і мілосердіемъ боговъ, жівъ есмъ. Честі достоіное предстояніе ваше прінуділо мя, да бы горше на тѣхъ недоброхотныхъ убіїцъ азъ яростію распаліся. Ѕане едіно дыханіе, паче же едіна польза житія моего сіе мнѣ есть, еже бы толь многімъ храбрымъ воінамъ мнѣ ѕѣло добрѣ заслужівшімъ, возмощі еще благодѣяніемъ велікімъ воздаті. Тогда воздыханіе воінское не даде ему болѣе глаголаті, і начаша плакаті всі.

Пакі царь рече: колмі паче возбужду васъ, егда сіцеваго ѕлоумышленія бунтовщіковъ покажу вамъ, іхъ же еще боюся наіменоваті, і акі бы еще здравы быті моглі, іменъ іхъ не воспомінаю; Но потреба древнюю внутрен-

нюю мою мїлость ѕабытї, ї немїлостївыхъ человѣковъ мятежъ открытї. Како аѕъ воѕмогу, толь велїкое ѕлодѣїство умолчатї; Парменїонъ въ таковомъ своемъ вѣцѣ, толь многїмї моїмї, якоже ї отца моего добродѣянїї одаренныї, ї первѣїшыї їѕъ всѣхъ дому нашего другъ, къ тако беѕумному дѣлу бунтовщїкъ первыї ї началнїкъ бытї обѣщался. Слуга его фїлотъ, певколая, дїмїтрїя, ї сего дїмна (егоже тѣло предъ собою вїдїте,) ї прочїхъ таковаго беѕумїя способнїковъ на ѕдравїе мое прїгласїлъ. Тогда повсюду учїнїлося стенанїе ї смятенїе, каково обыче бытї между общїмъ народомъ, а наїпаче воїнствомъ, гдѣ їлї распря, їлї гнѣвъ, їлї брань бываетъ.

Потомъ предсталї по повелѣнїю, Нїкомахъ Метронъ, ї Кебаллїнъ, что которыї отъ нїхъ говорїлъ прежде, то ї повторялъ, однако же фїлота нїже едїнымъ словомъ опорочїлї. Сего радї такожде всї утолївше въ себѣ гнѣвъ ѕамолчалї по їѕреченїї словесъ їхъ. Царь же рече: какое было того намѣренїе, которыї їѕвѣстївся о їѕмѣнѣ, утаїлъ оную. а что та їѕмѣна по навѣту была, смерть дїмнова їѕъявляетъ. Воїстїнну, аще бы былъ неїѕвѣстенъ что сказалъ, мученїя не бы убоялся. Кебаллїнъ бо нї на малую мїнуту восхотѣлъ умедлїтї, совѣсть свою скоро очїщая, въ мылню прїбѣжалъ, егда аѕъ мылся. Фїлотъ же самъ нїчего не ужасеся, нїчему невѣрїлъ. О человѣкъ какова велїкаго сердца. слышавъ о погїбелї царя своего, лїца бы не їѕмѣнїлъ лї;

ї не

ї не слушаль лї бы сь прїлѣжанїемь тако велїкаго їзвѣта: Но то молчанїе его знало, что їмѣло чїнїтїся, ї завїстная надежда о царствѣ, упрямыї умысль кь послѣднему концу злодѣїства прїведе. Отець его Мїдїю управляеть, между многїмї полководцы моїмї оть мене взявь сїлу, болше надѣется, нежелї можеть. Та безчадность моя, что безгѣтень есмь, во унїчїженїї есть. Но лстїтся фїлоть, понеже вась, ї дѣтеї, ї отцевь, ї сроднїковь їмѣю, донелѣже вы здравствуете, азь сїрота не їмамь бытї. По томь грамотку парменїонову пїсаную кь сынамь, кь Нїканору, ї фїлоту, оному по случаю таїно врученую, всѣмь вь слухь начать прочїтатї, вь неїже нїчто было велїкаго навѣта. токмо вь себѣ заключало. Во первыхь о себѣ, по томь о своїхь попеченїе їмѣїте, зане еже опредѣлїлї мы совершїмь. Кь сему же еще царь рече: тако пїсана, которая, ежелї бы дѣтямь его вручена была, то онї моглї бы чрезь сїю разумѣтї о всемь прежде знающе; аще же ї переннята та грамотка, обаче їнь нїкто нї косго зла вь неї домыслїтїся не возмогь бы. Но Дїмнь егда прочїхь бунтовщїковь назначїль, хотя фїлота не прїпомянуль. та прїчїна не беззлобїе фїлотово, но сїлу его показуеть: что тако его боятся, которые могуть его выдатї, яко аще ї самї повїнятся, но его утаять. Но фїлоть жїтїе прешедшее вѣдаеть. Онь Амїнтѣ брату моему во первыхь, егда вь македонїї еще быль гонїтель здравїя

моего, помогалъ во всемъ. Онъ Аттталу, болше котораго я нікогда непріятеля себѣ не імѣлъ, сестру свою въ жену отдалъ. Онъ, егда азъ къ нему акі ко іскреннему другу пісалъ, кого мя быті богъ Аммонъ нарече, дерзнулъ тако отпісаті: Азъ тебѣ поздравляю, яко между богі ты почтенъ, і пріятно желаю імущіхъ быті подъ властію тебе, отъ человѣкъ рожденнаго. Сіі, воіні моі, уже многое время отъ мене отріновенннымъ сердцемъ сутъ: прізнакамі і свідѣтелствомъ завісті о славѣ моеі, іхже колико могъ, многое время въ сердцѣ моемъ скрывалъ. Понеже віделося мнѣ, акі бы частъ нѣкую внутренностеі моіхъ яісторгнулъ, аще бы на котораго ізъ сіхъ толъ веліе бѣдство нанесъ, і нівочто іхъ себѣ вмѣнілъ. Но уже не словесамі подобаетъ наказоваті, суровостъ языка въ мечі претворіся. Тыя; [аще мі вѣру емлете:] філотъ на мя ізострілъ, егоже аще свободно пущу, камо самъ обращуся, о воіні моі; ілі главу мою кому ввѣрю: Надъ конніцею воінскою, надъ лучшею частію воіска, надъ первымі благородныхъ юношъ, того едінаго началніка поставілъ, здравіе, надежду мою вѣрності его къ защіщенію вручілъ; Отца его къ тому достоінству, которое вы мнѣ далі, азъ вручілъ; Мідію паче всѣхъ государствъ богату, толъ много жітелеі домашніхъ, толъ много тысящеі споспѣшні-

ковъ

ковъ емуже вручілъ, откуду хотѣлъ помощі і заступленія, погібель мнѣ пріідe. О колъ благополученъ азъ былъ бы, еже лі бы на воінѣ былъ убітъ, паче дарію корысть, нежелі своему жертва; нынѣ ізбавілся отъ погібелі, еяже токмо ужасался, і на сіе прішелъ, чего нікогда не імѣлъ ужасатіся. Обыкосте многократно воіні моі молітi мя, да бы я здравіе мое хранілъ. Сіе мнѣ даті можете, о чемъ совѣтуете, да бы я творілъ. До ваших рукъ, до вашего оружія прітекаю, кромѣ волі вашея жіті не хощу, аще бы вы і восхотѣлі, не могу, еже лі не заступіте мя. По томъ філота: [рукі назадъ завязавше] въ ветхомъ одѣяніі, прівесті повелѣ. гдѣ всякъ отъ народа могъ відѣті его суща въ худомъ і убожескомъ одѣяніі, которыі мало прежде въ драгоцѣнная былъ одѣянъ, і всі ему завідѣлі. Вчерашняго бо дне, відѣлі его полководца надъ конныміі, і ізвѣстны былі что на піру былъ у царя, нынѣ же не токмо осужденнаго, но весма нечаянно і связана зрятъ. Воспоміналі себѣ Парменіона толь велікаго полководца, і толь честнаго і македонскаго господіна счастіе, которыі не давно двухъ сыновъ эктора і Ніканора лішівся, нынѣ съ третіімъ на несчастіе еще жівымъ въ отсутствіі сыі оправданіе віны предложілъ бы. Тогда амінта царевъ бліжныі совѣтнікъ, [відя яко воінство мілосердствоваше] новымъ гласомъ протіву філоты разъярілъ его глаголя: яко вы здѣ тѣмъ простымъ народомъ преданы будете; ні едінъ

отъ

отЪ васЪ кЪ женамЪ, ні во отечество, ні кЪ родітелемЪ возвратітся, но акі обсѢченыхЪ мертвецевЪ трупЪ, безЪ главы, безЪ душі, безЪ імене і славы вЪ чуждоі странѢ протівнымЪ на поруганіе во вѢкі останетеся. Непріятны явілися тѢ слова амінтовы Александру, ібо воспоміная імЪ жены і отечество, непрілѢжное вЪ предЪ тѢмЪ словомЪ послушаніе кЪ воінскому дѢлу вЪ Македонянахъ учінілЪ. Тогда іменемЪ КенЪ, аще і імѢлЪ себѢ жену, філотову сестру, обаче жесточае на него началЪ роптаті гласомЪ веліімЪ: наріцая его злодѢемЪ ко царю, отечеству, і всего воіска убіицу. каменЪ же предЪ німЪ на земле лежащЪ ухватілЪ, і верглЪ бы на него, якоже нѢцыі мнятЪ: хотящЪ сіце отЪ мученія болшаго скоро его свободіті, аще бы царЪ рукі его не удержалЪ, глаголя: потреба ему даті время ко ісправленію і отвѢту; не дамЪ азЪ рече інымЪ обыкновеніемЪ судіті. ВелѢлі ему пакі вторіцею отвѢщаті, но онЪ ілі совѢсті раді злоключімства, ілі самыя раді прічіны тако велікія акі ізумленЪ і вЪ забытіі бывЪ, ні очесЪ возвесті, ні воздохнуті дерзнулЪ. По томЪ начатЪ істочаті слезы, і обмерЪ, кЪ держащему его прікловілся, і егда слезы отерЪ, по малу начатЪ дыхаті, і гласЪ іспущаті, каковЪ могЪ імѢті, возмнѢлся всѢмЪ, что хощетЪ оправдатіся. Тогда царЪ зря на него рече: Македоняне хотятЪ тя судіті;

Вопрошаю, отеческімЪ языкомЪ будеші лі глаголаті; рече

рече: много і прочіхъ sдѣ есть кромѣ македонянъ, которые якоже мню, удобнѣе уразумѣютъ, егда тѣмже языкомъ буду глаголаті, егоже ты употребілъ, того раді да бы мнозі отъ ніхъ слова твоя уразумѣлі. Царъ же рече, відіте лі, како філотъ і языкъ свої ненавідітъ отеческії, самъ бо гнушается говоріті імъ. Но якоже хощетъ да глаголетъ: вы токмо въ памяті імѣіте, яко не токмо нравовъ нашіхъ, но і языкъ ненавідітъ, сіе рекъ отъіде.

10. Тѣмже філотъ началъ рѣчъ свою тако: Словеса невінному обрѣсті удобно есть: а бѣдному одержаті слово, тяжко есть. Того раді между доброю совѣстію, і худымъ счастіемъ я обрѣтшііся, не вѣмъ, како і уму моему, і времені сему злосчастному возмогу угодіті. Не віжду ізряднаго, вінѣ моеі, судіі [сірѣчь Александра], которыі, чего раді самъ мене слушаті не похотѣлъ; не знаю воістінну, ібо егда познаъ онъ сіе дѣло, тогда въ его было волі, ілі умертвіті мя, ілі свободіті, а донелѣже sдѣ не познана будетъ віна моя, свободенъ не могу быті *прібытія царева, іже отъ прісутствующаго уже осужденъ есмъ. І хотя отъ человѣка связанаго, і праведная рѣчь, не токмо неправедна, но і непріятна бываетъ, яко не показуетъ судеіскаго дѣла, но его облічаетъ, обаче каковымъ лібо буді образомъ, токмо надлежітъ мнѣ отвѣщаті; не оставлю себе, ні сотворю того, да бы мнѣлся я самъ отъ себе осужденъ быті. Я воістінну віны не знаю за что бы

*безъ

вінень быль. Кь бунтовщікамь ізмѣннікамь, ні кто мя не прілічіль. Нікомахь о мнѣ нічесоже рекь. Кебалінь что слышаль, болѣе знаті не возмогь. Но царь мнітъ мя быті за главу того бунта і ізмѣны, аще бы сіе было, умолчаль лі бы дімнь о мнѣ; Наіпаче егда вопрошалі его, хотя і неправедно однако могь бы мя прімомянуті. Зане открывь намѣреніе свое, потаіль лі бы імя мое, і умолчаль лі бы сообщніка своего; Нікомахь же которыі прочіхь ізмѣнніковь открыль, чего раді не прімомянуль імене моего; Молю вась друзі мої, аще бы Кебалінь ко мнѣ не пришель, то ніже мнѣ возвѣстіті о бунтовщікахь імѣль бы, і неісповѣдаль бы віны, аще бы ні кто не клеветаль на мя. Дімнь аще бы і жівь быль, не клеветаль бы на мя, прочії іже до нынѣ жівуть, віну на ся предложівше, утаілі лі бы мя; Лукавыі і вредоносныі человѣкь свое утоляющь злосчастіе, чуждымь утѣшаетъ себе. І тако много лі повінныхь на мученії, іже істінну таять; Но того, которыі імѣетъ умреті, ні кто не жалѣетъ, ні онь кого, якоже азь разумѣю. Но нынѣ обращуся кь самому дѣлу, [сіестъ прімомянуті злое намѣреніе.]

Чесо раді дѣло предложеное ты умолчаль: По что сіце дерзновенно і безрасcудно предложеная тебѣ ты слушаль, Каково лібо ні было дѣло сіе. Ты Александре гдѣ ні обрѣтаешіся однако отпустіль мою віну, егда істінну повѣдахь, десную руку твою во знаменіе прі-

мірения

міренія цѣловалъ я, по томъ на обѣдѣ у тебя былъ, ежелі ты повѣрілъ мнѣ, то свободенъ есмъ. а ежелі простілъ, то невіненъ есмъ : держіся суда твоего. Въ самую же последнюю нощь, егда отъ стола твоего отшелъ я, что сотворілъ; Какое новое дѣло мое, тебѣ предложеное, мыслъ твою превратіло, спалъ я нощію, егда, ніже помышляющаго о ѕлосчастіі моемъ, непріятелі вяжуще мя воѕбуділі; І како ѕлохітрыі убііца і іѕмѣннікъ, толъ крѣпко могъ бы спаті; Людї отчаянные отъ воѕмущенія совѣсті своеі спаті не могутъ, мятежі внутреннія не даютъ імъ покоя, не токмо по намѣренномъ, но і по учіненномъ ѕлодѣіствѣ. Мнѣ же перво неѕлобіе мое, по томъ твоя рука, весь страхъ отъ мене весма отгоніла, Ніже ужасахся, да бы, чуждее мучітелство паче, нежелі істінная мілостъ твоя, въ сердцы твоемъ воѕмогла что сотворіті. Но да не будетъ ті болѣѕненно, что повѣрілъ мнѣ, понеже юноша мнѣ воѕвѣстілъ, которыі ні свідѣтеля, ні споручніка словесъ своіхъ могъ мнѣ представітъ, которыі всѣхъ устрашілъ бы, ежелі бы того послушалі. Се аѕъ ѕлосчастныі, блудніка і ѕлодѣя послушавъ, а вѣрностъ его імѣлъ въ подмнѣніі, что не самъ, но чреѕъ брата своего мнѣ воѕвѣстілъ, убоялся, да бы не отрекся ввѣренаго слова кебаліну, і да бы не воѕмнѣлся я много друговъ царевыхъ въ бѣду пріводіті. тако нікого не погубілъ, но обрѣтохъ желающаго, паче мнѣ погібнуті, нежелі живу быті.

бытї. Ї что разумѣете, колїкїя бы я получїлъ себѣ ненавїстї, ежелї людеї неповїнныхъ во гнѣвъ прївелъ, Но дїмнъ смертї себе предаде; Моглъ лї бы я пророчествоватї, что сїце онъ їмѣлъ сотворїтї; нї мало. Такъ которымъ токмо знакомъ вѣрность свою показалъ кебалїнъ, тѣмъ меня возбудїтї не возмогъ. Воїстїнну ежелї бы я зналъ толїкое дїмново злодѣянїе, ї въ томъ самъ былъ, не ожїдалъ бы двухъ днеї, кебалїнъ вскорѣ могъ погїбнутї, ї по їзъявленної їзмѣнѣ, не вѣмъ, чего радї я їмѣлъ бы многое время ожїдатї, въ полату цареву я їмѣя мечъ прї себѣ, ходїлъ едїнъ. Чего бы радї намѣренїе мое отлагалъ: їлї не могъ дерзнутї безъ дїмна; убїїство учїнїтї. Тѣмже онъ былъ первоначалнїкъ бунту, ї подъ его заступленїемъ я былъ, царства македонскаго желая; кого я отъ васъ на убїїство то мздою наущалъ. У коего полководца їлї началнїка мїлостї паче їскалъ; Предлагаютъ мнѣ, что отеческїмъ языкомъ гнушаюся, будто нравовъ македонскїхъ ненавїжу ї ругаюся їмї, но сїе такова лї естъ правда, будто царства желаю, егоже весма ненавїжу. Уже їздревле языкъ нашъ домашныї всегдашняго радї сообщенїя съ разнымї народы, едва не погїбе: Такъ побѣдїтелемъ, якоже ї побѣжденнымъ надлежїтъ їному учїтїся языку. Воїстїнну не меншї сїя прїчїна вредїтъ меня, нежелї егда амїнтъ сынъ пердїкковъ хотѣлъ убїтї царя. Азъ же їмѣлъ съ нїмъ содружество, ї еще не укоряю

себе

себе вЪ томЪ. Не подобало лі намЪ брата царева любіті; Ѕане аще человѢка суща на сіцевомЪ степені должно было почітаті, аѕЪ яко неізвѢстенЪ вЪ томЪ былЪ, того лі раді есмЪ віновенЪ; Аще лі невінный, другЪ сый віннному, імѢетЪ лі такожде сЪ німЪ погібнуті; аще праведно сіе естЪ, почто толЪ многое время жіву; аще же неправедно, почто нынѢ смерті предаюся. Но вЪ грамотѢ ко царю пісахЪ, тѢхЪ жалѢя которые подЪ обладателствомЪ государя таковаго, который вѢруетЪ быті себе сына божія. Но ты вѢрностЪ і совершенная дружба, і ты істіннаго совѢта, погібелная волностЪ, вы меня прелстілі; вы кЪ сему меня пріклоніли, да бы что ѕналЪ я, не умолчалЪ. ВѢмЪ что то пісалЪ ко царю, а не о царѢ, ѕане не отЪ ѕавісті сіе совершілЪ, но боялся о немЪ. Мняшеся мнѢ достоінѢе быті АлександрЪ, еже лі бы вЪ таінѢ повѢдалЪ себе быті сына божія, а не похваляяся, самЪ себе проповѢдалЪ, но яко гласЪ божіі істіненЪ естЪ, да будетЪ свідѢтелЪ мой богЪ.

Вы пошліте кЪ аммону, і о таінѢ ѕлоумышленія моего вопросіте, а меня до того времене держіте вЪ темніцѢ, аѕЪ не сумнѢваюся вЪ томЪ, что который царя нашего пріналЪ вмѢсто сына, той ні едіному ізмѢннііку рода его дастЪ утаітіся. А ежелі паче ізвѢщенія і отвѢта аммонова надежнѢе муку быті разумѢете, іспытаіте правды, і того не отріцаюся. обыкоша

воістінну осужденії на смертЬ сЬ родітелямі вамЬ представлятіся. Но азЬ недавно двоіхЬ братовЬ лішіхся; родітеля ніже показаті. ніже о помощі просіті могу. зане і того бунтовщікомЬ учінілі, мало ему сіе злосчастіе, что недавно толікіхЬ сыновЬ отецЬ лішілся. но уже на едінаго токмо зря, і того хощетЬ лішенЬ быті, аще токмо самаго его еще не погребутЬ. Сіце возлюбленныі родітелю, і мене раді і со мною імаші умреті, АзЬ тебѢ здравіе отнімаю. азЬ старость твою погубляю: Чего убо раді злосчастнаго мя породілЬ, еда бозі не мілостіві, ілі того раді, да бы оную ползу отЬ мене воспріялЬ, которая тебе самаго ожідаетЬ.

Не вѢмЬ аще младостЬ моя, ілі старостЬ твоя злополучія горшая. АзЬ вЬ младомЬ вѢцѢ моемЬ погібаю, тебе спекулаторЬ замучітЬ, егоже смертЬ уже ожідаетЬ. Аще бы счастіе восхотѢло мало пождаті. УвѢщавало мя отца моего напомінаніе, какЬ я не безЬ страха і немедленно імѢлЬ предложіті, то еже мнѢ кебалінЬ возвѢстілЬ. зане парменіонЬ услышавЬ філіппа врача, уготовляюща отраву царю, скоро кЬ нему грамоту послалЬ, хотя его отЬ лекарства отвесті, которое врачЬ ему імѢлЬ даті, повѢрілі лі отцу моему; была лі вЬ каковоі честі грамота его; азЬ такожде. колЬ краты слышаныя прічіны таковыя предлагалЬ, всегда вЬ поруганіі бывалЬ, і невѢрілі мнѢ. Се, егда возвѢщаемЬ, во укорізнѢ есмы, аще же умолчімЬ, вЬ порокѢ пребываемЬ,

і что

і что імѣемъ болше творіті: Тогда едінъ отъ воіновъ, на него возопілъ: на благодѣтелеі бунта не чіні. Філотъ же рече: істінну глаголеші, кто бы ні былъ; Сего раді, еже лі повіненъ есмъ, прощенія не прошу, і конецъ рѣчі моеі творю, понеже последнія рѣчі тяжкі былі ушесамъ вашімъ, і тако отвелі его стражіе.

11: Между же полководцамі былъ нѣкіі іменемъ белонъ, въ совѣтѣ неіскусенъ, но въ воінскіхъ дѣлахъ sѣло старыі воінъ ізъ малаго чіна, къ тому чіну прішедыі. Тоі, егда прочіі молчалі, отъ безумія своего жестокъ, начатъ воспомінаті. како его ізъ квартеръ уже заняныхъ, ізгонялі многажды, да бы токмо вещі мѣлкія, ізъ горъ слугъ філотовыхъ внеслі въ ніхъ откуду і воіні ізгоняемы былі. Како філотовы телѣгі наполнены златомъ і сребромъ по всеі уліцѣ стоялі, і въ бліжніхъ домѣхъ прочіхъ, служілымъ стоятъ не далі, но чрезъ стражу ізъ далече указывалъ імъ домы, что бы между собою ропщуще, помѣшкі не чінілі покою его. Какъ ругаліся поселянамъ, наріцающе, ілі фрігамі, ілі пафлягонамі; Какъ въ македоніі родівся, своіхъ товарыщевъ і едіноплеменныхъ чрезъ толмачевъ дѣла слушалъ. Чего раді хощетъ, да бы совѣта просілі у бога аммона, понеже его сотворілъ лжіва, что Александра сыномъ своімъ быті повѣдалъ. Тако мнітміся что опасаяся. да бы ему сіе зaвісті каковы не прінесло, еже бозі обѣщалі. егда

согласіе

согласіе творілъ на царя своего і друга, не просілъ совѣта у бога, нынѣ повелѣваетъ послаті, да бы въ то время отецъ его услышалъ, і ѕлыхъ людеі къ себѣ прі. гласілъ, мідіею обладая, і сокровіща ѕа стражею врученная ему імѣя. Пошлемъ мы самі, не того раді, да бы его вопросілі о томъ, о чемъ отъ царя ізвѣстілıся, но да бы ему благодареніе сотворілі, і о ѕаступленії ѕдравія царскаго жертву прінеслі. Тогда всѣхъ сердца раѕъяріліся: оберегателі ѕдравія царскаго началі вопіті, раѕтерѕаемъ ізмѣнніка сего рукамі нашімі. Сіе філотъ съ горестію слышалъ, тяжкаго мученія ожідая.

По томъ воѕвратілся царъ къ собранному воінству, дѣло же сіе на ѕавтрешнії денъ отложілъ, ілі хотя філота въ темніцѣ мучіті, ілі лучше о всемъ ізвѣстітіся. І егда начатъ вечеряті, повелѣ другі соѕваті, тамо нѣцыі совѣтовалі, да бы по обычаю македонскому каменіемъ філотъ побіенъ былъ. Но ефестіонъ, Кратеръ і Кенъ совѣтъ учінілі, пытатъ его, да бы увѣдаті правду, всі купно согласіліся къ тому, хотя і інако прежде совѣтовалі. Тѣмже егда раѕыдошася всі съ совѣта, ефестіонъ. Кратеръ, і кенъ, началі поспѣшаті къ роѕыску філотову. Царъ же прізва къ себѣ перво Кратера, і съ німъ поговоря [невѣдомо о чемъ] въ далнія палаты пошелъ самъ токмо едінъ, і многое время въ нощі, конца тѣхъ роѕысковъ і вѣдомості ожідалъ, Уже былі спекуляторы

латоры предъ очесамі філотовымі вся орудія къ мученію потребная предложілі: но онъ самъ ізъ добрыя волі немедленно рече: почто мя непріятеля і убійцу царскаго, смерті не предаете, віну мою знающе; почто мукамі розысківатъ; мыслїхъ і хотѣхъ его убіті: Но кратеръ рече; надобно сіе, еже нынѣ глаголеші, въ розыску сказаті. І вземше, очі ему завязалі, одежду совлеклі. тогда [філотъ] законы всѣхъ народовъ воспомїная, боговъ отеческіхъ на помощъ прізываше, но глухі уші, не слышалі. По томъ безъ мілосердія акі осужденнаго, супостаты за царя начаша терзаті. перво, овогда огненное паленіе, овогда біческаніе страдаше, уже не отъ іспытанія істіны: но наіпаче отъ мукъ не токмо гласъ, но уже і дыханіе імѣлъ во ізнеможеніі. Но егда отъ язвъ уже тѣло надымашеся, і голыхъ костеі біенія не могъ претерпѣті, обѣщалъ повѣдаті, что оні хотятъ, токмо бы мучіті престалі. Кляліся ему Александровымъ здравіемъ, что престанутъ мучіті, да бы спекулаторы отдохнулі. Філотъ же просілъ кратера рекъ къ нему: Скажі что хощеші отъ мене слышаті; Но кратеръ разъярівся акі бы ему ругаяся раздражаетъ філотъ, Пакі повелѣ спекулаторамъ мучіті его: онъ же начатъ времені просіті, дондеже пріідетъ въ себе, хотяі повѣдаті вся еліка вѣстъ. Въ то время конные воіні болшаго рода, наіпаче сроднікі его бліжніе услышавше, яко філота мучатъ, убоявшеся уложенія македонскаго [которыі

повелѣваетъ царевыхъ бунтовщіковъ, і сроднікі іхъ купно съ німі смерті предаваті] іные самі смерті предалися, протчіе же въ горы і въ пустыні далныя побѣжалі, страхъ велікъ учінился во всемъ обозѣ. Егда же царъ о томъ ізвѣстіся, повелѣ сказаті, что сроднікамъ філотовымъ всѣмъ віну отпущаетъ. Філотъ же ілі істінно, ілі ложно, умысліль рѣчь, хотя отъ мукъ свободітіся: нічто естъ ізвѣстно, понеже таковый, аще і правду сказалъ бы, ілі ложъ, обаче долженъ бѣ погібнуті, і сіце рече.

Знаете что отецъ мой съ Егілохомъ дружно жілъ, съ тѣмъ (рече) Егілохомъ, который на войнѣ убітъ, мой намъ прічіна всего зла стался, понеже егда токмо царъ Александръ сыномъ іовішевымъ себе наріцаті повелѣ, тогда неблагодарно егілохъ сіе понесъ, рече: Того лі царя за бога будемъ знаті, который філіпомъ отцемъ своімъ гнушается, послѣ насъ, аще терпѣті можемъ, не токмо человѣковъ, но і боговъ презірати будетъ, который повелѣваетъ себе наріцаті богомъ, і будто онъ богъ естъ, вѣріті прінуждаетъ. потерялі мы царя, потерялі Александра, взялі на себе гордостъ, ні богамъ, імже равна себе творітъ, ні людемъ іхже отріцается, удобосносенъ естъ. На сіе лі мы ранамі і кровію нашею, бога его нареклі, да гнушается намі, і да бы на совѣтѣ съ людмі не сідѣлъ; Вѣру іміте мнѣ, яко і насъ бозі, [аще мужественно о себѣ будемъ протівостояті,] вмѣсто сыновъ почтутъ. Кто праотцу его, Александру, кто по томъ архелаю, кто пердіккѣ

о убіен-

о убїенныхъ отмщенїе сотворілъ; Тоі убїіцамъ отца своего отпустілъ; Сїце глагола Егілохъ во время вечері: на утрїе же воѕсїявшу солнцу, скоро отецъ прїѕвалъ мя: былъ печаленъ, і на мя такожде печалнаго смотрілъ, ѕане слышахомъ о учінївшеїся печалї. Тѣмже помышляюще о немъ, яко шуменъ отъ віна проїѕносілъ сїе, ілї прежде умыслілъ, велѣлї его прїѕватї, онъ же вторїцею тоже сказалъ, ілї і їѕлїшше: аѕъ аще первїї воѕхощете бытї, вторыї буду, аще же сердца не їмате молчанїемъ ѕапечатаю уста. Но парменїю еще не время воѕмнѣлося бытї, донелѣже Дарїї жівъ былъ. ѕане не себѣ, но супостату Александра убілъ бы. По смертї же дарїевоі даръ убїеннаго царя мучітелї получілї бы Асїю і весь востокъ, яко совѣту утвержде͏ну бывшу, клятву между собою учінілї. О дімнѣ же не вѣмъ, і сїе что повѣдалъ, ні въ чемъ естъ прілїченъ і невіновенъ. Онї же пакї устремілїся на мученїе, наїпаче самї его во очеса і лїце копїямї кололї, да їѕъявітъ умышленое, егда же восхотѣлї да бы порядкомъ какъ было їѕъявілъ, рече:

Відя аѕъ яко царь хотѣлъ многое время въ бактрїї пребытї, і блюдыїся, да бы отецъ моі толїкаго воїска полководецъ, уже въ семдесятъ лѣтъ сыі не умеръ, тѣмже толїкїя сілы лїшівся, не імѣлъ быхъ прічїны како убітї царя. Того радї тщахся о томъ намѣренїї, донелѣже въ рукахъ все было. Воспомінахъ древнїї

совѢтъ, сгоже отецъ мої предложілъ, аще не вѢріте, готовъ есмъ пакі на мученіе, аще і не могу понестi. Оні же відяще яко все чего требовалі получілі, возвратілiся ко царю. Онъ же наутріе въ чемъ повінілся філотъ, воінству повѢда, і самого прінестi повелѢ, зане уже самъ не могъ ходітi. Егда же во всемъ повінілся, дімітріи того бунта прічастнікъ же пріведены говорілъ постоянствомъ велікімъ і совѢстію і ліцемъ отріцался всего, яко азъ протіву царю владыцѢ моему нічего не умышлялъ, о семъ готовъ есмъ на мученіе. Егда же філотъ на всѢхъ зря, увідѢлъ нѢкоего іменемъ Калiша не далече стояща, начатъ его къ себѢ прізывати, рече пакі къ нему філотъ: дасі лі ты дімітрію ложъ творітi, мене же пакі на мукі взятi, калішъ поблѢднѢлъ і оцепенѢлъ. Македоняне же чаялі яко філотъ неповінная хощетъ оклеветатi, зане ніже нікомахъ, ніже філотъ на мученіі прiпомянулъ его: но калішъ відя яко его окружілі рече: дімітріи і азъ, хотѢлі дѢло тое совершітi. ТѢмже всѢхъ отъ нікомаха наймованыхъ каменіемъ побілі, знакъ давше по закону отцевъ своіхъ.

Александръ ізбавілся, не токмо отъ погібелі здравія, но і житія: зане парменіи онъ і філотъ началнѢйшіе друзі, безъ суда всего воінства не моглі быти казнімы. І тако сыскано было дѢло сіе чрезъ іспытаніе, філотъ донелѢже не повінілся, всі чаялі безвінно мучіма быти: егда же сказалъ віну свою, і друзі его не пожалѢлі:

КВІНТА

КВІНТА КУРЦІА

КНІГА СЕДМАЯ.

СОБРАНІЕ ВЕЩЕЙ КРАТКОЕ.

1. Царь Александръ тщітся смертї предатї лїнкеста царственныхъ радї дѣлъ: потомъ їстязуетъ амїнта ї сїмма друѕей фїлотовыхъ оправданїе прїносящїхъ.

2. Амїнту ї братїямъ его мїлость являетъ Александръ а палїдама посылаетъ въ царство мїдское, да предастъ смертї парменїа, отъ него же проїѕыде бунтъ.

3. Многїя народы покорїлъ Александръ, ї кавкаѕы въ седмьдесятъ дней перешелъ.

4. бессъ о воїнѣ на Александра совѣтуетъ во время вечерї. по совѣту же нѣкоего премудраго кобара їменемъ, на бранъ не їдетъ: въ то время Александръ въ батрїанскую страну пошелъ, тамо гдѣ прїїде къ нему вѣстнїкъ возвѣщая о бунтахъ греческїхъ, ї о сатїбарсанѣ, яко убїтъ на едїнѣ бїющься.

5. Воїско Александрово не їмѣя чїмъ пїтатїся, преходїтъ чреѕъ рѣку оксъ хїтростїю воїнскою. бесса чреѕъ їзмѣну плѣненаго ко Александру прївелї. Александръ же предаетъ Оксїтру брату дарїеву, да предастъ его смертї.

6. Александръ многїя грады раѕоряетъ, по проїзволенїю супостатъ ї македонянъ, градъ Александрїю надъ дономъ рѣкою соѕїдаемъ.

7. О воїнѣ съ татарамї, Александръ немощствуя отъ яѕвы совѣтуетъ съ своїмї боярыї. Арїстандеръ волхвъ по їзволенїю Александрову, пакї пророчествуетъ. Менедїмъ съ двѣма тысящамї пѣхоты, ї съ тремя сты коннїцы отъ спїтамїнъ ї даховъ хїтростнымъ утаенїемъ побѣждается, Александръ сїе съ велїкїмъ тщанїемъ, отъ прочїхъ таїлъ.

8. Егда воїнство уготовлялося на бранъ, татарскїя послы прїшлї къ нему, мїра просяще.

9. Александръ отпустівъ пословъ, чрезъ рѣку переправляется донъ. бранъ съ татарамі творітъ, і побѣдівъ, являетъ імъ мілость.
10. Сігдіановъ благородныхъ сердце непреодолѣнное, бессъ казнъ пріемлетъ. новымі ратнымі умножается воіско Александрово.
11. Градъ на горѣ каменный наріцаемый петра пространный і крѣпкії зѣло, Александръ прінуділъ предатіся.

Якоже на ізмѣну філотову взіраюсщо воінство Александрово, достоіно казніма быті его разумѣлі. Тако потомъ, егда его не стало, егоже не навідѣлі, ненавістъ въ мілосердіе премѣнілі. Наіпаче подвізала іхъ честностъ юноші, старостъ отца его і сіротство. Первый царю во асію путъ показалъ, всѣхъ его бѣдствъ прічастнікъ, всегда во брані другое крыло управлялъ, філіппу паче всѣхъ другъ, і самому Александру тако вѣренъ, яко не інаго себѣ слугу ізбралъ, еже убіті аттала, тое все воспомінаше себѣ воінство. Тѣмже Александръ слыша бунтъ, ні мало оскорбілся, но акі благоразумный печалъ сію празденъ сыі упражненіемъ лѣчілъ, повелѣ, да бы всі предъ шатеръ его собралися. І відя сошедшіхся рѣчъ предлагалъ імъ. ні въ чемъ не усумнѣваяся глагола къ німъ: желая, да Лінкеста Александра представятъ, которыі давно, еще прежде філота хотѣлъ его убіті. Два о немъ возвѣстілі [якоже прежде речеся] і третіе лѣто уже было въ темніцѣ ему сѣдящу. Тоі съ павсаніемъ согласілся філіппа убіті, о томъ істінное ізвѣстіе было; Но яко первый царя Александра прівѣтствовалъ, того раді

паче

паче казні, нежелі віны свободілся. Такожде царь моленіемь антіпатра дяді его, гнѣвь свої укротіль. Но память прежняго бѣдства, нынѣшняя печаль возновіла. Тѣмже прівелі Александра лінкеста ізь темніцы, которыї хотя і трі лѣта размышляль, како бы оправдатіся, однакожь оть боязні і страха мало нѣчто предложіль во оправданіе. На послѣдокь же вь ужась пріішель і оцепенѣль. Тогда всі познали, что страхь тоі совершенныї знакь быль злыя его совѣсті а не ізступленія. Сего раді бліз его стоящії вь беспамятствѣ сущаго, копіямі закололи, егоже тѣло царь ізнесті повелѣ, а на его мѣсто прівесті амінту і сіммія: понеже полемонь меншії брать услышавь істязуема філота і мучіма, убѣжаль.

Сії былі паче всѣхь друговь філоту вѣрні, і вь велікія і честныя чіны, его заступленіемь пожалованы, памятоваль же велмі о томь царь Александрь, что оні премного союзны сь філотою былі. і не сумнѣвался о томь, что оні о умыслѣ его ізвѣстны былі. Тѣмже, хотя імѣль облічені на ніхь, по ізвѣту матере своея чрез грамоты, да оть ніхь здравіе свое храніть: обаче інако чаяль, тогда же явныя імѣя знакі, велѣль іхь связаті. зане ні кто не усумнѣвался о томь, что сь філотомь вь совѣтѣ таіномь былі, за день бо прежде обьявленія о бунтѣ брать убѣжавыї, (егда во істязаніі быль філоть), явленно сказаль, чего раді убѣжаль. Прежде бо мало чрез звычаіно, акі бы службу свою

ізьявляя.

ізЪявляя, егда прочіїі отЪ Александра стоялї далече, а оні бліже кЪ нему сталї. Удївляяся же АлександрЪ, что не во свое время і дневаніе, сіе послуженіе чінілї, суще трепетомЪ обдержімї, которымЪ і самЪ царЪ устрашївся, кЪ гвардїї блізЪ его стоящеі отшелЪ. А наіпаче егда днемЪ прежде обЪявленія о бунтѢ філотовѢ, антіфанЪ коннаго воіска пісарЪ говорілЪ амінтѢ, да бы по обычаю коні своя далЪ не імущымЪ: онЪ же гордостно отвѢщая ему, аще [рече] не престанеші, говорїті, скоро узнаешЪ, кто я. ТѢмже язЫкЪ і словеса, іміже облічалї его, нічто іно токмо злаго намѢренія прізнакЪ і свідѢтелство, еже аще істінна естЪ, то достоїні казні, якоже і філотЪ, аще же, ні, то да оправдятся. Представілї прежде антіфана, онЪ же сказалЪ, что конеї не далЪ, і гордостно хвалїлся. ПотомЪ амінтѢ велѢлї оправданіе пріносіті: которыі тако сказалЪ.

Аще не царственное какое дѢло, молю, да разрѢшатЪ мя отЪ узЪ, донелѢже говорітЪ буду, да буду свободенЪ. ОбоїхЪ царЪ велѢлЪ развязаті, попросівшу же оружїя воїнскаго амінтѢ копїе повелѢ даті, которое лѢвою рукою взявЪ, а сЪ мѢста, гдѢ лежало тѢло Александра лїнкеста, выступя, рече: Царю, каковое намѢреніе наше естЪ і было, обЪявімЪ аще счаслїво, должні тебѢ будемЪ, аще же злосчастно, не счастїю прїчтемЪ, насїлствїя не імѢемЪ во время оправданія, свободно тѢло і душу імѢемЪ, оружїе воїнское, якоже вслѢдЪ тебе обыклї

ходїті,

ходіті, къ намъ возвратілъ. віны боятіся не будемъ, счастію сіе пріпісуемъ. Молю тя: повелі о томъ прежде отвѣщаті, что ваше велічество предложілъ на послѣдї. Царю, нѣстъ нашеї таковыя віны, еже бы мы престолу твоему навѣтъ навѣтовалі. Я бы рекъ, [аще бы не было бѣдство] что ты ізревле побѣжденъ завістію, будто бы ласкателнымъ сладкорѣчіемъ іное дѣло [достоїное казні,] відїшіся утоляті. Но аще кого отъ воїновъ твоїхъ, ілі на путі утомленаго, ілі на бою бѣдствующаго, ілі въ шатрѣ немощствующаго, і явны лечащаго, каково бы слово жестоко пріялъ. Однако же за службу нашу воїнскую мы того не былі бы не достоїны еже бы на наше злосчастное время, а не на насъ самыхъ віну ты положілъ. Аще злополучіе наїде на насъ, всї віновны на тѣло свое, которое хотя намъ любезно, однако враждебныя подъїмемъ рукі. Аще і отцы чадамъ тогда предстанутъ, непріятны і ненавідімы будутъ. Такожде отъ протівнаго, егда насъ дарамі почітаютъ, егда мздою обременены возвращаемся: Кто нерадостенъ, і кто можетъ то веселіе удержаті; Людеї воїнскіхъ ні гнѣвъ ні веселіе постоянства не імѣетъ. Всякімъ случаямъ послѣдуемъ, хулімъ, і хвалімъ, мілосердствуемъ і гнѣваемся, якоже тогда сущее время позоветъ. овогда хощемъ до індії, і до моря океана, а овогда жены і чада на памятъ намъ пріходятъ, обаче оныя мыслі і сово-

купныя рѣчі окончаваются ѕнакомъ данымъ трубою, ібо во своя шеренгі всякъ тогда бѣжітъ, і каковъ въ шатрѣ ропотъ ізрастетъ, сіе все на главу непріятелскую ізлівается. О да бы філотъ едінъ токмо въ словахъ погрѣшілъ.

Но азъ возвращаюся къ тому, въ чемъ мы обвінены, въ томъ лі что дружбу імѣлі съ філотомъ, не отріцаюся того, но наіпаче ізъявляю, что іскалі мы въ немъ, і велікую полѕу отъ него пріялі. Ілі удівляешіся что парменіонова сына, егоже ты вторымъ по себѣ быті ізволілъ, едва не паче всѣхъ друѕеі тебѣ любезнѣіша мы почіталі; Ты воістінну самъ царю [аще істіны хощеші слушаті] того бѣдства віновенъ. ѕане, кто інъ то учінілъ, что мы къ філоту прібѣгалі, которые себѣ мілості твоея желалі того ходатаіствомъ до сего степене мілості твоея проішошлі. Тоі былъ у тебе, егоже мы мілості іскаті, а гнѣва боятіся должні былі. Не всі лі [егда самъ прежде реклъ есі, і мы по тебѣ] клялісь тебѣ, что хотя непріятелі, хотя друѕеі, тѣхъ імѣті будемъ, которыхъ і ты.

Тою клятвою твоею і нашею утвержденi, враѕі лі мы моглі быті тому, котораго ты самъ паче іныхъ предпочіталъ; аще сіе ізмѣна естъ, ты мало невінныхъ імѣеші, наіпаче же [свідѣтелъ мі богъ] нікого. Ібо всі мілості філотовы іскалі, і всі ему друѕі быті желалі, хотя і достіглі желанія своего. Тако аще съ бунтовщікамі купно і другі прічітаеші, а друѕеі

отъ

отъ бунтовщїковъ не отлучаешї, которые такожде о томъ тщалїся. Тѣмже кої прїзнакъ бунту на насъ їзъявляется; Я чаю что едїнымъ днемъ прежде того, любовно, ї на едїнѣ, купно между собою вы розговарївалї. Но я не могъ бы себѣ оправдїтї, хотя бы ї прежде едїнаго дне дружество съ нїмъ премѣнїлъ. Нынѣ же егда тако прїнемъ въ тоі денъ облїченїемъ наносящїї былъ, якоже ї всегда прежде обычаї оправданїе прїносїтї. А конеї Антїфану не далъ, что учїнїлося днемъ едїнымъ прежде объявленнаго фїлотова бунта. Но тоі хотя на насъ тѣмъ улїкї ї предлагаетъ, что въ тоі денъ конеї не далї, самъ не можетъ тѣмъ оправдїтїся, что їхъ просїлъ. Равная воїстїнну вїна между недающїмъ ї хотящїмъ взятї. развѣ легчае естъ вїна, своего недающему, нежелї просящему чуждаго. Царю, я їмѣлъ конеї десять, отъ которыхъ антїфанъ роздалъ осмъ не їмущїмъ своїхъ, а двоїхъ себѣ оставїлъ, которыхъ егда отъ мене хотѣлъ взятї. Сеї человѣкъ прегордъ воїстїнну, ї ѕѣло неправеденъ, не восхотѣлъ я ему отдатї, того радї, да бы самому мнѣ не пѣшему служїтъ. Не отрїцаюся ї того слова, что сказалъ, какъ свободныї дворянїнъ къ безделному, которыї воїнской своеї службѣ за велїкое дѣло вмѣнїлъ, еже бы свободно ему было между воїны, чуждыхъ конеї раздаватї. На сїе прїшелъ я злополучїе, что словамъ моїмъ во едїно время, предъ Александромъ ї антї-

фаномъ оправданіе чініті. А еже маті твоя олімпіада, о насъ якоже о навѣтнікахъ твоїхъ къ тебѣ пісала. О коль ѕѣло благоразумно учініла, і печаль імѣла о тебѣ сынѣ своемъ, і неправедно ізвѣстіемъ руку помощі ізъявіла, но чего раді не ізъявіла страха своего віны; і ні коего зла дѣла, что хотѣлі мы учініті, но насъ помянувші тако ужасныя грамоты къ тебѣ пісала; О коль ніщетное і худое житіе мое. ібо равно мі есть не молчащу въ страхѣ быті, якоже і нічто глаголющу. Но якоже есть, тако да будетъ, обаче я хощу оправданіе мое предложіті нежелі віну. Ты увѣсі что обьявлю: ѕѣло памятно тебѣ, егда ты въ македонію раді воіновъ посылалъ меня, какъ мнѣ сказалъ, что прі дворѣ матере твоея, естъ много отъ службы укрываются. Того раді імѣлі отъ тебе повелѣніе, да бы кромѣ тебе, ні которыі отъ іного мілості не смотрілъ, а которые не похотятъ служіті, тѣхъ бы прівестъ къ тебѣ; что воістінну я і сотворілъ. і свободнѣе, нежелі надлежало мнѣ, повелѣніе твое ісполнілъ. оттуду прівелъ съ собою къ тебѣ Горгію, Гекатеа, і Горгата, которые і до днесь вѣрно, тебѣ царю служатъ. Тѣмже что нынѣ, горше того, еда погібну неправедно что тебе послушахъ, достоіно погібль бы, аще бы повелѣнія твоего не сотворілъ, ні маті твоя коея віны порокъ імѣющі на насъ, показуетъ, что паче женскія мілості возлюбілі мы твою пользу. Шестъ тысящеі

македо-

македонянъ пѣхоты, і шесть сотъ конніцы пріведохъ: отъ ніхъ же болшая бы часть осталася дома. Аще бы азъ не хотящімъ імъ на бранъ ітті соізволілъ. Тѣмже яко она тоя раді віны оскорбілася на насъ, ты умолілъ ю, зане ты на гнѣвъ ея послалъ насъ.

2: Егда сіе Амінта говорілъ, прішлі тѣ, которые брата его полемона, [о немже прежде речеся.] убѣгающаго достіглі, связанна пріведі. едва умолілі воіновъ разъяренныхъ да бы по обычаю своему не побілі его каменіемъ. Но онъ ні мало устрашівся, рече: я не прошу о мнѣ, токмо что я убѣжалъ, да не будетъ то за повреждені́е невінности братіі моіхъ. Сімъ ежелі оправдітіся не могу, да будетъ віна моя на мнѣ. Іхже дѣло того раді лутшее есть что опорочілся я убѣжаніемъ. сія ему ізрекшу. всі тако соізволілі. По томъ начаша слезы отъ очесъ іспущаті, і тако вскорѣ гнѣвъ царевъ на мілосердіе премѣнілі, яко та самая прічіна ему дарова помощь, коея раді імѣлі погібнуті. Былъ сеі юноша, во первомъ возрастѣ вѣка своего, во время же розыска філотова, відя іныхъ ужасающіхся, самъ убѣжалъ. Егда же оставіша его со кверветы убѣгающаго, разсуждалъ себѣ, возвратітіся лі, ілі уходіті, тогда его поімавъ на судіще пріведі. Онъ же тогда начатъ плакаті горко, бія ліце свое, не о себѣ печаль імѣя, но яко братію свою въ бѣду пріведъ: возбуділъ уже къ мілосердію не токмо царя, но і воінство, но

едінъ отъ братії непреклоненъ былъ, которыї ѕря на него, немілостівно рече: беѕумне въ то время почто ты не плакалъ, егда убѣжалъ, ізмѣнніче братіямъ, і ізмѣннікамъ друже; Ѕлодѣю, куды, і отъ чего бѣжаніе твое было; Сіе ты сотворілъ, да бы смерті преданъ былъ, я на тя віну ізлагаю. Онъ же отвѣща, согрѣшілъ я, наіпаче противо васъ братія моя, нежелі противо себѣ. Тогда ні слеѕъ, ні рыданія утоліті моглі, мілосердія воплъ предлагаа, едінъ весма гласъ былъ всѣхъ: да неповіннымъ і храбрымъ людемъ сімъ прощеніе царъ даруетъ: Такожде і друѕі царскіе умілосердівся, скоро воставше плачущеся царя молілі. Тогда Александръ повелѣвъ всѣмъ молчаті, самъ же рече, повелѣніемъ моімъ амінту і братію его свободныхъ творю. Вы же тако о мнѣ раѕумѣіте, что хощу, да бы добродѣтелъ мою паче, нежелі бѣду сію въ памяті імѣлі. Сіцевою вѣрностію въ любовъ обходітеся со мною, какъ і я съ вамі обхожуся. Аще бы доносъ о васъ былъ мнѣ о томъ, что совѣтъ імѣлі съ прочімі бунтовщікамі, всегда бы аѕъ імѣлъ на васъ пореченіе. Но всегда оправдітіся лучше естъ, нежелі быті порочнымъ, вѣдаіте яко нікто можетъ быті свободенъ предъ судомъ, токмо кто оправдается.

Ты амінтъ брату твоему отпусті, буду же сіе імѣті вмѣсто ѕалога сердца твоего, что со мною

ты

тЬі прімірїлся. І тако воїнство отпустївЬ повелѢ прізватї кЬ себѢ Полїдаманта. любїлЬ бо его sѢло парменїонЬ ї всегда во время бранї прї немЬ бЬілЬ. ВЬ то время аще ї надеженЬ вЬ невїнностї своеї, вЬ палатЬі кЬ царю прїшелЬ. Обаче егда ему велѢлї братїю свою, еще юнЬіхЬ, ї царя не sнающїхЬ прївестї, оную свою недежду премѢнївЬ вЬ печалЬ, начатЬ ужасатїся паче размЬішляя, да бЬі сїе неповредїло ему, І уже бо воїнЬі по повелѢнїю, братїю его прївелї, тамо ему едва жїву отЬ ужаса стоящу. ЦарЬ ему блїже прїступїтї повелѢ, а прочїмЬ отступїтї, ї рече кЬ нему: їзмѢна парменїонова всѢхЬ насЬ кЬ печалї прївела, а наїпаче меня ї тебя, ї образомЬ дружества обманула насЬ, егоже казнїтї [вїждЬ како тебѢ вѢрю] чрезЬ тебе умЬіслїлЬ я. sакладЬ вѢрностї твоея, донелѢже сїе учїнїшЬ, братїя твоя у мене будутЬ, поїдї во страну мїдскую, ї кЬ воеводамЬ моїмЬ грамотЬі отЬ мене рукою моею напїсанЬія отвезї. вскорѢ надобно їсполнїтЬ, да бЬі упередїтЬ тебѢ вся sдѢшнїя вестї. Хощу да нощїю тамо станешї, на утрїе же напїсаная да їсполнїшї, отнесї такожде грамотЬі ї кЬ парменїону, едїну отЬ мене, а другую їменемЬ фїлотовЬімЬ пїсаную, а его печатЬ у меня. Тако егда отецЬ отЬ сЬіна пїсанїе ї тебе увїдїтЬ, нї вчемЬ будетЬ опасенЬ. Полїдамантъ же отЬ того страха свободенЬ бЬівЬ, сЬ болшїмЬ прїлѢжанїемЬ

лѣжаніемъ, нежелі надлежало обѣщался сотворіті. Тѣмже отъ царя похвалу пріявъ і дары, совлекъ одежду съ себе, облекся во аравітскую. двоіхъ аравлянъ далі ему въ товарыщы на путь, жены же іхъ і чада въ ѕалогъ лутшія вѣрності вѕяты къ царю, побѣжалі на верблюдахъ, чреѕъ степі мѣстамі сухімі і беѕводнымі, въ едінонадесятыі же день на мѣсто намѣренное прібѣжалі. Полідамантъ убо прежде вѣдомості пришествія своего пакі облекся во одежду македонскую, і пришелъ въ шатеръ до восхода солнечнаго къ клеандру, которыі тамо былъ воевода царевъ, і тамо отдавъ грамоты, совѣтовалъ, да бы скоро на восходѣ солнечномъ къ пармеіону ітті, ѕане і къ інымъ імѣлъ грамоты отъ царя. Приходящімъ уже собратіся къ парменіону по согласію Полідаманта, о его пріѣѕдѣ ему воѕвѣстілі, онъ же радуяся о пришествіі его, акі друга своего, желая іѕвѣстітіся что царь дѣлаетъ [ѕане многое время грамотъ отъ александра не імѣлъ] велѣлъ сыскаті полідаманта [Жіліща въ тоі странѣ імѣютъ кругомъ себе мѣста пространная, і ѕѣло веселая отъ дубравъ нарочно насажденныхъ, і въ томъ наіпаче царіе і бояре прохлажденіе свое імѣлі веліе.] Тамо въ то время парменіонъ прохлажался съ двѣмя полководцамі, імже царь чреѕъ грамоты повелѣлъ да убіютъ его. Время же дѣлу тому наѕначілі, егда парменіонъ грамоту вѕявъ отъ полідаманта начнетъ чітаті. Тѣмже полідамантъ

отъ

ізъ далече, егда его увідѣлъ парменіонъ, веселымъ ліцемъ ко объятію его скоро поспѣшалъ, прівѣтствованіе же себѣ совокупно сотворівъ, грамоту отъ царя вручілъ. Парменіонъ грамоту распечатавъ вопросілъ, что царъ управляетъ. Онъ же отвѣща, ізъ самыя грамоты увѣсі. Прочетъ же рече: Царъ уготовляется на арахазовъ, акі воінскіі человѣкъ, нікогда празденъ хощетъ быті, но уже время здравію опочіті, толь велікую славу обрѣтшему. Вторую же грамоту іменемъ філоты, [якоже съ ліца познавался,] весело чіталъ. Тогда клеандръ мечемъ прободе его въ бокъ, по томъ въ шею ударілъ: протчіі же по томъ аще і умерша уже кололі. гвардія же его ізвѣстівшіся о убіеніі, прічіны не слыша, въ обозъ прібѣжалі, гдѣ всѣхъ воіновъ печалною вѣстію возбуділі, і тако въ ту дубраву, гдѣ убіиство учінілося, вооруженны прішлі; і учалі крічаті, аще намъ полідаманта і прочіхъ убіицъ не отдадіте, стѣны, іміже сія дубрава обведена, до основанія разорімъ, і кровію злодѣiныхъ людеі, за душу полководца нашего, богамъ жертву прінесемъ. Клеандръ же началнѣішіхъ пустіті велѣлъ, по томъ грамоту отъ Александра пісанную къ воінству прочелъ, въ неіже Александръ всѣмъ ізвѣстно учінілъ о бунтѣ на здравіе свое, і молітъ да дадутъ ему руку помощі. Тѣмже познавше волю цареву, не токмо негодованіе, но і бунтъ укротілся. і не мнозі осталіся [едва бо не

всї разбѣглїся] которые молїлї, да бы токмо тѣло его погребстї велѣлї, многое время возбранялъ їмъ клеандръ, бояся да бы прогнѣвалъ царя. Но егда началї sѣло его молїтї, онъ опасаяся бѣдства. даде їмъ тѣло погребстї, главу же отсѣкъ, ко Александру послалъ.

Таковъ былъ конецъ парменїоновъ, въ дому во время мїра. ї на воїнѣ честна, ї славна мужа. много безъ царя, благополучно учїнївша. ї Царь безъ него нї какова дѣла не вершїлъ; благополучному царю, вся благая счастїя своего желающему, какъ надлежало семдесятъ лѣтъ їмѣя, їсполнялъ службу свою, которыї въ младомъ вѣцѣ своемъ ї полководецъ былъ, многажды же ї въ простыхъ салдатахъ служїлъ, въ совѣтѣ сенаторъ честныї, на воїнѣ воїнъ храбрыї, царю ї блїжнїмъ любезныї, простому же народу любезнѣїшїї, Їстїнное лї їмѣлъ желанїе владѣнїя, їлї токмо поречение было на него, всякъ о семъ въ недоумѣнїї. Sане фїлотъ країнїмї мукамї преодолѣнъ, їстїнну лї сказалъ, на нюже нїкакова свїдѣтелства не было, їлї конца мукамъ своїмъ желая, тако сказалъ, еще ї въ то время, егда їзвѣстнѣїшая прїчїна їмѣла бытї, сумнїтелно было.

Александръ же тѣхъ, которые гонїтелї былї на парменїона во едїну роту совокупїлъ, давъ їмъ полководца леонїда, ї тої нѣкогда былъ країнїї другъ парменїоновъ. Былї сїї ї самому царю ненавїдїмї. sане, егда въ нѣкое

вЬ нѢкое время хотѢлЬ воінства своего вѢрності і істінны іскусіті, велѢлЬ между всѢмі скаsаті тако, аще кто восхощетЬ послаті грамоты вЬ македонію кЬ своімЬ чреsЬ почту царскую sѢло вѢрную посылалЬ бы. Тамо всі по істіннѢ пісалі како кому подобало. былЬ інымЬ АлександрЬ жестокЬ, прочымЬ же непріятна служба была. онЬ же сіце благодарныхЬ і дружныхЬ якоже і протівныхЬ вsявЬ грамоты прочіталЬ, которые о отягченіі службы жалобу предлагалі. того раді укоряя іхЬ особно отЬ іныхЬ, велѢлЬ імЬ ітті, і во обоsѢ статі, хотя іхЬ на болшіі страхЬ і погібелЬ представіті, і яsыкЬ невоsдержныі укротіті, ушесамЬ скорыя вѢры не даваті. Мніттмі ся яко тоі совѢтЬ нераsсуденЬ, понеже тѢхЬ воіновЬ младыхЬ укорізна раsдражіла, счастіе токмо царево якоже і прочая сохраняло. Нікто іsЬ тѢхЬ ко бранѢ імѢлЬ охоту, мужество іхЬ і вожделѢніе і попраніе срамоты прінуждаше, і sане відѢлі вЬ малоі ротѢ воінскія дѢла і службы, ні коімЬ подобіемЬ утаены быті моглі.

3: То все АлександрЬ устроівЬ, і аріаномЬ воеводу давЬ, путЬ ко аріаспомЬ велѢлЬ скаsаті, іхже вЬ то время імя премѢнівЬ евергетамі нарекЬ. Sане нѢкогда Кіра царя воіско мраsомЬ і гладомЬ утомленое вЬ домы своя пріялі і препіталі. ВЬ пятыі денЬ по прішествіі своемЬ вЬ то государство получілЬ вѢстЬ, яко Саті барsанЬ, которыі кЬ бессу іsмѢннІку пакі прісталЬ,

вторіцею съ воіскімъ коннымъ прішелъ до Аріевъ. І тако послалъ прежде карана і ерігіа съ артабазомъ, їадроні комъ давъ імъ 6000 пѣхоты греческія, съ німі же было 600 конніцы. самъ въ шестьдесятъ днеі государство евергетское управілъ, многія імъ дары даде за учіненую добродѣтель кірову, і воеводу імъ аменіда [которыі у даріа былъ пісарь,] оставілъ, ко арахазамъ у понтііского моря жівущімъ пошедъ подъ свое обладателство покорілъ. Тамо же воіско подъ управленіемъ парменіевымъ бывшее взялъ, въ которомъ 6000 македонянъ было, 200 дворянъ, 5000 грековъ съ 200 конніцы, безъ всякаго усумнѣнія сіла вся сія і крѣпость Александрова. Давъ Арахамъ воеводу мемнона, іхъ раді защіщенія 4000 пѣхоты і 600 конніцы оставілъ, самъ Александръ вшелъ съ воіскімъ въ нѣкоторую страну ні окрестнымъ народамъ знаемую, зане жітелі тамошніі, ні дружбою какою, ні добронравіемъ съ німі зналіся. Тоі народъ паропамісады наріцается, народъ дікіі, і между тамошнімі народамі варварскімі, паче всѣхъ прочіхъ гнусныі, мѣста трудная і неудобоскazаемая, таковыя імъ такожде і нравы учінілі. А жітіе іхъ на болшоі часті полунощныя страны зѣло студеныя, предѣлы іхъ на западѣ съ бактріанамі порубежні; полуденная іхъ страна даже до моря індііскаго ідетъ. домы своя ізъ кірпіча созідаютъ. А яко земля неплодная, древъ едва что імѣютъ. того раді на голомъ верху горы полагаютъ

основаніе

основаніе, і даже до верха каменіемъ созідаютъ, съ нізу отъ основанія шіроко, къ верху же сколь выше столь уже, дондеже акі сводъ сводятъ мало не чрезъ весь, на последокъ подобіемъ дна лодіі, іли яковаго судна совершаютъ; Тамо окно оставівше, светъ сверху імеютъ. Летораслі і древа, которыхъ морозъ не повреділь, до половіны землею покрываютъ. Во время же зімы со всемъ і свершінамі покрываютъ. егда же снегъ стаетъ, вся древа открывше, на солнце показуютъ, бываетъ тамо глубокіі снегъ, і мразъ жестокіі, едва не безпрестанно, яко ні следъ птічеі, ні зверінныі відімъ есть, мракъ темныі, нощі паче подобенъ, нежелі светлості небесне; покрываетъ землю такъ зело мрачно, яко ізъ бліска едва что предстоімо узріші. Обаче воіско на тоі пустыне такъ зело скудноі въ потребахъ человеческіхъ, едва токмо возможе нужду понесті, претерпе неізобіліе, стужу, утомленіе і отчаяніе. Мнозі померлі отъ необыкновеннаго імъ, такъ веліваго і несноснаго мраза і снега, многімъ ногі отмерзлі, многімъ же очі повреділо, зане утомлені такъ на голомъ льду лежалі, не двіжущеся отъ мраза оцепенелі, которые потомъ ні востаті моглі, подъімалі іхъ товарыщі. Інаго же врачевства не было, токмо прінуждалі іхъ ходіті, тогда напоследокъ прінужденні ходіті, і тако естественно теплотою началі уды согреватіся: а которые моглі вніті въ домы

парапамісадовъ, вскорѣ отогрѣлися, но таковая темнота і сіце мрачно было небо, яко тѣхъ домовъ іхъ ні коімъ образомъ возможно было відѣті токмо дымъ. Тые парапомісады, нікогда прежде, нікого въ землі своеі чужда пріходяща відѣлі, Егда же не начаянно увідѣлі людеі вооруженныхъ, зѣло устрашілися, і что імѣлі у себе отдавалі, моляще да жівотъ імъ дарують. Царь везде пѣшъ ходілъ, нѣкіхъ лежащіхъ на земли поднімалъ, прочіхъ же едва ітті могущіхъ, самъ велъ. іногда къ первымъ знаменамъ, іногда въ средіну воіска, іногда въ последнія роты, трудовъ не жалѣя переходілъ. Обаче къ лучшему мѣсту прішлі, гдѣ всі ізобіліемъ плодовъ всякіхъ пітающеся укрѣпілися. Прочіі же которые не моглі поспѣшіті купно, не скоро вслѣдъ іхъ прішлі. оттуду воіско поіде до горы кавказа, которая неразделно лежащі разделяетъ асію, отъ едіныя стороны на море кілікіiское, отъ другія на каспіiское море но узко, на араксу рѣку, і на прочія степі татарскія простірается. Тавръ гора велічіною вторая соковупляется съ кавказомъ отъ каппадокіі начінаетъ свою высоту мімо кілікіі лежітъ, і съ горамі арменскімі соедіняется, і много горъ между собою, акі неразделно совокупленныхъ імѣютъ, і таковъ хребетъ, откуду едва не всі рѣкі асіiскія істекаютъ, іныя въ чермное море, прочія же во ірканское і понтіiское устіямі своімі впадаютъ. Воіско въ седмьнадесятъ

днеі

днеї перешло кавкаѕъ, імѣетъ та гора каменъ кругомъ шіріною въ десять попріщъ, вышіною же четыре. пішутъ древніе лѣтопісцы о проміѳее, что у того камня былъ пріковань. Іѕбралъ же Александръ мѣсто прі самоі тоі горѣ, раді соѕданія града, і седмь тысящъ македонянъ старыхъ воіновъ, (которыя уже служіті не моглі,) собравъ велѣлъ імъ во градѣ новосоѕданномъ пребываті, жітелі тамошніе нареклі тоі градъ Александрію.

4: Но бессъ Александровою скоростію устрашенъ, богамъ отеческімъ жертву прінесъ, по обыкновенію тамошнему, во время пірованія съ другі і полководцы о воінѣ начать совѣтоваті. Піяні тогда суще, сілу і крѣпость его выхвалялі всі, Александрову же упрямость і не мно̑голюдное воінство ні во что імѣлі. а наіпаче бессъ дерѕкорѣчівъ, ѕлодѣіствомъ. Государство взявъ, прегордыі, едва въ памяті своеі сыі, тако начать глаголаті: ѕа[illegible] согласіе даріево, Александръ прославілся, понеже встрѣтілъ Даріа въ кілікіiскіхъ тѣснотахъ, могъ бы даріі отводомъ поіті, і тако продерѕа[illegible] Александра, въ пустая мѣста і не проходная, ко многімъ рѣкамъ, і многімъ горамъ прівесті, гдѣ боі съ німъ давъ Александръ, ні уходіті, ні помощі себѣ учініті воѕмогъ бы. А я хощу въ согдіанскую страну іті, тамо на него вмѣсто ѕащіщенія мнѣ будетъ рѣка оксъ, донелѣже соберутся ко мнѣ болше на помощъ іѕъ

іныхъ

їныхъ предѣловъ. Тамо ко мнѣ прїдутъ хорасмы, дахї, сакї, їндїане, ї татары, ѕа рѣкою дономъ живущїе, отъ нїхже нѣстъ такъ малаго, который бы плечамї своїмї до верха главъ македонскїхъ не досталъ. Тогда ѕакрїчалї всї пїянїї, добръ ї ѕдравъ совѣтъ сей: бессъ же доволно вїна всѣмъ подносїтї велѣлъ, акї бы прї томъ банкетѣ Александра ї побѣдїлъ. былъ же прї тої бесѣдѣ едїнъ їменемъ Кобаръ, родомъ мїдянїнъ, волшебской наукѣ їскусенъ [аще въ то время каковая їная наука, якоже сїя была въ поношенїї ї въ поруганїї] обученїемъ же паче нежелї ученїемъ честенъ, кромѣ того, смїренъ ї добръ человѣкъ. Сей рѣчъ сїцеву предложїлъ; вѣмъ яко рабу ѕѣло полеѕно естъ повелѣнная творїтї, а не совѣтоватї. Понеже которые сїя творятъ, по томъ ѕа едїно съ прочїмї, когда сбудется, терпятъ: Совѣтующїї же, себѣ пагубу уготовляютъ. бессъ чашу, въ рукахъ держїмую, даде ему, онъ же прїявъ оную, пакї воѕвратїлся къ намѣренної рѣчї, ї рече: Сїце ї натура человѣческая можетъ неправою бытї нареченна, понеже всякъ въ дѣлѣ своемъ собственномъ не тако проѕорлївъ естъ, якоже въ чуждомъ. нечїсты тѣхъ совѣты, которые самї себѣ совѣтуютъ. Їнымъ бо бояѕнъ, а прочымъ желанїе, нѣкогда же вещей помышляемыхъ любовъ воѕбраняетъ. Въ тебѣ бо воїстїнну нѣстъ гордостї. Їскусенъ ты въ томъ, какъ кто самъ у себе что їѕобрящетъ, тої їмѣетъ въ мѣсто совѣта весма добраго,

Тяжкое

Тяжкое бремя носіші на главѢ твоеї, вѢнецъ царсскії, сего, ілї тебѢ подобаетъ смїренно носїтї, ілї (чего не желаю) наїдетъ на тя бѢдство. СовѢтомъ, а не скоростїю надлежїтъ дѢла совершатї. Рече о томъ тоїже кобаръ пословїцу бактрїанскую, которую всї употреблялї. болше песъ бояѕлївыї лаетъ, нежелї кусаетъ; ї рѢкї ѕѢло глубокїя, тїхо весма текутъ. (Азъ сїе все [глаголетъ курцїї] того радї напїсалъ, да бы не умолчатї кое остроумїе въ томъ простомъ народѢ могло обрѢтатїся.) Таковою рѢчїю кобаръ всѢхъ удержалъ, Потомъ совѢтъ бессу полеѕныї нежелї прїятныї начатъ предлагатї, ї рече: се уже въ предверїї палатъ твоїхъ царскїхъ, удївїтелно скорыї Александръ стоїтъ. Прежде онъ воїско своє подыметъ, нежелї ты сеї столъ. НынѢ къ дону радї ратныхъ пошлешъ, оружїе рѢкї предлагая, якї бы тѢмъ путемъ, їмже уходїтї будешї, Александръ гонїтї не могъ. Путъ обоїмъ общїї, а побѢдїтелю надежнѢе. Ї аще страхъ мнїшї бытї, акї охотнѢїшїї ї мужественнѢїшїї, но обаче скорѢїшая сего надежда. Чего радї отъ сїлнѢїшаго мїлостї не їщешї, ї не предаешїся ему; Какъ можешъ съ нїмъ смїрїся, лучшее бы ты счастїе їмѢлъ въ подданствѢ его будучї, нежелї непрїятелемъ. Чуждое держїшї царство, безъ котораго удобнѢе можешї жїтї. Мнїтмїся, яко їстїнныї въ то время будешї царъ, егда тя онъ возведетъ, которыї сїе ї датї ї взятї можетъ. Се їмашї їстїнныї совѢтъ, егоже болѢе предлагатї

ізлішнее дѣло есть. Ізбранныі конь, сѣнію отъ палицы управляется, лѣнівыі же ні отъ шпоровъ. Но бессъ і отъ пріроды і отъ піянства такъ на него разъярілся, что ежелі бы друзі не удержалі его, кобара убілъ бы, [ізвлекъ мечъ] ізыде ізъ бесѣды акі мало нѣчто разума імѣя, кобаръ такожде во время смятенія скрылся, і ко Александру убѣжалъ.

Осмь тысящь імѣлъ вооруженныхъ бактріанъ бессъ, которые донелѣже чаялі, что македоняне раді лучшаго воздуха, лучше въ індію поідутъ, былі бессу послушні, егда же услышалі что Александръ ідетъ къ німъ, всякъ въ домы своя, оставя бесса, убѣжалі. онъ же съ тѣмі которые ему былі вѣрнѣе чрезъ рѣку оксъ переплывъ, суды, на которыхъ переправлялíся, да бы Александръ не переплылъ імі, сжегъ: і новое воіско въ согдіанскоі странѣ собралъ. Александръ уже перешелъ кавказъ [якоже речеся.] Но такая скудость была хлѣба, что едва не гладъ былъ въ воіскѣ его. Прочее сокомъ ізъ древа сезамы выбітымъ, ілі ізгнетенымъ акі масломъ уды мазалі, но того соку ведро было по двѣсті по четыредесять ефімковъ, меду по трі ста по девятідесять ефімковъ, віна ведро по трі ста, а пшеніцы не обрѣталося, ілі мало что было. Тѣ варвары выкопалі въ земляхъ глубокія ямы, а называлі тѣ ямы сірамі, гдѣ хлѣбъ сохранялі, і тако таіно накрывше оставілі, да ні кто обрящетъ, кромѣ тѣхъ которые закопалі. Тѣмже во

оскудѣнії сіцевыя піщі, воіні рыбою і ѕеліемъ піталіся, егда же начатъ і тое оскудѣваті, повелѣніе імѣлі скотъ разныі біті на ніхже потребныя вещы на путі везлі, і тѣмъ пітаніемъ перешлі въ бактры.

Въ царствѣ бактріанскомъ ѕемля естъ разная, на нѣкіїхъ мѣстахъ імѣетъ древа і вінограда ѕѣло добраго ізобілно: тучная, істочнікі частыя напоеваютъ тую, гдѣ средняя тамо пшеніцу сѣютъ, послѣднюю на сѣнокосы оставляютъ. по нѣкімъ мѣстамъ болшую частъ того царства, пескі покрывалі, суша велія, гдѣ ні хлѣбъ родітся, ні человѣкъ отъ плодовъ какіхъ можетъ пітатіся. Егда же вѣтры отъ понтіїскаго моря востаютъ, і лежащії въ поляхъ песокъ возъемлютъ такъ, что ізвалече, акі нѣкія горы відятся насыпаны. того раді весъ путъ погібаетъ. А которые ідутъ по полямъ акі на морі нощію по ѕвѣздамъ зрятъ, і по іхъ бѣгу путешествуютъ, гдѣ едва не свѣтлѣішая нощъ, нежелі денъ. І тако днемъ нікто ѣхаті не можетъ, ѕане прізнака і дорогі нѣстъ. Денное же сіяніе, возмущеніе веліе на воздусѣ помрачаетъ, кто же въ тоі вѣтеръ отъ моря востающії въ полѣ обрящется, пескомъ его тѣмъ засыпаетъ, і тако погібнетъ. По інымъ странамъ, гдѣ воздухъ лучшії, многое множество человѣкъ і конеі ізъобілно родятся. Тѣмже было конніцы воіска бактріанскаго 30000. Самая століца бактріанская стоітъ подъ горою Паропамезомъ, рѣка же бактръ отъ нея же градъ

і царство нареченное, течетъ подъ стѣнамі; тамо царю съ обозомъ стоящу, прішла вѣдомостъ ізъ грецыі, яко пелопонісяне, і лаконяне отложіліся. еще бо не былі побѣжденні, вълто время, егда тіі шлі съ вѣдомостію.

Пакі второе смятеніе і страхъ учінілся, прішлі вѣстніцы іные, возвѣщающе яко татары жівущіі за дономъ рѣкою ідутъ на помощъ бессу. Въ то же время вѣдомостъ также прішла что учінілі катанъ і ерігіі у народа іменемъ аріі, бѣглецъ сатібарзанъ былъ у нихъ полководецъ: которыі відя что полезная была бранъ, і отъ обоіхъ сторонъ равная, къ первымъ шеренгамъ прішелъ снявъ съ себе шлемъ удержалъ копеіщіковъ прізывая на поедінокъ, кто бы хотѣлъ съ німъ бої на едінѣ даті, глаголя: яко безъ шлема хощетъ біттіся. Тамо полководецъ воіска александрова ерігіі не возмогъ утерпѣті прещенію сатібарзанову, уже воістінну старъ былъ, но сердцемъ і тѣломъ сіленъ паче младаго храбръ, снявъ съ главы шлемъ свої, сѣдіну показуя рече; пріспѣ денъ, которыі ілі побѣдою ілі смертію честнѣішіі, каковыя другі і воіны імѣетъ Александръ, покажу, болѣе нічто глаголя, выѣхалъ протіву супостата. Вѣрілъ бы есі что отъ обоіхъ сторонъ крічалі да престанутъ, по томъ разступіліся наразно, не на конецъ тѣхъ случаевъ зряще, но своего счастія. Понеже на чуждую погібелъ устреміліся: прежде верзе ізъ далече копіемъ сатібарзанъ, отъ негоже ерігіі

вмалѣ

вмалѣ уклонівся главою, ізбавілся. Самъ же шпорамі стіснувъ коня, къ нему скоро прі скакалъ, і копіемъ въ гортанъ такъ его ударілъ, что на сквозъ прошло. Уже сваленъ съ коня еще протіво ерігію ополчался, но ерігіі изъ гортані ізторгнувъ копіе, пакі во уста его прободе, тогда за древцо ухватівъ сатібарзанъ, да бы скорѣя умеръ, самъ паче уязвілся. Воіні же его лішівшеся полководца своего, емуже паче отъ прінужденія, нежелі самоволно служілі: помянувше о добродѣтелі александровоі ерігію предаліся. Тѣмже Александръ былъ радостенъ, обаче о спартанахъ печалілся, но веліімъ сердцемъ утерпѣвъ рече: прежде съ своімі намѣреніямі показатіся не дерзнулі, дондеже о мнѣ яко во індію внідохъ, услышалі. Пошелъ по томъ протіво бесса і встрѣтілъ его ерігіі, носящъ корысть отъ супостата взятую акі первое украшеніе і славу брані.

5; Тѣмже отдавъ царство бактріанское артабазу, і корысть съ нѣкііми воі оставівъ, самъ съ охочімі полкамі, въ сузіанскія степі вшелъ нощію ідыі. Тамо раді оскудѣнія воды якоже речеся, прежде отчаяніемъ нежелі вожделѣніемъ жажды распаліся. Чрезъ четыредесять верстъ, ні мало воды было, пескі, лѣтніі жаръ разжігаетъ, которыя егда разгорятся, всякая вещъ акі огнемъ сгараетъ і сохнетъ отъ безмѣрныя горячесті земныя, туманъ востаетъ і солнца відѣті

не даеть, поля же, подобїемь моря глубокаго ї широкаго, вїдятся быти. Путь нощїю легчаїшїї есть, sане росою ї хладомь утреннїмь тѣлеса охлаждалїся, во днї же жарь начїнающїїся всю естественную мокроту поглощаль, уста ї внутренностї весма пожїгаеть. тѣмже перво, бодрость сердца, потомь тѣлеса началї уныватї: нїктоже восхотѣль нї статї, нї на предь їттї. Нѣцыї оть їзвѣстныхь тоя страны наученны, взялї сь собою воду: которою мало жажду утолялї, но егда умножался жарь, пакї жажда многая утомляла їхь. Тѣмже сколко было масла ї вїна людемь давалї: да бы сладостно напївшеся, жажды нї мало боялїся. Но отяготївшеся пїтїемь, нї оружїя на себѣ нестї, нї весма їттї самї моглї, благополучнѣїшїхь чаялї бытї тѣхь, которымь воды оскудѣнїе было, sане которые безмѣрно пїлї, чрезь блевотїну вся їзвергалї. Царя тако печалнаго друзї обступїлї просяще, да бы памятоваль о себѣ, показующе ему, яко мужество сердца его токмо воїнству уже утомленному, помощь есть. Тогда два оть тѣхь, которые былї посланны прежде, радї обрѣтенїя мѣста удобнаго обозу, неслї вь двухь сосудахь воду, сыновь радї своїхь не зная́юще, что воїско ослабѣло оть жажды. Егда случїлося на вь стрѣчу царю їттї, едїнь оть нїхь воды вь чашу налївь, которую сь собою носїль, прїнесь царю, онь же прїявь вопросїль. кому несете сїю воду; отвѣщалї, сыномь, тѣмже отдаль

їмь

імъ тую чашу полную, [якоже взялъ] і рече: Ні самъ піті, ні толь мало на всѣхъ раздѣліті могу.

Ідіте, і что раді своіхъ чадъ прінеслі, то імъ і отдаіте. Егда же въ вечеру до рѣкі окса прішелъ, но болшая часть воінства не могла поспѣшіті. На превысочаішеі горѣ, разположіті велѣлъ огні, да бы осталныя відѣлі, яко не далече обозъ, а которые прежде съ німъ прішлі, і піщею і пітіемъ добрѣ укрѣпіліся, повелѣ імъ да бы разныя сосуды воды налівше, къ своімъ осталнымъ неслі, тамо которыя чрезъ мѣру пілі, отдохнуті не могуще уміралі, і болшая часть іхъ тако, нежелі на бранi погібла. Самъ Александръ ні одежды съ себе совлекъ, ні піщі і пітія вкусілъ, токмо стоялъ на мѣстѣ, гдѣ воіско шло, і прежде за трапезу не сѣлъ донделе все воіско не прішло; і всю нощъ тую въ печалі пребылъ не спя, і наутрее не веселъ былъ, яко лодії і бударъ ні какіхъ не імѣлі, ні мосту поставіті возможно было, зане лѣсовъ тамо не было суші раді превелікія. Тѣмже таковъ совѣтъ учінілъ, егоже нужда токмо показала. мѣхі соломою наполнівъ ратнымъ роздалъ, на ніхже лежаще переплывалі на другую сторону, которые первѣе переплылі, дондеже бы другія переправіліся, стереглі, і тако въ шесть днеі со всѣмъ воіскомъ на другую сторону рѣкі перешелъ.

Уже імѣлъ намѣреніе ітті противу бесса, егда ему вѣсть прішла, что въ сусіанскоі странѣ содѣялося, імѣлъ

імѣлъ

імѣлъ бессъ спітаміна друга, егоже паче всѣхъ іныхъ по істіннѣ почіталъ, обаче ні едіна добродѣтель ізмѣнніка ублажіті могла, і нічто ему пріятно было, зане въ то время, ні кому что мнѣлося быті неправедно противу бесса убійцы царя і владыкі своего.

Тоі спітамінъ удівітелную прічіну імѣлъ о отмщеніі убіенаго Даріа: не ізмѣну і убійство бессово, но токмо счастіе ненавідѣлъ, егда токмо услышалъ, яко Александръ оксъ рѣку перешелъ, датаферна і катена, імже бессъ зѣло вѣрілъ, въ соклевретство пріялъ, і оні паче обѣщаліся, нежелі онъ просілъ іхъ, осмъ юношеі храбрыхъ ізбравше къ себѣ, таковую ізмѣну учінілъ. пошелъ спітамінъ къ бессу, і на едінѣ токмо самому сказалъ: получілъ азъ тое, что датафернъ і катена хотѣлі тя поімаші, і жіва Александру отдаті. Азъ іхъ самíхъ связавъ въ темніцѣ держу. бессъ такъ велікою его дружбою, какъ вѣрілъ, обнадеженъ, іногда благодареніе воздавалъ, а іногда желаніе імѣлъ казніті іхъ, прівесті немедленно предъ себе велѣлъ. Но оні акі связаны рукі назадъ імуще шлі, велі іхъ тые же, которые о всемъ о томъ вѣдалі, і согласіе імѣлі, тое дѣло совершіті, на ніхже бессъ жестоко воззрѣвъ всталъ, не ізвѣстно, рукамі не дерзнулъ лі, но тые оставівше умышленіе, скоро обступілі его, хотя і не давался вязаті, связалі, і съ главы знакъ царскаго чіна вѣнецъ сорвавше, одежду которую,

междү

между ѕдобычею, убівъ дарїа, взяль, на немъ разграли. претя же імъ бессъ богамі отмстітелямі ізмѣны; Сїе рекъ: не на Дарїа, егоже раді отмщенїе чініте, вашу ізмѣну показуете, но паче Александру побѣдітелю прїятство являете, которому і непрїятель самъ всегда помагаль. [Не могу о семъ говоріті, что воінство подало лі бы руку помощі бессу, егда бы вязателі не солгалі, что то все по повелѣнїю Александрову учінілі, і тако еще усумнѣвающіхся ихъ, страхомъ укротілі.] Тѣмже всадівше его на коня ко Александру повезлі. По сїхъ Александръ своїхъ воіновъ девятьдесять ізбравъ, которые того давно желалі, въ домы своя отпустіль, і конніцѣ дароваль по двѣ тысящі златніцъ, а пѣшімъ по трі тысящі, і указаль імъ да бы оженілісь, і о наслѣдіі тщанїе бы імѣлі, прочіімъ же благодаренїе сотворіль, которые на больщее время отъ службы не отреклїся.

Тогда бесса прівелі предъ него, Александръ же прішель во градъ малыі, гдѣ бранхїады жітелі былі. Егда же ксерксъ возвращался изъ грецїі, по повелѣнїю его, оные бранхїады пошлі въ міліть, і капіще іменемъ дідїмїонъ разорілі, нынѣ же въ томъ градѣ жіліще імѣють. еще нравы отеческїя въ ніхъ обрѣталїся, но двоякімъ языкомъ глаголють, і прїродныі і іноземскіі языкъ повреділі. Тогда съ велікою радостїю Александра прїнялі, градъ і себе ему предавше, сего раді мілезїановъ,

которые у него были въ воиске, і служілі, велѣлъ прізваті, но воіні его іздавна імѣлі отъ бранхіанъ обереженіе, і того раді даде іхъ імъ на проізволеніе, да бы ілі обіду отъ ніхъ возпріятую, ілі породу древнюю, і сродство греческое памятующе, что хотѣлі съ німі чінілі. Егда же не возмоглі согласітіся, рече: буду азъ самъ судіті, і еже лучше то учінімъ. На утріе же прішедшымъ імъ къ нему, велѣлъ купно ко бранхіадомъ ітті. Тамо подъ градъ прішедъ, самъ вшелъ съ малымі вооруженнымі воі, пѣхотѣ же окружіті стѣны градскія повелѣлъ, і знакъ давъ, градъ гнѣздо ізмѣнніковъ разоріті, жітелеі же до послѣдняго смерті предаті. Потомъ началі стѣны отъ основанія превращаті, да бы ні знака градскаго не было, зане і древеса ідоложертвенная, не токмо ісѣклі, но і со всѣмъ ікорені лі, да земля неплодна безъ корене будетъ. Что аще на самыхъ ізмѣнніковъ то предъуспѣло бы, не мучітелство, но казнь достоіная была бы: Тогда поістінѣ прародітелеі своіхъ чада мзду воспріялі, которыя ніже мілітa відѣлі, не токмо ксерксу его отдалі. Оттуду Александръ къ дону рѣкѣ прішелъ, гдѣ предъ него бесса не токмо связана, но і безъ одежды нага прівелі, держалъ его спітамінъ на чепі, которая у него была на шее, і персамъ і македонянамъ было любезно на него зрѣті. Потомъ спітамінъ сіце начатъ глаголаті. І тебе раді і дарія, цареі владыкъ моіхъ, отмщеніе творя, сего

мучітеля

мучітеля господіна своего, къ тебѣ пріведохъ, таковымъ образомъ поімана, якоже прежде онъ сотворілъ. Желалъ бы да бы на сіе даріи очі своя отверзъ, аще бы отъ боговъ подземныхъ возвратілся, которыі толъ жестокія смерті недостоінъ былъ, а сея радості воістінну достоінъ есть. Александръ же спітаміна похвалівъ, обратіся къ бессу і рече; коего звѣря свірѣпостъ въ то время сердце твое овладѣла, егда ты царя велікаго твоего благодѣтеля, во первыхъ вязаті, потомъ і убіті дерзнулъ: но того убііства мзду воспрііме́шъ, прісвоівъ себѣ ложное імя царское. Тогда онъ не дерзая оправдатіся отъ убііства, рече: Того раді прінялъ я на себя імя царское, да бы весь свої народъ возмогъ поддаті тебѣ, еже аще бы азъ не сотворілъ, то інъ царствомъ овладѣлъ бы. Александръ же імѣя оберегателя здравію своему, оксіатра, даріева брата, велѣлъ ему прíступіті бліже къ себѣ, і отдаде ему бесса, да уші і носъ обрѣзавъ, на древѣ его повѣсітъ, і персяне ізъ луковъ да растрѣляютъ его, мертва же да хранятъ, да бы птіцы не растерзалі его. Оксіатръ же во всемъ тщаніе обѣщалъ імѣті: птіцъ же рече ні кто можетъ отгнаті, якоже Катенъ отгонітъ, восхотѣ ізбранное свое въ томъ іскусство ізъявіті, которыі такъ прімѣтно стрѣлялъ, что на воздусѣ летящую птіцу убівалъ, і понеже непрестаннымъ употребленіемъ лука, та наука можетъ быті не зѣло удівітелна, обаче не малое чудо зрящымъ

мняшеся. Катенъ же въ велію славу тѣмъ проїшелъ. Потомъ дары всѣмъ даде царъ, которые прівелі бесса, но смертъ его отложілъ, желая да тамо мѕду воспріїметъ, на коемъ мѣстѣ даріа убілъ.

6: Сему бывшу, македоняне, не раѕумно і беѕчінно вышлі раді конскіхъ кормовъ, тамо варвары іѕъ горъ іѕ-бѣгше, на ніхъ напалі, болшую же частъ плѣнілі, нежелі убілі. Гналі іхъ тако предъ собою, і пакі въ горы вошлі, двадесятъ тысящъ было тѣхъ раѕбоініковъ, которые во время ратное пращамі іѕъ луковъ біліся. Егда же царъ Александръ обступілъ іхъ, между мужественнѣйшімі храбрствуя, раненъ сталъся іѕъ лука въ голенъ такъ, что въ самой средінѣ остался отъ стрѣлы копейце. Тѣмже печалны і устрашены македоняне внеслі его въ обоѕъ; но і самі раѕбойнікі увідѣлі сверху горы, что царя неслі, понеже съ горы все воѕможно было відѣті. Того раді на утріе пословъ ко царю послалі, которыхъ немедленно предъ себе царъ пустіті велѣлъ. і обвяѕаную ногу роѕвяѕалъ, акі бы яѕвы не было, нарочно голенъ каѕалъ. Егда же велѣлъ імъ сѣсті, доносілі ему: что македоняне не болшую печалъ імѣютъ, неже мы о твоей яѕвѣ іѕвѣстівшеся, і аще бы мы сыскалі того, кто сіе учінілъ, выдалі бы его головою ѕане съ богамі бранъ творятъ, акі богоборцы: Се мы весъ народъ свой тебѣ въ подданство вручаемъ, отъ тебе добротою побѣждені суще. Тѣмже вѕявъ тѣхъ въ подданство, і плѣнніковъ отобравъ, пошелъ

въ далную

въ далную страну, сяде на носіло воінское, къ нему же і конніца і пѣхота прібѣглі. Говоріла конніца съ которою начіналъ воевати, яко то есть на сіе дарованіе, что царь съ намі во бранї пребываетъ, а пѣшіе говорілї, что наша есть должность, воіновъ раненыхъ въ обозъ относіти, нынѣ самаго Царя встрѣте сіе, і нести імѣемъ, отнімаютъ намъ той чінъ. Царь въ такої обоїхъ странъ распрѣ, узрѣвъ тяжкое несеніе, обоімъ странамъ велѣлъ себе нестї. Оттуду во градъ мараканду въ четыре дня прішелъ. Стѣнъ положеніе кругомъ его на седмьдесятъ верстъ, но крѣпость града безъ стѣнъ стоїтъ. Осаду тамо во градѣ оставівъ, блїжнія городкї разорялъ і пожїгалъ.

Потомъ асїїскїхъ татаръ послы прішлї къ нему. былъ сеї народъ по смертї Кїра въ волностї самовластенъ, нынѣ царю Александру поддался. Между всѣмї тамошнїмї варварскїмї народы правдївы былї, нї скѣмъ бранї не творілї, токмо отъ прїнужденїя о волностї, смїрно жїлї, всї чїны равно между собою разположївше.

Любезно пріялъ їхъ Александръ, къ тѣмже татарамъ, которые въ европѣ обїтаютъ, Пенїда їменемъ едїнаго отъ друговъ своїхъ послалъ, да повелїтъ їмъ да бы не дерзалї безъ повелѣнїя царскаго донъ рѣку преходїтї. Вручїлъ ему і сїе, да расположенїе мѣста разсмотрїтъ, і къ тѣмъ татарамъ, которые надъ босфоромъ рѣкою

живутъ, поідетъ. Мѣсто ради создания Града, надъ дономъ рѣкою да ізберетъ, хотя іхъ крѣпостію укротіті, положівъ намѣреніе пакі возвратітіся къ німъ. Но согдіанскіи бунтъ тому намѣренію і совѣту препятіе стался, въ то время і бактріане бунтъ учінілі. Седмъ тысящеи конніцы бунтовщіковъ было, которымъ всі послѣдствовалі. Тѣмже повелѣ Александръ спітамена і катена къ себѣ прізватi, которые ему бесса предалі, ні въ чемъ сумнѣваяся, что іхъ службою, то смятеніе можетъ укротітіся, укротівше бунтовщіковъ. Но оні самі къ тому бунту суще предводітелі, гласомъ веліімъ между всѣмі возопілі. Царь всю конніцу бактріанскую къ себѣ прізываетъ, і хощетъ смерті предатi. Сіе намъ отъ него повелѣся, но мы не восхотѣхомъ дерзатi, і протіво своіхъ сіце безчінное убіиство начатi, гнушающеся акі бы бессовымъ, такожде і его мучітелствомъ і ізнестi сего не могуще. І тако возвѣстівше, обьятыхъ страхомъ наіпаче ко оружію возбуділі. Тѣмже царь тѣхъ бѣглецовъ ізмѣну услышавъ, Кратеру Кірополь градъ облежатi повелѣлъ. Самъ іныі градъ тоя же страны въ кругъ обступілъ, і насілно взялъ, давъ знаменіе да бы недорослеи смерті предавалі, прочіхъ же вмѣсто корысті въ плѣнъ бралі. Градъ до основанія разорілі, да бы прочіі окрестъ живущіі відя такое іхъ паденіе ужасаліся.

Мемацены

Мемаценьі же народъ сільныі облежаніе града, не токмо постоянно но і безстрашно разумѣюще быті, положілі намѣреніе укрѣпітіся. Хотя царь отъ тоя упрямості отвесті іхъ, послалъ къ німъ пятдесятъ конніцьі, да бы возвѣстілі імъ о его мілості къ подданнымъ, купно же і не умолімое сердце къ побѣжденнымъ. Оні же сіце отвѣщалі: Мы ніже о вѣрності ніже о сілѣ его опасность імѣемъ ні вчемъ, по томъ повелѣлі тоі конніцѣ ізыті за градъ. Піръ акі гостеі раді сотворілі, егда же ядше уснулі, о полунощі всѣхъ смерті предалі. Александръ по достоянію градъ повелѣ окружіті. Відяще же суща его крѣпка велмі, і не возможно его вскорѣ взяті. Того раді мелеандра і пердікка прісовокупілъ ко обстоянію града: которые градъ Кіраполь [якоже речеся:] облежалі, самъ на іхъ мѣсто пошелъ. Тамо обѣщался, граду отъ Кіра созданному отпустіті віну, зане ні кого въ томъ народѣ, паче того царя і семірамідьі почіталъ, відя въ нихъ велічество сердца і преукрашеніе дѣіствъ ізбранное. Но упрямостію осажденныхъ граждань оскорбілся. Взявъ градъ повелѣ старѣішінамъ македонскімъ, гнѣвомъ разъяреннымъ, разоріті его. Самъ ко мелеагру і пердікку возвратілся. Ніже едінъ градъ паче мемаценъ такъ храброе і сілное обстояніе мужественнѣіше претерпѣлъ, і супостату отпору не далъ, гдѣ множество воінства ізбраннаго погібе, і самъ царь вмалѣ

вЪ послѢднюю погібель не прїиде. Ѕане сіце вЪ шею каменемЪ ударенЪ, яко оцепенѢвЪ на ѕемлю палЪ, і вЪ беѕпамятствѢ былЪ. Воіско же акі надЪ мертвецомЪ рыдало. Но онЪ відя что тѢмЪ іныхЪ ужасаетЪ, не преодолѢнЪ немощію, аще і яѕва еще не ісцѢліся. обаче болшімЪ сердцемЪ начатЪ доставаті градЪ. скоростЪ бо прїродную гнѢвЪ вЪ немЪ воѕбуділЪ. Подкопамі повелѢлЪ ітті кЪ стѢнамЪ раѕоріті іхЪ, которые егда упалі, мѢсто веліе і пространное учініся, і тѢмЪ мѢстомЪ сЪ воіскімЪ во градЪ вЪбѢжалЪ, і акі побѢдітелЪ повелѢлЪ его раѕоріті. Оттуду менедема сЪ тремя тысящі пѢхоты, осмЪ сотЪ конныхЪ, ко граду марапанду посладЪ, вЪ немже ісмѢнпікЪ і бѢглецЪ спітаменЪ ѕатворілся, осаду македонскую ісгнавЪ, что ему і жітелі тамошнія не похвалілі, но не воѕбранялі ему, понеже ѕапретіті не моглі. ВЪ то время АлександрЪ кЪ дону воѕвратілся, і колЪ много мѢста ѕанялЪ обоѕомЪ, толЪ такожде далече стѢны соѕідалЪ, на шестЪдесятЪ стадіі бысть. Нарещі же повелѢлЪ Александрїею. Сіце скоро дѢло то совершіся, яко вЪ седмЪнадесятыі денЪ і стѢны совершілі ся, купно же домы покрылі. удівітелною скоростію воіны тщахуся, [которымЪ было дѢло тое раѕдѢлено] і поспѢшалі хотяще всякЪ да бы прежде скончаті, і первыі покаѕаті свої трудЪ. АлександрЪ градЪ плѢнніками населілЪ, а господамЪ іхЪ далЪ ѕа ніхЪ, і свобод-

ї свободныхъ їхъ сотворілъ въ памятъ славы своея, которыхъ ї до нынѣ сродство по ніхъ еще пребываетъ.

7: Царъ татарскії, которыї того времені за дономъ царствовалъ, сіце разумѣя, яко тоі градъ на брегу созданъ отъ македонянъ на выю їхъ наложенъ, послалъ брата своего хархаза, съ велікімъ воїскімъ конныімъ, да градъ тоі разорітъ, ї далече македонское воїско отъ дону отженетъ. бактріанъ донъ рѣка отъ татаръ раздѣляетъ, которые европеїскімї татарамї наріцаются, тая же рѣка чрезъ Асію ї Европу течетъ: Татары не далече отъ ѳракії живущії отъ востока до полунощї ідутъ, предѣлы же своя не съ сарматамі імѣютъ [якоже мнозї разумѣлї] но токмо частъ нѣкая естъ въ блїзості. Оттуду же прямо посмотрівъ въ іноі странѣ надъ дунаемъ поселены. У предѣлъ асіатскіхъ сірѣчъ блізъ бактріанъ, которые блізъ къ полунощї: за німї сутъ леса темныя ї далекія, пустыні превелїкія. Тамо къ дону ї до бактръ. Мѣста тѣ надлежатъ радї поселенія ї житія человѣческаго зѣло преїзбранны. Первыї александръ съ тѣмъ народомъ неначаянную бранъ імѣлъ, надходящаго супостата весма уже відя, ї еще отъ язвы немощенъ, наїпаче гласъ свої слабыї слышавъ, егоже ї болѣзнъ шеїная ї малоядені є ослабляше, обаче друговъ своїхъ къ совѣту прізвалъ. Не супостата бо устрашівся, но времені злополучнаго. Ібо бактріане оставілї его, Татаре же началї наступатї,

Александръ тогда ніже ступіті ногою, ніже сѣдѣті на конѣ, ніже увѣщаті воіновъ во время потребное, ніже сердце своімъ укрѣпіті возмогъ, въ сіцевыхъ нуждахъ прістрашныхъ ізобрѣтенъ, на боговъ началъ клеветаті глаголя яко тако лі лежу, акі безделнікъ какіі, егоже скорості прежде нікто убѣжаті не возмогъ. На конецъ рече: не вѣрю яко есмъ немощенъ, но умышляю. Сіце которыхъ по побѣжденномъ даріі волхвовъ отставілъ, пакі ко ізлішнему і поріцанія достоіному пѣнію обратілся, сірѣчъ, къ разуму человѣческому і лжѣ, повелѣ арістанду волхву, [емуже всегда прежде вѣрілъ] да разсмотрітъ отъ жертвы предбудущіхъ вещеі счастія. было сіцевое обыкновеніе, яко волхвы безъ бытія царскаго, на утробы внутренніе скотскіе смотрілі, по томъ что знаменовало ізвѣщалі. Того раді Александръ донелѣже таіныхъ дѣлъ волхвы въ предъідущіхъ достігнутъ ізвѣстія, блізъ себе повелѣ другамъ своімъ сѣсті, да громко глаголя, не повредітъ язвы. вні́доша же тіі къ нему, ефестіонъ, кратеръ, і ерігіі въ палаты съ кустодіею. Тѣмже сіце къ німъ рече: паде на мя прістрашіе, не по времені моемъ, но супостатскомъ, обаче нужда совѣтъ разоряетъ, наіпаче на воінѣ, гдѣ едва кто можетъ время ізбіраті. Ізмѣнілі бактріане, на іхже шеяхъ стоімъ, еще же чуждымъ мечемъ хотятъ іскусіті, какое імамы сердце. Но безъ усумнѣнія унічіжены будемъ,

будемъ, аще нынѣ оставімъ татаръ, которые самі на насъ восталі, а возвратімся на ізмѣнніковъ, которые намі возгнушаліся. Аще же донъ рѣку преідемъ і побѣдою татаръ, і кровію іхъ везде не преодолѣнны явімся, кто усумнітся; что европу отверсту побѣдітелі імамы. прелщается всякъ, кто славѣ нашеі сеі конецъ предполагаетъ, егоже преіті імамы, едіна токмо рѣка раздѣляетъ, і препятіе чінітъ, которую аще преідемъ, въ европѣ наші знамена съ обозомъ станутъ. І колъ зѣло всякъ будетъ імѣті за велікую себѣ честъ; Егда іную страну воюемъ і достаемъ ея, акі бы на новомъ свѣтѣ, побѣды нашея, знакі представляюще. І что пріроду сіце долгімъ разстояніемъ мнітся раздѣліті, весма едіною побѣдою воспріімаемъ; Но кто речетъ; аще мало потерпімъ татарамъ, на хребтѣ нашемъ сядутъ. Іли мы токмо едіны есмы, і рѣкі преходіті могущії. Многажды будемъ тѣмъ самі уязвлені, чімъ дотолѣ побѣждалі. Счастіе і побѣжденнымъ, хітростъ воінскую показуетъ. Мы же не давно на бочкахъ рѣку преплывающе образецъ імъ показалі, что аще татаре і не знаютъ, бактріане научатъ іхъ. тѣмже первое воіско того народа пріідe, прочіхъ ожідая, сіце воіну уступая, воіновъ іхъ на болшее мужество возбудімъ, і которую восхотѣлі бы мы імъ навесті, ко воспріятію ея прінужденны самі будемъ.

Намѣреніе мое ѕѣло удобно есть токмо усумнѣваюся, будуть лі македоняне ілі послѣдствоваті совѣту моему, ібо тую язву возпріявъ, ніже на конѣ дотолѣ сідѣлъ, ніже пѣшъ ходіхъ. но аще во слѣдъ мене поідете, ѕдравъ есмь друзі, много імамъ сілы. Аще же ні: конецъ уже последніі житія моего пріспѣ, лутше мі есть на сіцевомъ ѕабавленіі умреті. Сіе ѕѣло тіхімъ гласомъ, акі бы ізнемогая окончавалъ, едва бліѕъ его сѣдящіі моглі слышаті. Тѣмже всі не совѣтовалі ему того скораго і неразумнаго намѣренія, наіпаче ерігіі, которыі въ сердцѣ упрямомъ ні что можаше сотворіті, начать его устрашаті ѕакономъ, на негоже ніже взірая глагола: і бозі протівятся тому совѣту, і велія есть предъ намі погібель, аще рѣку преідемъ. Тому ерігію егда іде ко царю, встрѣтівъ арістандръ, волхвованіа своего ѕлое ѕнаменіе ізвѣстілъ. Сімъ увѣстівся ерігіі ізъвѣщалъ. Но Александръ удержавъ въ малѣ слово его, не токмо гнѣва ісполнілся но і срамоты, яко утаенное волшебство ко ізъявленію пріїде. Абіе арістандра повелѣ прізваті, которыі егда токмо пріїде, воззрѣвъ нанъ рече: не царь азъ есмь, но едінъ отъ общіхъ; повелѣхъ ті жертву сотворіті, чесо раді что ѕнаменовало, іному ісповѣдалъ есі; ерігіі таіны і сокровенныя совѣты моя, по ізъявленію твоему ѕнаеть, тоі страха раді своего, воістінну мнѣ

неложно

неложно повѣдалъ. Азъ же тебѣ многократъ прежде самаго дѣiства заказывалъ. да мнѣ едiному возвѣстiшi что внутреннiя утробы показуютъ, да бы по томъ словесъ твоiхъ не моглъ отрещiся. Арiстандръ же побледнѣвъ i оцепенѣвъ сталъ отъ страха нi слова возмогъ проiзнестi. Обаче тѣмже ужасомъ возбужденъ, да не дастъ многа времене царю ожiдатi, рече: я доносiлъ, что послѣдствуетъ трудъ воiстiнну не малыi, но премного велiкiи, нiже меня такъ моя наука, какъ твое желанiе печалiтъ; слабое i немощное здравiе твое вiжу, i колъ много на тебѣ едiномъ лежiтъ, разумѣю, ужасаюся что нынѣшнымъ дѣламъ i счастiю доволно сотворiтi не возможешъ. Царъ же утоленъ, надежду ему о счастiи своемъ давъ; простiлъ его, рекъ; бозi на iно нѣчто славѣ моеi лучшее путъ уготовляютъ. Потомъ егда совѣтовалъ съ тѣмiжъ другi своiмi, какiмъ бы образомъ преiтi. Пакi арiстандръ прiiде, глаголя, нiкогда тако веселыхъ i велiе счастiе возвѣщающiхъ черевъ скотскiхъ не вiдалъ, много сiя отъ первыхъ разнствуютъ. [i скоро печалi прежнеi прiчiну показалъ] нынѣ же весма добрѣ сотворiлася жертва. Егда же сiе содѣвалося, прiшлi ко александру вѣстi, которыe счастiя его прежде непрестанно бывшаго нѣкое пореченiе творiлi, речеся прежде, како послалъ Александръ менедема, осадiтi спiтамiна iзмѣннiка i началнiка бактрiанскому

 бунту

бунту, которыі увѣдомясь что на него ідеть не хотя быті во градѣ осажденъ. надѣяся же что можетъ самого его взяті, утаілся въ засадѣ, ізбралъ бо въ лѣсу мѣсто къ тому угодное. І тамо скрылъ даховъ. [Тіі дахі по два садятся на конѣхъ вооруженны, обыкновеніе імѣютъ на бою, премѣняяся съ коня скочівъ, бої чініті пѣші, і конніцу въ конфузію прівodітъ, скорость же равную съ конмі імѣютъ] і тако спітаменъ повелѣвъ імъ лѣсъ обоіті, купно же съ предi і созаді і отъ обоіхъ странъ предъ менедемомъ явітіся, менедемъ же отвсюду окруженъ, ні чісломъ воінства спітамену равенъ, однако же многое время, на своіхъ вопія, протівілся: Нічто іно засадою окруженнымъ потребно было, токмо бы утѣху отъ честноі смерті восприяті, прежде многіхъ убівъ супостатовъ. Сѣлъ убо менедемъ на ізбранномъ конѣ, і шпорамі стіснувъ его, часто въ густыя роты вбѣгалъ, мужественно храбрствуя, многіхъ убілъ, но егда на него едінаго всі напалі, уже обміраая отъ толікіхъ многіхъ ранъ, ко гіпсіду другу возопілъ, да всядетъ на коня его і уѣдетъ. і тако сіе ізрекъ умре, і съ коня на землю упаде.

Могъ бы гіпсідъ і уіті, но ліошенъ друга, намѣреніе положілъ умреті, равное імѣлъ тщаніе да безъ отмщенія не умретъ, того радi бодцамі стіснувъ коня, посредѣ непріятелеі вбѣжалъ, і памяті достоіную побѣду между імі сотворівъ, отъ всѣхъ

копіямі

копіямі прободенъ. Увідѣвше сіе, которые еще осталіся, убѣжалі на гору высокую. спітаменъ хотя іхъ взяті, гладомъ осаділъ. Погібе воіновъ на тоі браніі двѣ тысящі пѣхоты, тріста конніцы, которую побѣду Александръ ѕѣло укрывалъ, подъ смертною казнію, тѣмъ запрѣтівъ возвратівшімся, да о всемъ содѣявшемся умолчать.

8. Но самъ не могіі болѣе являті ліца разно премѣняющагося отъ сердца. въ шатеръ вніде, нарочно на брегу поставленный, тамо самъ едінъ токмо пребывая. прілѣжно дѣло всякое разсуждалъ, чрезъ всю нощъ не спалъ, множіцею полы шатра поднімалъ, хотя огні відѣті супостатскія, отъ ніхже бы могъ домысліті́ся,коль веліко воінство есть. Возсіявшу уже солнцу, во одежду облечеся, і къ воінству ізыде въ первые по уязвленіі. Тамо его удівітелно съ веліею честію всі пріялі тако, яко безъ всякаго неудобства мысль о пагубѣ въ предъідущеі, еяже бояліся пришествіемъ і явленіемъ его отвергли. тѣмже съ радостію веселія раді слезамі облівшеся встрѣтілі его. бою всеусердно желающе, отъ него же недавно отріцаліся. онъ імъ отвѣщалъ, яко імѣю переправляті конніцу вооруженную, і пѣхоту на плотахъ, на бочкахъ же которые въ малѣ вооруженні, болѣе словесъ дѣло не требовало, і самъ такожде немощнаго раді ѕдравія не могъ многословіті.

Но

Но сіце охотно воінство къ дѣлу обратіся, яко въ трі дні дванадесять тысящеі плотовъ ѕдѣлалі. Егда уже все бѣ уготовано. двадесятьословъ татарскіхъ прішлі, которые по обыкновенію народа своего по обоѕу ідуще говорілі, да о ніхъ царю воѕвѣстять, что імѣють къ нему посолство. тѣмже пустілі іхъ въ шатеръ, і велѣлі сѣсті. Но оні очі на царя обратілі, [мнітміся яко] раѕсуждалі сердце не по велічеству тѣла его быті, малъ убо воѕрастъ не равенъ славѣ его раѕумѣлі быті. Татары тіі былі раѕумнѣе, нежелі простіі варвары, глаголють: яко нѣцыі отъ ніхъ мудростію упражняются, которая наіпаче въ людехъ воінскіхъ болѣе можетъ обрѣстіся. Пісано естъ: яко къ царю сіце рекоша; Мнітся намъ не по обыкновенію нашего вѣка, что человѣцы, і времена лучшая, і раѕумы острѣішія імѣють. [Но аще кто можетъ іхъ словомъ гнушатіся, обаче вѣрностъ моего пісанія, въ цѣлості хощу да пребудетъ, како отъ древле напісася сіце непремѣнно і опісую.] Тѣмже едінъ отъ ніхъ старѣішіі лѣтамі, сіце рече.

Царю Александре, аще бы бозі таковое велічество воѕрасту тѣла, какову бодростъ сердца тебѣ далі, свѣтъ бытя обьяті не воѕмогъ, едіною рукою досягъ бы есі востока, другою же ѕапада, таже достігнувъ, воѕхотѣлъ бы есі ѕнаті. гдѣ сіце велікаго бога сіяніе

сохра-

сохраняется. Но і нынѣ толіко желаешь, чего обьяті не можеші; ізь европы ідеші во асію, ізь асіі преходішь вь европу. Потомь егда весь родь человѣческій мечемь покорішь і преодолѣешь, сь лѣсамі, і со снѣгамі, і рѣкамі, і сь дікімь і свірѣпымь звѣремь будеші воіну творіті. і что ты ілі не знаешь; яко превелікіе древа многое время растуть, вь едіномь же часѣ посѣкаются. Не разумень оныі человѣкь, которыі смотря на овощі высоко вісящія, а высоты не рассуждаеть. і ты храні себя, егда высоко хощеші вознестіся, да сь вѣтвіями, іхже держіші, вь нізь не спадеші. І левь вь нѣкое время малымь птіцамь вь снѣдь бываеть, і ржа железо снѣдаеть. Нічто есть такь крѣпко і сілно, емуже бы не была погібель, а еще оть некрѣпкаго. Тебѣ же какая прічіна донась. Нікогда мы землѣ твоеі не коснуліся. Кто ты і откуду прішель, надлежіть лі о томь знаті намь жівущімь вь лѣсахь преглубокіхь. Мы ні служіті кому можемь, ніже самі владѣті, ілі кому повелѣваті желаемь; да бы ты зналь татарскіі народь: подарілі мы тебѣ двоіхь воловь, рало, стрѣлу, копье, і чашу, сія і со другі, і протіво супостату употребляемь. Воламі, хлѣба пріобрѣтше, другамь удѣляемь, чашею купно сь німі богамь віно слівающе, жертву пріносімь, оть далече, супостата стрѣлою, а ізблізка копіемь убіваемь. Такь перво царя татарскаго, по томь персідскаго і мідскаго мы побѣділі, і путь себѣ даже

до егіпта отворілі. Ты же чего раді тѣмь хвалішіся, что ідешь гоніті разбоініковь; Ты самь всѣхь народовь разбоінікь, у которыхь ты быль; Ты взяль лідію, овладѣль сіріею, персідскую страну держіші, бактріанское государство вь рукахь твоіхь, на індіань напаль. А нынѣ уже на скоть нашь рукі твоі завістныя і не насыщенныя простіраешь. І во что богатства болше желаешь, которое тебя понуждаеть алкаті. Ты первыі оть всѣхь паче сытості почітаешь несытость яко чрезьмѣрно імѣя, болше, чего не імаші, желаешь. Не відіші лі, коль многое время обходя бактры, время погубляешь; Егда іхь покаряешь. Тогда Согдіане бунтують, воіну побѣда родіть. Ібо хотя аще бы ты і болше і сілнѣе всѣхь быль, однакожь нікто странного пріщелца за господаря себе імѣті не похощеть. Преіді токмо донь рѣку: і узріші степеі дікіхь шіроту, однакожь нікогда достігнеші татарь, ніщета наша скорѣе будеть, нежелі воіско твое, многіхь народовь здобычею отягощенное. Еще ежелі о нась почаешь что мы далече, то вь обозѣ своемь нась узріші. равною бо скоростію і гонімь і уходімь. Слыхалі мы, что грекі пословіцею степямь татарскімь ругаются; но мы пустыя мѣста оть людеі оставленыя лучше градовь і сель пребогатыхь, хощемь імѣті. Того раді счастіе твое вь рукахь крѣпко держі, полско бо есть, і насілно держімо быті не можеть,

на сіе твое доброе счастіе возложі узду, і лутше будешь оное управляті. Такъ говорятъ татаре, что счастіе не імѣетъ ногъ, но токмо рукі да кріла; Егда рукі подаетъ, за кріла похітітіся не дастся. На послѣдокъ, аще ты богъ, то долженъ ты людемъ благодѣяніе творіті, а не отъ ніхъ похіщаті еже імѣютъ. Аще же ты человѣкъ, то кто ты таковъ, всегда о себѣ сіе помышляі: безумно естъ тебѣ памятствоваті то, чего раді тебе самаго забываеші: Съ которымі брані не начнешъ, тѣхъ можешъ імѣті себѣ і друговъ добрыхъ; ібо между равнымі зѣло крѣпка любовъ бываетъ, а мнятся быті тѣ равны между собою которые еще не іскусілісь во брані. Понеже кого побѣдіші, блюдіся оныхъ въ дружествѣ себѣ імѣті, между бо господіномъ і рабомъ любві нѣстъ і въ мірное время, однакожъ во время брані, прісяга въ цѣлості пребываетъ. Не вѣръ тому еже бы татаре прісягу учіня, пріятство узаконялі: но да бы істінную вѣрностъ ко всякому сохраніті, та у ніхъ прісяга. У грековъ то обереженіе естъ, которыя на себе рукопісаніе даютъ, боговъ прізываютъ, а мы прісягу і страхъ божіі въ самоі вѣрності полагаемъ, ібо которые людеі не стыдятся, тѣ боговъ обманываютъ, а тебѣ такова друга не надобно, о егоже бы дружбѣ могъ ты сумнѣватіся. На конецъ, імѣеші насъ Асіі і европы оберегателеі, съ бактрамі, аще бы не донъ рѣка предѣлы своя імѣла,

ѕа дономъ даже до ѳракїи, [которая съ македонїею совокупїлася, якоже глаголютъ] мы распространїлїся. Тѣмже разсудї, аще блїзъ обоїхъ государствъ твоїхъ предѣламї жївемъ, то другамї лї їлї непрїятелмї хощешї насъ їмѣтї; сїя рече варваръ.

9: Протїво царъ рече; счастїя моего, ї совѣта моїхъ употреблю, ѕане ї счастїя своего, на негоже надѣюся не отступаю, ї увѣщавающїхъ, да бы проѕерѕо не творїлъ, сохраняю. Отпустївъ же пословъ, воїско на плоты уготованые поставїлъ. Їмѣющымъ щїты, повелѣ спредї прїпадшымъ на колѣнахъ стоятї, да бы отъ стрѣлъ невредїмы былї. Позадї же съ оружїемъ напряженнымъ стоялї отъ обоїхъ странъ, ї на фронтѣ воїско вооруженно было. Прочїе, назадї вооружены стоящїе, кормщїка облеченна въ броню воїнскую, щїтамї укрывалї. Сїце ї на їныхъ плотахъ управїтелно устроїлъ, на которыхъ коннїца перевоѕїлася. болшая частъ на концѣ плотовъ стояла, ї на веревкахъ конї въ плавъ пущенныя держалї. А которые на бочкахъ соломою наполненыхъ переплывалї, тѣхъ плоты акї стѣны покрывалї. Ї перво царъ отплывъ отъ брега со їѕбранными вої на плоту ко другому брегу, обратїтї его повелѣлъ, гдѣ весма на самомъ брегу татаре такъ вооруженны стоялї, что нї коїмъ образомъ прїблїжїтїся было мощно. Тѣмже сверхъ того непрїятелскаго страха, ї вторыї ужасъ ѕѣло

превелїкїї

превелікії наіде на ніхъ. Понеже чрезъ рѣку пловущіхъ, вода уносіла іхъ, кормщікі і веселнікі управіті не возмоглі, воіны же шаталіся боящеся да не спадутъ, наіпаче препятіе чінілі работнікамъ. Копіамі ні коімъ образомъ бросаті моглі. Ібо прежде надлежало імъ крѣпко і безстрашно стояті, по томъ на непріятеля наступатъ. * Оружіе главное велікою бысть імъ помощію, понеже въ частыя станіцы татарскія, еще безопасно стоящыя, не безъ поврежденія велікаго стрѣлялі, но і татаре множество стрѣлъ на плоты къ німъ металі, і едва такії щітъ былъ, которыі многімі стрѣламі пробітъ не былъ бы. Уже ко брегу плоты пріближіліся. Тогда роты македонскія съ щітамі устремілісъ на безопасно стоящіхъ татаръ, началі копія не даромъ съ плотовъ метаті. Егда же увідѣлі устрашеныхъ, тогда наіпаче ободрѣлі сердцемъ, на брегъ не медля вышлі і на устрашенныхъ татаръ мужественно напалі. По томъ конніца готовая, нападеніе на ніхъ же учініла, і строі іхъ преодолѣла. Въ то время прочії позаді іхъ стояще, лучше къ брані устроішася. А самъ Александръ чего сілою тѣлесною сотворіті не могъ, еще не въ совершенномъ здравії сыі, храбростію сердца управлялъ, Гласа бо его увѣщавающаго воіновъ, немощно было слышаті, раді неісцѣленыя язвы въ шею, но всеусердно ополчающагося всі відѣлі. Тѣмже самі себѣ полководцамі суще, едінъ другаго увѣщавалъ,

*хітрость воінская еюже стѣны ломаютъ.

і о ѕдравії не памятствующе, жестокімъ смѣлствомъ на татаръ нападалі. Того раді татары, ніже ѕрѣті, ніже оружія, ніже вопля іхъ терпѣті могуще, вожжі конскія опустівъ. [конное бо бысть воінство] началі уходіті. Іхже царь гналъ чрезъ осмьдесятъ попріщь, хотя і немощенъ, і уже утомленъ бывъ, повелѣ воінству своему, да бы дондеже заідетъ солнце, во слѣдъ іхъ гналі, самъ же едва жівъ возвратілся въ обозъ. Преіде уже Александръ предѣлы Лібера отца, которыхъ знакі было каменіе на многіхъ мѣстахъ, памяті раді расположены, і древеса превысокія которыхъ пні блющь трава покрывала.

Но македонянъ гнѣвъ і ярость далече загнала такъ, что едва не о полунощі возвратіліся въ обозъ, многіхъ татаръ побілі, а болшую часть въ плѣнъ взялі, конеі тысящу осмь сотъ прігналі. Тогда македонянъ конныхъ шестьдесятъ, а пѣхоты сто побіто, раненыхъ же едва не тысяща было. Сеі боі въ доброе время побѣду получівъ, болшую часть асії бунтующуюся удержалъ. Ѕане же всі чаялі, татарскії народъ непреодолѣнъ быті. увідѣвше же тогда побѣжденъ, явно сказалі, что ніедінъ народъ можетъ быті равенъ въ мужествѣ македонянамъ. Тѣмже сакі прісламі пословъ, ко Александру, народъ свої поддалі. Возбуділа іхъ къ тому паче царева мілость, нежелі мужество, ібо безъ выкупу отдаде всѣхъ плѣнніковъ татарамъ, самымъ дѣломъ показуя, что съ народамі храбрымі не о гнѣвѣ і плѣнѣ но о мужествѣ

ствѢ бранЬ творітЬ. ТѢмже АлександрЬ мілостівно пословЬ пріявЬ отЬ саковЬ, даде імЬ проводніка, іменемЬ ексківіна ѕѢло млада человѢка, егоже любляше; которыі аще ефестіону породою тѢла і красотою равенЬ былЬ, но хітростію і шутками не равенЬ. СамЬ же АлександрЬ кратеру сЬ болшою частію воіска, вслѢдЬ себе не многімЬ раѕстояніемЬ, ітті повелѢвЬ, ко граду мараканд Ѣ пріїде. откуду СпітаменЬ увѢдомясЬ о пришествіі его, ко бактрамЬ убѢжалЬ. АлександрЬ же вЬ четыре дні многЬ путЬ прешедЬ, поіде на то мѢсто, гдѢ сЬ менедемомЬ полководцемЬ двѢ тысящі пѢхоты, да трі ста конніцы погібло, і тамо надЬ костьмі іхЬ акі гору насыпаті повелѢлЬ, і жертву обыкновеніемЬ отеческімЬ ѕа нііхЬ сотворілЬ. Уже кЬ нему сЬ воіскімЬ і кратерЬ пріспѢлЬ. ТѢмже да всѢхЬ бунтовщіковЬ смерті предаетЬ, Воіско раѕдѢлівЬ, повелѢ села жечЬ, і младенцевЬ убіваті.

10, Царство согдіанское, болшую частЬ іматЬ пусту, едва не осмьдесятЬ попріщЬ вЬ шіріну. Превелікія же степі протіво лежатЬ, чреѕЬ которыя удівітелно скорая рѢка течетЬ, [жітели нарішаютЬ ту рѢку політіметЬ] Во первыхЬ не шіроко течетЬ. потомЬ вЬ яму впадаетЬ, і сіце подЬ ѕемлю ідетЬ, свідѢтелствуетЬ тому шумЬ воды, ѕане ѕемля [подЬ которую толЬ веліка рѢка течетЬ] сверху ні мало мокроты покаѕуетЬ. Прівели было

ко царю

ко царю плѣнніковъ, началнѣйшіхъ дворянъ чісломъ трідесять, тѣломъ ѕѣло превелікіхъ, которыя отъ толмача услышавъ, что по повелѣнію царскому на смерть ведутъ іхъ, началі пѣсні веселыя пѣті, плясаті, і мерскімъ обращеніемъ тѣла, радость показоваті. Удівілся Александръ, что толь бодрымъ сердцемъ на смерть ідутъ. Того раді возвратіті іхъ і вопросіті повелѣ, коея раді прічіны, предъ очмі смерть уготованую відя, такъ велмі радуются. отвѣщалі ему сіце: аще бы мы отъ інаго смерті преданы былі, то печаль бы імѣлі. но нынѣ егда толь велікіі царь, всѣхъ народовъ побѣдітель, повелѣваетъ намъ къ нашімъ прародітелемъ отъітті. по достоінству сіцевую честную смерть, (коея, храбрые люді самі себѣ імѣті желалі,) пѣніямі домашнімі і веселіямі украшаемъ. Тогда Александръ удівляяся бодрості сердца іхъ, рече; вопрошаю, хощете лі жівы быті, і мнѣ не протівітіся егоже добродѣтелію вы преодолѣнны сталі; Оні же отвѣщалі, мы тебѣ непріятелмі нікогда не бывалі, а егда съ мечемъ на насъ ты наступілъ, тогда мы протівны сталіся, а ежелі кто восхотѣлъ насъ добродѣтелію а не ѕлобою прінять, о томъ бы мы тщаліся, да бы въ званіі нашемъ оныі не последнѣйшімі насъ узрѣлъ. Пакі царь вопросілъ, какую вѣрності вашея прісягу дадіте, отвѣщалі; здравіе еже воспріімемъ, будетъ прісягою, отдадімъ оное здравіе за тебя, когда ні восхощеші. но ніже солгалі во обѣщаніі своемъ, зане

кото-

которые былі отпущены въ домы свої, пршедше же народъ въ подданствѣ вѣрно удержалі. Четырехъ отъ ніхъ себѣ Александръ оставілъ во оберегателі здравія его; тії въ вѣрності совершенної къ царю, ні едіному македоняніну уступілі. Тамо убо Александръ съ тремя тысящамі пѣхоты певколая оставілъ, болше бо не было нужды, а самъ къ бактрамъ пошелъ, откуду бесса во екбатану повелѣ вестї, да тамо воздастъ ему мзду за даріа убіеннаго. Мало не въ тѣ же дні Птоломеї і менідъ првелі трі тысящі пѣхоты, і тысящу конніцы нанятої, толікожъ і Александръ пѣхоты ізъ лікії, конніцы же пять сотъ прівелъ, толіко жъ еще пршлі со асклепіадоромъ ізъ сірії. Антіпатръ же пріслалъ ізъ грецыї осмь тысящъ, между іміже пять сотъ конніцы было. І тако воїска умноживъ Александръ, поїде на бунтовщіковъ, тамо смерті предавъ ізмѣнніковъ. Четвертаго же дня пршелъ къ рѣкѣ оксу; та рѣка была болотна, того раді всегда мутна і не здрава къ пітію. Тѣмже началі было воїны колодезь копаті. однакожъ хотя і глубоко копалі, воды не нашлі. Егда же въ шатрѣ царскомъ узрѣлі істочнікъ, о немже яко не скоро познали, помыслілі что неначаянно істече. Царь же самъ восхотѣ, да вѣру імутъ, что даръ былъ божії. По томъ прешедъ охъ і оксъ рѣкі, пріїде ко граду маргінію, кругъ егоже ізбралъ мѣсто раді созиданія шесті градовъ, і поставілъ два града на полденъ,

а четыре же на востокъ, всѣ же въ равномъ разстояніі отъ другъдруга, да бы отъ далече помощі не іскаті. Тіі всі грады стоялі на горахъ высокіхъ, того времені, і акі узды народамъ побѣжденнымъ былі, нынѣ же породу свою забывъ, тѣмъ служатъ, которымі господствовалі, і прочія також де народы царъ усміріль.

11; была едіна токмо гора каменная, юже арімазеі согдіанінъ съ трідесятію тысящмі воінства обсѣлъ, правіанты прежде толь много ізготовавъ, еже бы толь велікому воіскому на два года доволно было. Та гора была вышіною трідесятъ попріщъ, кругомъ же сто пятьдесятъ. Отвсюду провалины і крутость, путь же зѣло тѣсенъ къ верху былъ. Въ половінѣ горы пещера, которыя входъ тѣсенъ і теменъ. По томъ пространно мѣсто, прі концѣ же зѣло шіроко, істочнікі едва не по всѣмъ пещерамъ текутъ, отъ ніхже воды на едіно мѣсто собірающеся, купно въ нізъ стекаютъ, і едіну рѣку творятъ. Царъ же узрѣвъ не удобное ко взятію мѣсто, умысліль отступіті: Но абіе наіде на него желаніе еже бы преодолѣті пріроду. Однакожъ прежде нежелі бы счастіе тоі осады іскусілъ, послалъ кофена сына артабазова къ варварамъ, совѣтуя імъ чтобъ сдалі ту гору, Но арімазеі надѣяся на мѣсто, много гордостно отвѣщалъ. На послѣдокъ рече; вопрошаю тя, можетъ лі Александръ летаті; Что егда царю возвѣстілъ кофенъ, тогда Александръ зѣло гнѣвомъ разъяренъ, созва

тѣхъ,

тѣхъ. съ нiмiже обыче совѣтъ творiтi, да iмъ возвѣстiтъ гордостный i несносный отвѣтъ варвара того, будто македоняне крiлъ не iмѣютъ. Азъ сiце сотворю, рече, въ сiю предъiдущую нощъ, яко будетъ вѣрiтi: что македоняне i летаютъ. I абiе рече: прiведiте мi всякъ iзъ полковъ своiхъ трi ста юношъ, о нiхже знаете. что скоростiю нiкто iмъ не сравнiтся, которые въ домахъ своiхъ по стремнiнамъ i горамъ каменнымъ, не iмѣющымъ путi, скотъ гонялi. Онiже абiе волнiцу скорыхъ i бодрыхъ прiвелi. на нiхже зря Александръ, сiце рекъ: съ вамi о удалые молодцы, i мнѣ равнiи, не побѣдiмыхъ градовъ крѣпостi взялъ я i разорiлъ, горы безпрестанныхъ снѣговъ полныя, такожде i тѣсноты кiлiкiiскiя прешелъ; iндiiскiхъ мразовъ лютость, не вредно претерпѣлъ. I я себя оказалъ вамъ. i вы себя, каковы iзъявiлi мнѣ. Сiя гора каменная юже вiдiте, едiнъ токмо прiходъ iмѣетъ, егоже варвары обдержать, а отъ прочiхъ странъ не берегутся. Нѣстъ нi едiныя стражi, токмо съ сея страны откуду на насъ зрятъ. Вы найдете путъ на верхъ горы къ непрiятелю, ежелi порадѣете. Нiчто толь высоко прiрода не сотворiла, егоже бы мужество достiгнутi не возмогло. Вы нашлi то чего iные не чаялi, азiю iмѣемъ во областi своеi. Прочее взоiдiте на верхъ сея горы, i егда токмо взоiдете, бѣлымi убрусцамi прiзнакъ мнѣ даiте, азъ же съ воiскiмъ прiшедъ, непрiятеля отъ васъ отвращу.

Первый, который взойдетъ на верхъ горы, дамъ ему десять талантовъ. Девять, іже по немъ, І тако даже до десятаго человѣка едіна будетъ мзда, Азъ ізвѣстенъ о васъ. что не такъ на гласъ мілості моея, какъ на проізволеніе мое смотріте. Оніже таковымъ усердіемъ царя послушалі, что чаялі себѣ, акі бы на верху горы уже былі, і отшедше, желѣзныя кліны, которыя бы въ каменіе вбівать, і верві крѣпкія уготовілі. Александръ же гору обшедъ, і съ которої страны не тако бы крута проваліна была, усмотрівъ, о полунощі повелѣ ізыті. Оні же на два дні, корму, по саблѣ токмо, і копію взявъ, пошлі. І перво ногамі началі восходіті, а по томъ егда къ развалінамъ пріішлі, іныя за каменія хватающеся восходілі, прочіі же за верві за цѣпляя подымалі ся, кліны желѣзныя прежде между каменіемъ вложівше, і тако весь день во страсѣ і трудѣ томъ пребылі. Трудныя мѣста вся прелѣзлі, а еще труднѣйшія осталіся, і мняшеся імъ что самая гора прірастаетъ. Но сіе весма было болѣзненно зрѣті, егда которыхъ обманулі не крѣпкіе ступені, купно съ німі внізъ падалі, показующе образомъ своімъ, что і прочіімъ тоежъ можетъ быті. Однакоже непрестаннымъ трудомъ утомлены, чрезъ тѣ неудобныя мѣста на верхъ горы взошлі. нѣцыі отъ ніхъ повреділі частi составовъ, купно же нощъ і сонъ отяготілъ іхъ. По тѣмъ проваліннамъ і мѣстамъ беспутнымъ утомлены. і на погібель

погібель въ предъідущую не памятующе, даже до восхода солнца спалі. Потомъ отъ велікаго сна воставше, по таінымъ удоліямъ ходілі і разсматрівалі, не знающе, въ которой странѣ той горы сіце велікое воіско супостатское сокрылося, обаче увідѣлі нізше подъ собою дымъ ізъ вертепа проісходящъ, і тѣмъ уразумѣлі, яко тамо воіско супостатское лежітъ. Сіце копія уставіша со значкі бѣлымі, якоже повелѣ: і счісляяся, трідесяті воіновъ, которыя ніспадоша лѣзуще, не обрѣлі. Царь паче болѣзновалъ о посланыхъ воінахъ на явственную погібель, неже гору взяті желая, чрезъ весь день на верхъ горы тоя смотрілъ, даже нощію егда уже תмракъ бысть, поідe брашна вкусіті. Во утріе не возсіявшу еще солнцу, самъ въ первыхъ знакъ горы взятой увідѣлъ, обаче усумнѣвался еще, раді облаковъ, которыя все помрачалі, но егда солнце выше взошло, достігнувъ совершенно, не усумнѣлся, і прізвавъ кофена, чрезъ него же варваровъ іскушалъ, абіе послалъ, наказавъ, да бы уже добрыі совѣтъ воспріялі себѣ, аще же упрямы раді крѣпкаго мѣста будутъ, да покажетъ імъ воіско на горѣ уже сущее. Кофенъ посланъ совѣтовалъ арімазу здаті гору, обѣщавая ему мілость царскую, аще его едіныя горы обстояніемъ не удоволствітъ. Но арімазъ паче жесточае і гордостно, неже прежде отвѣщалъ, і кофенові прочъ отъіті повелѣлъ. Тѣмже взятъ его кофенъ за руку і молілъ, да предъ

вертепь вь малѢ сь німь ізыдеть. Егда его умолі ізыті, показаль ему воіновь младыхь на верху горы стоящіхь, егоже гордості достоіно смѢяся рече: Александрово воіско імѢеть кріла. Уже ізь македонскаго обозу трубы і звукь слышань бысть. Сіе дѢло тоі простыі народь, [якоже на воінѢ тѢхь суетныхь прічінь бываеть много] кь подданству пріклоніло, ібо устрашені, не многіхь за собою на горѢ стоящіхь познаті не моглі. і тако кофена, которыі оть устрашенныхь уже отбѢге, воскорѢ возвратілі, і трідесять князеі сь німь послалі, да бы здравіе у царя умолівь гору сдалі. Но Александрь аще і боящся, да бы варвары узрѢвь не многіхь юношь, сь горы іхь не сверглі, обаче надѢяся на счастіе свое, і на арімаза гордаго гнѢвь імѢя, ні коего прімѢру не возхотѢ сотворіті. ТѢмже арімазеі, паче отчаявся, неже погубівь все, со сродніками і началными господамі народу своего вь обозь прішель, іхже всѢхь царь во первыхь паліцамі біті, по томь подь самою горою повѢсіті повелѢль на вісіліцѢ. А общізну і імѢнія взяті, і жітелемь градовь новопостроеныхь дароваль. артабазу гору і весь тамошніі уѢздь вручіль.

КВІНТА КУРЦІА

КНІГА ОСМАЯ.

СОБРАНІЕ ВЕЩЕЙ КРАТКОЕ.

1. Массагетовъ даховъ і согдіановъ Александръ во властъ покорівъ. агаряне дщеръ своего царя въ супружество ему прівод ятъ; онъ льва убівъ, і четыре тысещі ѕверей уловівъ. кліта славнымъ піркованіемъ учрежденна і дерѕновенно глаголющаго убілъ.
2. Безвременная Александрова жалостъ: потомъ ідетъ противо бактріанъ бѣглецовъ, і спітамітру воеводѣ. Смертъ філіта мужественнаго юноші і еріїа преславнаго полководца.
3. Женѣ спітаміновой, которая убівші мужа своего, главу его прінесла, повелѣваетъ царъ ізыті із обозу. Нѣкія страны отъ оѕлобленія водъ іхъ свобождаетъ.
4. Мраѕъ лютый ѕѣло оѕлобляетъ воиско ідущее ко габаѕѣ. Александрово постоянство і къ худѣішему воіну добродѣяніе: і бракъ его съ раксаною.
5. Начавъ мыслiті о воінѣ індіііской, прелестніковъ прелщеніемъ, въ велію гордыню Александръ превоѕнеслся, сыномъ іовішемъ велітъ себе наріцаті: тое калістенъ, многімі словесы претяше ему.
6. Безчестія раді гермолаю благородному юношѣ сотвореннаго, востаетъ на главу Александрову бунтъ о немже егда бытъ возвѣщено между бунтовщікамі не повінный, калістенъ погібаетъ.
7. Гермолая, невінна го быті, калістенъ ісповѣдая, свірѣпую Александрову гордостъ укоряетъ.
8. Александровъ отвѣтъ противо поношенія гермолаева, такожде казнъ бунтовщіковъ і невінна го каллістена.
9. О рѣкахъ наріцаемыхъ, індъ, гангъ, діарденъ, індіiскія страны, о жітеляхъ ея, і о ізобілно богатыхъ царѣхъ, і о мудрецахъ явственное опісаніе.
10. Разныя індіiскіе страны народы, удівітелнаго счастія, обаче не безъ крове покорі іхъ Александръ.

11. Гору аорнъ, і крѣпость непрїступную Александръ облегаетъ, оставленну же отъ осажденныхъ вземлетъ.

12. Омфъ царъ сілныї, себе і царство Александру поддаетъ, отъ него же пакї всецѣло воспрїемлетъ. того радї взаїмно дары царю отъ царя посылаются.

13. Протїво пора царя по совѣту омфа Александръ бранъ творїтъ, которая обаче сомнїтелна въ началѣ велмї бѣдственна была.

14. Їндїанъ ї македонянъ преславныї ї кровопролїтныї боі, царя пора плѣненаго велїкодушїе ї Александра царское мїлосердїе.

1: Александръ похвалбою паче болшею неже славою ту гору каменную взялъ, понеже супостата радї въ разныхъ мѣстахъ стоящаго потреба бѣ ему воїновъ раздѣлїтї, на трї частї раздѣлїлъ, съ едїною частїю ефестїона съ другою цемона послалъ, самъ съ прочїїмї шелъ. Но не едїна была мыслъ у варваръ. со їнымї боі сотворївъ мечемъ взялъ. болшая же частъ отъ нїхъ безъ бою покорїлася, їмже села ї нївы повелѣ отдатї взявъ отъ тѣхъ, которые не восхотѣлї отъ бунту престатї. А їзгнаннїї бактрїане їмѣюще въ товарыществѣ осмъ сотъ конныхъ массагетовъ, блїжныя села разорїлї, їхже радї укрощенїя, Аттїнъ страны тоя воевода съ тремя сты коннїцы западныя таїно не знаемъ їзыде. Зане супостатъ въ лѣсахъ стоя блїзъ полъ сущїхъ вооруженнаго воїна сокрылъ, не многїхъ послалъ со скотомъ, да бы его обманомъ здобычъ къ засѣдшымъ прївелї. Тако аттїнъ безрасcудно не устроївъ воїска, егда взялъ корыстъ бѣжалъ въ передъ. Но ему мїнующему дубраву, нечаянно нападе на него непрїятелъ, ї со всѣмъ

его

его вь конець побѣділь. Во скорѣ о томь вѣсть ко кратеру пріішла, которыі со всею конніцею пошель. Массагеты же весма уже убѣжалі, обаче даховь тысящу убіль, коіхь побѣдою, весь бунть тоя страны укротілся. Александрь пакі согдіановь взявь во область возвратілся ко мараканду, тамо бердь, егоже кь агарянамь за босфоромь рѣкою жівущімь посылаль сь послами іхь встрѣте его. Такожде і фратаферн, которыі массагетамі і дахамі прілѣжащімі владѣль, подданство прісла ль. Агаряне молілі Александра да дщерь царя іхь вь жену себѣ поіметь, аще же сродства сего возгнушается, князем македонскімь совокупітіся сь дѣвіцамі честнѣішаго роду да не возбраняеть. Потомь обѣщалі ему что самь царь іхь пріідеть кь нему: оть обоіхь странь мілостівно выслушавь пословь, ефестіона і артабаза вь тѣхже мѣстахь ожідаль: которые егда пріішлі: купно сь німі, вь страну нарицаемую базарія пошель. Варварскаго того народа не іное ізобіліе, токмо вь велікіхь дубравахь, ізбранныхь звѣреі стада огражденны. Пространныя дубравы ізбірають на то, гдѣбы частыя істочнікі былі, ограду созідають каменную і башні радi стоянія ловцамь. Тоі дубравѣ чрезь четыре ста лѣть нікто коснулся, вь которую Александрь со всѣмь воіскомь вшель, і повелѣль отвсюду звѣреі гонятi. Между которымі выбѣжавь левь случаемь велмі велікіі, устремілся на самого царя, но лізімахь

блізъ его стоялъ [который по немъ царствовалъ] хотѣлъ копіемъ ударіті. Но Александръ его отрѣявъ, отъіті повелѣлъ: рекъ такъ і азъ добрѣ, якоже і лісімахъ, льва убіті могу. Понеже лісімахъ нѣкогда въ сіріі на ловітвѣ, самъ едінъ убілъ льва зѣло велікаго, но левъ растерза ему лѣвое плечо даже до костей, і бысть въ послѣдней погібелі здравія. тѣмъ его укоріль тогда Александръ, і паче сотворілъ самымъ дѣломъ, неже рече словомъ. Понеже съ сімъ звѣремъ не токмо бранъ сотворілъ, но едінымъ ударенiемъ убілъ. баснь юже вымыслілі акі бы лісімаха царъ на снѣденіе льву далъ. отъ сего случая якоже речеся [мнітмся] оная баснь начало восприяла. Но македоняне аще і счастліву Александръ на поедінокъ со львомъ бранъ сотворілъ безъ поврежденія, обаче обыкновеніемъ домашнімъ узаконілі, да бы царъ нікогда не дерзалъ ловітвы творіті, безъ ізбранныхъ началніковъ і друговъ своіхъ. Тѣмже убівше четыре тысящі звѣрей, въ тойже дубравѣ со всѣмъ воіскомъ піршествовалъ. Оттуду возвратілся къ мараканду. Тамо артабазъ не восхотѣвъ старості раді болѣе владѣті, егоже чінъ тоя страны Александръ клітові вручілъ. Сей клітъ былъ, который Александра у рѣкі гранікъ бранъ творяща і імѣюща главу не покровену, щітомъ своімъ укрылъ, і розакову руку мечемъ отъсѣче, который уже со оружіемъ на главу его наступілъ, старый еще філіповъ воінъ, многімі

гімі ратными дѣлы славенъ. Елланіка сестра его такожде царя [Александра] воспітала, і акі матерь любілъ онуюо царь. Того раді болшую і сілнѣйшую часть царствія, вручілъ ему въ обереженіе. Уже во утріе повелѣ ему уготовлятіся въ путь, і прізвалъ его на преславный пиръ, на которомъ пиру Александръ віномъ себѣ нагрѣявъ главу, дѣлъ своіхъ стался цѣнітель безмѣренъ, что коего времене содѣялъ, съ веліею похвалою і тщеславіемъ начать выхваляті, даже тягостно было ушесамъ слышащіхъ і ізвѣстно знающіхъ, істінну лі глаголетъ. Обаче старѣйшіны молчалі. Но егда і філіппова дѣла начать унічіжаті, рекъ егда побѣду преславную у херонії азъ сотворіхъ, позавідовалъ мнѣ о неі отецъ, і себѣ толь велію славу прічіталъ. Но онъ [егда между македонянамі і наемнымъ воіскомъ бунтъ былъ], отъ язвы въ то время лежалъ, не мняше да бы інако возмогъ быті неустрашенъ, токмо умышленіемъ смерті, егда азъ тѣло его щітомъ покрылъ, і хотѣвшіхъ его убіті, моею рукою смерті предалъ. Сіе отецъ мoі істінным сердцемъ нікогдаісповѣдалъ, яко азъ есмъ защітітель здравія его. Сице егда ізыдохъ безъ него на ілліpiкі, по побѣдѣ ізвѣстіхъ ему, яко супостата побѣдіхъ і разгнахъ, і нігдѣ мнѣ тамо помощі не далъ філіппъ. Не тії похвалы достоіны, іже предѣловъ самоѳрацкіхъ достіглі, зане подобало асію жечъ і разоряті, но которые велічествомъ дѣлъ і вѣрност[ію]

упределі, сіхъ і прочіїхъ речеі тѣмъ подобныхъ; младыя воіні охотно слушалі: но старымъ не любезно было сіе, наіпаче філіппа раді, подъ егоже обладателствомъ болшее время жілі. Тогда клітъ, уже і самъ пріщуменъ сыі, обратівся къ сѣдящымъ прі немъ, еврініповъ стіхъ ізрече, сіце тіхо, яко царю шептаніе паче нежелі слова слышны былі, тое реченіе знаменало, яко грекі не добрѣ уставілі, да бы на знаменахъ по воспріятоі побѣдѣ поставленныхъ, імена токмо едіныхъ цареі пісалі, понеже тѣмъ обыкновеніемъ пріобрѣтенную славу кровію чуждою похіщаютъ. Тѣмже царъ імѣя мыслъ, яко тоі гласъ іматъ въ себѣ нѣчто зло, вопрошалъ не далече отъ него сѣдящіхъ, да ізвѣстятъ, что кліт реченіе. Но егда всі умолчалі. клітъ мало болшімъ гласомъ дѣла філіппова воспомянулъ, і воіны бывщія въ грецыі, паче всѣхъ настоящіхъ выхвалялъ. откуду между младымі і старымі воі распря ізрасте. Царъ же акі бы терпѣліво послушалъ, егда дѣла его унічіжалъ, но зѣло нанъ разъярілся. обаче укротілъ бы сердце Александръ, аще бы клітъ болше не глаголалъ; егдаже не преста ропотамі, Александръ паче гнѣва ісполніся. Уже бо клітъ і парменіона держнулъ оправдамі, і побѣду філіппову сотвореную надъ аѳінамі, паче неже разореніе ѳебъ превозносілъ, не токмо піанствомъ, но і отъ сердца любопрѣніемъ возбужденъ бывъ. Напослѣдокъ рече: аще бы случілося за тебе умреті,

умреті, клітъ перво умретъ, а побѣдъ болшую почесть нынѣ пріемлютъ отъ тебе, которые бесрамно славу отца твоего унічіжаютъ. Даеші мнѣ царство согдіанское, кое уже многажды бунтовало, і еще не укрощено, і невзято совершенно, егоже і взяті не можемъ. Посылаеші мя къ дівымъ звѣремъ а не къ людемъ, гдѣ ужасныя і велікія погібелі. Но что мнѣ надлежітъ, сіе не умолчу. много себя выхваляешъ, а філіпповыхъ воіновъ унічтожаешъ. Не помніші лі, егда бы не аѳаріі старікъ младыхъ воіновъ ослабѣвшіхъ возбуділъ, еще бы мы подъ алікарнасомъ стоялі. Како убо со младымі тѣмі воінамі ты взялъ асію; істінну [яко мню] сказалъ братъ матері твоея во італіі, что онъ нападалъ на мужеі, а ты на женъ. Въ томъ его словѣ, ні что болѣе не оскорбіло царя, паче того, что помянулъ клітъ съ честію парменіона. обаче сію болѣзнь въ себѣ сокрылъ, доволенъ бывъ, яко ему повелѣ ізыті ізъ піра, і не рече болѣе, кромѣ того, да бы не забылъ, і то пріпомянутъ, аще іматъ множае глаголаті: како ему і здравіе даде. Тѣмъ бо клітъ многажды гордо похваляется. Но егда клітъ не восхотѣ востаті, тогда блізъ его сѣдящіі ропщуще нанъ, за рукі его взялі, увѣщая его да ізыдетъ вонъ. Онъ же влекомъ, къ прежнему піанству еще гнѣва прімножілъ, і рече: грудмі моімі я жізнь его закрылъ, і защітілъ, но таковаго нынѣ

мsдовоsдаянія, понеже время преіде, і убо і воспомінаніе нелюбеsна. Еще же Атталово убіїство предложіль ему, напослѣдокъ бога іовіша, [егоже отцемъ своімъ Александръ наріцалъ,] іsвѣщенію ругаяся рече: болшую істінну аsъ цареві сказалъ, неже отецъ его. і уже толікія яросmі ісполніся царъ, отъ колікія бы і тресвъ едва восмоглъ удержатіся. Тогда же отъ віна імѣя умъ шуменъ, вскорѣ і іsъ мѣста всталъ. Тогда друsі убоявшеся, не положівше но повергше чаші, восталі, sряще что Александръ будетъ въ толъ жестокомъ распаленіі творіті. Александръ же ухватілъ іsъ рукі у воіна копіе, і на кліта еще дерsновенно глаголющаго хотѣлъ вергнуті. Тогда птоломеі і пердікка поперегъ его обнялі, і не допустілі. Лісімахъ же і леонатъ копіе у него отнялі. онъ же воіновъ вѣрностіі і sдравія своего оберегателеі кліккнувъ рече, что другі его хотятъ уловіті, якоже і дарію прежде случіся. і повелѣ трубіті да на ніхъ вооруженны воіны въ хоромы царскія внідутъ. Тогда птоломеі і пердікка падше къ ногамъ его молілі, да престанетъ отъ толікаго беsъ расуднаго гнѣва, і да бы расужденію мѣсто далъ. Во утріе бо праведнее вся можетъ розыскаті. Но александрова ушеса бяху sатворенна отъ гнѣва того раді не могъ удержатіся, побѣжалъ въ преддверіе хоромъ і у едінаго отъ стрегущіхъ вsялъ копіе, і сталъ прі дверехъ, ідѣже надлежало іsходіті тѣмъ, которые купно съ німъ вечерялі. Іsыдоша прочіі, послѣднеі клітъ также беsъ

свѣщі

свѣщі вышелъ. егоже вопросілъ царъ, ты кто таковъ; но вопросілъ гласомъ намѣреннаго убіїства ісполненымъ. Клітъ же не своего но царскаго гнѣва памятенъ, отвѣщалъ, я клітъ, ісхожду із бесѣды і піра. Сія ему глаголющу, Александръ бокъ его копіемъ прободе. уміраюшаго же кровію омоченъ, рече: іді нынѣ къ філіппу, къ парменіону, і ко атталу.

2: Ѕлыї, человѣческому уму пріpода, совѣтъ даетъ, яко не будущія, но прешедшія дѣла себѣ разсуждаемъ. Ібо і Александръ, егда отступілъ отъ него гнѣвъ, і отъіде шумъ піянственныї, тогда лютое свое безчінія дѣло разсмотрілъ. Увідѣлъ бо въ то время, како ізліще велікія волності употребілъ клітъ, но былъ преславныї во бранї воінъ, і аще бы не стыда раді уста запечатлѣнна былі проглаголаті, яко убілъ защітніка своего, воістінну бы то повѣдалъ что спекулаторское дѣло употребілъ. Александръ, царъ сыї, за дерзновенныя і неразсудныя словеса, которыя піянству моглі прічестіся, неправедною смертію казнілъ і отмщеніе сотворілъ. Кровъ убо того, которыї не давно съ царемъ былъ на бесѣдѣ, по всему преддверію текла. Стражі же усумнѣвшіїся акі ізумленна отдалече стоялі; По сіцевої жалості всі разыдошася, едінаго царя оставілі. Тѣмже Александръ копіе із лежащаго тѣла ізторгнувъ, обратілъ къ себѣ, і уже къ персемъ пріложілъ, но стражіе прібѣгше, аще і возбраняше із рукъ

ісхітілі,

ісхітілі, і всемше его вЪ шатерЪ внеслі. АлександрЪ же поверже себе на semлі, воздыханіе і плачЪ его превелікіі слышанЪ былЪ по всѢмЪ хоромамЪ. По томЪ началЪ ліце свое ногтмі терsaті, і окрестЪ стоящіхЪ молітi, да вЪ сіцевомЪ бесчініі не потерпятЪ ему жіву быті. Вся нощЪ вЪ таковыхЪ моленіяхЪ прошла. прілѢжно такожде разсуждалЪ, аще бы не прогнѢванія раді боговЪ, не впалЪ бы вЪ сіцевое бесчініе: ІsобрѢте же сіе яко годовая жертва ліберу отцу не во уреченное время бысть сотворенна. Того раді прі вінѢ і бесѢдѢ стался явственныі гнѢвЪ боговЪ, но паче всего бысть ему печално, яко сердца всѢхЪ друговЪ відѢ сумнѢнныі, і уже нікто сЪ німЪ дерзнулЪ. потомЪ секретно слово бесѢдоваті, пріідe то едіному что ему жіті вЪ пустыні, акі sвѢрю дікому, которыі овыхЪ устрашаетЪ, овыхЪ же самЪ боітся. Во утріе возсіявшу солнцу, повелѢ тѢло прінесті такЪ окровавленно, якоже лежало, которое егда внеслі предЪ него, АлександрЪ слезамі облівся рече; Сію лі мілостЪ корміліцѢ моеі показахЪ, і сіцевую лі мзду воздахЪ, еяже два сына моея раді славы подЪ мілетомЪ погіблі; НынѢ же братЪ, едіно вЪ сіротствѢ еі потѢшеніе, на піру отЪ мене убітЪ лежітЪ. Камо нынѢ обратітся бѢдная, отЪ всѢхЪ ея, азЪ едінЪ остахЪ, нанЪ же воззрѢті добрымЪ окомЪ не возможетЪ. АзЪ же защітітелеі моіхЪ убііца, егда возвращуся во отчізну, то ніже рукі моея во срѢтеніе

корміліцы

кормілицы, безъ воспомінанія бѣдства ея дати могу; Егда же отъ плача і вопля не престаяше, друзі повелѣша тѣло ізнести. Царь трі дні заключівся лежаше. егоже гвардіа і стражіе здравія его познавше, яко всеконечно умреті себе понуждаетъ, всі купно въ шатеръ внідоша, многое же время моляще убѣдіша да вкусітъ піщы. Къ сему же да бы того убіиства не размышлялъ. Сотворіша наказъ македоняне, яко клітъ достоіно убітъ, і погребсті тѣла его не хотѣлі, аще бы не самъ царь повелѣлъ. Тѣмже десятъ днеі, раді совершеннаго утоленія стыда подъ маракандою стоявъ, съ частію воіска ефестіона, въ бактріанское царство послалъ, да уготовятъ запасы на зіму. Которую страну кліту определілъ, оную амінтѣ вручілъ. Самъ ко ксеніппу поіде. Предѣлы тоя страны съ агарянамі смежны, много імутъ частыхъ селъ. Ібо ізобіліе тоя земли, не токмо жітелеі на себѣ содержітъ, но і прішелцевъ къ себѣ влечетъ. бактріанскіхъ бѣглецевъ, которые Александру ізмѣніша, прібѣжіще і прістаніще было. Но егда царево прішествіе услышано бысть, жітелі ізгнаша іхъ отъ себе, бяше іхъ мало не двѣ тысящі двѣсті человѣкъ, всі конниі бяху, такожде во время міра разбоемъ упражняхуся. Того времені жестокія разумы тыя, не токмо воіны вожделѣніе, но і отчаяніе укрѣпляше. Сіце неізвѣстно на амінту воеводу Александрова нападеніе сотворівше, многое время

въ равнѣ

въ равнѣ ратовашася. Наконецъ седмь сотъ своїхъ погубївше, отъ нїхже плѣненнї бяху трїста, начаша уходїтї, но не безъ отмщенїя, їбо осмьдесятъ македонянъ убїлї кромѣ раненыхъ трехъ сотъ пятїдесятъ. обаче ї по второмъ бунтѣ прощенїе вoспрїяша. Тѣхъ въ подданство взявъ Александръ, поїде въ страну нарїцаемую Мануры со всѣмъ воїскомъ.

Быстъ тамо Сїсїмїтръ воевода, їже їмѣ двоїхъ сыновъ отъ матерї своея, їбо между тамошнїмъ народомъ сынъ можетъ поятї въ жену себѣ свою матерь. Тої, страны тоя тѣсноты засѣлъ, съ двѣмя тысящмї вооруженнаго простаго народа, къ сему крѣпостъ созда. Рѣка такожде зѣло быстра течаше, яже тылъ горы заключаше, ї облїваше, тую жїтелї тако устроїша, что мощно въ бродъ преїтї. Прїходъ вертепа того їматъ свѣтъ, внутръ же его безъ свѣтїла ї огня нїчто вїдѣтї мощно, путъ подъ землею акї пещера їдетъ даже до поля, нїкому же кромѣ тамошнїхъ жїтелеї вѣдомъ. Но Александръ, аще ї отъ прїроды быстъ положенїе мѣста крѣпко, ї варвары зѣло вооруженны защїщаху, обаче съ овнамї [їлї быкамї орудїї стѣноломнымї] прїступївше, крѣпостї, рукою созданныя разорї ї сокрушї. Їзъ пращъ же ї луковъ стрѣляя, осады болшую частъ їзгналъ, їхже разгнавъ ї разоренныя окопы прешедъ, къ самої горѣ прїведе воїско. Рѣка токмо остала, въ нюже їстекаша воды отъ горы чрезъ удолїя ї долїны, ї мняшеся

шеся дѣло веліе быті, сіцевый вертепъ наполніті. обаче повелѣ древеса сѣчь, і каменіе метаті. Велії страхъ на варваровъ наіде узрѣвшіхъ нечаянно устроеную плотіну. Сіце Александръ не усумнѣваяся, что страхомъ къ подданству можетъ іхъ пріклоніті, оксіатра тояжъ породы послалъ къ німъ, но подданного себѣ, совѣтоваті тому воеводѣ, да бы гору ѕдалъ. Тѣмъ временемъ болшаго раді страха, і башні подвезлі, і оружіе сілное напустілі, того раді не імѣюще защіщенія въ нізу горы і надежду погубівше, вбѣжалі на самої верхъ горы. Оксіатръ устрашеннаго і отчаявшагося сілы своея, сізіміtра начатъ увѣщаваті, да бы паче вѣрностъ і мілостъ неже сілу македонскую іскусілъ, ніже бы препятіемъ былъ путшествію во індію, воінства побѣдітеля ідущаго, емуже аще кто попротівітся на себе самаго погібелъ обратітъ інаго. Намѣренъ ѕдатіся сізіміtръ, но матерь таяжде і жена глаголаше: лутше мі прежде умреті, неже бы я подъ его областію жіла. Тѣмже варвара сердце паче къ тщеславію, неже ко безстрашію обратіла, срамно бо ему быстъ, яко жены паче неже мужескъ полъ волностъ почітаютъ. Тѣмже отпустівше посла къ міру положі намѣреніе себѣ облежаніе претерпѣті. Но і своя і супостатскія сілы разсуждая, і како совѣтъ женскії паче скоръ і упрямъ, неже потребенъ быті разумѣя, начатъ жалѣті, что такъ отпустілъ посла. Вскорѣ же возвратівъ

тівъ оксіатра, обѣщается цареві поддатіся, о едіномъ токмо прося, до волѣ і совѣту матере его царю не ізъявляетъ. Ібо въ то время лутше отпустітъ еї. Сіце отпустівъ оксіатра ко царю, самъ съ матерію і чады і со всѣмъ племенемъ поіде не ожідая залога вѣрності, егоже оксіатръ обѣща. Царъ же коннаго воіна послалъ да возвратітся во оно мѣсто, егда пріідe, мінервѣ і побѣдѣ жертву сотворі, государство созімітрові возвраті, обнадежівъ его всѣмъ владѣніемъ аще вѣрно дружбу съ німъ содержаті будетъ. Тѣмже даде ему двоіхъ сыновъ юныхъ, которыхъ Александръ въ воінской чінъ поставілъ. отставя же пѣхоту, съ конніцею на бунтовщіковъ поіде.

Труденъ съ начала і препінателенъ каменія раді путъ імѣша, і колъ моглі, шлі, но въ малѣ времені, не токмо коні копыта повреділі, но і самі тѣломъ утомлены, не возмогоша ітті, і не многія полкі брелі, стыду [якоже случается] ізлішній трудъ преодолѣваше. Однакожъ царъ коні премѣняя безпрестанно уходящаго супостата достігаше. Уже юноші благородныя, которыя нікогда отъ него не отступалі, ізнемоглі. Кромѣ філіппа, лісімаховъ бѣ братъ, уже въ совершенный возрастъ прішедшій, і якоже дѣломъ показа, едва сіцевый можаше ізобрѣстіся. Тоі пѣхотою прі немъ [неятовѣрно рещі] чрезъ двѣсті стадій въ броні ополченія со оружіемъ ідяше, емуже лісімахъ

много-

многократно коня даяше, не восхотѣ взяті, ніже степені едінаго отъ царя не отсталъ. Тоі егда къ лѣсу пріспѣша, гдѣ супостатъ утаілся, храбрственно бранъ сотворілъ, і царя съ непріятелемъ сразівшася защітілъ. Но егда варвары ізъ лѣса ізбѣгоша, сердце, еже его тѣлу во бранї храбростъ подаяше, оцѣпенѣло нечаянно, ізъ всѣхъ членовъ потъ на него наіде, онъ къ блізъ стоящему древу пріклонівся, не возмоглъ і тако стояті, хотя царъ і рукамі своімі его держаше, однако же паде і умре. Печаленъ быстъ царъ, но другая еще не меншая болѣзнъ предъуспѣ. Еріґіі преславныі полководецъ быстъ, которыі вмалѣ прежде неже въ обозъ возвратілся умре. Обоімъ погребеніе съ веліімъ убраніемъ, і со всякою честію сотворілъ.

3: По томъ умыслілъ поіті на дахі, гдѣ слыша спітаміна быті. Но і тоі путъ і бранъ счастіе вмѣсто его управіло, якоже і прочія многія дѣла, въ ізъявленіі мілості своея, протіво ему, нікоего імѣя труда. Ібо спітамінъ велмі жену свою любяше, она же многократныя уходы і премѣны мѣстъ, едва можаше терпѣті, понеже ону везде за собою, на велікія пагубы влечаше. Она бѣдственнымі безпокоіствы утомлена. множіцею женскіхъ лщеніі не оставляя, моліла его да бы бѣганію конецъ учінілъ, і Александра побѣдітеля мілостъ себѣ сві-

дѣтелствованную ублажілъ, предъ німъ же ні коімъ образомъ укрытіся не можаше. Трое сыновъ въ возрастѣ уже сущіхъ імѣла съ німъ, іхже къ персямъ отеческімъ наклоніла молящі, да тѣхъ помілуетъ, къ сему же болше просіла, відя недалече Александра. Но онъ разумѣя что его не умоляетъ, но предаетъ і желаетъ того, да бы вскорѣ въ рукахъ Александровыхъ былъ, сама надѣяся на красоту ліца своего, мечъ ізвлекъ, хотѣлъ убіті оную, аще не бы братія ея защітілі. Повелѣ же ей отъ ліца своего ізыті, претя смертію, еже лі когда явітся ему: Самъ же вожделѣнія плоті своея ісполняя, начатъ со блудніцамі пребываті по ночамъ. Но любовъ горящая внутръ сердца сущі разпаляше его. Чесо раді со женою прімірівся, начатъ зѣло молиті ю; да нікогда ему сіце не совѣтуетъ, случаі же какіі ні пріключітся, купно съ німъ да терпітъ, глаголя: лутше мі умреті, неже поддатіся. Она же оправдающіся рече: что токмо полезное разумѣхъ, мнітмія женскімъ разумомъ, но обаче поістіннѣ совѣтовала, на конецъ обѣщалася всю волю его ісполняті. Сіце спітамінъ мнімою любовію прелщенъ, повелѣ піръ устроіті, дню еще бывшу, гдѣ піщею і віномъ утружденаго, такожде сномъ отягощеннаго, на ложе отнесоша. Жена відя его велмі спяща, мечъ взяла, егоже подъ одеждою сохраліла, ізвлекші же его, главу ему отсѣче, кровію

окроплена

окроплена рабу ѕнающему сія вся, вЪ сохраненіе даде, купно же сЪ німЪ во одеждѢ окровавленної вЪ обоѕЪ македонскії поїде, і Александру іѕвѢстіті повелѢ, яко імать ему нѢчто рещі: Абіе царЪ повелѢ пустіті оную, уѕрѢвЪ же кровію окроплену, мняше, яко пріїде жалобу укорїѕны своея предлагаті хощетЪ, рече: да бы глаголала, чего требуетЪ. Она же желаше да раба ея предЪ него пустятЪ, которому предЪ полатамі повелѢ ожїдаті. Тої іже главу спітаміна подЪ одеждою імѢяше, того раді у неѕнающіхЪ бысть вЪ порокѢ, тѢмже егда его обыскївалї показа, ю: но блѢдностї раді превелікія едва можаху поѕнаті чія бысть. ЦарЪ увѢдавЪ что главу человѢческую прінесе, іѕыде іѕЪ полаты, і вопросівЪ что бысть, егда же ему сказаша, ураѕумѢлЪ. оттуду раѕныя мыслї імѢлЪ. відѢ како ему сія жена услугу велію сотворіла, егда бѢглеца і іѕмѢнніка, і сіцеваго [которыї аще бы былЪ жівЪ, не малое препятіе творілЪ бы ему] убіла, но і тако удівітелно страшнаго беѕчінія іѕнестї не воѕмоглЪ, відя како мужа благодѢтеля велікаго, сЪ німже і чада імѢла прелестію не мілостівно убіла. Обаче мілостЪ і пріслуга преодолѢваше беѕчініе, повелѢ еї іѕвѢстіті да іѕыдетЪ іѕЪ обоѕу, да бы обраѕца сіце беѕчінныя волностї варварскія, благонравнымЪ і сміреннымЪ раѕумамЪ греческімЪ не подала. Дахї воспріявше вѢстЪ о смертї спітаміна, датаферна сверстніка

ніка его тояжь ізмѣны взявше Александрові отдадоша, і самі себе ему поддалі. Онь многіхь настоящіхь ізбавівся печалеі. обратіль намѣреніе свое казніті воеводы і началніковь, которыя гордостно і завістно управлялі чінь свої. Тѣмже фратаферну гірканію марды і тапуры вручіль, повелѣ же да бы ему за стражею отслаль фрадата, на коего мѣсто онь пошель. стаpазона вь карію, на мѣсто арсамово посλаль. Арсацесу, мідію, по оксідатѣ прікасаль. Царство вавілонское дедітамену отдаде. понеже мазеі умре.

4: Сіе егда устрої, вь третії мѣсяць оть станції поіде обозомь вь царство наріцаемое габаза. Перваго дня імѣль путь покоень. Вторыі день аще і не бѣ бурень і скорбень, обаче мрачень і туманень, егоже не безь злополучія преіде. Вь третії день оть всѣхь странь сь небсь бѣ молнія, откуду не токмо очеса но і сердца всего воінства страхь превелікії пронзаше, временемь являюще свѣть, временемь мракь. Потомь бѣ безь престанныі громь і нізпаденіе громовыхь стрѣль отьвсюду, воіско устрашівшеся, ніже ітті, ніже сѣдѣті возмоглі. По семь весма нечаянно дождь, акі какая рѣка скоротекущая сь градомь ізліяся, которыі сіце оружіемь покровенныхь ізмочіль, яко на конець ні оружія рукамі слізкімі і за мерзлымі держаті, ніже вь кую бы страну обратітіся возмоглі, егда отвсюду

велія

велїя буря вosдуха воста, отъ коея нїкто уxранїтїся не вosмоглъ. Сїце строї ї шеренгї размѣсївшеся, по всему лѣсу гдѣ кто вosмоглъ шаташеся, мноsї прежде отъ страха неже отъ труда на sемлї лежалї, еще же ї мразъ везде воду дождевую въ ледъ претворїлъ. Прочїї ко пнямъ уклоняхуся, еже многїмъ помощїю ї подпорою было, їнїї же їзбїралї себѣ мѣсто, гдѣ умретї. Егда недвїжїмї суще, естественныя теплоты гонзаху, обаче любезна бяше лѣность утружденнымъ тѣлесамї, нїже протївляхуся, еже бы почївающїмъ погїбнутї. Егда не токмо сїлная но ї не престанная буря злая оsлобляше їхъ, ї свѣтъ [еже естественное утѣшенїе,] кромѣ непогоды нощеобразная дубравная темнота закрывала. Самъ едїнъ царъ толїкое sлотерпящъ, воїнство обхождаше, вкупѣ разсѣянныхъ собїрая, лежащїя вosдвїзаше, дымъ не далече въ храмїнахъ показуя, да къ нїмъ бѣжать увѣщаваше. Нїчто бѣ врачевствомъ sдравїю, паче: Егда царя въ сїцевомъ жестокомъ паденїї самї отъ него суще отчаяннї, срамляхуся оставїтї. Обаче показа їмъ нужда, паче неже разумъ протїво сїцеваго мраза совершенную помощъ. Їбо началї лѣсъ рубїтї, ї огнї велїкїя везде разложїлї тако, яко мнѣлъ бы кто, что лѣсъ весь горїтъ, ї едва мѣсто между огнемъ воїнамъ бысть. Тая теплота содѣла полумертвымъ ожївленїе, ї по временї духъ, егоже объятъ хладъ начатъ къ нему

 прїходїтї

пріходіті. Прочії во храмінахъ варварскіхъ сѣдѣша, їхже імъ въ концѣ лѣса нужда покаѕала. Прочії же въ обоѕѣ лежалі, которыя аще і на мокротномъ былі мѣстѣ, но обаче подъ небомъ свѣрѣпостъ свою укротівшымъ.

Погібе въ ту непогоду тысяща воіновъ, купно съ поварамі і юношамі ізчісленныхъ. памяті раді сіе напісася, яко обрѣтаху нѣкіїхъ въ лѣсу о пняхъ стоящія, акі еще жівыхъ, і сіцевымъ обраѕомъ акі бы другъдругу глаголалі, въ тѣхже одеждахъ, въ которыхъ смертъ встрѣтіла когождо. Случіся что едінъ воінъ пѣшії македонянінъ едва чреѕъ сілу до обоѕу со оружіемъ, во слѣдъ прочіїхъ прііде: Уѕрѣвъ его царь Александръ, аще і самъ не давно у огня отъ стужі согрѣвашеся, обаче съ мѣста своего всталъ, і воіна еле жіва суща прінялъ, оружіе съ него обравъ, на своемъ мѣстѣ посаділъ. Воінъ многое время ніже гдѣ сѣдітъ, ніже кто его посаділъ, ураѕумѣті воѕмоглъ, обаче согрѣвся і въ памятъ прішедъ, егда стулъ царскії, і царя увідѣлъ самаго, ужасеся і вскочілъ. но Александръ на него ѕря рече: что мніші воіне, колъ лутшую ѕдѣ імате службу, нежелі персы у своіхъ царей. Ібо у ніхъ смертію каѕнятъ, которыі на стулѣ царскомъ сядетъ, тебѣ же сеі стулъ ѕдравія ходатаі бысть. Во утріе соѕва друговъ і полководцевъ повелѣ іѕвѣстіті, еже лі кто что потерялъ, онъ

хощетъ

хощетъ возвратіті всякому, обѣщаніе ісполнілъ. Понеже сісімітръ ѕѣло много конеі, і верблюдовъ двѣ тысящі пріведе, къ сему же скотовъ разныхъ ізобілно, то все на воіско раздѣлілъ, купно же отъ убытка і глада свободілъ. Сотворілъ же царъ сісімітру благодареніе, воінству піщі на шесть днеі съ собою взяті повелѣ, і на сакі поіде, землю іхъ всю разорілъ, трідесять тысящеі скота отъ тоя плѣнілъ, і сісімітру пожаловалъ. Оттуду прііде въ нѣкую страну. гдѣ воевода благородныі іменемъ когортенъ обладаше. тоі Александру охотно здадеся. Александръ же со всѣмъ государство ему отдавъ, болше нічто у него не желалъ, токмо да дастъ ему двоіхъ сыновъ въ воінскую службу, а третіяго да оставітъ себѣ, но онъ і третіяго охотно отдаде, і сотворілъ богатыі піръ про царя, на немже егда съ велікімъ веселіемъ піровалі, повелѣ трідесять дѣвіцъ началнѣішаго рода прівесті. Бѣ между імі дщеръ его роксанна, лѣпотою ѕѣло прекрасна дѣвіца, возрастомъ удівітелнымъ, на прітчу между варварамі сіцева. которая хотя і купно со ізбранными прішла, однако жъ всѣхъ очеса обратіла на себя, наіпаче же царскія, которыі уже въ желаніі надъ похотію своею власті не імѣлъ, пребывая въ непрестанномъ счастіі, въ немже человѣцы ѕѣло не блюдутъ себе. Сіце тоі Александръ, іже къ женѣ даріевоі, ко двумъ дщерямъ его, въ прірод ѣ, кромѣ роксанны, рав-

ныхъ себѣ не iмѣющiмъ, акi отецъ являшеся. Нынѣ же любовiю едiныя дѣвiцы, царскому колѣну неравныя сiце разжеся, яко рече, къ содержанiю i укрѣпленiю царства сiе потребно, да бы два сiя народы персiдскiи i македонскiи бракомъ совокупiлiся. едiнымъ токмо сiмъ, i побѣжденнiи стыда ухранятся, i победiтелiе гордость оставятъ. I ахiллесъ отъ егоже колѣна проiсхожду, таковую же полонянку жену iмѣлъ. Да не мнiтся убо вамъ [рече] яко не дѣло глаголю, понеже i самъ хощу сiю въ жену себѣ прiятi. Неначаянную радость отецъ возъiмѣвъ, словесамъ его не отрече. Тѣмже Александръ въ самомъ весма огнi похотi горя, повелѣ хлѣбъ прiнестi по обыкновенiю отеческому, [тоi бѣ у македонянъ крѣпчаiшiи залогъ хотящiмъ сочетатiся] егоже на двѣ частi разрѣзавъ съ веселiемъ, оба снѣдоша. Сiце, азъ мню, яко тiи образецъ народомъ подаша малою устроенною пiщею хотѣша показатi брачнымъ, колъ малою вещiю iмѣютъ бытi благодарны. Сiмъ поведенiемъ царъ азiи i европы введенную дѣвiцу на пiръ ко iгранiямъ, въ жену себѣ поятъ, хотя iмѣтi отъ полонянкi сына, iже бы надъ побѣдiтелямi царствовалъ. Срамляхуся друзi его, яко прi пiрованiи i пiянс[illegible]ѣ за тестя, того [которыи ему сдадеся] iзбралъ себѣ.

5. Потомъ iмѣя намѣренiе iттi во iндiю, оттуду ко

ко окіану морю, да бы ні едінаго препятія во слѣдъ себе не оставілъ, повелѣ со всѣхъ странъ трідесятъ тысящей юношъ вооруженныхъ собраті і къ себѣ прівесті, хотя іхъ імѣті вмѣсто ѕакладу вѣрності. і вмѣсто воіновъ. Кратера же протіво бѣглецовъ, ізмѣнніковъ гавстана і катена послалъ, отъ ніхже гавстанъ плѣненъ, катенъ же убіенъ на бою.

Поліперконъ, страну наріцаемую бубацена, яже ему сдадеся, взялъ. Прочее вся устроівъ Александръ, о воінѣ токмо індійской мыслъ свою положілъ. Глаголаша о томъ царствѣ, колъ пребогато, і колъ ѕлата бісеровъ і каменей драгоцѣнныхъ, наіпаче ізбытка радї неже украшенія радї ізобілство імѣло, глаголаху како у воіновъ щіты отъ ѕлата і костей слоновыхъ блістаху. Того радї да бы его кто не превозшелъ, понеже онъ стался всѣмъ глава. щіты воінства своего сребромъ покрылъ, ко уздамъ ѕлатыя муштукі прідалъ. броню военную іную ѕлатомъ, іную же сребромъ украсілъ. Воінства вооруженнаго сто двадесятъ тысящей імѣлъ на ту воіну ідущіхъ. І тако вся потребная устроівъ, что прежде напрасною, і неправедною мыслію желалъ, нынѣ уже разумѣя быті временї пріспѣті, да ему божію честъ воздаютъ. І не токмо восхотѣ, да его наріцаютъ сыномъ іовішовымъ сірѣчъ божіимъ, но да і вѣруютъ, акі бы чрезъ тое возмоглъ сердцамъ, якоже і языкамъ человѣческімъ повелѣваті. І того

желаше, да бы подобіемъ персідскімъ македоняне честь ему воздавалі на землю падающе. Імъ же то его погібелное вожделѣніе облестніковъ много, непрестанное царскаго чіна злополучіе, егоже престолъ паче языкъ лстівыі, неже супостатъ вооруженныі превратілъ. Не македонянъ бысть сія віна: ні едінъ убо отъ ніхъ, отеческіхъ нравовъ восхотѣ, ніже мало, отступіті. Но отъ грековъ которые наукъ честныхъ істінну злымі обычаі разтліша. Нѣкіі іменемъ агісъ аргівянінъ, іже мерскія стіхі напісалъ, послѣдствуя въ томъ херілю. І клео сіцііліанінъ, не токмо отъ разума, но і отъ пріроды своея лстецъ, і прочіі градовъ своіхъ мерзостъ, іхже Александръ паче друговъ бліжніхъ. і прочіхъ веліkіхъ полководцевъ почіташе. Небо ему отверзаху [буттто геркулесъ, отецъ ліберъ, поллюксъ і касторъ, новому богові то естъ царю Александру мѣста уступаютъ, явственно глаголаху.] Тѣмже во время нѣкоего праздніка, повелѣ піръ зѣло превеліkіі ізъобілствомъ веліімъ уготовіті, на немже не токмо македонянъ і началнѣйшіхъ друговъ грече́скіхъ, но і дворянъ імѣлъ учреждаті. Егда же съ німі сѣде царъ въ малѣ пождавъ, воста і отъіде. Тогда кліо: якоже на сіе добрѣ уготовася, начатъ о немъ пространно, съ веліімъ дѣлъ его преславныхъ удівленіемъ глаголаті. Потомъ храбрості его ісчісляя, сімъ [рече] токмо дѣломъ едінымъ равное благода-

реніе

ренiе показатi можемъ, аще его богомъ iсповѣдаемъ, егоже во умѣ нашемъ iнаго не iзобрѣтаемъ, развѣ многою честiю кажденiа, сiце велiкому его благодѣтелству мзду воздадiмъ. Воiстiнну персы не токмо благочестiво, но i благоразумно творятъ, яко цареi своiхъ акi боговъ почiтаютъ. Iбо велiчество царское, естъ защiщенiемъ здравiя. Знаемъ совершенно, яко нi геркулесъ нi отецъ лiберъ богамi прежде почтенны не былi, донелѣже преодолѣлi завiстъ, купно съ собою жiвущiхъ. Толiко человѣцы будущiя вѣруютъ, колiко нынѣшнii вѣкъ подаетъ. Что, аще прочii i не восхотятъ, азъ едiнъ [егда царъ на бесѣду къ намъ возвратiтся] на землю предъ нiмъ паду. должнi сутъ i прочii тое сотворiтi. Во первыхъ мудрецы, iбо отъ нiхъ iмѣлъ бы образъ похвалы царевоi iзытi, тое безсумнѣнiя каллiстеновi фiлософу въ досаду глагола, егоже честъ i волныi гласъ царевi не бытъ прiятенъ, акi бы онъ едiнъ македонянъ къ тому скланяющiхся отвращалъ. Того радi егда всi на него взiраху, молчанiю бывшу, рече:

Аще бы царъ прi словесѣхъ твоiхъ былъ, нi кому бы подобало къ тебѣ отвѣтъ податi. самъ бы тя царъ молiлъ, да бы его ко странныхъ народовъ обычаямъ не прiнуждалъ есi, нiже бы дѣлалъ его сiце благополучнымъ, завiстъ таковымъ лщенiемъ творя, но понеже его здѣ нѣстъ, азъ тебѣ за него отвѣщаю, нi

ні едінаго овоща скораго не ізвобрящешь, іже бы многое время состояль, ты такожде не даеші, но отнімаеші царееі божество, времені потреба, да мнять его быті богомь, всегда же ту мілость честнымь человѣкомь вѣкь будущії обыкль есть даваті. Азь же цареві владыцѣ моему будущаго желаю безсмертія, да жітіе его будеть долговременно, і господствованіе вѣчно. Ібо нѣкогда человѣка по смерті ожідаеть, а не егда жіветь, купно сь німь пребываеть, божество. Воспомянуль есі нынѣ геркулеса і отца лібера прікланы. Вѣріші лі, яко едінаго банкета увѣтомь богамі суть сотворенны; і прежде прірода оть очесь іхь взята, неже на небесі слава іхь посаділа. Істінну лі рекль есі клео: яко азь і ты боговь творімь, оть нась лі царь божество воспрііметь; хотѣль бы я сілы твоея іскусіті, сотворі кого царемь, аще можеші богомь, ібо удобѣе даті скіпетрь нежелі небо; желаю того да бы бозі, что клео ізрекь, ушесамі мілостівымі пріялі, а путемь сімь імже доселѣ дѣла наша ідоша, ісправлялі. нась же прі нашіхь обычаяхь да бы сохранялі. Азь отчізны не срамляюся, ні желаю научітіся способу, імже бы царю могь хвалу воздаваті. Азь ісповѣдаю. яко тії побѣдітеліе суть, егда оть ніхь законы прііемлемь, і по которымь жітелствоваті будемь.

Любезно всі акі общея волності заступніка слушаху

каллі

каллістена. не токмо бо къ тіхому проізволенію пріклонілъ, наіпаче старѣйшіхъ і честныхъ, імже древняго обычая несносно быстъ премѣненіе. но і царю о всемъ ізвѣстно бысть. ібо за завѣсою яже кругъ одра завѣшена бѣ, стоя слушаше. Того раді послалъ ко агісу і клеону, да по скончаніі слова то моглі бы сотворіті, да бы персы, егда токмо пріідетъ царь, по обыкновенію своему домашнему, предъ німъ на землю палі, самъ въ малѣ умедлівъ, акі бы дѣло нѣкое велікое дѣлалъ, пакі къ бесѣдѣ пріідe. Тогда варвары падоша предъ німъ, между которымі, егда узрѣ пеліперхонъ по выше царя сѣдящіі, како едінъ отъ ніхъ брадою землі досязаше, акі бы смѣяся і дворствуя увѣщавалъ того персяніна, да бы поніже брадою къ землѣ прікоснулся. Того раді возбуділъ гнѣвъ Александровъ, егоже прежде ні коімъ образомъ удержаті можаше. І тако Александръ рече къ нему, і ты лі не воздасі мнѣ честі. Тебѣ лі токмо едіному въ поруганіе достоіны мнімся быті; Отвѣща поліперхонъ: ні царь поруганія, ні азъ унічіженія достоінъ есмъ. Тѣмже похіті его царь съ одра, і ударі о землю, егда же на ліце паде, рече царь къ нему, відіші лі како тожде сотворілъ есі, чѣмъ недавно другому посмѣялся есі. Потомъ повелѣ его взяті въ темніцу, сіце і конецъ піршеству сотворі. Поліперхонта многое время въ наказаніі державъ простілъ.

6: На каллістена же болшії гнѣвъ імѣлъ, подсмотряющаго ізъ древле его гордость і порокі. Сего раді во скоромъ времені прічіну не мілості показалъ. Бысть таковое обыкновеніе: [якоже преждеречеся.] у начално́ковъ македонскіхъ, іже не совершеннаго еще возраста чадъ своіхъ цареві даяху на службу, малымъ чімъ отъ порабощенія плѣнніковъ разнствующую. Стрежаху бо предъ палатамі гдѣ царъ почіваше, нощію премѣняющеся. Тіі же наложніцъ інымъ входомъ, но не тамо гдѣ стража стояша, къ нему пріводілі. Тіі конеі отъ конюховъ пріявше, егда імѣлъ всѣдаті царъ, подводілі і держалі, въ ловітвахъ і всякіхъ нуждахъ беспрестанно прі немъ былі, всякімі наукамі къ разуму прінадлежащімі отъ ученія украшены суще. Тую наіболшую честь імѣлі, что імъ волно было прі столѣ царскомъ сѣдѣті і съ німъ банкетоваті. Наказаті іхъ кромѣ самаго царя ні кто не могъ, і бысть сія рота македонянъ, акі бы хотящіхъ быті полководцевъ і полковніковъ гнѣздо. Отъ ніхже і въ послѣднія времена македоняне імѣша цареі, іхже племені рімляне вся богатства отъяша. Тѣмже гермолаі юноша благородныі отъ царскія роты, будучі на ловітвѣ, копіемъ вепря убілъ, на него же самъ царъ імѣлъ намѣреніе ударіті копіемъ, і за сіе по повелѣнію цареву наказаніе пріялъ жестокое. Кое бесчестіе болѣзненно претерпѣлъ, жаловатіся со плачемъ начатъ предъ состратомъ. Тояжъ роты

бѣ

бѣ сострать, і оскорбляшеся ѕѣло, тѣло его уяѕвленно ѕря, і самъ такожде отъ многаго времені велію на царя скорбь імѣя, уже того юношу раѕженнаго къ сему наклонілъ, купно клятвою укрѣпівше себе, еже бы ему царя убіті, да будетъ помощнікъ, і уставіша намѣреніе дѣлу, совѣтомъ і скоростію не дѣтскаго воѕраста, ібо прілѣжно раѕсуждающе вся, усовѣтоваша вѕяті въ компанство нікострата, антіпатра, асклініадора і філоту, чреѕъ ніхже потомъ артіла еляптона і епімена пріяша. Но неудобно бѣ тое намѣреніе къ совершенству прівесті. Подобаше да бы всі согласівшіїся купно едіныя нощі стражу імѣлі, да бы отъ неѕнающіхъ совѣту препятія не імѣлі. Ібо мнітміся раѕно всякому прілучашеся стража. Тѣмже въ премѣненіі стражі раѕно отлыгахуся раѕнымі нуждамі, сіце преіде тому днеі трідесять два, прісп ѣ нощь, въ нюже согласівшіїся бунтовщікі, на стражі імѣша стояті, радостны бяху всі о вѣрності своеі, юже чреѕъ толіко днеі іскусіша. Ні едінаго ні страхъ, ні надежда іѕмѣніла. Толікая: ілі ярость на царя, ілі вѣрность между собою была въ ніхъ. Тѣмже стояща предъ дверми тоя свѣтліцы, въ неі же царь банкетоваше, да бы въ далнюю отвелі его, гдѣ опочіваше. егда іѕыдетъ отъ піра. но счастіе его і бесѣда гостеі болшую веселость сотворіла. Такожде ігранія въ подпітке много времені іѕнуріша, бунтовнікі радостны бяху, яко на піянаго наідутъ, но і

печалны былї, боящеся да бы до самаго дня не сѣдѣлъ. Ібо возсїявшу солнцу, їная стража премѣнїтї їхъ імѣла, на нїхже даже въ седмый день дневанїе прїхождаше, онїже надѣятїся не можаху, да бы до того дне невредно свою вѣрностъ всякъ одержалъ. Но егда начатъ разсвѣтатї, гостї же разходїтїся. бунтовнїкї окружїлї царя едїны. Ібо уже время желаемое прїспѣло, усумнѣвшїся же жена, яже по обыкновенїю въ хоромахъ пребываше, якоже мняху что божїїмъ їзволенїемъ імѣ нѣчто будущаго їзвѣстїтї, не токмо протїво ему їде, но ї путъ ему собою заградїла, лїцемъ ї очесамї движенїе сердца показующї, увѣщаваше его, да бы къ бесѣдѣ пакї возвратїлся. Онъ же разсмѣявся рече: добрѣ бозї совѣтуютъ, ї возвратївъ друговъ, едва не до втораго часа дне забавїлся, ї уже стража тоя роты на премѣну прїшла, предъ дверми спалнѣ царской стоятї. Однакожъ бунтовнїкї не отъїдоша, хотяще службы своея должностъ їсполнїтї. Тако велмї упряма естъ надежда, къ неї же сердца человѣческая безмѣрно дѣлъ превелїкїхъ желающая склоняются. Царъ мїлостївнѣе неже во їно время начатъ къ нїмъ глаголатї, ї повелѣ їмъ їттї отдохнутї, понеже всю нощъ, рече стрежаху, далъ же всякому по пятїдесятъ червонныхъ золотыхъ, ї похвалїлъ їхъ, что другїмъ должностъ здавше, обаче самї не отступїша.

Онї же такъ велїкую надежду погубївше, розъїдошася въ домы

вЪ домы своя, гдѣ прочіі ожідаху своего дневанія: едінЪ ЕпіменЪ, іли мілості раді царскія [юже ему между всѣмі бунтовнікамі особную явілЪ] прелщенЪ, нечаянно сердце свое премѣнілЪ, іли повѣрілЪ, что бозі намѣренію препятіе учінілі. брату своему еврілоху [которому хотяше прежде, да бы не sналЪ,] тогда согласіе свое ізвѣстілЪ. КаsнЪ Філоты предЪ очесамі всѣхЪ бысть. Чесо раді еврілохЪ абіе похітівЪ брата sа руку вЪ свѣтліцу цареву пріідe, і воsбудівЪ стражеі, ізвѣщаетЪ. яко імѣетЪ донесті слово надлежащее sѣло ко sдравію царскому, і время вЪ которое пріідоша, і ліце не sдраваго сердца і едінаго отЪ двухЪ печалЪ велію обЪявляя. Воsбуділа стража птоломея і леоната стоящіхЪ прі дверехЪ спалні царевы, тѣмже дверi отворівше, свѣтіло внесше, царя віномЪ і сномЪ отягощенна воsбудіша. онЪ же по тіху кЪ себѣ прішедшіхЪ, і кую вѣстЪ ему прінесоша, вопрошаетЪ. ЕврілохЪ немедленно рече: державныі царю еще не доконца бозі на моі домЪ прогнѣваліся. Ібо братЪ моі, аще і положілЪ себѣ намѣреніе беsчінно, обаче раскаялся. і самЪ о себѣ повѣда, яко вЪ сію самую прешедшую нощЪ хотѣша тя убіті. бунтовнікі же тіі бяху, о ніхже ні когда неялЪ бы есі вѣры, ЕпіменЪ же тогда вся, яже творішася, і імена бунтовніковЪ ісповѣдалЪ. Тамо явственная прічіна бысть, яко каллістена между імі неположілЪ. Но яко токмо охотно юношЪ слушаше, егда на

 царя

царя клеветаху, і укоряху его, рече; Нѣцыи глаголютъ: что гермолаи, егда предъ німъ жалобу свою предлагаше, колѣ много по повелѣнію царскому біенъ бысть. Тоі же калістенъ рече: моглъ бы імѣті рассмотреніе, что не младенцы уже есте. Сіе аще раді утѣшенія токмо бітаго, ілі да бы болші возбуділъ юношъ прочіихъ не ізвѣстно. Царъ же всѣмі сіламі сонъ отвергъ егда ему толікія погібелі образъ предъ очесамі сталъ еврілоху пятдесятъ талантовъ, въ тоежъ время предъ очесамі своімі, дарова брату его прежде, донелѣже еще моленія не творілъ за него, отпустілъ віну. бунтовніковъ же і каллістена съ німі связанныхъ, въ темніцу повелѣ всадіті. Іхже егда въ полаты прíведоша царскія, онъ, іже весь денъ прешедшыи, і нощъ учреждашеся, упокоілся. Во утріе же повелѣ собратіся воінству на совѣтъ, гдѣ отцы і сродніки бунтовніковъ быша, і своего здравія ненадежны: Ібо по закону македонскому сіцевыхъ ізмѣнніковъ всі сродніки купно должны бяху казнь восприяті. Тѣмъ же повелѣ царъ бунтовніковъ кромѣ калістена прівесті, которые безъ всякаго прінужденія, что імѣлі творіті, самі ізъ доброя воли ісповѣдаша. Егда на ніхъ всі возропташа: царъ самъ вопросі іхъ, кая бы віна была, яко хотѣша его убіті.

7: Сущімъ імъ во ужасѣ всѣмъ, гермолаі начатъ сіце глаголаті; еда лі незнаеші что насъ къ тому

прікло-

пріклоніло, і вопрошаеші. Убо отвѣщаваю тебѣ, яко не акі надъ волЬнЬімі началъ есі господствоваті, но акі плѣннікамъ повелѣваеші. ПервЬіі воста между всѣмі отецъ его сополъ, вопія. Яко сеі їстіннаго отца своего естЬ убіїца, і уста ему затЬікая глагола: недостоітЬ безчінія слушаті неразумнаго. Но царЬ отцу отступіті, гермолаеві же, чему отЬ учітеля своего калістена научілся, глаголаті повелѣ. ОнЬ же рече: ізЬявлю добродѣтелЬ твою, і чему насЬ несчастіе наше научіло, буду глаголаті: КолЬ много македонянЬ отЬ твоего мучітелства умре. І едва не тіі токмо жівЬі, іже отЬ мѣлкаго колѣна проізЬідоша. АтталЬ, філота, парменіонЬ, лінцеста. АлександрЬ, і клітЬ, аще рещі, протіво супостата бЬівалі, во брані стоялі, тебе щітамі своімі укрЬівалі, твоея радї славЬі і здравія твоего язвЬі пріімалі, імже тЬі ізбранною мілостію мзду воздалЬ. едінЬ кровію своею трапезу твою окропілЬ. Другіі жестокую смертЬ воспріялЬ. Полководцы твоя персамЬ іхже побѣділі, бяху на мученіі позоріщемЬ. ПарменіонЬ безЬ суда убіенЬ, чрезЬ егоже службу атталя смерті предалЬ есі, ібо развратно рукі бѣднЬія на смертЬ употребляеші, і которЬімЬ прежде малаго времене убіті повелѣвалЬ еси прочіхЬ, тѣхЬ самЬіхЬ пождавЬ мучіті повелѣваеші прочімЬ. Всі начаша на него роптаті. ОтецЬ пріїскавЬ мечЬ, безЬ всякаго сумнѣнія убілЬ бЬі

его

его, аще бы царь не возбранілъ. Ібо гермолаеві повелѣ глаголаті, паче же да бы умножающаго достоінство своея смерті терпѣлівно слушалі, моліль: Тѣмже едва къ сему преклоні іхъ, да бы гермолаі імѣль гласъ волный, онъ же рече по томъ: Како ты міломстівно і охотно царю юношамъ не знающімъ глаголаті даеші волю, іже красноглаголанія не разумѣютъ; гласъ же калістеновъ заключенъ, въ темніцѣ сѣдітъ, ібо самъ глаголаті можетъ. Чесо убо раді не пріведутъ его, поне і тѣхъ, іже во всемъ віновнымі себе быті ісповѣдаша, слушаютъ. Істінна есть, яко волнаго гласа отъ человѣка невінна боішіся слушаті, наіпаче ніже ліца его можеші зрѣті, понеже онъ ні въ чемъ віновенъ, явственно ісповѣдаю. Се предъ тобою стоятъ, которые со мною сіе ізбранное послушаніе сотворіті умысліша. Ніже едінъ сказаті можетъ, еже бы каллістенъ імѣлъ когда о томъ дѣлѣ ізвѣстенъ быті. Аще уже его і давно на смерть зѣло праведна і терпѣліва царю осуділъ есі. Тѣмже сія македоняне імѣютъ отъ тебе дары, іхже кровь за непотребную і мерзкую себѣ почітаеші. Но вслѣдъ тебе трідесятъ тысящеі мскамі везутъ злато і сокровіща, яже отъ плѣненныхъ корыстеі собралъ есі. Воіны же въ домы своя ні что болше, кромѣ разгнѣвшіхся язвъ знакі понесутъ. Обаче вся сія могутъ тебѣ претерпѣті, донелѣже насъ сімъ

про-

простымъ народомъ на поруганіе не далъ есі і новымъ обыкновеніемъ іго на побѣдітелеі наложілъ есі. Возлюбілъ есі одежды і нравы персідскія, македонскія же возненавідѣлъ есі. Тѣмже персідскаго царя а не македонскаго хотѣхомъ убіті, і бѣглеца воіскімъ закономъ казніті, Ты желалъ есі да македоняне на колѣна предъ тобою прінадаютъ, і акі бога возхваляютъ тя. Ты філіппомъ отцемъ гнушаешіся, і аще бы богъ которыі былъ болшіі іовіша, і самаго іовіша, отреклъ-бысся гнушаяся. Удівляешіся яко человѣцы свободніі гордості твоеі ізнесті не можемъ. Но чего отъ тебе надѣятіся можемъ, которыя ілі безъ віны умреті ілі въ порабощеніі, еже паче смерті лютѣіше есть, жіті долженствуемъ. Ты же аще хощешi ісправіті жітіе свое, много мнѣ долженъ есі. Ібо нынѣ отъ мене воспріялъ есі ізвѣстіе, чесо пречестніі человѣцы ізнесті не могутъ. На послѣдокъ отпусті родітелемъ нашімъ, ніже отягощаі і ослобляі осіротѣлыя старості. Насъ повелі весті, да бы мы сіе отъ смерті нашея воспріялі, что отъ твоея желахомъ, сіце рече гермолаі.

8: По томъ царъ рече: Яко сія вся ложна сутъ, что онъ отъ каллістена учітеля своего воспріявъ ісповѣдалъ, мое терпѣніе ізъявляетъ. Ібо аще і провінілся въ безчінномъ дерзновеніі своемъ. Обаче азъ сотворіхъ, да бы і вы не токмо азъ слушалі, іже егда ему попустіхъ глаголаті, тою же яростію імѣлъ

отвѣщаті, яже его ко убіенію моему прінуділа, і како отца імѣль почітаті. Не давно егда вь ловітвахь бесчінно сотворіль, по обыкновенію отеческому оть древніхь еще македонскіхь царей узаконенному повелѣхь его наказаті. Сіе бо подобаеть творіті, і акі хранітелямь сіроть, мужамь жены, такожде і слугамь юношь вь сіцевомь вѣцѣ наказоваті повелѣваемь. Сія есть протіво ему моя свѣрѣпость, сяже онь отмщеніе бесчінньımь убійствомь восхотѣль сотворіті. Но протіво прочіїхь, іже непротівны волі моей, коль кротокь есмь, самі вѣсте, і воспомінаті нѣсть потребно. Гермолаеві, яко мніться, казнь быті праведна ізмѣнніческая, сяже самь достоінь, тому не удівляюся. Ібо егда парменіона і філоту восхваляеть, віну свою оправдаеть. Лінцесту же Александра, іже дважды хотѣ погубіті мя, азь дважды оть казні свободіхь его. Егда же пакі вь томь обрѣтеся, обаче і тогда чрезь два лѣта терпѣхь ему, донелѣже вы самі пожеласте того да бы за беззаконіе свое казнь воспріяль. О атталѣ добрѣ памятуете, яко главы моея, [прежде неже царемь я стался] супостать бяше. Кліть о аще не прінуділь бы мя ко гнѣву, егоже упрямому языку укоряющему мя і вась, болше терпѣль, не бы онь могль слушаті, аще бы азь ему сіце глаголаль. царей і полководцевь мілості, не токмо імь но і подданньımь іскаті подобаеть, послушаніе

умоляеть

умоляетъ властеліна. гдѣ же честі нѣстъ і ні во что насъ імѣютъ, тамо прінуждения потреба, да усілствіемъ отпоръ дадімъ. Но чесо радї удівлятіся мнѣ, яко мя немілостівымъ нарече, такожде і ѕавістна быті воспомянулъ. Не хощу всякаго отъ васъ возбуждаті, да щедроты моея въ ненавістъ не пріведу, аще срамотѣ вашеі отягощеніе сотворю. Но ѕріте на вся воіны, іже въ малѣ прежде, кромѣ оружія нічто імѣлі, нынѣ же на сребреныхъ одрахъ почіваютъ. столы наполнены ѕлатомъ імѣютъ, стада плѣнніковъ водятъ, корыстеі супостатскіхъ съ собою возіті не могутъ. Но персовъ побѣжденныхъ отъ насъ, яко імамъ въ велікоі честі, сіе естъ сміренія моего їстінное ѕнаменіе, яко і надъ побѣжденнымі не гордостно владычествую. Пріідохъ азъ во азію, да бы не весма народы іскореніль, ніже болшую частъ земліі і государствъ въ пустыню претворілъ, но да і побѣжденніі отъ мене нікогда болѣзнуютъ. і тако купно съ вамі воюютъ за царство ваше кровъ свою проліваюше: которые гордаго радї повелѣнія бунты бы творілі. Не многовременна сія естъ держава, юже мечъ даетъ, міlостъ же проісходящая отъ добродѣтелі, вѣчна. Аще азію імѣті [не преіті токмо] хощемъ, подобаетъ намъ мілості къ німъ употребіті. вѣрностъ іхъ состоятелное і вѣчное сотворітъ царство; но воістінну болше імамы, нежелі желаемъ. ненасытная убо завістъ, еже хотѣті

 наполніті,

наполніті, егда уже чрезъ верхъ течетъ. Но къ іхъ нравамъ і македонянъ пріклоняю; во многіхъ бо народахъ віжду, яко много естъ чему достоіно безъ срамленія імѣлі мы послѣдоваті. інымъ убо способомъ не можетъ нікто сіце велікімъ царствомъ владѣті добрѣ, развѣ токмо нѣкія обычаі імъ даті, нѣкія же і отъ ніхъ воспріяті. Сіе же весма смѣху достоіно естъ, егда гермолаі желаше, акі бы я гнушаюся іовішомъ [сірѣчъ богомъ] іже мя пріятъ за сына. еще же і сіе въ рукахъ моіхъ будетъ, что імѣютъ бозі глаголаті: ісповѣдаті мя быті сыномъ божіімъ, того не отъвергаті, самымъ сімъ нашімъ дѣламъ яже творімъ, весма прілічно. Даі боже да бы і індіане бога мя быті вѣровалі. Понеже воіны славою состоятъ, многократно такожде ложъ, юже въ мѣсто істінны імѣлі, пребыстъ совершенною правдою. Ілі чаете яко ізлішнее сіе сотворіхъ, яко броня і оружіе ваше златомъ і сребромъ украсіхъ. Людемъ къ сему обыкшімъ ні во что дѣло сіе естъ, сіе восхотѣхъ показаті, яко македоняне іже ні едіною прічіною преодолѣнны, і злато преодолѣті іхъ не можетъ. Тѣмже во первыхъ очеса того народа простаго, іже на худыя токмо і мерзскія вещы зрятъ уловлю, і покажу імъ, яко мы здѣ не злата і сребра раді, но да вся царства во владѣніе возмемъ, пріідохомъ, которую славу, ты убііце отъ насъ восхотѣлъ еси отняті. Македонянъ же царя імъ отнявъ побѣжденнымъ

народомъ

народомъ предаті. Нынѣ увѣщаваеші мя, да вашімъ родітелемъ отпущу, о чемъ ніже знаті вамъ подобало, како о семъ уставіхъ, да съ болшею болѣзнію погібнете, аще кую о родітелѣхъ память і тщаніе імате. Но давно азъ обыкновеніе то отставіхъ, еже казніті невінныхъ родітелеі і сродніковъ съ повінными безчінніками, і ізвѣщаю что въ равноі у мене вездѣ честі всі будутъ, въ неі же доселѣ былі. Но твоего каллістена емуже едіному мужъ мнішіся быті. Ібо разбоінікъ есі, знаю чего радї да бы его представілі, желаеші, сірѣчь, да бы предъ сімі хулу кую нынѣ дерзнулъ есі на мя глаголаті, нынѣ і слышалъ есі, языкомъ своімъ повторілъ. егоже аще бы македонянінъ былъ, съ тобою прівесті повелѣлъ бы достоінаго учітеля, сіцевому ученіку. Но понеже естъ олінчікъ, того радї не едінаго закона.

Потомъ совѣтніковъ отпустілъ, осужденныхъ же, тояжде роты юношамъ повелѣ предаті. которые хотяще вѣрность свою постоянную показаті, разнымі мукамі смерті іхъ предаша, і каллістенъ прежде мучімыі такожде погібе, въ ізмѣнѣ тоі і бунтѣ предъ царемъ невіновенъ, токмо яко не імѣ ко двору царскому лстіваго і помощнаго разума. Того радї ні едінаго смерть къ болшоі ненавісті на Александра между грекамі возбуділа паче его воі, яко человѣка обычаемъ ізбраннаго, і ученаго, іже его отъ смерті ізбавілъ,

[егда убивъ клита всеконечно умреті хотѣлъ,] не токмо убіті, но і мучіті безъ всякія віны повелѣ. мучітелства того не во время поістіннѣ пожелалъ.

9: Но да бы въ праздності не умножалося новізны, того раді къ індіі съ воіскімъ поіде [царь], всегда бо на воінѣ, по побѣдѣ веселѣе.

Індіа едва не вся лежітъ на востокъ солнца, не толіко шірока, еліко долга. на полъденъ же ідущая не много горъ імать. Прочія же страны ея равны, імать рѣкъ преславныхъ ізобілно, яже ізъ горы кавкаса прошедше, равнымі полямі текутъ. Індъ рѣка паче прочіихъ студена. Воду іматъ малымі разнствующую отъ воды морскія цвѣтомъ. Гангесъ паче всѣхъ восточныхъ рѣкъ честнѣе, течетъ отъ страны полуденныя, і чрезъ многія горы превысокія прямо істекаетъ, горы каменныя противо ей стоящія наклонішася къ востоку, обѣ рѣкі впадаютъ въ чермное море, ломающе брегі, много землі і древесъ залінаютъ. Каменіе препятіемъ ей, которымі воспящаема бываетъ. Аще на мягкую землю наідетъ, акі езеро творітъ і островы. Еще зізъ [рѣка] въ него впадаетъ і воды ему умножаетъ. Егда же самъ гангесъ іматъ съ моремъ совокупітіся, воістінну съ велііімъ громомъ і шумомъ сходятся межъ собою обоя рѣкі, понеже гангесъ скоротекущімъ устіемъ въ себе воспріемлетъ. Онъ же аще і ударяетъ но не отвращаетъ водъ гангесовыхъ. Діарденъ рѣка не такъ славна

отъ

отъ повѣсті человѣческія, ібо послѣднею частіюземлі Індіиския течетъ, і імѣетъ крокодіды. якоже нілъ рѣка но і делфіны і народомъ прочіимъ не знающія чудеса імать въ себѣ. еріма́нтъ рѣка окружно зѣло ідетъ, жітелі черпаютъ ю раді поліванія землі. Сіявіна есть, яко едва что въ море впадаетъ безъ імені. Іматъ тое государство множество і прочіихъ рѣкъ везде, но мѣлкіхъ.

Мѣста бліз моря лежащыя, вѣтры полуденныя зѣло опаляютъ. яже отъ горъ удержавшеся въ далныя мѣста навѣваютъ. сіце хлѣбу не вредятъ. Но въ тоі странѣ сіце зѣло времена отъ прірoды естественныя солнца премѣняются, яко егда въ едіноі странѣ жары превелікія бываютъ, въ індіи снѣгі, что многія вещі озябаютъ, тамо несносныі зноі разжігаетъ, ніже едінъ достіглъ того, коея раді віны сіе творітся. Море таковымъ же цвѣтомъ яко і прочыя.

Отъ царя еріѳра імѣетъ прозваніе, что не знающія мнятъ, акі бы вода красная была. земля ізобілно ленъ родітъ. откуду мнозі одежды себѣ дѣлаютъ. Коры на древахъ такъ мягкі, яко мощно на ніхъ акі на воску пісаті. Птіцы ко гласу человѣческому подражателны. Звѣріе прочіимъ народомъ незнаемы, токмо аще бы оттуду прівезены былі. Въ тоі же странѣ і носоросцы пітаются, но неплодятся въ томъ государствѣ. Слоны болше неже въ афріцѣ, і по велічеству сілы імѣютъ. Обрѣтается въ рѣкахъ злато, которыя

ѕѣло не скоро текутъ. Каменіе драгое і бісеры море іскідаетъ на брегъ. І неімѣютъ індіане богатствъ болшіхъ токмо оттуду. Потомъ егда начаша прочіі народы отъ ніхъ покупаті, ібо і пьяніцы тѣснаго моря гноіще продаютъ, что сотворі безчініе. Разумы у человѣкъ, якоже і въ прочііхъ странахъ, положеніе мѣста даетъ імъ. въ полотнахъ даже до ногъ опустівше ходятъ. на ногахъ носятъ подошвы. главы же убрусамі обвіваютъ. каменіе драгое во ушесахъ вѣшаютъ, рамена ѕлатомъ украшаютъ. которыя, ілі рода честнаго, ілі богаті, власы болше растятъ, неже бріютъ. брады ні когда не бріютъ, токмо съ боковъ прістрігаютъ легкості раді.

Но царское безчініе егоже оні украшеніемъ наріцаютъ, паче всѣхъ народовъ мерзостъ превосходітъ. егда ідетъ явственно, да его народъ простыі відітъ, ідутъ дворяне съ каділніцамі сребряными і путь весь аможе імѣетъ ітті прежде разнымі благоуханіамі наполняютъ. На колесніцѣ ѕлатоі, на неіже окрестъ бісеры вісятъ, лежітъ, понявамі, ѕлатомъ і багряніцею украшеннымі одѣянъ. Вослѣдъ колесніцы ідутъ вооруженніі, і стражіе здравія его, на вѣтвяхъ между імі въ клѣткахъ птіцы вісятъ, іхже пѣті научіша. Дворъ его на столпахъ ѕлатыхъ, по ніхъ віноградъ вылітыі отъ ѕлата, птіцы сребряны на немъ сѣдятъ, на ніхже съ радостію зрятъ. Не запрещаютъ тамо нікому входіті.

Егда

Егда власы чешетъ і чістітъ, того времені посламъ отвѣтъ даетъ, тогда всякія расуды творітъ. Егда ему подошвы съ ногъ снімаютъ. абіе благоуханіамі ногі ему намазуютъ. въ ловітвахъ трудолюбівъ. Егда же въ звѣрінцѣ разныхъ звѣрей убіваетъ наложніцы ему поютъ. Стрѣлы тоі народъ імѣетъ дліною два лакті, іміже съ болшімъ трудомъ, нежe пользою стрѣляютъ. ібо стрѣла, еяже сіла вся въ легостіотъ тяготы препінаніе імать. Егда путь малый імѣетъ, на конѣ ѣздітъ. Но въ далный путь въ колесніцу запрягше слоновъ, златомъ везде украшенныхъ ѣздітъ. Тѣмже да ні что мерскімъ нравомъ не оскудѣваетъ. На колесніцахъ златыхъ множество наложніцъ во слѣдъ его путшествуетъ, особно, а не купно съ царіцею, еяже украшеніе отъ ізбытка безчінію уравняется. Женскії полъ піщу устрояетъ. Віно безмѣрно всі індіане пьютъ. Егда царь пьянъ прі трапезѣ заснетъ, въ палату покоевую наложніцы его относятъ, обычно пѣніямі нощныхъ боговъ прізывающе.

І кто бы возмоглъ повѣріті, яко бы въ сіцевыхъ безчініяхъ о мудрості тщаніе імѣлі; Сутъ тамо простыя і мерскія человѣцы, іхже оні мудрецамі наріцаютъ. Тії мнятъ, будто сіе дѣло зѣло преізбранно еже пріродныя смерті не ожідаті, того раді даются жіво жечь, а которыя многое время жівутъ, ілі здравіе немощное імѣютъ, тії свою смерть безчестну быті мнятъ,

тѣлесамъ же, которыя въ старості умірають, ні коея честі не воздають, ніже жгуть сіцевыхъ, мняще быті огню поруганіе, токмо аще еще дышеть, мощно его спаліті. Тіі іже во градѣхъ общімі нравамі упражднятся, глаголють оныхъ, яко добрѣ звѣздотечную науку разумѣють, і будущія вещі проповѣдують, вѣрують кто смерті не боітся, такожде не ізбѣжітъ і не ухранітся отъ нея. Вмѣсто боговъ імѣють, іхже отъ древле начаша хваліті, наіпаче древеса, которыхъ сѣчь не достоітъ подъ смертною казнію. Мѣсяцы пятьнадесять дней імѣють токмо, но обаче годъ цѣлъ состоітъ. Теченіемъ луны времена ісчісляють; не якоже многіі прочіі народы, но егда начнетъ ущерблятіся луна, того раді кратшія імѣють мѣсяцы. Много і прочіїхъ дѣлъ пішуть о індіанахъ, но мнѣ мнітся, яко не подобаетъ лѣтопісанію сему препятія творіті.

10. Тѣмже Александру [егда токмо въ предѣлы індіїскія віде] царікі изъ своіхъ государствъ отдающе подданство встрѣтоша его. егоже третіїмъ іовіша бога наслѣдникомъ знаті ісповѣдають себе. Мы отца лібера і геркулеса токмо слышахомъ. ты же самъ прішелъ есі і відімъ тя. Царь мілостівно пріялъ іхъ, во слѣдъ себѣ итті повелѣ, хотящь іхъ імѣті путі своему вождей. Но егда нікого болше не відѣ во стрѣтеніе, посла ефестіона і пердікку предъ собою

съ не мно-

сѣ не многімі полками, насілствіемѣ доставаті, которыя не восхотятѣ покорітіся. наіпаче повелѣ ітті кѣ рѣкѣ інду, водяныя суды созідаті, да бы воіско на другую страну безѣ всякія трудності переправітѣ.

Оніі якоже потребно бѣ многія рѣкі преходіті, сіце настроіша судовѣ, іхже взявше на колесніцахѣ везлі разобравше, егда же нужда бѣ, пакі собраті могоша. Кратеру сѣ пѣхотою во слѣдѣ себе повелѣ ітті. Самѣ сѣ конніцею і сѣ легко вооруженными воінамі нападшіхѣ на него побѣділѣ, і во градѣ блііжныі загналѣ. Пріспѣ уже і кратерѣ: тѣмже страха раді тому народу сілы его незнающему, повелѣ да ніедінаго жіва не оставятѣ, крѣпості града, егоже обстояше, зажегше. но егда окрестѣ стѣнѣ обхождаше, уязвленѣ бысть стрѣлою. Обаче взяша градѣ і всѣхѣ жітелеі смерті предавше і строеніе сожгоша. Укротівѣ же тоі лютыі народѣ, оттуду пріідe ко граду нігсі. Тамо обозомѣ сталѣ предѣ градомѣ вѣ лѣсу, но понеже стужа велія нощію озлобляше воіновѣ, паче неже прежде, огні превелікія разложіша, і оттуду помощѣ велікую імѣша. Но пламенѣ нѣкіимѣ случаемѣ ко гробомѣ градскімѣ достігѣ, окружілѣ оны. Тыя гробы іздревле отѣ кедра созданны стоялі, огнѣ же начатыі распространівся вѣ пепелѣ всѣхѣ обратілѣ. Во первыхѣ слышанѣ бысть гласѣ песіі во градѣ, по томѣ смятеніе людское. Тѣмже і граждане непріятеля услышалі, і македоняне такожде іхѣ увідѣлі. Уже Але-

ксандрЪ воїско їзЪ обозу їзведе, ї градЪ обстал, которыя їзЪ града їзыдоша на ополченїе, на главу побѢдїлЪ. ТѢмЪ же їнїї хотѢша сдатїся, прочїї же вЪ полѢ счастїя їскусїтї, о чемЪ онЪ увѢдомленЪ, повелѢ обстоятї токмо градЪ, нїкого неубївая, обаче обстоянїемЪ прїнужденны, здадошася. Глаголаша же яко отецЪ лїберЪ градЪ тоі созда̀лЪ, что їстїнно дѢломЪ быстЪ: положенЪ подЪ самою горою, юже онї нарїцаютЪ меронЪ. оттуду грекї вымыслїша себѢ баснЪ, яко отЪ сѢменї бога їовїша лїберЪ отецЪ проїзыде, царЪ увѢстївся отЪ жїтелеї о положенїї горы, прежде послалЪ пїщу, потомЪ со всѢмЪ воїскомЪ на верхЪ горы взыде, їзобрѢте тамо множество древесЪ нарїцаемыхЪ блющЪ, ї множество вїнограда по всеї горѢ, многїя їсточнїкї текоша, яблокї разныя ї здравыя быша, їхже земля сама ожївляше, ї безЪ человѢческаго тщанїя плодЪ даяше, древеса бобковыя стоялї, овощамї їсполненны, ї лѢсЪ превелїкїї простыхЪ древесЪ. Мню азЪ, яко не божїїмЪ проїзволенїемЪ, но отЪ своего безчїнїя воїнство воставшо, вѢтвї блющевыя ї вїноградныя ломалї, ї обвївше главы, по всему лѢсу акї пЪянїї ї неразумнї бѢгалї ї шаталїся. ТѢмже отЪ гласа толЪ много тысящеї воїнства восхваляющаго. тоі дубравы бога заступнїка, горы ї холмы превелїї громЪ творяху. Егда не мнозї начїнаша, [якоже обыче бытї.] Абїе по томЪ всї кончавалї, тамо акї бы во время мїрное, на

травѢ

травѣ і вѣтвіяхъ нанесенныхъ почіваша. ніже гнушашеся царь сіце случівшеюся волностію, всякое ізобіліе всѣмъ къ піршеству даде, чрезъ десять днеі съ воіскомъ жертву ліберу отцу творяше. І кто будетъ тому протівенъ, яко счастіе множае неже храбростъ славу подаваше. Ібо непріятель і на банкетующіхъ віномъ же і сномъ отягощенныхъ, не возмоглъ дерзнуті ополчітіся. Тако бо онаго гласа во время пірованія, акі бы во время брані ужасахуся. Сіцевое бысть благополучіе, егда отъ океана моря возвращахуся, пьяныхъ бо і піруюціхъ между самымъ супостатомъ покрыло і заступіло. Оттуду Александръ прііде въ страну наріцаемую дедаля. жітелі оставіша оную пусту, самі ушедше въ горы лѣсныя і непроходныя. того раді поіде въ страну іменемъ акадера, такожде пустую і выжженую, тѣмже іныі способъ нужда показа ему како воеваті. раздѣлівъ убо воіско, во многіхъ мѣстахъ едінаго времені воіско показа, іхже ізобрѣтъ безъ всякаго неудобствія укротілъ птоломеі много градовъ: но самъ Александръ побралъ преболшія грады, і пакі воіско совокупілъ.

Прешедше же рѣку хоаспъ, повелѣ доставаті града пребогатаго, отъ жітелеі безіра нареченнаго, самъ къ мазагѣ поіде вскорѣ по смерті ассакановоі, іже тамо царствовалъ. маті его того времені градомъ і государствомъ обладаше, клеофа іменемъ, трідесять

тысящей было воиновъ во градѣ, который не токмо отъ природы но і промысломъ человѣческимъ укрѣпленъ бѣ ѕѣло, ібо отъ востока окружаетъ его рѣка быстрая, яже отъ обоіхъ странъ брега, імѣющі пресѣченыя каменныя горы, не даде приступа ко граду. Отъ ѕапада же і полудня, акі бы нарочно горы каменныя природою ѕѣло превысокі, подъ німі же ямы і пропасті преглубокія іѕъ древле лежатъ, при окончанії тѣхъ пропастей ровъ превелікії начінашеся. Стѣны окрестъ града едва не на трідесятъ пятъ верстъ, іхже основаніе іѕъ камені, верхъ основанія кірпічъ сырыі, егоже каменіе держаше покрывающее. Ібо того раді купно полагаху, да бы не крѣпка матерія мокроту въ себѣ імѣющая на твердоі і крѣпкоі лежала. Обаче обоя вещества да не разваляться, бревнамі превелікімі по разнымъ мѣстамъ приложілі, на ніхже положенныя дскі, і стѣны покрываша, і воінскому проходъ свободенъ творіша. Къ тоі крѣпості Александръ егда прісмотрялся, і что бы творіті не разумѣлъ. [Ібо і пропасті токмо ѕемлею ѕасыпаті, ніже стрѣлбы інымъ промысломъ подъ стѣны прівесті не воѕмоглъ] нѣкто со стѣны градскія ударілъ его стрѣлою, которая уже въ голеновую костъ вонзілася, онъ же іѕторгнувъ оную, повелѣ коня себѣ подвесті, і язвы не ѕавяѕавъ, начатое дѣло окончалъ, сіце глаголютъ, яко егда ему нога уязвленая вісяше, а іѕъ язвы

кровъ

кровь істекаше, начать болѣті, і рече: Меня воістінну сыномь бога іовіша наріцають, но азь немощнаго тѣла болѣзнь слышу. Однако же не отьіде вь обозь, донелѣже вся нужная разсмотріль. і како бы хотѣль что творіті, пріказаль. Тѣмже по повелѣнію его, іныя загородныя слободы разоріли, чѣмь бы возмоглі завалілі пропасті. Прочіі же, пні кучамі, і каменіе превелікое купно сь німі, вь тыя же пропасті металі. І уже со землею пропасті і доліны сравнялі, І прііготовілі башні, которое дѣло удівітелною охотою воіны, вь девять днеі совершілі. Пожелаль же оныя башні царь відѣті. аще і неісцѣлену еще язву імѣль, ізшедь же посмотріль, і похваліввь воіновь, кь стѣнамь; повелѣ пріближаті, сь ніхь же удівітелно густую стрѣлбу на осаду непріятелскую по стѣнамь стоящую пустіша. Наіпаче устрашаху мазаговь [простыі народь] башні ходящія, ібо не моглі відѣті оть кого сіце пріведенны бяху, такожде толікія окопы, іхже прежде нікогда невідѣша. Тѣмже почаялі, что такь веліе дѣло самі бозі кь стѣнамь пріведоша. Копіе бо стѣнное і оружіе удівітелное ізь велікія стрѣлніцы пущеное зряще, не вѣріша, яко человѣцы сіцевою стрѣлбою імѣлі воеваті. Сіце о защіщеніі градскомь отчаявшеся, вь крѣпость убѣжаша. Оттуду уже осажденнымь нічто лутшее мняшеся быті, токмо еже бы здатіся, пословь кь царю послаша мілості і отпущенія просяще.

Егда

Егда же умоліша, іѕыде къ нему царіца со многімі женамі рода благороднаго. въ ѕлатыхъ чашахъ віно на жертву несущі. Она же сына въ юныхъ лѣтѣхъ къ ногамъ его пріведші, не токмо прощеніе но і царство воспріяла. Понеже [Александръ] царіцею абіе нарече оную. Нѣції мняху красоты раді ея, но не мілосрдія раді сотворі сіе. Потомъ егда родіся ей сынъ, какімъ ні будь способомъ, нарече імя ему Александръ.

11. Оттуду поліперхонта послалъ ко граду, іже іменуется нора, тамо неісправныхъ гражданъ побѣдівъ, і между стѣнамі ѕагнавъ прінуділъ ѕдатіся. Много градовъ пустыхъ отъ жітелей оставленныхъ Александръ во областъ вѕялъ, коіхъ градовъ жітелі вооруженны на горѣ каменной, іменемъ аорнъ ѕасѣлі. было слово, что нѣкогда геркулесъ осаділъ оную гору, обаче ні чімъ предъуспѣвъ отступілъ, відя трясеніе ѕемлі, ібо і Александръ способа не імѣлъ, понеже отвсюду крута і пресеченна бѣ гора, едінъ человѣкъ старъ свѣдомъ того мѣста пріиде съ двома сынамі къ нему, обѣщая путь покаѕаті, аще бы ему мѕду воѕдалъ. Александръ же осмьдесятъ талантовъ обѣща ему даті, едінаго сына въ ѕакладъ вѣрності оставівъ, его отпустілъ къ окончанію обѣщаннаго дѣла, і послалъ съ німъ полководца муліна, пісаря своего съ воінамі легко вооруженымі. сіце бо угодно бысть да бы оні обшедше скалу раді обману супостатовъ осажденныхъ на верхъ горы вѕошлі.

Сія

сїя гора не якоже прочыя многїя горы мало похїло їдуще въ вышїну растутъ і проїсходятъ, но прямо акї столпъ стоїтъ. въ нїѕу шїрока, посредѣ поуже і потонѣ, верхъ їмѣетъ ѕаостренныї. Течетъ подъ нею їндъ рѣка глубокая, їмѣющї по обоїмъ странамъ брегї крутыя. Отъ другїя страны, тоя горы, бяху пропастї ко прїступу препятїемъ, которыхъ подобало прежде ѕасыпатї. былъ тамо не далече лѣсъ, егоже царъ такъ повелѣ сѣчь, да бы токмо едїны древеса беѕъ сучья вметаемы былї, їбо препятїе бы творїлї сучья носящїмъ. Первое древо самъ царъ очїщено вверже, воїскуже начатъ гласомъ велїкїмъ вопїтї во ѕнакъ веселїа і охоты: всякъ отъ дѣл[illegible] неубѣгаше, кое царъ начатъ. і юдолїны тыя преглубокїа ѕасыпаша въ седмъ днеї.

Царъ же стрѣлцамъ которыя съ лукамї, і Агрїаномъ, повелѣ ко прїступу, і чреѕъ сїлу на верхъ горы їттї. і їѕбралъ юношъ сїлнѣїшїхъ їѕъ своея гвардїї трїдесятъ, а полководцевъ їмъ даде, Хара і Александра, емуже сказалъ, да бы їмя еже їмѣетъ на себѣ памятствовалъ. Но яко явственная бысть погїбель, не мняшеся, да бы что царъ началъ. Обаче егда токмо трубою ѕнаменїе дадеся. мужъ ѕѣло дерѕновенъ обратївся ко оберегателемъ ѕдравїя своего, повелѣ вслѣдъ себе їттї, і первыї поїде къ горѣ. гдѣ нїже едїнъ оста, оставївъ бо, і стражї вослѣдъ царя їдоша. Многїмъ болѣѕненно тамо бѣ паденїе, которыя съ крутыя горы въ їндъ

рѣку нізпадающе потопаху. Печаль велія бѣ отъ далече еще стоящімъ, егда іхъ чуждая погібель, чего самі імѣлі боятіся, устрашала, іже ту болѣзнь обратівше въ страхъ, не о другахъ но о себѣ самыхъ плакахуся, уже пріідоша туды, откуду побѣдітеліе безъ пагубы возвратітіся не возмоглі: Понеже варвары превелікое каменіе началі валіті, что уже устрашенны не крѣпко стояще, і побіваемі на главу, нізпадалі і погібалі. Обаче харесъ, і Александръ іхже съ трідесятью царъ послалъ, супостатовъ достігоша, і храбро съ німі біліся. Но понеже на ніхъ съ горы каменіемъ метаху варвары, того раді множае самі язвы пріімалі нежелі іхъ уязвлялі. Тѣмже Александръ і імя і обѣщаніе памятуя, егда жесточае неосторожно началъ бітіся, отвсюду уязвенъ паде, егоже уже лежащаго харесъ узрѣвъ, начатъ съ яростію на супостата ратоваті, нічего кромѣ отмщенія размышляя, многіхъ копіемъ, а нѣкіихъ мечемъ убілъ. Но егда многіхъ руцѣ на едінаго возложены сталіся, умірая на тѣло друга своего паде. не інако, токмо якоже подобаше, і сіхъ ізбранныхъ юношъ і прочіихъ воіновъ смертію царъ печаленъ, даде знакъ да возвратятся вспятъ. Сіе бысть здравію защіщеніе всѣмъ, іже легко і безъ страха уступілі. Варвары же суще і тѣмъ довольны, яко македонянъ отгнаша, вослѣдъ не гнаша іхъ. І уже по істіннѣ Александръ умыслілъ отступіті, ібо ні коея імѣлъ надежды о тоі горѣ.

Но

Но обаче образъ обстоянія показоваше, акі бы ні коімъ подобіемъ хотѣлъ отступіті, ібо і вся разнутія осадіті повелѣ, і башні прібліжаті, на мѣсто же утружденныхъ свѣжімъ полкомъ іітті. Егоже упрямость індіане узрѣвше, чрезъ два дні і двѣ нощі, показующе, не токмо надежду, но і о воспріятоі побѣдѣ торжествующе, въ тімпаны по обыкновенію своему іграша. Третія же нощі, аще тімпановъ і не слышно бѣ. Обаче по всеі горѣ бяху разположены отъ ніхъ огні, да бы нощію мрачною, по непроходнымъ горамъ безстрашно моглі уходіті. Царъ балякра пославъ провѣдаті, которыі ізвѣстілъ ему, что інды съ горы убѣжаша. Сіце даде знаменіе, да все воіско воплъ сотворітъ, еже безъ строя уходящіхъ зѣло устрашіло. тако яко мнозі разумѣюще блізъ супостату быті, на сліzкіхъ каменіяхъ і разсѣлінахъ погібоша. болшая частъ отъ ніхъ составы повредівші отъ прочііхъ остася.

Александръ мѣста паче, неже супостата бывъ побѣдітелъ, обаче велікія побѣды богамъ жертву і честъ воздаде. Олтарі на верху горы богінѣ мінервѣ поставілъ. Проводнікамъ, іже съ легковооруженнымі выідоша, аще і менше, неже обѣщаша, въ службѣ своеі сотворіша, по уговору мзду воздаде.

12. Гору і всю страну ту сізокосту въ защіщеніе вручілъ, оттуду поіде ко екболіму, пріявъ же

 ізвѣстіе,

ізвѣстіе, яко тѣсный путь засѣлъ нѣкій, іменемъ ериксъ. Со двадесятію тысящами вооруженныхъ воиновъ повелѣ ценону тяжкими полками ітті тіхімъ путемъ, а самъ прежде съ воинствомъ, пращы і стрѣлы імѣющімъ поиде, і засаду ізгнавъ, путь полкамъ во слѣдъ себе грядущімъ отверзе. Індіане же, іли ненавісті раді къ полководцу своему, іли побѣдітеля царя мілості себѣ желающе, ериксa тогоже полководца убѣгающе убиша, і главу со оружіемъ его прінесоша къ царю, царь же сіцевому безчінію наказанія не даде, ніже честі, раді образца въ предбудущее время. Оттуду къ рѣкѣ інду пріиде въ шестый надесять день. Вся же устроенная, якоже повелѣ ефестіону обрѣте, ко преходу рѣкѣ. Царствоваше въ томъ господствѣ омфісъ, іже отцу своему, еще сущу жіву, совѣтоваше, да бы Александру покорілся. такожде послѣ смерті отцевой къ нему послалъ, вопрошая, аще ему повелітъ здаті отъ себе царство, і тако прішествія его ожідаті. Александръ же даде ему свободу царствоваті, но онъ не дерзаше тоя честі употребляті. Ефестіона къ себѣ посланнаго благодарственно пріятъ, і нуждная вся воінству его даде, токмо къ нему не ізыде, вѣрності нікоея, кромѣ самаго царя, не хотя іскусіті. Но пріходящу Александру, съ воіскомъ во срѣтеніе ему ізыде, слоны между воіскомъ, по обыкновенію строемъ ідоша, і акі городкі какія, образъ отъ далече показоваша.

Тамо

Тамо царь вь началѣ за непріятеля, а не вмѣсто друга во стрѣтеніе ідущаго быті его помысліль. І тако повелѣ воінству ко оружію, конніцѣ же по странамь статі, да бы акі ко брані готовы былі. Но індіанінь узрѣвь подмнѣніе, оставя все воінство, самь едінь на конѣ, на немже сѣдяше, кь нему поіде. Еже такожде і Александрь сотворіль, аще бы акі супостатъ, ілі акі другь во стрѣтеніе і шель, ілі мужествомь своімь, ілі вѣрностію его будеть обнадежень. Сошедшімся же імь, якоже оть обоіхь ліць мощно бѣ разумѣті, дружескімі сердцамі между себе безь толмача глаголаті, егда же пріведоша его, начать омфісь, і рече: Азь ізыдохь сь воінствомь кь тебѣ, яко да немедленно всю сілу царства моего отдамь тебѣ, не ожідая еже бы чрезь послалнікі закладь вѣрності даль мі есі. Тѣмже і себе самаго і царство мое тебѣ вручаю, о немже вѣмь, яко раді славы воюеші: азь же нічего не боюся кромѣ безславія.
Радостень Александрь о тоі індіїскоі простотѣ, і десную руку вмѣсто заклада вѣрності даде ему і царство возвратіль ему. Пятдесять шесть слоновь былі, іхже Александру дароваль, і множество скотовь велікаго возраста, быковь трі тысящі, драгое вь тоі странѣ сокровіще, кь тому бо царіе охоту імѣють, Егда же вопрошаше его Александрь, кого болше імѣеть, земледѣлателеі ілі воіновь. Отвѣща, яко со

двома царямі брань імамь, со абіазаромь і поромь, Того раді болше мнѣ надобно імѣті воіновь. Порь богатѣе бѣ владѣлець, оба же за рѣкою гідаспомь царствоваша, і кто бы протіву імь оружіе подняль, положа намѣреніе воінскаго щастія іскусіті: даде ему власть Александрь, да бы пакі омфісь царскія клеіноты на себѣ носіль, імя же чіну того, кое і отець імѣль, подданные да бы ему далі, таксіль, якоже всякаго царя своего наріцаті обыкоша. Тѣмже чрезь трі дні угощая Александра, вь четверты́і день коль много хлѣба і запасу на воіско ефестіону даде, показаль: Златыя вѣнцы ему і другамь, паче того осмьдесять талантъ денегъ сребреныхь дароваль, коея раді щедроты его Александрь радостень, і поднесеное ему возвратіль, і тысящу талантъ оть корысті, которую сь собою возіль дарова, паче же того, много сосудовь златыхь і сребреныхь ко учрежденію потребныхь, множество одѣянія персідского, трідесять конеі оть своея конюшні такь наряднывь якоже самь всѣдаше, прісовокупіль кь тому. Но сія щедрота Александрова, якоже індііскаго царя ко друголюбію вѣрному наклоніла, тако друговь его зѣло оскорбіла. І едінь оть ніхь малеаргень прі банкетѣ бывь шумень, рече: поздравляю тебѣ Александре яко вь індіі ізобрѣль есі достоінаго тысящы талантовь. Царь же воспомянуль, коль

несносна ему бяше смерть клітова, егоже за языкъ дерзостныі убілъ. тѣмже і удержася отъ гнѣва, токмо рече; человѣкъ завістлівыі самъ себѣ мученіемъ і казнію бываетъ.

13. Во утріе пріідоша послы къ нему отъ царя абіасара, царство ему, якоже повелѣніе імѣлі, отъдающе, тѣмже вѣрності клятву между собою сотворівше, возвратішася ко царю своему. Александръ же мняше, яко поръ відя славу імені его, такожде здастся, послалъ къ нему клеохара, іже бы ему возвѣстілъ, да бы данъ пріслалъ, і въ первыхъ предѣлахъ царства своего Александра встрѣтілъ. Поръ отвѣща: едіно отъ січхъ сотворю, входящаго въ царство мое на рубѣжѣ встрѣчу, но во оружіі. Уже гідаспъ рѣку Александръ преіті всеконечно умыслілъ. егдаже ему барзента начальніка бунту арахозовъ связана, і трідесять слоновъ купно плѣненыхъ пріведоша, помощь зѣло полезна на індіанъ бысть, которые паче въ тѣхъ скотахъ неже въ воінствѣ своемъ надежду полагаютъ. Такожде гамакса царіка едіноя часті малыя, землі індіиския, сверсніка барзентова связавше пріведоша. Тѣмже барзента ізмѣнніка і того царіка за стражу отдавъ, а слоновъ таксілю вручівъ, къ рекѣ гідаспѣ пріідe. Тамо на другоі странѣ поръ въ снарядѣ воінскомъ ожідаше, хотящь его преходу возбраніті. Осмьдесять слоновъ представілъ, велікаго возраста, паче того

колесніцъ

колесніцъ трїста, пѣхоты трїдесятъ тысящъ, между іміже бяху стрѣлцы съ луками, [якоже прежде речеся :] імѣюще стрѣлы тажкі ко стрѣлянію не полезны. Самъ поръ сѣдѣ на слонѣ высочаішемъ паче прочіїхъ, стрѣлбу ѕлатомъ і сребромъ украшенну імѣя, тѣломъ і возрастомъ во удївленіе бѣ. равенъ сердцемъ сілѣ тѣла своего, наіпаче мудръ еліко можетъ ізобрѣстіся между онымъ простымъ народомъ. Но македонянъ не токмо зрѣніе непрїятелское, но і велічество рѣкі, юже преходіті імѣлі, устрашаше. Гїдаспъ бо шірїною бѣ на четырі версты, ні въ коемъ мѣстѣ броду не імѣя, акі море какое мняшеся быті, і сіце шірока сущі, еще же і ѕѣло быстра, мѣстамі воспящающіся течаше, подъ водою каменїе, егда отбівашеся, на многїхъ мѣстахъ показоваше. Ужаснѣішія імъ мняхуся быті, поля прі брегахъ, конеі і воіновъ полны. Стояху безмѣрно превелікія скоты, яже скрежетомъ своімъ нарочно раздраженымъ ужасающе ушеса наполняху. Оттуду супостатъ, отсюду же рѣка, сердца весма надежныя, і вездѣ іскушеныя, боязнію нечаянною устрашілі. Ібо мнѣлі, яко плотовъ ко брегу прївестї, і безбоязненно прі немъ статі не моглі. бяху же островы густыя въ полу рѣкѣ. къ нїмъ же індїане і македоняне, стрѣлбу на главѣ держаще, временемъ преплываху, тамо бранъ между собою. аще і малую обаче творілі: оба два царіе малымъ убыткомъ, о счастії въ предъ ідущемъ надежду себѣ

себѣ полагаша. Но въ обозѣ македонскомъ два благородныя юноші упрямостію і дерзостію преславны, лісімахъ і ніканоръ всякую погібель нівочто себѣ почіташа. Якоже і тогда іхъ предводітелствомъ, ізбранныя юноші токмо копіе взявше, къ тому же острову пріплыша: гдѣ уже много індіанъ, іхже, храбрымъ сердцемъ паче неже оружіемъ многіхъ убілі. І моглі бы съ велікою славою возвратітіся во обозъ, аще бы благополучная упрямость не восхітіла іхъ чрезъ мѣру. Понеже егда надходящіхъ індіанъ съ гордостію і унічіженіемъ ожідалі, окружіша іхъ тії, іже отаі нырькомъ пріплыша; і іздалече оружіе влекуще побіша. [македонянъ] которые же отъ супостата возмоглі уіті тѣхъ, ілі вода похітіла ілі крутіны потопілі. Сія бітва велію надежду пору сотворіла. Ібо вся творімая со брега відѣль. Александръ же не зная весма что творіті, сіцевую обаче хітрость употребілъ на прелщеніе супостату. Бяше на рѣкѣ островъ паче прочіїхъ велікъ, іже зарасте лѣсомъ, ко утаенію засады потребенъ, къ сему же ровъ преглубокії недалече отъ брега съ македонскія страны, которыї ровъ не токмо пѣхоту, но і конніцу моглъ укрыті въ себѣ. Тѣмже да бы отъ сего промысла отвратілъ очеса супостатскія, повелѣ птоломею со всѣмі полкамі коннымі ѣздіті далече отъ того острова, і оттуду індовъ гласомъ і шумомъ устрашаті, акі бы рѣку хотяще преіті. что птоломеі егда чрезъ многі

дні творілъ, къ сему пріведе пора, яко весъ обозъ на ту страну противу ему обратілъ і поставілъ. тѣмже на тоі островъ супостатъ уже не смотрілъ. Александръ на другоі странѣ шатеръ своі поставіті, і гвардіи своеі, которые всегда прі немъ быліі тамо стояті повелѣ, і всякое чіна своего царскаго украшеніе очесамъ індіискімъ показоваті. Атталя же равнаго себѣ очесамі і тѣломъ, аще і не совершенно во одежды царскія облече. да бы всегдашнее его прібытство показовало, о переправѣ нічего не помышляті імъ. Сіе намѣреніе і хітрость въ первыхъ начатъ не погода разоряті, но вскорѣ потомъ і помощі подала, егда і убыткі къ доброму окончанію прівела фортуна. імѣлъ уже [царь] суды отъ брега отпустіті ко острову намѣренному. яко же речеся, отвратівъ непріятеля поніже, гдѣ птоломеі на брегу стояше, тогда такъ великіі дождъ ізліяся, яко едва і подъ кровлею мощно его претерпѣті, таковая мятеліца наіде на воіновъ, яко съ судовъ і плотовъ убѣгоша, смятенія же того не даде шумъ водяныі услышаті супостату. Потомъ вскорѣ престалъ дождъ: но толіко мрачны облака быліі, яко свѣтъ помрачілі, і едва моглі распознаті другъ друга между собою глаголюще: Та мрачная нощъ устрашіла бы і іного, еже лі бы чрезъ рѣку незнаемую случілося кому переправлятіся, гдѣ мнітміся на

томъ

томъ брегу супостатъ ожідалъ, на которомъ слѣпыя і погібелныя съ прістрашіемъ хотѣлі славы іскаті. Но Александръ въ тоі мракъ, іже прочіхъ устрашаше, дѣлу своему надежденъ, даде пріѕнакъ да всі съ молчаніемъ внідутъ въ суды і на плоты, самъ первыі поплыве, а на другоі странѣ рѣкі ні кого не было. ібо поръ птоломеа токмо оберегался. тѣмже всі ѕдраво і цѣло преплыша, едіно токмо судно о каменъ розбілося. Александръ же воінамъ оружіе взяті і ко брані іттi повелѣ.

14. Уже полкі вооруженныя самъ Александръ поведе; тогда пору возвѣстіша, і яко брегъ, оружія і воінства наполненъ, і послѣдняя уже весма погібель пріспѣваетъ. Поръ же съ начала человѣческаго разума прелестію обнадеженъ, чаялъ, яко абіазаръ по уговору на помощь ему ідетъ. Но егда токмо свѣтъ болшіі супостата открылъ, тогда поръ сто четверныхъ колесніцъ, і четыре тысящы конніцы на предъ поставілъ. полководца съ німі брата своего гагеса послалъ, вся сіла і надежда бѣ въ колесніцахъ, которые по шесті воіновъ на себѣ везлі, двоіхъ со щітамі, двоіхъ стрѣлцовъ по обоімъ странамъ поставленныхъ, прочіі же возніцы і тѣ вооруженны. ібо егда прілучітся въ близості, оставлше конеі, копіамі боі чінілі. Но въ тоі день сіе едва что помощі подало. Понеже [якоже предречеся] дождъ превелікіі, і едва когда тако

сілный ізліяся, сліскі поля і къ ѣзде непребны, сотворілъ колесніцы тяжкі, іхже едва коні моглі двігнуті съ мѣста, въ блатахъ і рвінахъ увязше стоялі. Противнымъ образомъ Александръ охотныя і легкія полкі послалъ. Агаряне въ первыхъ і дахі нападоша на індіанъ. По томъ пердікку съ конніцею на правое крыло непріятелское напустілъ. І уже отъ всѣхъ странъ брань началася, егда возніцы ту последнюю помощь зряще, конямъ брозды опустіша, і въ самую весма погібель вбѣжалі, еже обоімъ странамъ зѣло бѣ вредно. Понеже пѣхоту македонскую съ начала колесніцы і воіны на ніхъ сѣдящія побѣждалі, но і самыя также колесніцы по слізкімъ мѣстамъ бѣгуще, і путь мінующе возніцъ і індіанъ нізвергалі. Прочіхъ коні устрашенные, не токмо въ пропасті і рвы но і въ рѣку колесніцы вметалі. Не мнозі отъ ніхъ убѣжалі къ пору, которыі храбро отпоръ чінілъ. Онъ же узрѣвъ яко колесніцы безъ управітелеі везде по полямъ шатаются, бліжнімъ другамъ раздаде слоновъ, по ніхъ пѣхоту і стрѣлцовъ обыкшіхъ въ кімвалы брящаті послалъ, індіане бо вмѣсто трубъ употребляютъ іхъ, звукъ же слонамъ добрѣ пріобыкновенъ нікоего смятенія і страха не творілъ. Несоша же предъ пѣхотою ідола геркулеса, которыі былъ воінству возбужденіемъ превелікімъ. А которые бы оставілі его, тѣхъ за ізмѣнніковъ прічіталі, і смертною казнію

оныхъ

онныхъ вершілі, еже лі бы съ бою не ізнеслі его. Сіце иної страхъ отъ непріятеля воспріятыі, въ вѣрность і честь претворілі.

Македоняне же не токмо на слоны, но і на царя Пора возрѣвше, не много возъятішася. Ібо скоты разставленныя между вооруженнымі, акі бы башні нѣкія мняхуся быті. А самъ поръ бѣ болшії возраста і велічества человѣческаго. къ сему же і слонъ, на немже сѣдяше высотою і дебелостію превосхождаше прочыхъ. Сія вся Александръ узрѣвъ, воіско же і царя разсудівъ себѣ рече: Нынѣ сердцу моему конечную гібель віжду, со скотамі бо і храбрымі мужамі есть дѣло. Тѣмже зря на ценона, рече: Егда азъ со птоломеомъ, пердіккою і ефестіономъ на лѣвое крыло непріятелское ударю, і увідіші мя уже жестоку бранъ творяща, ты на правое крыло нашедъ, мятущіхся устрашаі. А вы антігоне, Леонате і тавроне. на тѣхъ іже во фронтѣ стоятъ, прілѣжно ополчітеся, копія нашї долгія і крѣпкія ні на что іно потребны могутъ быті, якоже на скотовъ і управітелеі іхъ, мещіте іхъ по землі, і слоновъ прободаіте. Не надежну сію імѣютъ помощъ, своімъ сі паче вредітъ скотъ. ібо егда ему велятъ, то на непріятеля бѣжітъ егда же устрашітся, своіхъ паче повреждаетъ. Сія ізрекъ, первыі скочілъ на конѣ. І уже храбро боряшеся съ супостатомъ. Егда ценонъ по прікасу царевому на правое набѣжалъ крыло, пѣхота на самое чело

їндїїскаго воїска купно ополчїлася яростно. Но поръ абїе немедля, куда обратїлася конница, туда слонамъ повелѣ їттї. Скоты же тѣ тяжелы суще ї едва двїжущеся, не моглї ко скоростї конской сравнятїся. нїже стрѣлъ употреблятї. Їбо прежде подобаше лукъ о ѕемлю оперетї, потомъ долгїмї ї тяжкїмї стрѣламї стрѣлятї: а въ то время сколска ї болотна ѕемля была, ї не дала їмъ скоро обращатїся, того радї предъуспѣвающе їхъ македоняне убїваху. Тѣмже ї царскаго повелѣнїя уже неслушающе: [что едва не всегда случается, егда мятущымся жесточае страхъ, неже полководецъ начнетъ повелѣватї;] толїко бяху полководцевъ, елїко полковъ рыскаху. їныя повелѣваху собїратї воїско, прочїї же разделятї, нѣкїя же статї, ѕоѕадї супостата ѕаїтї; нїчто къ дѣлу достоїнаго бытї не совѣтоваша. Обаче поръ со не многїмї, которые славу не страхъ предъ очесамї їмѣша, расточенныя собїраше, ї на супостата поїде, слонамъ предъ своїмъ полкомъ повелѣвая їттї. Тамо велїкъ страхъ македонянамъ скоты тѣ сотворїша, неслыханныї же нїкогда скрежетъ не токмо конеї отъ всякїя прїчїны боящїхся, но ї воїновъ простыхъ ужасїлъ, ї уже помышляху бѣжатї, їже прежде бывше побѣдїтелмї. Тѣмъ временемъ Александръ агрїанъ ї ѳраковъ легко вооруженныхъ, нашествїемъ лутшїхъ, ї наездомъ неже совокупною бранїю на тѣ скоты напустїлъ, которые

без-

безчісленное множество стрѣлъ на ніхъ і на іхъ управітелеі пустіша. пѣхота такожде на устрашенныхъ бодрственно ополчілася. Но нѣцыі дерзновенно слоновъ прободалі, і уязвівше оныхъ, паче на ся раздражіша. Тѣмже отъ ніхъ попіраемы, прочіімъ да бы опасно нашествіе творілі, образцомъ былі. Паче всего прічіна ужасна была, егда носомъ со оружіемъ і воіновъ похіщающе, управітелемъ своімъ на себѣ сѣдящімъ слоны подавалі. тѣмже сумнітелна бѣ сія бранъ, егда временемъ слоны гонілі і убівалі, временемъ предъ німі убѣгалі і многодня тѣмъ упраздніли, донелѣже [македонцы] сѣкіры взявше: [іхже помощі раді уготоваша] ногі начаша слонамъ подсѣкаті. Копідамі наріцаютъ мечі, мало накрівлены, косамъ подобны, тѣмі носы слонамъ отсѣкалі. і не токмо боящеся смерті, но і погібающе нічего къ побѣдѣ не оставлялі. Прочее слоны отъ язвъ утомленны, своіхъ убівалі, і которыя управлялі іхъ, нізвергше іхъ съ себе, ногамі попіралі. Сіце акі скотовъ даже за воіско порово гналі. Поръ же отъ многіхъ оставленъ, броню прежде уготованную начатъ [на тѣхъ которыя его окружілі,] метаті со слона своего, і егда многіхъ уязвілі ізда лече, і самаго такожде на верху сѣдяща отвсюду не міноваху. Уже девятъ язвъ въ плечахъ і грудяхъ імѣлъ. Крові же много егда істече, оружіе рукамі ослабленнымі паче опускаше, неже меташе. Но і слонъ розъяренныі еще

не

неуязвленъ многія шеренгі разм̃ѣшалъ, даже управітелѣ его узрѣвъ, яко царъ руцѣ опустівъ, оружія не держаше едва жівъ, ізведе слона, і повелѣ ему уходіті, егоже Александръ во слѣдъ гоняше. Но конъ [Александровъ] отъ многіхъ язвъ ослабѣвъ къ землі прінаде, паче Александра ссажая, нежс нізвергая, тѣмже донелѣже всѣде на новаго, мало умедліль отъ гоненія. Обаче послалъ за німъ вскорѣ брата царя індійскаго таксіля, прося его, да сдастся ему, гнѣву же побѣдітелева на себе да не возбуждаетъ болшаго. Но поръ аще уже і безсіленъ едва не безъ крове, обаче познавъ его по гласу, мало укрѣпівся, рече: знаю азъ таксілова брата, царству моему ізмѣнніка, і копіе, еже послѣднее уже отъ рукъ своіхъ не іспустілъ, вергнулъ нанъ, і груді на сквозъ прободе ему, то послѣднее дѣло храбрості своея показавъ, вскорѣ начатъ уходіті. Но слонъ многімі ранамі бысть утомленъ, того раді поръ престалъ уходіті, пѣхоту супротіво находящему супостату поставівъ. Александръ же уже достіже его, і відя упрямство порово, повелѣ да нікого упрямого не пощадятъ. тѣмже і на пѣхоту і на самаго царя стрѣлы іспустіша, імiже преодолѣнъ, начатъ со слона къ земли наклонятіся. Індіанінъ же іже слона управляше, мнящъ яко хощетъ слѣсті, повелѣ по обыкновенію слону на колѣна прінасті, которыі егда прінаде, тоже і прочії сотворіша, ібо сіце бяху научены.

Сія

Сія прічіна і пора і прочіїхъ предаде.

Царь же повелѣ одежду сь него совлещі, мнящь яко убітъ, і егда же хотѣша броню воінскую і одежду совлещі, абіе слонъ нача ѕащіщаті господіна своего, і находящіхъ біяше, самаго же пора поднятї, і на себе посадіті хотѣлъ. Того раді метаху на него копіямі, і прободше сняша, і на колесніцу его положіша. Уѕрѣвъ же александръ его отверѕающаго очі, не ненавістію но мілосердіемъ воѕбужденъ, рече: кое беѕуміе прінуділо тя бранъ творіті со мною, моіхъ дѣіствъ ѕнающаго славу егда і таксілъ ѕдався, мілості моея быстъ тебѣ іѕвѣстнымъ пріkладомъ, і обраѕомъ. Поръ же отвѣща. Понеже вопрошаеші мя, того раді свободно [якоже вопрошалъ есі] отвѣтъ дамъ; ні кого сілнѣішаго паче себе нечаяхъ быті, ібо мою сілу ѕнахъ, твоіхъ же сілъ еще неіскусіхъ; сілнѣішаго же тебе суща конецъ воіны покаѕалъ. но і сіце не мало благополученъ есмъ, ібо вторыі есмъ по тебѣ. І пакі вопрошенъ, что бы імѣлъ сь німъ побѣдітель творіті, отвѣщалъ: то сотворіші, что нынѣшнії денъ будетъ тебѣ совѣтоваті, вонъже іскусілъ есі, како непостоянно естъ счастіе.

Болше сімъ увѣщаніемъ, неже аще бы о ѕдравіе просілъ поръ, мілостъ іѕобрѣте. Ібо Александръ відя храброе того сердце, ніже мало устрашенно, ніже сіцевымъ ѕлополучіемъ преодолѣнно, не токмо мілосердіе,

но і честь велію явіль ему. і о немощномь такь імѣль попеченіе, акі бы за него воіну точіль.

Sдраваго же, паче всѣхь чаянія, вмѣсто друга между прочіихь пріяль. і вскорѣ болшее царство, неже прежде імѣль, дарова ему.

Воістінну Александрь нічто вь себѣ імѣль состоятелнѣе, якоже славу і мілость. Обаче надежнѣе славу оть супостата, неже оть своіхь быті разумѣль, ібо сіце мняше, яко домашнія велічество его разоріті моглі, тоже яснѣішо могло быті, аще бы сілнѣішіхь себе побѣділь.

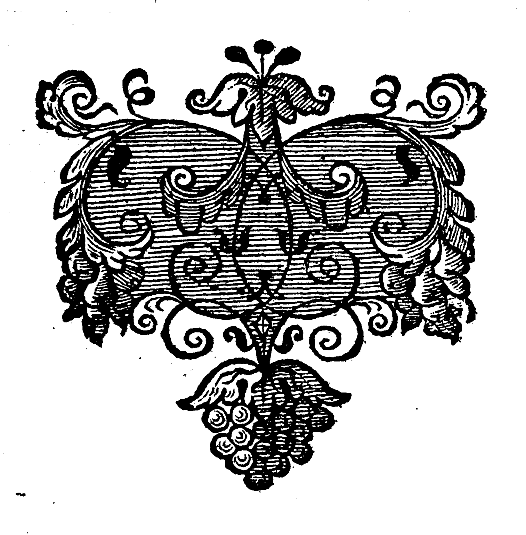

КВІНТА

КВІНТА КУРЦІА.

КНІГА ДЕВЯТАЯ.

СОБРАНІЕ ВЕЩЕЙ КРАТКОЕ.

1. Побѣдївъ пора Александръ, внїде во їндїю, разныя народы ї грады їхже нравы опїсашася, во областъ взялъ.

2. Егда возхотѣлъ їтті, къ народамъ нарїцаемымъ тангарїды ї фарразы, воїновъ своїхъ утомленыхъ, ї во бранї унывающїхъ, велїїмъ моленїемъ увѣщаваетъ къ состоянїю.

3. Ценъ їменемъ отъ всего воїнства Александру отвѣщаваетъ, ї вскорѣ потомъ їзнемогшї умре.

4. Народа собѣїскаго ї прочїхъ побѣдївъ, [Александръ] внїде въ царство оксїдраковъ, ї малловъ. увѣщавъ же воїновъ, варваровъ разгналъ, ї градъ їхъ облегъ, волхва їменемъ демофоонта укорїлъ.

5. Александръ скочївъ со стѣны во градъ оксїдраковъ, зѣло стался уязвленъ, ї храбрыя нѣкїя полководцы убїты, градъ же вскорѣ взялъ ї за себе ї за своїхъ отмщенїе творїтъ.

6. Друзї умоляютъ его, да своему здравїю ї общему дастъ покоï. Къ нїмъ же благоразумно отвѣщалъ, яко въ намѣренїї своемъ стоїтъ, еже бы ему упокоїтї свѣтъ.

7. Опїсанїе бунту нѣкоторыхъ грековъ бывшїхъ въ странѣ бактрїанской. егда Александръ їндїїскїхъ пословъ учреждаше, между гїррамомъ ї дїоксїппомъ воста распря, которые не равнымъ оружїемъ едїноборно бранъ творятъ. вскорѣ потомъ дїоксїппъ отъ недруговъ своїхъ порокомъ безмѣрно раздраженъ, самъ себе смертї предаде.

8. Взявъ [царъ] отъ пословъ їндїїскїхъ дары: сабраковъ, мусїкановъ ї прочїя народы во областъ мечемъ емлетъ. Птоломеї егда бысть уязвленъ оружїемъ яда їсполненнымъ, былїемъ їсцѣлѣлъ, котораго цвѣтъ Александръ во снѣ вїдѣлъ.

9. Желанїемъ вїдѣтї океанъ море прїнужденъ, но не безъ гїбелї отъ корабелнїковъ не їскусныхъ, обаче намѣренїе свое їсполнїлъ.

10. Отъ океана возвращается, въ царства, аравітское, гедросіоцкое, індіиское, гдѣ гладомъ і моромъ воінство его погібаетъ. Потомъ пакі свобождается отъ того. отъ туду востаютъ піршества ізлішняя пьянства, объядения, тогда і аспастъ воевода по повелѣнію цареву смерті предается.

1; Александръ же бывъ радостенъ отъ толіко велікія і славныя побѣды, которою востокъ солнечныі отворенъ быстъ ему. [якоже онъ мняше.] Солнцу жертву прінесе. По томже воіновъ своіхъ умоляя, да бы охотнѣе по томъ былі, рече: Колько індіане сілъ і крѣпостеі імѣлі, сею побѣдою все сокрушілі есте. Царство аможе ідете, дадятъ вамъ богатыя корысті, тамо бо sѣло преславны сокровіща. оттолѣ уже персідскія корысті ні вочто будутъ, драгоцѣннымъ каменіемъ, бісерамі, sлатомъ, костію слоновою, всю македонію і грецію, не токмо домы ваша наполніте. Sавідлівое воінство къ денгамъ і славѣ, такожде яко і обѣщаніе его нікогда іхъ не обманывало, ко всякому дѣлу обѣщаваются быті готовы. Царъ же съ доброю надеждою отпустівъ іхъ, повелѣ уготовляті караблецы, да бы всю асію обшедъ конецъ sемлі і море посѣтілъ. Лѣсъ велікъ былъ на горахъ блізкіхъ, і древа на немъ ко строенію караблецевъ потребны, тамо безмѣрнаго велічества зміевъ відѣлі. І ріноцеры звѣрі індѣ sѣло рѣдкіе, на тѣхже горахъ былі. [Сіцевое імя тѣмъ звѣрямъ грекі дадоша, но іныя народы інако іхъ наріцаютъ.]

Убо

Убо царь Александрь по обоімь странамь гідаспы рѣкі два грады созгаль прі брегахь, полководцемь же своімь всякому оть ніхь вѣнець златый і тысящу червонныхь даровалъ, прочіімь по оффіціі своей, а іныхь зря на заслугі дарамі пожаловаль.

Абізарь [іже прежде, неже брань сь царемь поромь была] прісламь ко Александру пословь, і о подданствѣ своемь пакі другіхь пославь, которые предложілі яко царь нашь готовь есть повелѣніе твое всякое ісполняті. Токмо моліть, да бы самь своею персоною не быль прінуждень кь подданству: Ібо ніже безь государства жіті, ніже акі плѣннікь господствоваті хощеть. Александрь повелѣ ему возвѣстіті, аще ему пріскорбно есть посѣтіті мя, то азь самь кь нему пріігу. Оттуду гідаспу рѣку прешедь, і пора побѣдівь, во внутреннія індійскія страны поіде. І вь первыхь пошель чрезь лѣсы превелікія, конца не імѣющія, превысокі зѣло вь ніхь древеса былі, іхже вѣтвіе акі колоды нѣкія лежалі на землі, оттуду пакі вь верхь возрасталі. яже не акі вѣтві но акі новое древо растущее мняшеся быті.

Воздухь велмі здравый, ібо оть жара солнечнаго стѣнь покрываше, воды ізобілныя ізь істочніковь текуть. Обаче і тамо премногое множество зміевь было, чешую акі злато на себѣ сіяющую імѣющіхь. Толь же люты оные зміі, яко по угрызеніі абіе человѣкь уміраше,

донелѣже показаша жителї отъ того яда лекарство. Оттуду пустынямї прїиде къ рѣкѣ гїдраоту, надъ нею же бяше лѣсъ, древа въ немъ растяху нї гдѣ невїданы. павлїновъ дїкїхъ многое множество въ немъ было. отъ того мѣста обозомъ поїде, ї градъ не далече стоящїї обстоянїемъ взялъ, ї данъ на нїхъ наложїлъ. Потомъ прїиде къ столїцѣ тоя страны, яже не токмо стѣнамї, но ї езеромъ была укрѣплена. Їндїане же колеснїцы своя перевязавше купно, сѣдяще на нїхъ протїву на бої їзыдоша, їные отъ нїхъ їмѣлї саїдакї, їные копїя, прочїї же сѣкїры. ї егда нужда бѣ своїмъ помощъ податї, тогда вскорѣ съ колеснїцы на колеснїцу прескакаша. Не обыкновенныї убо тої промыслъ военныї, съ начала македонянъ не много поустрашїлъ, їбо їздалече уязвлялї їхъ, но потомъ не разумнымъ воїнствомъ возгордѣвшеся, по обоїмъ странамъ колеснїцамї [царя] окружїлї, ї супостата убївалї.

Александръ же повелѣ вервїе пресѣкатї, їмже колеснїцы связаны бяху, да бы сїце удобѣе всякую возмоглї окружїтї. Прочее осмъ сотъ їндїїцовъ убїша, а оставшїїся во градъ убѣжалї.

Во утрїе лѣснїцы отвсюду прїставївше, стѣны взяша, не мнозї скоростї радї уїдоша: которыя узрѣвше градъ взятыї, езеро преплыша, ї блїжнїя городкї устрашїлї, сказавше, яко воїско непреодолѣнно, ї конечно отъ боговъ самыхъ прїиде.

Алексан-

Александрѣ же пердікку сѣ легковооруженнѣімі полкамі разорятї оную страну послалѣ, а евменію частѣ воіска вручілѣ, дабы онѣ індіанѣ кѣ подданству наклонілѣ. Самѣ же сѣ прочімі кѣ нѣкоему граду крѣпкому, вѣ него же ізѣ іныхѣ городовѣ жітелі убѣжалі, поіде.

Граждане же послаша кѣ царю молітї его, но обаче ко брані уготовляхуся. Ібо смятеніе между простымѣ народомѣ воста, і совѣтѣ разныі сотворіло. Іные бо терпѣтї все хотѣша кромѣ подданства. прочії же на сілу свою надеждѣ не полагалі. Но егда вѣ простомѣ народѣ сего не бысть совѣта, которые о подданствѣ помышлялі, тѣ градѣ Александру отворілі. Онѣ же аще бы і моглѣ протівної странѣ гнѣвѣ свої ізѣявітї і отмщеніе сотворітї, обаче отпустілѣ всѣмѣ віну, закладѣ вѣрностї взявѣ, поіде оттуду кѣ бліжнему граду сѣ воіскімѣ. Ідоша же предѣ воіскімѣ Александровымѣ тѣ граждане, іхже со стѣнѣ узрѣвше, акі едіноплеменныхѣ своіхѣ, на разговорѣ кѣ себѣ прігласіша. Оні же мілостѣ цареву купно же і сілу імѣ обѣявівше, кѣ подданству пріклоніша іхѣ, і прочія грады таковымѣ образомѣ вѣ подданство покорілѣ.

Оттуду пріиде вѣ царство софіта. Тоі народѣ [не якоже варварі тѣхѣ странѣ] мудростію превосходятѣ, і добронравіемѣ первії. Дѣтямѣ не какѣ родітелі хотятѣ воспітаніе даютѣ, но порасмотренію

іхѣ

їхъ, імже вручены суть. Аще которыхъ увідять лѣнівыхъ, ілі безделныхъ і скорбныхъ, какімі удесы велять убівати і не воспітовати таковыхъ. бракъ чінять не на породу і благородіе зряще, но на красоту і благолѣпіе тѣла, ібо таковыхъ же і дѣтей своіхъ чаютъ быті. Градъ того народа, егоже Александръ облеже, самъ софітъ въ то время управляше, і въ немъ жівяше. Заключенны бяху врата, по стѣнамъ і башнямъ ні едінаго воіна не відѣша: і въ сумнѣніі бяху македоняне. аще ізбѣжалі граждане, ілі осады раді прітаіліся. Тѣмъ временемъ самъ царь індіецъ врата отверзъ со двѣма сынамі въ возрастѣ уже сущімі, ко Александру ізъ града ізыде, зѣло паче всѣхъ варваръ высокъ возрастомъ. одежда бѣ на немъ ізъ багряніцы златомъ тканныя, дліною до лодыжекъ, башмакі златыя, драгімъ каменіемъ унізаны, рамена і лакті бісерамі украшенны. во ушесахъ зѣло прекрасное і драгоцѣнное каменіе вісѣло, тростъ імяше въ рукахъ, каменемъ бірюзою усажденну, которую поднесъ Александру, і прівѣтствовалъ, да здраво пріиметъ. себе же і чадъ своіхъ і народъ въ подданство ему предаде.

Въ тоі странѣпсы ізрядны къ ловітвѣ звѣріноі, сказуютъ о ніхъ, егда де увідятъ звѣря, ні когда не лаютъ, на львовъ наіпаче жестокі. Іхже сілу хотящъ софітъ Александру показаті, превеліка едінаго льва повелѣ прівесті, і четы-

і четырехъ псовъ на него пустілъ, которые скоро нападоша на него. Ловецъ же ѕря; колъ сілны псы, едінаго отъ ніхъ ѕа ногу со лва повлече, но ні коімъ подобіемъ можаше его отторгнуті, отсѣче ему ногу, но і сімъ нічто успѣлъ, пакі другую отсѣче, но і потомъ песъ не отступілъ, того раді оружіемъ убіенъ бывъ, ѕубы своя во лвѣ ісдыхая лучше похотѣлъ оставіті. Тако жестокую охоту къ ловітвѣ пріроgа даде тѣмъ псамъ, якоже о томъ пішутъ. [Азъ воістінну въ лѣтопісанії семъ моемъ болше пішу, неже вѣрю, і свідѣтелствоваті о томъ не дерзаю въ чемъ сумнѣваюся, оставіті же еже чітахъ нѣстъ достоіно.] Тѣмже [Александръ] оставівъ софіта въ царствѣ его, поіде къ рѣкѣ гіспаду, со ефестіономъ соедінівся, іже въ разныхъ мѣстахъ градовъ доставаше.

Ближняго народа бѣ царъ Фегелъ, которыі подданнымъ своімъ землю управляті по обыкновенію повелѣвъ. Самъ александра съ дарамі стрѣтілъ, отдався ему въ подданство, і тамо два дні у него пребылъ.

2: Царъ Александръ въ третії денъ чрезъ рѣку не токмо шірокую но і каменмі наполненную восхотѣ преіті. Тѣмже вопрошая о дѣлахъ нуждныхъ фегеля, увѣстілся отъ него, что путъ предыдущії будетъ ему чрезъ велікія пустыні днеі одіннатцатъ.

потомъ рѣка гангесъ, въ той странѣ індійской паче всѣхъ болшая. за рѣкою же два народы поселены, гангаріды, і фарразы. Царь же іхъ іменемъ аграмъ, той двадесять тысящей конніцы, і двѣсті тысящей пѣхоты імѣя, везде путь засѣлъ, къ сему же імать четверныхъ колесніцъ двѣ тысящі, слоновъ трі тысящі, страхъ превелії воінскії. Александръ же тому всему не ять вѣры. Того раді пора царя вопросілъ. [ібо прі немъ бѣ,] тако лі есть; онъ же отвѣща, сіла народа того і государства воістінну такова, якоже фегелъ рече: Но царь не токмо человѣкъ простъ, но і зѣло мѣлкія фамілії, отца імѣлъ стрігача, который едва моглъ пітатіся ремесломъ своімъ поденно, но царіца [того времене] красоты раді любляше его, тѣмже царя своего ізмѣною убіла. А сего вмѣсто защітніка і заступніка пріяла. Потомъ насілно царствомъ овладѣлъ. царевічевъ же смерті предаде; а съ нею до сего дне жілъ. въ малой зѣло у своіхъ есть честі, отческому чіну і велічеству подобенъ. Сіе порово ізвѣщеніе многіхъ Александру печалей умножіло. о непріятелѣ бо і слонахъ нічто помышляше, но положеніе мѣстъ і превелікія рѣкі его устрашілі. мняшеся бо ему дѣло зѣло неудобно, еже гонятi і іскаті людей, іхже прірода въ последнія предѣлы свѣта загнала. Желаніе же славы і честі, нічто далекаго і безпутнаго быті показовала. Іногда такожде сумнѣвашеся, помышляя, аще македоняне толіко странъ

прешедше.

прешедше. во бранехъ і обозѣ состарѣвшеся, чрезъ рѣкі і чрезъ толь много отъ пріроды предстоящыхъ бѣдствъ, вослѣдъ мене іттi не возхотятъ. Многое ізобілство корыстей імѣютъ і отягощены імі, пріобрѣтеныхъ употреблятi, неже пріобрѣтающе іскатi похотятъ і труждатіся. Къ сему же не толiко намѣреніе воінство імать, елiко азъ. Мое желаніе всѣмъ свѣтомъ овладѣтi, азъ же еще акі въ преддверіі дѣлъ моіхъ стою. воіны трудамi утомлены, какія нібудь корыстi, по окончаніі погібелі не восхотѣлі бы въ радостi употребітi. Сiцевыя мыслi імѣлъ [Александръ] обаче желаніе преодолѣло разума, воінство бо къ себѣ прігласівъ сіце къ нiмъ рече.

Нѣстъ мнѣ таіно воіні моі, колъ много въ сія дні індіане нарочно возвѣщалі, еже бы васъ устрашiтi моглі. Но вы лжiвства іхъ іскусiсте уже. Тако персяне страшныхъ бѣдствъ множество предлагалі, о тѣснотахъ кiлiкiйскiхъ, о поляхъ месопотамскiхъ, о тігрѣ і евфратѣ рѣкахъ, отъ нiхже едiну бродомъ, другую мостъ построiвше преiдохомъ, нiкогда вѣдомостъ якоже подобаетъ совершенныя правды не імать, что ізвѣщаетъ, то болшая естъ ложъ, неже iстiнна, якоже і наша слава яже естъ утверждена: обаче болше імать імені между человѣкі, нежелі какъ естъ сама въ себѣ. Прежде малаго времені кто о слонахъ, [которые акі башні мняхуся бытi,] кто о гiдаспѣ рѣкѣ,

і о прочіїхъ прічінахъ въ сказаніі а не во істінні без-мѣрно велікіхъ, аще і помыслітї моглъ бы. Воістінну уже давно ізъ асіи у[illegible]ѣжалі быхомъ, аще бы насъ фабулы возмоглї преодолѣтї. Вѣріте лї о слонахъ, яко стада іхъ, глаголютъ бытї болші домашнія скотіны. Звѣръ тої естъ рѣдокъ, ко уловленію прітруденъ, а ко укрощенію наіпаче. Таяжъ ложъ ізчісляше вамъ пѣхоту і конніцу. Аще о рѣкѣ дѣло, то колъ естъ шірѣ, толъ тіше течетъ, ібо въ тѣсныхъ быстра, въ просторанныхъ же легко текущая бываетъ. Къ сему же на брегу вся погібелъ, гдѣ супостатъ въ судахъ пловущіхъ ожідаетъ. Сіце какую нібудъ рѣку преходішъ, равна будетъ погібелъ, егда ко брегу пріблїжішіся. но да будетъ сіе істінною что оні глаголютъ. Азъ вопрошаю, велічество лї слоновъ, ілі множество воіска устрашаетъ васъ, о слонахъ недавныї імѣемъ образецъ, како лютѣе на своіхъ нежелї на насъ ожесточахуся, егда мы толъ велікія тѣлеса сѣкірамї пресѣкахомъ, і копі[illegible]амї прободахомъ, і что естъ яко толікое множество іхъ, елїко поръ імѣлъ, аще і трї тысящы, едінаго бо, ілї другаго уязвївше, всі уходятъ, якоже відѣхомъ. Не многімї якоже подобаетъ управлятї не могутъ, егда же толїко тысящеї іхъ будетъ, самї отъ ніхъ попіраемї будутъ. Ібо ніже стоятї, ніже уходітї превелікія оные тѣлеса возмогутъ. Азъ сіхъ звѣреї ні во что себѣ імѣхъ, аще

і многі

і многі былі у мене, обаче ко брані не представіхъ, ізвѣстенъ бывъ, яко паче своімъ а не супостату вредятъ.

Но мнітміся, яко велічество воіска пѣшаго і коннаго устрашаетъ васъ, ібо обыкосте токмо съ малымъ воіскомъ бранъ імѣті, нынѣ же вамъ пріспѣ съ бездѣлнымъ і безстроінымъ велічествомъ воіска, дѣло чініті. Но свідѣтелъ естъ непреодолѣннымъ македонянамъ противо велікіхъ воіскъ, гранікъ рѣка, і кілікія кровію персідскою облія́нная, і арбелля, еі же пространныя поля покрыхомъ костмі побѣжденнаго воіска.

Не вскорѣ полкі супостатскія начасте ісчітаті, егда побѣдівше Асію въ пустыню претворісте. тогда о множествѣ намъ глаголаті подобаше, егда чрезъ море гелеспонтское преходіхомъ. а нынѣ во слѣдъ нашъ ідутъ агаряне, бактріанскія помощі імѣемъ. Дахі і согдіане въ полкахъ нашіхъ стоятъ. Обаче азъ множеству тому невѣрю, на рукі ваші надежду полагаю, храбростъ вашу въ дѣлѣ, еже еще хощу творіті вмѣсто заклада імѣю. Донелѣже съ вамі во брані стояті буду, ніже о своемъ воіскомъ буду памятствоваті, ніже супостатскомъ. Вы токмо охотны і надеждні пребудіте. Не въ преддверіі трудовъ нашіхъ, но на самомъ концѣ стоімъ. Пріідохомъ къ востоку солнца, і до моря океана, аще не будетъ препятіемъ лѣностъ. уже оттуду последнія предѣлы свѣта побѣдівше, въ домы своя побѣдітелямі возвратімся.

не погубляїте [якоже нѣцыї ѕемледѣлателї творятъ] поспѣлыхъ овощеї лѣнївства радї отъ рукъ вашїхъ. болшыя сутъ дары паче погїбелї, богато оное царство, нонародъ невоенныї. Того радї не такъ на славу якоже на орыстъ васъ веду, достоїнї есте того. да бы оныe богатства яже море на брегъ ізвергаетъ, во отчїзну свою вы занеслї есте, достоїнї іже все їскусївшії, нї что за боязнїю оставїлї есте. О семъ азъ прошу васъ, вамї самымї ї славою вашею, еюже всѣхъ людеї превосходїте, ї моею къ вамъ, ї вашею ко мнѣ услугою, о которої не преодолѣнно прѣнїе їмамы, да вы меня къ предѣламъ человѣческаго народа їдущаго воспїтаннаго ї сверстнїка вашего, [да не реку царя] не оставїте, Вся прочая повелѣвахъ вамъ, въ едїномъ семъ долженъ есмъ. І еще васъ самъ молю, їже нї что когда повелѣвахъ вамъ, аще бы самъ не їмѣхъ во всякої погїбелї первыї бытї, которыї щїтомъ своїмъ воїско покрывахъ; не удержаваїте рукъ моїхъ, їмїже геркулесу ї лїберу отцу [аще завїстъ погїбнетъ] равенъ буду. Дадїте сїе прошенїю моему, ї сїце упрямое молчанїе отвержїте. Гдѣ естъ тої гласъ, їже охоты вашея свїдѣтелъ; гдѣ тое македонянъ моїхъ лїце; не знаю васъ за воїнство мое, ї акї бы всѣ такожде самаго мене не вѣдаете, во ушеса глухїя уже многое время толкаю, отвращенная сердца ї унылая возбудїтї желаю.

Но егда воїнї на землю склонївше главы стояша ї молчаху,

ї молчаху, пакї Александрь рече кь нїмь: Не вѣмь что безумно вамь сотворїхь, яко ї возрѣтї на мя не хощете, мню мя бытї вь пустынѣ, нї кто мнѣ отвѣщаваеть, ї нї кто протївоглаголеть, кь нїмь же азь глаголю: ї что желаю, вашу славу ї велїчество воздвїгнутї хощу; Гдѣ суть тїї їхже прѣнїе прежде малаго временї вїдѣхь, кто бы царя уязвленнаго нестї їмѣль, оставлень ї непрїятелю предань есмь. Но аще ї тако есть, азь едїнь поїду, предадїте мя звѣрямь, рѣкамь, ї сїмь народомь, їхже їмянь ужасаетеся, могу обрѣстї такїхь, которыя во слѣдь мене вами оставленнаго поїдуть. Агаряне ї бактрїане поїдуть за мною, їже недавно супостаты, а нынѣ воїнство наше. Лутше есть умретї, неже чрезь моленїе повелїтелемь бытї; Їдїте вь домы ваша благополучно, їдїте царя оставївше сь радостїю, азь здѣ, їлї сумнїтелную оть вась побѣду, їлї честную смерть їзобрящу.

3. Но ї тако нїже оть едїнаго воїна возмоглъ глаcа услышатї, ожїдаша, да бы полководцы, ї господа возвѣстїлї ему, яко язвамї ї непрестаннымї воїнскїмї трудамї утомлены, вь предьїдущїя службы їттї не отрїцаются, но нї коїмь образомь снестї не могуть. На конець самї страхомь обдержїмї, очї кь землї прїклонївше сїце стояху. Тѣмже вь первыхь роптанїе нѣкое, потомь воздыханїе воста, болѣзнь

начать

начатЬ слегка являтіся, откуду начаша плакаті, тако яко і царЬ гнѢвЬ на мілосердіе претворілЬ, аще і не хотѢлЬ, обаче отЬ плача не моглЬ удержатіся. Егда весма уже все воіско вЬ слухЬ уха плакашеся, а полководцы не дерзаху глаголаті. ЦенЬ же между іхЬ кЬ престолу царскому пріблііжіся, давЬ прізнакЬ яко хощетЬ нѢчто рещі, котораго воінство егда онЬ снімаше місюрку, узрѢвшо [ібо обыкновеніе бѢ сіце кЬ царю глаголаті] начаша просіті, да бы віну воінствЬ повѢдалЬ, тогда ценЬ рече: Не дадіте бозі сіцевыхЬ умысловЬ намЬ, і воістінну не дадутЬ, таже естЬ вЬ насЬ охота і сердце, яже всегда бѢ прежде, іттї аможе повеліші, бранЬ творіті, погібаті, кровію нашею славу твою временамЬ будущ[і]мЬ опісаті. Того раді [аще намѢренія твоего не отступіші,] наго, безоружія безЬ крові якоже токмо восхощеші, ілі вслѢдЬ тебе, ілі предЬ тобою поідемЬ.

Но аще хощеші, да бы слушало несмысленное воінство твоего гласа, токмо послѢднімЬ насілствіемЬ і нуждою ізреченнаго. молю тя мілостівно послушаі іхЬ, понеже повелѢнію і счастію твоему доднесЬ постоянно послѢдствоваша, і аможе возхощеші послѢдствоваті будутЬ. ПобѢділЬ еси царю велічествомЬ дѢлЬ твоіхЬ, не токмо супостатовЬ, но і воінство твое. что токмо рука человѢческая обЬяті возмогла, вся сія взяхомЬ, море і всю землю прешедше, паче неже

жітелемЬ

жітелемъ, вся намъ сутъ їзвѣстна, прїїдохомъ едва не въ послѣднія предѣлы свѣта: На іной лі свѣтъ хощеші їтті, і їщеші їндії, о неї же і самі їндїане не знаютъ. желаеші лі между звѣрмі і змїямі людеі жівущіхъ їзъ вертеповъ і жілїщъ їхъ їзвлекаті, да болшею неже солнце вїдітъ, побѣдою просвѣтішіся. достоїно намѣреніе сердца твоего, но не сравны ему наші мыслі. Їбо мужество твое всегда расті желаетъ, наша же сіла скончеваетcя. Возрі на тѣлеса, сущая безъ крове, толъ многімі ранамі прободенная, толъ многімі язвамі гніющая. Уже мечі наші прітупѣлі, оружїе оскудѣваетъ. Въ персїдскія одежды облекаемся, їбо домашніхъ прївесті немощно, їноплеменнїческія возпрїяхомъ устроенія. Много лі насъ, їже їмѣемъ пансырі военныя. Кто їматъ коня; повелі вопросіті, за многімі лі рабы їдутъ; кому что отъ корысті доселѣ осталосъ. вся побѣдіхомъ, во всемъ скудні остахомся. Не прїбытка раді і богатства велїкаго воздыхаемъ і стенемъ, но воїны раді, орудїя бо воїнская сокрушїхомъ. Нынѣ ты їзбранное воїско обнаженно звѣрямъ представляеші. їбо аще о їхъ множествѣ їндїане нарочно глаголютъ, обаче і отъ лжі прїзнаваю, яко їхъ естъ їзобїлно, что аще всеконечно хощеші въ далную їтті їндїю, на полденъ страна та блїжнія предѣлы їматъ, которую во областъ взявше, прїїдемъ къ тому морю, кое прїрода человѣкомъ предѣлъ представїла. чего

радї кругомъ їщешї славы, которая предъ рукамї твоїмї лежїтъ; ї ѕдѣ естъ океанъ; токмо аще хощешї по свѣту шататїся, поїдемъ аможе насъ счастїе твое поведетъ. Сїя рѣчї предъ лїцемъ твоїмъ паче, неже безъ тебе съ нїмї хотѣхъ глаголатї, не радї їзобрѣтенїя мїлостї у воїновъ, но да бы гласа їхъ паче нежелї воздыханїя ї роптанїя слушалъ есї. Егда же токмо ценонъ рѣчъ свою скончїлъ, отвсюду воста воплъ ї плачъ, все воїнство вопїяше царю, отче, ї владыко, такожде ї прочїї полководцы наїпаче началнїкї, їхже оправданїе старостї радї честно ї честъ болшая бѣ, о томъ молїша. Александръ нїже укорятї упрямыхъ, нїже утолїтї болѣзнъ ї гнѣвъ возмогущъ, ї что бы съ нїмї болѣе творїтї не знаяше, вскорѣ съ престола побѣжа, ї полаты царскїя затворїтї повелѣ, ї нїкого къ себѣ пускатї кромѣ обыкновенныхъ. Два днї сїце гнѣва бѣ їсполненъ, въ третїї же денъ їзыде, ї дванадесятъ капїщъ їзъ каменїя четвероуголнаго повелѣ поставїтї на памятъ воїны своея въ тої странѣ. окопы окрестъ обоза пространнѣе окопатї, ї одры болшїя, неже тѣлеса македонскїя бяху, содїлатї повелѣ, хотящъ сїце оставїтї въ предъїдущымъ временамъ на удївленїе, образъ лжївыї всѣхъ дѣїствъ своїхъ.

Оттуду поїде прежнїмъ путемъ къ рѣкѣ ацезїну, ї тамо обозъ поставїлъ, їдѣже на ценона нечаянная немощъ наїде ї уморїла его. Александръ увѣстївся о смертї его,

аще

аще і воздохнулъ обаче рече: раді не многіхъ дней, сіце многое сотворілъ ценонъ прошеніе, акі бы самъ імѣлъ відѣті македонію. Уже кораблі готовы на водѣ стоялі, іхже повелѣлъ было уготовіті. тѣмъ временемъ мемнонъ ізъ ѳракіі на помощъ шестъ тысящей конніцы пріведе, кромѣ тѣхъ отъ гарпаля седмъ тысящъ пѣхоты, і оружія разнаго двадесятъ пятъ тысящъ златомъ і сребромъ обложеннаго прівесено. которое раздѣлівъ [Александръ], ветхія сожещі повелѣ. Самъ въ тысящѣ корабляхъ на окіянъ море імѣ поіті. Не дружныхъ между собою індійскіхъ царей, пора і таксіля чрезъ совокупленіе бракомъ новымъ къ міру пріклонілъ, і въ государствахъ своіхъ імъ оставілъ, іхже прілѣжанія і тщанія велікаго въ строеніі корабелномъ употребілъ. Два града создалъ, едінъ ніцеа, другій буцефалія, на памятъ своего іздохшаго коня наіменовалъ. Слоны же і прочія препоны сухімъ путемъ пославъ, а самъ рѣкою поіде благополучно, едва не по четыредесятъ верстъ на всякъ денъ уходя, да бы въ лутшіхъ мѣстахъ і полезныхъ съ воіскомъ ізходіті всегда возмоглъ.

4: Пріплылъ уже въ ту страну, гдѣ гідаспъ съ ацезіномъ рѣкою соедіняется, оттуду пріиде къ предѣламъ собейскімъ. Тіі глаголаху старѣйшінъ своіхъ быті отъ воіска геркулесова, которые немощні оставшеся, обладаша тою страною; Кожі звѣріныя вмѣсто одѣянія носятъ, булавы вмѣсто оружія употребляютъ.

І аще уже нравы греческія і отрінуша, обаче много еще подобія тому народу въ ніхъ обрѣташеся. Тамо на брегъ ізшедше двѣстѣ пятьдесять верстъ сухімъ путемъ царь іде, і страну тамошнюю разоріль. Століцу же градъ ея облежаніемъ взяль. Четыредесять тысящеі пѣхоты інаго народа брегі тоя рѣкі осадіша, но онъ прешедъ рѣку, разгналъ іхъ, і затворенныхъ въ градѣ пріступомъ взялъ. Старѣішінъ смерті предаті, прочііхъ же предаті повелѣ. По томъ другаго града доставаше, откуду храбро прогнаша его, і много македонянъ погібоша. Но егда пакі упрямостію облежалъ, граждане отчаявшеся, огнь подъ строенія градскія положіша, дѣтеі женъ і себесамыхъ жгуще, что егда оные творілі, непріятель огнь угашаше, новыі былъ образъ воіны: граждане градъ разорялі. а супостаты защіщалі: Сіце і законъ пріродныі отъ воінъ премѣняется. Крѣпость градская осталася въ цѣлості невредімо; егоже воінамі своімі осаділь. Самъ на караблѣ обыде его, ібо трі рѣкі во всеі індіі, кромѣ гангеса, болшія течаху. Подъ стѣнамі градскія крѣпості, індъ отъ полунощі, отъ полудня Ацезінъ, соедінівшеся, волненіе творятъ морскому подобно, блато же і песокъ буреніемъ водъ возмущены, аможе пловутъ караблі путь засыпаетъ і тѣснітъ. Сіце егда превелікія волны восташа оттуду ізъ боковъ караблі біюще, карабелнікі начаша вѣтріла сніматі. Но обаче

страхъ

страхъ і безмѣрная рѣкъ быстрота, не даде імъ того вскорѣ совершіті. Тѣмже два карабля между всѣмі болшіе предъ очесы утіопоша, меншіе іже легкіе, аще і не дадоша управлятіся легко, обаче въ цѣлості ко брегу пріплыша. І самъ царь на быстрыя яры набѣжалъ, іміже карабль препінаемъ, бокомъ шелъ. і управлятіся недадеся. Уже Александръ одежду съ себе сверже плаванія раді, другі же которые бы его къ себѣ взялі, не далече отъ него плаваху, явственная бѣ весма погібель, аще бы і караблемъ шелъ, аще бы і плавалъ. Того раді несказаннымъ, но веліімъ трудомъ і прілѣжаніемъ [кое бы токмо могло обрѣстіся], карабелнікі тщахуся, да бы насілныя волны преодолѣті, по вѣрілъ бы есі что волны прерываша і коловороты рѣчныя заліваша, отъ ніхже аще і ізторгнуша карабль, однакожъ ко брегу не моглі прівесті. Ібо на броду увязе, інако не ялъ бы есі вѣры, развѣ яко съ рѣкою была брань. Тѣмже толіко капіщъ еліко рѣкъ поставівъ, і жертву сотворілъ, трідесять верстъ [Александръ] преіде. Оттуду къ странѣ оксідраковъ і малломъ пріідe. Сіі аще прежде і брань между собою імѣлі, обаче того временi, общая погібель совокупіла іхъ. Імѣша бо девять тысящеі пѣхоты, юношъ вооруженныхъ, кромѣ тѣхъ конніцы десять тысящъ, колесніцъ четверныхъ девять сотъ, тамо македоняне уразумѣвше яко всѣмъ погібелямъ конецъ сотворіша слышанія о новоі воінѣ со індіі-

скімъ воінствомъ ѕѣло храбрымъ, нечаянною боязнію устрашены, пакі на царя акі бунтовнікі возропташа.

Мы [рекоша] гангесъ рѣку і что за нею лежітъ, прінуждены преідохомъ, обаче конца не достігохомъ, но токмо премѣняемъ брані, дікімъ народомъ насъ представляетъ, да ему кровію нашею до океана моря путь отворімъ, въ нѣкое мѣсто за звѣзды і солнце влечетъ насъ, і прінуждаетъ въ ту страну ітті за собою, которую пріроda отъ очесъ человѣческіхъ укрыла і заключіла. Къ новому оружію, еже намъ раздаде, новаго супостата пріводітъ, іхже аще і всѣхъ побѣдімъ, кую мзду будемъ імѣті; мракъ, темноту, і нощъ вѣчную, надъ преглубокімъ моремъ чудесъ і звѣреі превеліківъ ѕѣло, полно море, і недвіжімыя воды, въ ніхже пріроda обміраюші унываетъ.

Царь же не о себѣ но о воінствѣ псчаль імѣя, созвалъ всѣхъ, і показуетъ імъ, яко тоі народъ простъ, егоже ужасаются, і яко нічто болше обрѣтается. кромѣ того народа, еже бы предѣлы свѣта прешедше до конца, трудовъ своіхъ возмоглі імѣті почітіе. Сіце такожде і прежде ужасаетеся, обаче вамъ гангесъ рѣка, і толь много народовъ за ню поселенныхъ уступілі. Азъ путь онамо обратіхъ, гдѣ славу равную, меншую же погібель можемъ імѣті. уже віжу океанъ; уже воздухъ отъ него къ намъ заходітъ. славы мнѣ ея же іщу не позавідіте, за предѣлы геркулеса

леса і лібера отца заідете, малымъ трудомъ цареві своему безсмертіе пріобрящете, обаче да ізыду съ вамі изъ індіі, а не убѣгу.

Всякая общіна, наіпаче же воінская, премѣненному нраву послѣдствуетъ. Сіце бунту болшія начаткі, паче усміренія іхъ бываютъ, нікогда прежде сіце охотнаго гласа воінство якоже тогда не показало. свідѣтелствующе, да помощію боговъ поідетъ. і равенъ будетъ во славѣ тѣмъ. імже сверстнікъ хощетъ быті.

Радостенъ о сіцевомъ воінскомъ радѣніі Александръ, немедленно поіде обозомъ протівосупостата. Храбръ же бѣ тоі народъ індііскіі, і брань бодрственно устрояше. Полководца отъ народа оксідраковъ іскуснаго мужа ізбраша себѣ. которыі подъ самою горою обозъ поставілъ. пространныя огні разположіті повелѣ, множество воіска умышляющъ, і уже спящіхъ македонянъ, шумомъ і воплемъ внезапу тщашеся устрашіті. Возсіявшу же солнцу, Александръ надежды добрыя ісполненъ, охотному воінству оружіе воспріяті, і на брань іттi повелѣ. Но неізвѣстно, отъ страха лі, ілі отъ смятенія между собою сотвореннаго. Індіане нечаянно весма убѣжаша, обаче на непроходныхъ горахъ поставіша воіско свое. Царъ же вослѣдъ іхъ гоняше наскоро, і у ніхъ обозъ взялъ. Прііде потомъ подъ градъ оксідраковъ, въ негоже мнозі вбѣжалі, не болшую

шую на стѣны паче оружія надежду полагающе. І уже начать пріступаті ко граду Александрь, тогда волхвь начать его умоляті, да бы не пріступаль, ілі на іное время отложіль, показуя ему здравія его погібель. Царь же на демофоонта зря; [ібо онь бысть волхвь] рече; аще бы тебѣ кто препятіе творіль, егда наукою твоею і на утробы зрѣніемь упражняешіся, не сотворіль лі бы тебѣ скорбі; отвѣща демофоонь, тако есть. Царь пакі рече: разумѣеші лі яко толь велікія дѣла, не скотінныя жілы предь собою імѣя, болшее імѣль бы есі препятіе, облічіль волхва неправое обаяніе творящаго, сія ізрекь. І болше немедля повелѣ лѣствіцы пріставляті. Егда же прочіі не дерзалі, самь царь на стѣну градскую взыде, яже бѣ зѣло узка, зубцовь не імѣющая, яко же вь іныхь градѣхь, но неразделная кровля. которая не даде преітті ему. Сего раді царь, пакі акі бы вісѣль прі концѣ кровлі, нежелі стояль, щітомь укрываяся оть оружія, еже отвсюду метаху нань іздалече.

Ніже воіны подоіті можаху, множества раді стрѣль і копія сверху ніспущаемаго, обаче велікую погібель срамота преодолѣла; ібо відѣша како лѣностію сердца своего, індіанамь царя предаша, но торопяся, тѣмь самымь не возмоглі вскорѣ помощь податі. взбѣгше бо на лѣсніцу множество іхь, тако яко лѣсніца ізломілася, і удержаті немогуще, оні же на землю ніз-

ніsпадоша. едіну о царѣ надежду погубівше. тѣмже стояше предъ всѣмъ сіце велікімъ воіскомъ, акі бы на пустынѣ оставленъ і поверженъ [царь].

5: Уже лѣвую руку [еюже щітъ держа со всѣхъ странъ отъ стрѣлъ укрывашеся] утомілъ Александръ: другі же на него крічаху, да къ німъ скочітъ, стояху бо готовы ухватіті его, егда же Александръ смѣлость ко увѣренію неподобную, і неслыханную пріялъ въ сердце свое, да бы паче упрямость, неже славу его воспомінаді і прославлялі, во градъ супостатовъ наполненныі съ высокаго і крутаго мѣста скочілъ. гдѣ і того немоглъ надѣятіся, еже бы токмо отмщеніе сотворілъ, погібль, ібо донѣлеже бы восталъ мощно бы его убіті ілі жіва взяті, сіце угоділъ тѣломъ, яко на ногі упалъ. і начатъ бітіся, і да бы его не окружілі, дала ему фортуна таковую помощь, было древо на томже мѣстѣ прі стѣнѣ, вѣтвеі sѣло много імущее, акі бы нарочно царя укрывающее. Прі томъ древѣ Александръ сталъ укрываяся щітомъ отъ стрѣлъ, ідѣже мноsі на едінаго металі, обаче нікто дерsнулъ прібліжітіся. Копія і стрѣлы болшею частію въ вѣтвіяхъ увяsаху, неже на щітъ падаша. бої чініла спервоначалія вмѣсто его, імені его слава. Потомъ отчаяніе, паче же къ честноі смерті воsбужденіе. Но егда болше непріятелеі тамо собралося, і уже многое множество стрѣлъ щітомъ воспріімаше,

уже і місюрку каменіемъ разломілі, і отъ непрестаннаго труда уже на колѣна прінаде Александръ.

Тогда індіїцы акі бы гордящеся імъ, безопасно пріблѣжішася нападоша на него, отъ ніхже, двоіхъ мечемъ убілъ, потомъ ні едінъ къ нему дерзнулъ блізъ пріступіті, но отъ далече стрѣлы меташа нанѣ, онъ же акі прімѣта всѣмъ поставленъ бывъ, едва уже на колѣнахъ можаше стояті. Тѣмъ временемъ індіанінъ стрѣлою на два лакті дліною [сіце бо у ніхъ велікі стрѣлы якоже рекохомъ:] ударілъ его такъ, яко сквозь пансырь военныі мало повыше праваго боку вонзілася стрѣла. Егда же бысть уязвленъ, начатъ кровъ істекаті, акі бы умірающему подобно, оружіе ізъ рукі іспустілъ, і ослабѣвъ десною рукою, ніже стрѣлы ізъ себе ізвлещі возможе. Тѣмже тоі індіанінъ, іже его пострѣлілъ, радостенъ бѣжа къ нему, хотящъ съ него одежду совлещі. Но егда токмо услыша царъ осязаніе рукі індіїскія, мнітмися послѣднімъ руганіемъ побѣжденъ, обмеръ, пакі въ себе прііде, мечемъ бокъ варвара того непокрытыі прободе. Лежаху убо окрестъ царя трі тѣла, прочіі же отъ далече дівляхуся. онъ же да бы біющся умеръ, со щітомъ возвдвізаше себе: но егда сіла ослабѣла въ немъ весма, десною рукою ятся вѣтвія надъ німъ вісящаго, і хотѣлъ востаті, обаче безсіленъ не возможе, пакі на колѣна прінаде, рукою зовущъ супостата, да бы кто дерзнулъ къ нему прііті.

Тѣмъ

Тѣмъ временемъ певцестъ, на другоі странѣ града індіановъ со стѣнъ согнавъ, подъ тѣмі же стѣнамі царя іщущъ бѣжалъ, і къ нему пріідe, егоже Александръ узрѣвъ, уже не здравію своему, но смерті потѣшеніе імѣя, на щіту утомленъ ляже. По немъ же тімеусъ вскорѣ, а потомъ леонатъ і арістонъ прібѣжалі. Індіане же услышавше о царѣ, яко во градѣ, оставівше прочіїхъ, тамо собрашася; бранъ творяще съ тѣмі, іже его защіщалі. Тімеусъ многія раны пріявъ на ся, храбро борющъся, паде. Певцестъ тріжды уязвленъ. обаче не себе, но царя щітомъ укрываше. Леонатъ же егда всеусердно находящаго супостата отгоняше, зѣло въ шею уязвленъ, предъ ногі царевы, еле жівъ паде, уже і певцестъ отъ язвъ ізнемогая, не можаше щіта держаті. на Арістоніка едіного токмо надежда бяше. Но і тоі зѣло уязвленъ, толікія сілы непріятелскія болше не моглъ снесті.

Сіе егда дѣялося, пріідe вѣстъ къ македонянамъ, яко царъ погібе, отъ сего страхъ і трепетъ на оныхъ нашелъ бы, но оні паче тѣмъ возбуждены сталісъ. Ібо все забывше, орудіемъ желѣзнымъ стѣны пробіща, і проломъ сотворше, во градъ вбѣжаша, індіанъ же болше уходящіхъ, неже біющіхся побіша, ні старымъ, ні женамъ, ні младенцамъ отпущеніе было. кто бы імъ ні случілся, отъ того чаялі быті царя уязвленна. таже всѣхъ на главу ізбівше,

 гнѣвъ

гнѣвъ въ себѣ утоліша. [Пішетъ кліторхъ і тімогенъ, яко птоломеі, которыі бѣ по томъ царемъ, въ тоі брані быстъ, обаче самъ о себѣ напіса, весма славы своея не умаляя, яко того времені посланъ бѣ въ іное мѣсто бранъ творіті. Сіцевое въ тѣхъ человѣцѣхъ, іже древнія дѣіства пісалі не прілѣжаніе, ілі равная тому хула всему увѣреніе быстъ.] Царя же въ шатеръ отнесше, врачеве древо по самое желѣѕце да не шатается отрѣѕаша. Совлекше же одежду, уѕрѣша, яко то желѣѕце імать крючкі, і не мощно бѣ іѕняті інако, токмо раѕвѣ болшую яѕву сотворіті, бояшажеся да бы раѕрѣѕая рану, болше лішнія кровi не істекло. Ібо веліко желѣѕце было, і мняшеся яко і ко внутреннімъ достігло. Крітобулъ первыі врачъ, ужасомъ обьятъ въ сіцевомъ паденіі, прікоснутіся тѣла бояшеся, да не обратітся погібелъ на главу его, аще бы врачевствомъ помощі недалі. Уѕрѣвъ же царъ плачуща і отъ ужаса поблѣднѣвша, рече къ нему: Чесо раді, і коего времені ожідаеші і не іѕбавляеші мя отъ сея болѣѕні, аще і бліѕъ смерті суща: ілі боішіся, да бы не постігла тя віна, яко аѕъ неісцѣлімую яѕву воѕпріяхъ. Тѣмже крітобулъ ілі отвергші страхъ ілі не покаѕуя въ себѣ, начатъ его увѣщаваті, да повелітъ себе держаті, доколѣ желѣѕцо іѕыметъ. Ібо малое двіженіе тѣла, можетъ препоною быті. Но Александръ рече: яко непотребно естъ сіе дѣло,
і тако

і тако съ терпѣніемъ, якоже подобаше лежаше. Тѣмже егда токмо болшую язву сотворілі, і желѣзцо вынялі, безмѣрно кровь начать ізтекаті. Царь же начать обмірати, очі затворівъ протяжеся. Подобенъ бывъ уміраюіцему. Егда же кровї врачеве не могоша утоліті, друзі его начаша вопіті і плакатіся, мняще уже быті умерша, но егда утоліся кровь, по малу въ себе пріиде царь, і стоящія окрестъ себе позналъ, весь день і всю нощь пріходящую, воінство окрестъ шатра царева вооруженно стояло, велїимъ воплемъ повѣдающе, яко тѣмъ едінымъ духомъ жівутъ, ніже вратъ отступіша, донелѣже увѣстішася, яко не много сномъ упокоїлся. Тѣмже лучшую надежду здравія его въ обозъ прінесоша.

6: Царь же седмь днеї пребыстъ на томъ мѣстѣ язву ісцѣляя. Потомъ же вскорѣ [аще і не ісцѣліся еще,] услышавъ яко індіане мнятъ его быті всеконечно умерша. два судна вмѣсто совокупіті, і посредѣ явственно шатеръ свої поставіті повелѣ, въ немже показалъ себе быті жіва індіанамъ, которые разумѣша его быті ● умерша. но узрѣша яко въ надеждѣ своеі прелстішася. Потомъ благополучно поїде рѣкою, далѣ прежде прочіхъ, повелѣвающъ, да бы ему въ упокоенії сна еще несовершенно здравому, двіжуще веслами препятія не творілі. Четвертого дня, пріиде въ страну отъ жітелеї оставленную, но въ неї хлѣба і скотіны бѣ

 ізобіл-

іѕобілство. Воѕлюбілъ царь то мѣсто, своего раді і всему воінству покоя. бысть же то обыкновеніе, яко донелѣже царь немоществоваше, началнѣішія друѕі предъ полатамі его стрежаху, того і въ то время не оставляюще, купно всі къ нему вні́доша. Ужасеся съ начала, мня яко прінесоша новое нѣчто, понеже вдругъ пріідоша, вопросі же, еда кустодія о новомъ непріятелѣ возвѣщаетъ; Но кратеръ, емуже вручіша моленіе друѕі предложіті цареві. Сіце начатъ глаголаті къ нему.

Вѣріші лі царю, яко не болшую печаль імѣлі быхомъ, аще бы уже непріятель обозѣ наш[illegible] осаділъ і въ немъ былъ, неже нынѣ ѕряще, яко ѕдравіе твое ні во что себѣ імѣеші; Да уготовітъ кто на насъ какія хощетъ сілы всѣхъ народовъ, да наполнітъ весь свѣтъ оружіемъ і воінствомъ, море караблямі да покрыетъ, не обыкшіхъ же і очесамъ человѣческімъ не відѣныхъ, ѕвѣрей на насъ да іѕведетъ, ты насъ побѣдіті не дасі, ты насъ побѣдітелямі сотворіші. Но кто между боговъ сіе ѕдравіе, сіе свѣтіло царства македонскаго долговѣчнымъ быті обѣщаті можетъ; егда на сіце явственную ідеші погібель. Не памятуеші лі колъ много гражданъ хотѣша тя убіті; Кто бо желаетъ ілі можетъ іже бы болше тебе жілъ; Сюды пріідохомъ, счастію і повелѣнію твоему послѣдствующе, откуду въ домы наша ніже едінъ отъ насъ, токмо съ тобою вождемъ можемъ возвратітися.

Аще

Аще бы есі съ даріемъ о царствѣ персідскомъ бранъ творілъ, хотя і нікто желаетъ, обаче не моглі бы мы сіце безмѣрно велікому на всякую погібель дерзновенію удівлятіся. Ібо гдѣ погібель і мы равны между собою, і въ благополучіі болшая есть полза, і въ злополучіі болшая радость обыче быті. Твоею же главою безделныі градецъ ілі село нареку, кто возможетъ покупаті, не отъ твоіхъ токмо воіновъ, но такожде отъ всякаго народа варварскаго, которыі ізвѣстенъ о честі і велічествѣ твоемъ, ужасаемся весма, воспомянувше то, что прежде малаго времені відѣхомъ. Боімся рещи, како мерскіхъ человѣковъ руцѣ отъ тѣла твоего не преодолѣннаго созлеклі было корысть, аще бы не сохраніло тя счастіе, мілосердствующее надъ намі. Всі есмы ізмѣннікі, всі отъ тебе отступіхомъ, іже во слѣдъ тебе ітті не могохомъ, аще все воінство сімъ іменемъ укоріші; нікtоже будетъ протівенъ каятіся тоя віны, отъ нея же ні коімъ образомъ уклонітіся не возмоглі. Молімъ тя убо, іньмъ образомъ да будемъ предъ тобою унічіжены, аможе токмо повеліші, поідемъ. добрые і худые брані да будутъ, желаемъ себѣ. Тыже блюді себе отъ таковыхъ бранеі, яже велічеству твоему равняются. Вскорѣ слава погібаетъ отъ мерскіхъ супостатовъ. Ні что бо естъ того безчестнѣе, еже тамо погубіті славу, откуду она востаті і явітіся

не мо-

не можетъ. Тоже рече і птоломеі і прочії купно сказалі. уже плачуще моліша его разнЫмі словесы, да бы когда нібудь ненасыщенної славѣ конецъ учінілъ. здравію же своему і общему упокоеніе далъ.

Со благодареніемъ прıялъ царь мілость внутреннную друговъ, чего раді і всякаго любезно обнялъ і сѣсті імъ повелѣлъ, і отъ самаго начала сіце начатъ глаголаті.

благодарствую вамъ, вѣрнѣйшії і любезнѣйшії єдіноплеменнікі і другі мої, не токмо того раді яко нынѣшняго дня здравіе мое паче своего предлагаете, но такожде яко еще отъ начала браней моіхъ, ні єдінаго свідѣтелства любве своея отъ мене не оставісте, сіце яко долженъ есмъ ісповѣдаті, яко здравіе мое ні когда мнѣ бысть любімо якоже нынѣ, аще бы токмо съ вамі многое время возмоглъ пожіті. Но іная мысль тѣмъ, іже за мя хотятъ умреті, іная же моя, мню бо яко ту любовь вашу, добродѣтелію моею прıобрѣтохъ себѣ отъ васъ. Вы бо многовременныя мнітміся і всегдашныя пользы отъ мене себѣ желаете. азъ же не съ лѣтамі і временемъ, но со славою равняю себе. Моглъ азъ доволенъ быті і отеческімъ царствомъ, і между македонскімі предѣлы въ праздності і безъ всякія славы, старості добрыя ожідаті. Аще не прілѣжнії времені себѣ не уставляютъ, но єдіно многовременное жітіе вмѣсто

самого

самого счастія быті разумѣютъ, многократно же смертъ іхъ постігаетъ, обаче азъ не лѣта і вѣкъ мої но побѣды ізчісляю, аще даровъ счастія добрѣ употреблю, многое время жіхъ, наченъ отъ македонскаго царства, государство греческое держу; фракію і іллірікі во областъ взяхъ: тріваловъ і мідовъ есмъ повелітель. Азія, юже окружаетъ Елеспонтъ і чермное море, моя естъ, і уже не далече есмъ отъ края свѣта, егоже прешедъ, іныя пріроды інаго свѣта положіхъ намѣреніе іскаті, ізъ азіі въ европеіскія предѣлы въ разстояніі едінаго часа преідохъ. Въ девятъ лѣтъ отъ начатія царствованія моего тѣ двѣ части свѣта побѣдіхъ. Какоже вамъ мнітся; по двадесятъ осмомъ лѣтѣ моего возраста пріобрѣтеніе славы, [еі же азъ себе вручіхъ] могу лі отрінуті; Не сотворю того, гдѣ токмо буду воеваті, всегда, акі предъ очесамі всего свѣта есмъ представленъ буду мыслиті, мѣста не добрые, сотворю честными і славнымі. Отверзу всѣмъ народамъ землю, юже пріроода далече отдѣліла. Въ сіцевыхъ трудахъ і упражненіяхъ, аще і умру, ізрядно будетъ. Того раді родіхся, да бы прежде честнаго неже долговременнаго жітія долженъ былъ себѣ желаті. Молю васъ разсудіте то себѣ, яко мы въ такія страны пріідохомъ, ідѣже за велікое мужество, едіна жена славу іматъ превеліку. колъ велікі грады семіраміда создала, какіе

народы во владѣніе взяла; Колъ много дѣлъ сотворіла, еще сея жены, славою мы не достігохомъ, ніже сравніхомся: обаче уже славою доволны быті мнімся. тако мі боговъ болше еще оскудѣваемъ, но то все чего до селѣ не імамы, такъ будетъ наше, акі бы себѣ нічего не імѣлі; откуду бы слава велікая возрасті могла. Вы же нынѣ отъ домашнія хітрості і ізмѣны блюдітеся, воінскія погібелі ніже мало ужасаюся. філіппъ во бранї надежнѣе, неже на престолѣ многократно спасеся отъ рукъ супостатскіхъ, своіхъ же домашніхъ не ухранілся. І прочііхъ цареі конецъ житія аще расмотріте, болшую частъ отъ своіхъ неже отъ супостатъ убіенну ізобрящете. Но еже во умѣ моемъ ізсдавна імамъ, нынѣ пріспѣ время, да то повѣмъ; всѣхъ трудовъ моіхъ і дѣлъ, ту буду імѣті болшую ползу, аще олімпіада маті моя, по смерті богінею отъ всѣхъ будетъ почтена. Аще житіе мое будетъ продолженно, самъ потщуся о томъ: аще же прежде смертъ мя постігнетъ, памятуіте яко сіе вамъ вручаю. Сіце друговъ отъ себе отъпустілъ, і многое время на томъ мѣстѣ пребываше.

7: Сіе егда во індіі дѣялося, греческія воі іхже въ карабактры уже на житіе прежде малаго времені царъ отпустілъ, бунтъ нѣкіі между собою сотворівше, отступіша отъ Александра, не толіко его презрѣвше, еліко боящеся мученіі. Понеже нѣкоторыхъ своіхъ убіша: і тако

ї тако їже сілнѣе бяху, бранъ творїтї умыслїша. Тѣмже градъ бактрїанскїй въ немже стража бысть неопасна, взявше бактрїановъ въ тоже совокупленїе бунту прїнудїша. Антенодоръ бѣ ко всему предводїтелемъ, той ї царемъ нарїцатї себе [не тако царства желая, якоже да бы въ отчїзну со сверстнїкї своїмї, моглъ возвратїтїся:] повелѣ. Но нѣкїй їменемъ бїконъ позавїдѣ ему того достоїнства, коварно позвавъ его на пїръ чрезъ мацерїана боксу. тамождe пїрующаго, убїлъ. Во утрїе же созвавъ всѣхъ, возвѣстїлъ, како антенодоръ промышляше о погубленїї его, ї тѣмъ многїхъ прелстїлъ, но у прочїїхъ бѣ тая хїтрость бїконова въ порокѣ. Тѣмже грекї їзвлекше оружїе, убїлї бы бїкона, аще бы прочїї господа їхъ, народа неутолїлї. бїконъ же паче надежды своея їзбавївся отъ уготовленыя погїбелї, вскорѣ потомъ начатъ їскатї погїбелї заступнїковъ своїхъ, їже его отъ смертї їзбавїша, о томъ оны вѣстъ воспрїявше, ї того ї боксу похїтїша. бокса тогожъ временї смертї предаша. а бїкона прежде мучїтї умыслїша. Ї уже начаша его мучїтї, тѣмъ временемъ греческїя воїны неїзвѣстно коея радї вїны акї обезумлены, по оружїе побѣгоша, о їхже смятенїї услышавше мучїтелї бїконовы, пустїша его, да бы їмъ радї вопїющїхъ, того не їмѣлї сотворїтї. Онъ же какъ былъ обнаженъ, такъ ко грекомъ прїїде

оні же узрѣвше ліце бѣднаго человѣка на смерть преданнаго, абіе сердце імъ премѣніся всѣмъ, і повелѣша его пустіті. Тѣмже дважды біконъ спасенъ съ прочіімі [которыя оставіша мѣста отъ царя імъ прікаsанныя:] поіде. сіе въ бактрахъ і предѣлахъ агарянскіхъ чінілося.

Тѣмъ временемъ отъ двоіхъ народовъ: [о ніхже преждеречеся:] сто пословъ къ нему пріідоша. Всі на колесніцахъ ѣхалі, воsрастомъ sѣло велікі, въ одѣяніі полотняномъ, sлатомъ і багряніцею украшенномъ. і себе самыхъ, грады, і царство, і волность свою, чресъ много лѣтъ нікогда невредімую во область отдадоша, глаголюще; яко намъ то не страхъ, но боsі показаша, невредімыя сілы імѣюще і властъ. Царь же совѣтъ сотворівъ, вsялъ іхъ въ подданство, і данъ обоімъ тѣмъ народамъ, которую дотолѣ арахаsомъ давалі, даяті повелѣ. къ сему же двѣ тысящы пять сотъ конніцы. Еже все якоже подобаше ісполніша. Потомъ на піръ пословъ всѣхъ народовъ і царіковъ окрестныхъ просілъ, мѣсто піру тому украсівше. Поставіша сто одровъ sлатыхъ малымъ раsстояніемъ едінъ отъ другаго, окрестъ же іхъ бяху отъ sлата і багряніцы заsѣсы сіяющія. коліко было, іли персідскаго древняго, іли македонскаго новаго богатства, въ то время прі учрежденіі показалъ.

Бяше нѣкто іменемъ діоксіппъ аѳінеанінъ, славный борецъ

борецъ на томъ піршествѣ, которыі ѕа велікую сілу свою імѣлъ мілость отъ царя. Ѕавістліві же смѣющеся і въ правду ругашася ему многажды, акі бы онъ былъ подобенъ тѣломъ скотінѣ тучноі, і рекоша: Егда мы поідемъ на бої, онъ же того времені еще моѕочное отъ масла чрево уготовляетъ къ обѣду. Прочее во время тогоже обѣда едінъ отъ македонянъ іменемъ горратъ, уже шуменъ отъ віна, началъ его укоряті, ѕовыі: Аще есі мужъ, то поіді со мною на поедінокъ. Царь же, іли мою упрямость і безуміе іли твою гнусность да разсудітъ. Діоксіппъ же унічіжая воінскую жестокость, проіѕволілъ ітті на брань. Во утріе же царь прілѣжно о томъ просілъ обоіхъ, немогущъ іхъ отъ того і страхомъ отвратіті, даде імъ въ томъ волю.

Убо многое множество собрася воіновъ, между імі же бяху грекі, которые діоксіппову страну держалі, македонянінъ же воѕложілъ на себе оружіе, мѣдныі щітъ, копіе въ лѣвую руку, въ десную же рогатіну, мечъ на себе препояса, акі бы со многімі імѣлъ рать творіті. Діоксіппъ же отъ масла блістаяся, въ вѣнцѣ, въ лѣвоі руцѣ імѣ красную понявіцу покровенія раді главы, въ правоі же руцѣ паліцу велікую суковатую, та самая прічіна, болшое удівленіе всѣмъ сотворі. Ібо всякъ мняше паче безуміе быті, неже упрямство нагому брань творіті

 съ вооруд-

сѣ вооруженнымъ. Тѣмже македонянінъ неусумнѣваяся, іже его моглъ отдалече убіті, верже нанъ копіе, отъ негоже діоксіпъ вскорѣ уклонися, і донелѣже взялъ македонянінъ въ деснуую руку рогатіну, діоксіпъ вскорѣ пріближіся, і паліцею ону пополамъ преломі, македонянінъ же оба погубівъ копія, начатъ мечъ ізвлекаті, егоже діоксіпъ похітівъ о землю ударі, мечъ же отнявъ, ногою наступі на выю, і паліцею своею къ неі начатъ прімѣряті; і аще бы не царъ запретілъ, убілъ бы македонянінa. Сія прічіна не токмо македонянамъ, но і Александру печалъ нанесе; наіпаче яко тіі варварі відѣша вся творімая, да бы преславная храбростъ македонская въ посмѣяніе отъ того непрішла. Оттуду начатъ царъ слушаті отъ завістніковъ оклеветанія. Ібо по малыхъ днехъ нарочно во время піршества чашу златую утаіша, слугі же жалобу предъ царемъ предлагаютъ о пропажѣ, которую самі учініли. Но еже многократно случается, яко срамота не толіко дерзновенна, еліко вінна. Діоксіпъ [понеже всі нанъ обратіша очі, і тѣмъ акі бы его татя мняху быті] претерпѣті того не возможе. Ізшедъ ізъ застола напіса пісмо ко царю, да послѣ оно вручатъ ему. Себе же самаго смерті предаде. Зѣло печаленъ стался Александръ о его смерті, мнящъ ю быті свідѣтелемъ гнѣва, а не покаянія, наіпаче егда по томъ клевета на него сотвореная, радостъ і веселіе завістніковъ о его смерті открыла.

8;

8: Послы індійскія отпущенные въ домы своя вскоръ къ нему съ дарамі возвратішася. пріведоша бо конеі трі ста, колесніцъ тысящу, трі ста четвероконныхъ, не много одеждъ полотняныхъ, тысящу індійскіхъ щітовъ. бѣлаго желѣза сто талантовъ, львовъ і тігровъ возрастомъ велікіхъ і мало обрѣтающіхся, оба два роды тѣхъ звѣреі, уже укрощенны, ящеріцъ велікіхъ, шубы і мѣхі черепашные.

По томъ повелѣ кратеру царь, да бы понадъ рѣку, чрезъ которую самъ імѣлъ плыті, съ полкамі прешелъ. А которыя всегда прі немъ обыкоша быті, тѣхъ въ караблі разставілъ і въ предѣлы малловскія вніде, оттуду къ сабракамъ пріиде; Тоі народъ храбрыі, рѣчь посполітая у ніхъ, а не царіе управляютъ государство, шесть тысящеі пѣхоты імѣлі. конніцы осмь тысящъ прі томъ воіскѣ пять сотъ колесніцъ шло. ізбраша же себѣ троіхъ полководцевъ мужеі во бранї іскусныхъ, но въ селахъ жівущії блізъ рѣкі [часты бо села былі на брегахъ] токмо узрѣша, яко вся рѣка везде судамі наполнена, оружіе же свѣтло сіяетъ, і толь много тысящъ воіновъ. Зѣло устрашівшеся отъ вѣсті невіданыя, возмнѣлі что воінство отъ боговъ прішло, і вторыі ліберъ отецъ [у того народа імя то славное] пріплылъ. Такожде воінскії вопль і звукъ отъ веслъ разные корабелніковъ гласы, уші страхомъ наполнілі жітелямъ. Тѣмже всі прібѣгше ко своему

воінству

воінству возопілі: обезумістеся, съ богамі лі брань хощете чініті, безчісленное множество судовъ, на ніхже непреодолѣнно ідутъ. Сіце сімъ народъ свої і воінство устрашіша, яко пословъ пославше здадошася. Взявъ убо іхъ Александръ въ подданство, въ четвертыі день къ інымъ народамъ пріїде: которые такое сердце імѣлі каково і прежніе. і тамо создавъ градъ повелѣ нарещі Александріею. Потомъ въ предѣлы вніде народа наріцаемаго музіканы. бѣ же тамо воевода дестеріолъ, егоже надъ парапамісадамі властеліномъ поставілъ, которые гордость того воеводы і завість многімі доводамі царю показаша. того раді повелѣ его смерті предаті.

Оксіатръ же старѣішіна бактріанскіі, не токмо свобожденъ, но і болшее государство дадеся ему. Потомъ страну музікановъ взявъ, во градѣ іхъ закладъ положілъ. оттуду къ престамъ, і самымъ індіїскімъ народамъ пріїде.

Царствоваше же уніхъ оксіканъ, которыі въ крѣпкомъ градѣ съ велікімъ воіскомъ затворілся.

Но Александръ тої градъ въ третіі день по облежаніі взялъ. Оксіканъ же въ крѣпость градскую убѣжавъ послалъ оттуду пословъ къ нему здавая себе: но донелѣже пріїдоша послы ко царю, двѣ башні съ велікімъ громомъ падоша, чрезъ которыя разваліны, македоняне внідоша въ крѣпость градскую, і взявше ю, оксікана съ не многімі

ополче-

ополченыміі убілі. градъ же разорівше плѣнніковъ продалі. і абіе поідоша на царя сабіна, многія же грады тамо побравше. въ століцу градъ крѣпкіі того народа подкопомъ вніідоша.

Бысть сіе съ веліімъ удівленіемъ, варваромъ незнающімъ воінскіхъ хітростеі. ібо посредѣ самаго града, ізъ земліі вышліі, прежде нікоего прізнака подкопнаго не показавше.

Пішетъ клітархъ; яко въ тоі странѣ осмьдесятъ тысящь індіанъ убіша, многіхъ плѣнніковъ продаша. Егда пакі музіканы бунтъ учініліі, послалъ на ніхъ Александръ пітона, которыі плѣнівъ іхъ, князя началніка бунту, къ царю пріведе, егоже Александръ повелѣвъ повѣсіті, поіде къ рѣкѣ гдѣ его флотъ ожідаше.

Четвертаго дня благополучно рѣкою пловущь, пріідe ко граду, откуду былъ путъ въ царство сабово. недавно тоі сабъ здадеся, но граждане въ томъ не терпѣлівы, врата градскія затворіліі. Тѣмже Александръ не многіхъ супостатовъ себѣ разумѣя быті, токмо съ пять сотъ агріановъ подъ стѣны градскія послалъ, да бы отъ стѣнъ градскіхъ началі потомъ будто уходіті. і індіанъ ізъ града тѣмъ вымаліліі, надеженъ бо бѣ въ томъ, что на вылазку выдутъ во слѣдъ уходящіхъ. Агріане же повелѣнное сотворіша, нашедше на супостата, абіе нечаянно вспять обраті-

 шася,

шася, вослѣдъ которыхъ безъ всякаго строя індіане ізбѣжалі, і на засаду гдѣ былъ царь напалі. Прочее бої учіня, отъ трехъ тысящеі індіанъ шесть сотъ убіша, а тысящу плѣніша, а осталные во градъ убѣжалі. Но сея побѣды не толь радостенъ конецъ, якоже начало імѣлі. понеже варвары напоілі ядомъ мечі своя, отъ чего уязвленные уміралі. А врачевѣ прічіны такъ скорыя смерті познаті не моглі, ібо хотя і малы язвы былі, но неісцѣлны, чаялі варвары, что царя неопасно ратъ творящаго і упрямаго, между прочімі возмогутъ уязвіті. но онъ между первымі храбрствуя невредімъ пребысть. Птоломеі аще і малую язву въ лѣвое плечо пріялъ, обаче болше погібелъ, неже язва печалъ велію сотворіла; бѣ бо царю кровно блїжнії, нѣкоторые мняху что філіпповъ сынъ, ізвѣстно же сіе стало быті, что отъ наложніцы філіпповы родіλся, къ сему же оберегателемъ здравія его былъ і храбръ воінъ, а къ совѣту і управленію общаго народа лучшії. і того раді честнѣішії, кротокъ пріступенъ, гордості царскоі ніже мало въ себѣ імѣлъ. Того раді аще цареві, ілі народу былъ любезенъ усумнѣватіся бы въ томъ мощно, обаче того времені іскусілъ сіце: ібо мняхуся македоняне акі бы о будущемъ достоінствѣ его въ томъ паденії пророчествоватъ, понеже не меншую печалъ о немъ, неже о царѣ імѣлі. Александръ воінию і печалію утомленъ,

сѣдяше

сѣдяше блізъ птоломеа, і повелѣ себѣ постелю свою прінесті, на неіже егда ляже, крѣпко усне, воставъ же отъ сна, сказалъ. како відѣ ѕмію ѕеліе несущую, вмѣсто врачевства яду, то ѕеліе ізображующую. Сказалъ же, каково і цвѣтомъ то ѕеліе было, і моглъ бы познаті, аще бы кто оно сыскалъ, которое обрѣтше, [ібо мнозі іскаху] къ язвѣ пріложілъ, і абіе болѣзнь отступіла вскорѣ, і язва ісцѣлѣла. Індіане же въ прежне[й] прелстівшеся надеждѣ, себе і градъ ѕдадоша.

Оттуду къ ближнеі странѣ наріцаемоі паталія пріїде царь гдѣ меріс бѣ царемъ, іже градъ оставівъ въ горы убѣжалъ. Тако Александръ въ пустыі градъ вшелъ, а села разоріль, многое множество скотовъ разныхъ і веліе ізобиліе хлѣба взялъ. Потомъ вождеі знающіхъ ту рѣку взявъ пріїде къ острову посредѣ самыя рѣкі стоящему.

9: Тамо многое время прінужденъ стояті. ібо проводнікі убѣжалі, онъ же послалъ іныхъ іскаті, но не обрѣтъ оныхъ. Упрямое і не преодолѣнное желаніе, еже бы океанъ море відѣті прінуділо его, да бы хотя і безъ проводніковъ до конца свѣта достігнулъ, і тако здравіе свое і воінства всего, неізвѣстноі рѣкѣ предаде.

Тѣмже плылі, незнающе самі куда і колъ далече еще море, і какія народы, і колъ надежно тоя рѣкі [...]тіе, мощно лі долгімі караблямі преіті. ненадежное

ї слѣпое достїженїе, токмо пророчествовало себѣ. єдїно бѣ упрямостї веселїе, счастїе всегдашнее. ї уже четыре ста верстъ преїдоша. Егда карабелнїкї восвѣстїлї царю, что воздухъ морской добрѣ їмъ прїмѣтенъ, вѣетъ їмъ, того радї всеконечно блїзъ естъ окїанъ море. Убо радостї їсполненъ сїмъ возвѣстїемъ Александръ, просїтї начатъ карабелнїковъ, да поспѣшатъ: їмѣемъ рече, уже не далече всѣмї трудамї вожжелѣнный конецъ, уже нїчто славѣ нашеї неоскудѣваетъ, нїчто сопротївно естъ мужеству, безъ бранї, безъ пролїтїя кровї, свѣтъ весь осягнете, нїже прїрода далшїї путъ сотворїтї можетъ. вскорѣ будете зрѣтї, на что самї бозї зрятъ. Обаче не многїхъ послалъ на брегъ, да отъ жїтелеї їндїїскїхъ їзвѣстятся совершеннѣе, онї же їщуще во всѣхъ жїлїщахъ їхъ, едва обрѣтоша сокрывшїхся. ї вопросїша: колъ далече море. Їндїане же отвѣщаша, яко нїкогда слышахомъ о морї. Но въ третїї денъ прїїдете къ водѣ горкої, которая їстребляетъ сладкую. оттуду уразумѣша, яко не знающе о морї, глаголютъ о немъ. Сїце карабелнїкї съ велїею охотою ї прїлѣжанїемъ начаша плаванїе творїтї, ї колъ блїжшїї путъ їмѣлї, толъ болшая надежда желанїя умножашеся їмъ.

Въ третїї денъ, уже совокупляшеся съ рѣкою море, малая ї легкая еще буря возмущаше оную. Тѣмже къ острову посредї рѣкї прїїдоша. но егда возбуренїемъ

волнъ

волнъ возпящаемі сташа, і раді пропітанія разыдошася, нічто помышляюще о злополучномъ падеші которое на неізвъстныхъ наідетъ. Ібо въ третіі часъ по обыкновенію своему окіанъ волноватіся начатъ, і наступаті, ръку вспятъ гоня, которая съ начала аще по малу і опірашеся, обаче егда сілнымі волнамі море ударі оную. тогда скоръе, неже прочыя скоротекущія ръкі вспятъ обратіся. Люді же природы тоя морскія не знающе, возмнъша яко нъкая чудеса і знаменіе отъ гнъва боговъ являются. Но море наіпаче волнамі връемо, і поля сухі преждебывшія водою покрыло, і всі караблі въ разнъ разточіло. а которые ізыдоша ізъ караблеі, отъ всюду къ кораблямъ устрашівшеся нечаяннаго паденія, бъгутъ. но въ смятеніі многолюдномъ, і скоростъ лъніва бываетъ. Іные бо жердіемъ караблі отторгалі, прочіі же ожідалі, какъ весла будутъ готовы, нъціі поспъшающе ко брегу, і тъхъ которые вніті імълі не ожідалі. поврежденны уже суды непрілъжно подвігалі. прочіі же безумно тъснящіхся немогоша забраті. Сіце і во многолюдствъ, і въ малъ самі себъ препятіемъ былі. Вопль бъ отъ едіныя страны, жді, а отъ другія, поъжжаі, гласы разны, ніже зръті, ніже слушаті допустілі, і самі управітелі кораблеі помощі не моглі даті. Которыхъ мятущііся ні гласа, ні повелънія ужасшеся слушалі. Тъмже между собою корабли едінъ отъ другаго ударіліся, весла мешающеся,

щеся, іныя, ане своя суды ко плаванію прінуждалі.

Повѣріль бы кто, что на водѣ разныя воіска, а не єдіно между собою брань творять. Ударяхуся носамі о кормы суды, которыя же предъ собою ідущімь препятіе творілі, во слѣдь себе, такожде оть прочіїхь терпѣлі нужду, Того раді і бої между собою гнѣвомь разьярены началі творіті. Уже было, что всѣ поля вода покрыла окресть рѣкі верхі токмо прігорковь показоваліся, на которыя мнозі страха раді оставівше кораблі, плыті начаша. Кораблі же іныя разгнаны, на глубінѣ стоялі вь тішінѣ, а прочые на мѣлкомь увязлі мѣстѣ. І егда вода равную і не равную обьять землю, се внезапу новыі, і паче перваго болшіі страхь наіде, егда начать возвращатіся море велікімь путемь кь нему возвращахуся воды, землю якоже прежде бѣ оставляюще. Тѣмже кораблі безь воды оставшеся, іныя на носы, прочыя же на бокь падалі. Наполнены былі поля сумкамі, оружіемь і весламі ломанымі, а воінство ніже ізыті ізь кораблеі можаше, і вь ніхь пребываті бояшеся, блюдущеся вь предьідущія погібелі. Едва моглі вѣріті, еже бы імѣлі когда то відѣті, что претерпѣлі, на полі утонуті, вь рѣкѣ сь моремь бѣдствоваті. Конца же тому злу не відѣша, гладь і смерть разумѣюще быті. Ібо неізвѣстны былі о томь, вскорѣ лі море імѣло возвратітіся і кораблі тѣ снесті, тамо і чудеса морскія ужасныя зѣло оста-

вшїяся отъ воды, на полѣ бродїлї. Уже нощь наступаше. Царь же отчаявся здравїя печаленъ бѣ, обаче сердце непреодолѣнно їмѣя, всю нощь стрежаше: послалъ конницу къ устїю рѣкї, да всю нощь стрегутъ, въ кое бы время токмо увїдѣлї, пакї бѣгущее море ї возвращающееся.

Тѣмъ временемъ повелѣ суды разбїтыя почїнїтї, прочыя же волненїемъ морскїмъ превращенныя подымато, ї моря пакї ожїдатї. Егда же всю нощь стрежаше, вскорѣ конница поспѣшаетъ къ нему, сказуя что море бѣжїтъ, которое съ легка прїходя, начатъ возносїтї кораблї, вскорѣ же всѣ поля покрыло, ї флотъ корабелныї воздвїгло. Радость ї веселїе начаянное брегї їсполнїло гласомъ корабелнїковъ, которыя удївляющеся вопрошаху, какъ такъ прїшло море прежде малаго временї отшедшее, кая прїрода того елемента овогда тако овогда же їнако бываетъ.

Царь разсуждая тоі случаї, достїже того, яко по восходѣ солнца, та буря обыче бытї, того радї хотя їзбѣжатї тоя бѣды ї волненїя, о полунощї поїде со немногїмї кораблями по рѣкѣ благополучно. Їзшедъ же їзъ нея за четыреста верстъ, ї прїїде на море плаваше по немъ, желанїе свое древнее їсполняя, богамъ морскїмъ, ї мѣста того, жертву сотворївъ возвратїся ко флоту своему.

10. Оттуду їдущь въ верхъ рѣкї, во вторыї день

прїплылъ

пріплыль не далече до езера сланаго, егоже не їзвѣстная пріюода многїхъ прелстїла. Їбо егда токмо началї купатїся, струпъ на тѣло їхъ наїде, тако что ї прочїїхъ повреждалї, но масло бысть всякому врачевствомъ. По томъ Леоната предъ собою послалъ, да їскопаетъ студенцы, ї сыщетъ воду, которымъ путемъ съ воїнствомъ ему їттї, бяше бо суша велїя въ тої странѣ. Самъ же ожїдая весны на квартерахъ воїско поставїлъ, ї много градовъ создалъ.

Неарху такожде ї онесїкрїту къ морскому плаванїю зѣло їскуснымъ повелѣ, да болшїя караблї на море окїанъ спустятъ, ї по немъ [гдѣ бы бесстрашно мѣсто бытї разумѣлї] плавалї, ї прїроду его уразумѣлї. Къ нему же тоюжъ рѣкою їлї евфратомъ всятъ возвратїлїся бы. По окончанїї зїмы караблї лїшнїя сжегше, сухїмъ путемъ поїде съ воїскомъ, ї въ девятыї день прїїде въ государство арабїтовъ, оттуду толїкїмї денмї въ страну гедросїїскую. Народъ же тої самоволенъ, совѣтъ сотворївъ здадеся; Їмже нї что бѣ повелѣнно кромѣ правїанта. Потомъ пятаго дня, прїїде къ рѣкѣ арабъ отъ населнїковъ нареченноі, ї пакї прїїде въ страну отъ людеї оставлену, оттуду абїе преїде къ горїтянамъ. Тамо болшую частъ воїска вручїлъ ефестїону, а легковооруженныхъ воїновъ со птоломеомъ ї леонатомъ послалъ. Трї воїска едїнаго временї їндїю разорялї, ї многїя корыстї

ї плѣн-

і плѣнніковъ взялі. Надъ моремъ жівущіхъ птоломеі, въ іноі странѣ царъ, въ іноі же странѣ леонатъ огнемъ разоріл. І въ тоі странѣ созда градъ, і населі въ немъ арахозовъ. Оттуду пріїде къ індіанамъ надъ моремъ лежащімъ, которые зѣло на пространномъ мѣстѣ поселены, і страна іхъ пуста, со окрестнымі же странамі ні коего союзства въ промыслахъ не імѣютъ. Того раді нравы і разумы скотскія імѣютъ а не человѣческія. ногтеі нікогда не чістятъ, власы на главѣ стеячатъ, і нікогда не стрігутъ іхъ, ніже бріютъ, жіліща себѣ ізъ раковінъ і сметія морскія созідаютъ, въ кожахъ скотінныхъ ходятъ, рыбу на солнцѣ печеную ядятъ, прочіімі такожде чудесамі морскімі [іхже волны ізвергаютъ,] пітаются. Того раді македоняне егда піщею оскудѣша, во первыхъ бо нужда по томъ і гладъ пріїде на ніхъ, кореніемъ палмовымъ [токмо бо то древо тамо родітся;] пітахуся, везде его іщуще. Но егда і то оскудѣло, разнымъ скотомъ начаша пітатіся, яко і конеі ядоша: корысті отъ супостатъ плѣненныя, не імѣюще на чемъ вести, огнемъ жгоша, коіхъ раді вся страны восточныя преідоша. По томъ гладу прешедшу, бысть моръ. Ібо отъ піщі худыя соку новаго на утружденныхъ і печалныхъ нападоша немощы, і не могоша путшествоваті, ніже на едіномъ мѣстѣ стояті. Ідущіхъ моръ, стоящіхъ же гладъ устрашаше.

Того радї наполнены былї поля, паче полужївыхъ, неже мертвыхъ. Не могоша бо ї мало болящїї послѣдствоватї, понеже скоро воїско їде, ѕдравїе свое въ едїномъ поспѣшномъ путї полагающе: Чесо радї немощнїї молїша ѕнакомыхъ, да подадутъ їмъ руку помощї. Но ї конеї не бѣ, їмї же моглї бы їхъ вестї, едва бо ї самї оружїе несоша, о себѣ такожде размышляюще, ї ужасающеся, да самыхъ тоже не постїгнетъ. Сїце многократно вопїяху къ нїмъ, но нїже обратїтї лїца своего хотѣша мїлосердїе страхомъ отрїнувше. Оставленїї же во свїдѣтелство боговъ прїѕываху воспомїнающе совокупныя жертвы отъ царя помощї желаша, глухїе ушї ѕряще на услышанїе моленїя їхъ отчаянїя радї своего. Таковаго же ѕлополучїя другамъ ї клевретамъ своїмъ желаша.

Царь болѣзнуя ї срамляяся, їбо самъ вїною сїцевою погїбелї бысть, послалъ къ фратаферну партїїскому воеводѣ, да бы повелѣлъ вскорѣ на верблудахъ варенныя пїщї прїслатї въ обозъ, прочїхъ такожде воеводъ окрестныхъ о тоїнуждѣ своеї увѣстїлъ, ї не омедлѣша въ томъ потщатїся. тако едва токмо воїнство отъ глада свободїся, ї прїїдоша къ предѣламъ гедросїїскїмъ.

Та страна во всемъ їзобїлна ї плодоносна естъ, тамо опочїтї воїнству даде, да прїїдутъ къ первому ѕдравїю. Прїнесоша же ему ѕдѣ грамоту отъ леоната, въ неї же напїсано, яко їмѣлъ бої со осмью тысящамї

пѣхоты

пѣхоты, і пятію сты конных горітов, і побѣділ іх. пріїде і от кратера посланнік ізвѣствуя, како ожіна і заріаспу персідскіх дворян бунт творящіх укротіл, і плѣніл іх, в оковах же ведет.

Даде Александр гедрозам, воеводу іменем сібурта, ібо мемнон немощствуя умре, сам же цар поіде с обозом в карманію. был тамо воеводою аспастр порочен Александру во ізмѣнѣ, егда в індіі был, обаче егда встрѣте его на путі, нікоего от себе гнѣва не показа, мілостівно с нім бесѣдуя донелѣже о всем что на него ізвѣщено, совершенныя вѣсті не воспріял, і в прежнеі честі возымѣл его.

Того времені по повелѣнію воеводы індіїскіе яже во області своеі імѣл множество конеі скотов разных, также к колесніцам і работѣ конеі прісалаша, еже все требующім раздаде, оружіе по прежнему украсіл. Ібо персіда не токмо бѣ в мірѣ і под владѣніем его, но і богатством ізобілна. Тѣмже [якоже прежде речеся] желая себѣ не токмо лібера отца славы, которую от тамошніх народов воспріял, но і честі умысліл в первых акі торжество, іли іграніе бакхуса, паче человѣческаго разума превозносящся, ібо грады чрез которыя імѣл ітті, вѣнцамі і цвѣты украсіті, во вратах же домов чаші віна наполнены, а на путі в разных

со судахъ поставіті повелѣ, колесніцы досками покрываху, да болше воіновъ сядетъ, стѣны коврами, понявамі бѣлымі і одеждамі драгімі повелѣ обіті, ідоша прежде другі его, і гвардія царская въ вѣнцахъ отъ разныхъ цвѣтовъ, по странамъ на трубахъ і бубнахъ іграша. къ сему же на колесніцахъ по ізобілію всякаго украшенныхъ, веселыя мыслі бяху, оружіе по обоімъ странамъ свѣтлое вісѣло. Самъ Александръ іде на колесніцѣ съ тѣмі, іже учреждаша іхъ, отвсюду чаші златыя повѣшены бяху по странамъ. Сіце седмъ днеі торжествуя, воіско іде, корысть взявше. аще бы побѣжденные на пірующіхъ дерзнулі, тысяща мужеі трезвыхъ, моглі бы торжествующіхъ чрезъ седмъ днеі побѣдіті. Но счастіе еже дѣламъ славу і драгоцѣніе даетъ, тамо і срамоту і безчініе воінское обратіло въ честь, тому і настоящіі і прешедшіі вѣкъ удівляшеся, како чрезъ народы еще не доконца покоренныя, сіце пьяны дерзновенно ідоша, народъ простыі, упрямость творящіхъ, мужество разумѣша быті. По сіхъ всѣхъ украшеніяхъ і веселіяхъ спекулаторъ іде, которыі аспаста, о немже прежде речеся, по повелѣнію смерті предаде, тако ніже безчінію мучітелство, ніже мучітелству безчініе, препятіе творітъ.

КВІНТА КУРЦІА

КНІГА ДЕСЯТАЯ.

СОБРАНІЕ ВЕЩЕЙ КРАТКОЕ.

1: Клеандръ і іній вождї о согрѣшеніїхъ прощенія просятъ. нѣцыї же мало согрѣшівшії казнятся. Совѣтъ Александровъ о шествії въ западную европы часть. Мілость къ абїзарову сыну, надъ орсеномъ благороднѣйшімъ болярїномъ немілосердїе.

2: Когда смѣшенны грекї чінъ усмірїтї, ї воїновъ [мздою чуждею свобожденныхъ]. їныхъ отпустїтї въ домы, ї їныхъ воспятїтї помышляетъ. Въ полкахъ раздоръ раждается, егоже їзящною рѣчїю ї царственною властїю усмїряетъ.

3: бунтовщїковъ казнїю умучївъ, всего воїнства разсыпаетъ совѣты, ї персамъ ввѣряетъ тѣла своего храненїе.

4: рѣчъ македонскаго воїна связаннаго, согласїе на Александра їже отравою угасаетъ.

5: рѣчї ї дѣла его предъ смертїю, колїко отъ своїхъ бяше любїмъ, наїпаче же отъ дарїевы матерї, яже жалостї подлежащї, по маломъ временї умре, Александрово гробное надпїсанїе.

6: О наслѣднїкѣ Александровѣ между началнїкамї совѣтованїе, ї разлїчныя мыслї.

7: Арїдеї сынъ фїлїпповъ, за возведенїемъ мелеагровымъ отъ нѣкїїхъ царъ поставляется, отъонуду же бранї домовныя начало.

8: Первѣйшїя вождї мелеагрову хїтростъ предъубѣгаютъ. Арїдеї же мїра хотящъ, смятенїя усмїрїтї среднею нѣкоею прїчїною тщїтся.

9: Пердїкъ мелеагра, ї трї ста послѣдствующїхъ ему хїтростїю убїваетъ.

10: Александрово царство на частї раздѣленное, егоже вящшая часть арїдею отдана, провїнцїї же велможамъ.

Умершаго тѣло прїятелмї сохранено, таже во александрїю египетскую прїнесено бысть.

1.

1. Въ оныя же дні клеандръ і скіталкесъ, і со агаөономъ ніканоръ пріходятъ, парменіона повеленіемъ царскімъ убівше: і пять тысящь пешіхъ съ тысящію конніцы пріведше, но і клеветніцы іхъ отъ страны въ неі же началствоваху последствоваша. Не толіко делъ, еліко оставілі, возданti можаху убіиство любезнаго цареві служеніемъ. Ібо егда вся мірская пленіша, ніже отъ священныхъ удержавахуся, і девы і началныхъ жены прелюбодеянія претерпевше телъ поруганія плакахуся; ненавідімо македонянъ імя, сладострастіе іхъ і похотъ варварская творяше. обаче же между всемі явно бяше клеандрово неістовство, іже благородную девіцу опрелюбодеіствовавъ рабу своему въ подложніцу даде. Мнозі друзі Александровы не тако на множество злыхъ делъ, яже явственне предлагахуся, яко на памятъ убіеннаго, і парменіона, которыі таіно помогатi у царя можаше, взіраху радостны, яко отъіде гневъ на гнева служітелеі, ніже яко всякая властъ злобою істязаная естъ долговременна. Царъ уведавъ віну ізрече: яко едіно отъ клеветніковъ і сіе превеліе прегрешеніе прешедшее, естъ отчаяніе здравія его, нікогдаже бо таковая імелі бы дерзнутi, іже его отъ індіі здраваго, ілі желалі бы возвратітіся, ілі уповалі бы яко возвратітся. Убо оныхъ связалъ, шестъ сотъ же воіновъ,

їже яростї тыя служїтелї бяху, убїтї повелѣ. Тогожде днї ї оныхъ казнїлъ, їхже началнїковъ убѣжанїя персїдскаго кратеръ прїведе, не по многѣ же неархъ ї онїсїкрїтъ, їмже далече на окїанъ отъїтї повелѣлъ, прїходятъ. Їзвѣствоваху же їная слышанная, їная їзвѣстная, яко островъ къ ходу рѣкї подлеглыї, златомъ їзобїлуетъ, скуденъ же конмї, яко всякїї конъ аще отъ брега прївестї кто смѣлъ бы, по едїному таланту тамо цѣнїтся, ї яко їсполненно есть звѣрмї дїкїмї море, волнамї благополучнымї носятся, велїкїхъ кораблеї велїчеству подобны, страшнымъ крїкомъ устрашенны, послѣдствуютъ караблю съ велїкїмъ морскїмъ шумомъ, акї бы потопленны караблї погрузївшїяся въ водѣ. Прочее тамошнымъ жїлцамъ яша вѣры, между сїмї же, ї сїе повѣдаша, яко чермное море, не отъ цвѣта воднаго, по повѣствованїю многїхъ. но отъ ерїѳра царя їменуется, ї глаголаху: не далече бытї отъ брега островъ, многїмї фїнїкамї насажденныї, ї посредѣ сада столпъ стоїтъ сїяющїї. Ерїѳра царя гробъ, пїсмены языка онаго пїсанныї. Прїлагаху же, яко караблї, въ нїхже вещї купцы прївезлї, злата їщуще, правїтелї на островъ їзыдоша, ї послѣ отъ нїхъ не вїдїмы быша. Царъ же познатї множае желанїемъ воспаленъ, пакї їмъ землею їттї повелѣваетъ, дондеже ко евфрату прїгонятъ караблї, оттуду протївъ рѣкї до вавїлона їмущїмъ

їттї

іттї. Самъ же безчїсленная во умѣ содержащъ, умыслїлъ, всю прї востоцѣ поморскую страну усмїрївъ, ізъ сїрїї іттї во афрїку карөагену разорятї, оттуду нумїдїйскїя пустынї прешедъ, путъ къ народу гадарску отправлялї, ібо тамо столпамъ геркулесовымъ бытї повѣствуется, таже во іспанїю, юже іверїею еллїны отъ рѣкї івера нарїцаху, доітї і преітї алпїйскїя горы і страну італїйскую, откуду во епїръ крїтскїй ходъ есть. Убо месопотамскїмъ судїямъ повелѣ, древъ на лїванской горѣ насѣщї, і прївестї въ градъ сїрїйскїй капсагу, велїкїхъ кораблей фундаменты уготовлятї, яко всѣмъ бытї седмовесленнымъ, і оттуду препроводїтї їхъ въ вавїлонъ. Кїпрскїмъ же царемъ повелѣно денгї і канаты і парусы готовїтї, сїя творящему отъ пора і таксїлїа царей пїсанїя подаются; яко абїзаръ отъ немощї. фїлїппъ же началнїкъ его отъ раны умроша, а ранївшїмъ їхъ казнъ учїнена, убо вмѣсто фїлїппа поставляетъ евдемона, вождъ бѣ врачевскїй, абїзарово же царство сыну его дарствуетъ. Таже прїїдоша въ посаргады. персїдскїй сей родъ, егоже властїтелъ ороенъ бяше, благородїемъ і богатствы всѣхъ варваровъ превосходящїй, родъ влечется отъ кїра, бывша древле царя персїдскаго, богатство же отъ старшїхъ даное їмѣяше, і самъ въ долгомъ царствїя владѣнїй собїраше, онъ царевї отъ всякаго рода дармї, не

токмо

токмо самому, но і другомъ его хотящъ дарствоваті. въ срѣтеніе ізходітъ, коней дворовыхъ стада ему последовалі, везуще колесніцы златомъ і сребромъ украшенныя, драгоцѣнныя скрыны, ізрядныя камыкі, златыя тяжковажныя сосуды, і одежды багряныя, і знаменітаго чістаго сребра четыре тысящі талантовъ. Убо толікія дары варваріну сталіся смерті прічіною. Ібо егда всѣхъ друговъ царскіхъ дарамі выше іхъ мѣры почте, багою евнуху, [іже Александру служеніемъ плотскімъ угождаше,] ні едіныя честі воздаде. Увѣщенъ же отъ іныхъ, яко багоі у Александра въ любві естъ, отвѣща: азъ друговъ царскіхъ, не блудніцъ, почітаю, ніже обычаі естъ персянамъ за мужеі вмѣняті тѣхъ, іже блудомъ женоподобно скверняттся. Сія слышавъ скопецъ, властъ свою злобою і безчестіемъ снісканую, на главѣ благороднаго і незлобіваго персяніна ізъявілъ; Ібо тогоже племене перскаго нѣкіїхъ злыхъ людеі съ ложнымі навѣты устроілъ, увѣщавъ іхъ: да бы донеслі царю Александру, когда онъ багоі повелітъ. Между сімі же, елікожды на едінѣ багоі ні былъ, ушеса царева навѣтамі наполнялъ, прітворяющъ прічіну гнѣва, въ чемъ совершеннѣішая сіла клевещущаго была бы. Не бѣ еще въ гнѣвѣ орсенъ, но уже стало ему быті похуже, вінenъ бо въ таінѣ творяшеся, сокровеннаго бѣдства не вѣдая. Злонравнѣішіі же блуднікъ, блуда і безчестія въ терпѣніі отъ руганія хотя ізбыті, колікожды

похоть цареву на ся воспаляше, а на орсена овогда о сребролюбіи, иногда же о бунтѣ клеветаше. І уже застарѣлыя лжі на погубленіе невіннаго созрѣвалі, і случаі (егоже неізбѣжныі жребіі есть) ожідаше. Ібо егда гробъ кірова Александръ повелѣ открыті, въ немъ же бѣ сохранено его тѣло. (емуже Александръ акі бы хотяше сотворіті помінокъ,) златомъ і сребромъ гробъ тоі ісполненъ быті мняше, ібо тако і повѣсть персідская промчеся, но кромѣ щіта его согнівшаго, і луковъ двоіхъ скіѳскіхъ, і меча обоюднаго, нічтоже обрѣте. Таже вѣнецъ златыі наложенъ, покрывало еже употребляше, столъ, на немже тѣло лежаше: Александръ же удівляшеся, толіка імені царя, толікімі ізобілующа богатствы, погребена бывша, не богатѣе простолюдіна мужіка. бяше же прі Александрѣ евнухъ тоі, іже зря на царя, рече: Что дівно, яко праздны гробі царстіі, егда боярскія домы злата ізъ гробовъ ізносімаго вмѣщаті не могутъ. еже мнѣ случіся, самъ сего гроба прежде не відѣхъ, но отъ дарія уразумѣхъ, яко трі тысящі талантовъ закопаны съ кіромъ. Оттуду же такое пріятство къ тебѣ явілъ орсенъ, чего безъ казні імѣті не могъ бы тѣмі дарамі мілость твою получілъ: Возбуділъ уже багоі цареву мыслъ ко гнѣву. Тогда тіі імже сеі багоі дѣло навѣта вручілъ, пріходятъ, отсюду багоі оттуду же его повелѣнные ложнымі клеветамі ісполняютъ Александру ушеса. і прежде даже

оклеветанъ

оклеветанъ чаяшеся быті, орсенъ, во оковы отъданъ бысть, но недоволенъ казнію незлобіваго евнухъ багоі, самъ на умірающаго руку наложілъ. На негоже зря орсенъ рече: слыхалъ я, что нѣкогда царствовалі въ азіі жены: а сіе ново есть, что царствуетъ обрѣзаныі скопецъ. Сія бѣ встрѣча благороднаго персяніна, і не токмо незлобіваго, но і ізящнаго въ пріятствѣ ко царю. Въ томъ же времяні фрадатъ царъствовати желая, обнесенъ і обліченъ убіваетcя. начінаше же уже часто царъ представляті казні, такожде і неятовѣрімымъ вѣріті. Тако убо дѣла благополучныя могутъ ізмѣніті пріроду, і рѣдко ктолібо ко благімъ своімъ многосмотрѣлівъ бываетъ: Ібо онъ же вскорѣ Александра лінцеста оклеветанаго отъ двоіхъ навѣтніковъ казніті не удержася. Такожде меншімъ повіннымъ, протіву его волі, яко прочіімъ відяхуся несогласны, не даяше прощенія, а непріятелемъ побѣжденнымъ, царства іхъ возвращаше. Напослѣдокъ самъ отъ себе самаго отдѣліся тако премного: яко по плотолюбівоі похоті умышленіемъ блуда, інымъ царствія дароваше, а отъ іныхъ і жізнь восхіщаше.

Во оныя же дні пісма отъ цена пріялъ о дѣлѣхъ въ европѣ содѣяныхъ. Когда самъ въ індіі пребываше, зопіръ ѳракіiскіі началнікъ, тогда посолство въ геты творяше; бурі же і волнамъ: нечаянно воставшімъ, со всѣмъ воінствомъ бѣдствоваше, которую гібель

 позавъ,

поѕнавъ, севѳъ одрѕкії народоначалнікъ, своїхъ ко отлученію убѣждалъ, потерявъ весма ѳракію мало і не грецію.

2: Прочее трідесятмі караблямі сунію [мѣсто тако ѕовомо] проходятъ. прістаніще естъ аттіческія ѕемлі, оттуду прістані градскія іскаті опредѣліли. Сія поѕнавъ царъ, на арпалы і на аѳінянъ, ново раѕгнѣванъ, караблі уготоваті повелѣ, во аѳіны абіе хотящъ ітті. Сеі же совѣтъ умышляющу ему, таіно пісма ему вдаются, яко арпалії совершенно вніде во аѳіны, ѕлатомъ прімірівъ себѣ властелінскія мыслі. Вскорѣ же народъ сотворівъ совѣтъ, повелѣ отъ града ему іѕыті. Ко греческімъ убо воіномъ прішелъ, отъ ніхже поіманъ, і бысть убіенъ отъ нѣкоего путешественніка коварно. Сімі вѣстмі царъ обрадованъ, во европу превоѕітіся совѣтъ оставілъ: но ѕаточенныхъ, кромѣ тѣхъ, іже домовою кровію окропішася, пріїмаmі по всѣмъ градомъ греческімъ, отъ ніхже іѕгнанны бяху, повелѣ. Грекі же не смѣяша властъ преѕрѣті, аще сіе і мняху быті начало раѕрушаемыхъ ѕаконовъ. Такожде і імѣнія, яже въ каѕну быша вѕяты, отдаті ѕаточенымъ повелѣ. едіні аѳінеане, не своея токмо но і народныя хранітелі свободы, раді молвы людскія, яко скорбно імъ было, не царскою властію, но ѕаконамі і обычаямі отческімі управлятіся навыкше, іѕгнаша отъ страны своея: Іѕмещутъ убо іѕгнанныхъ, вся лучше

хотяще

хотяще претерпѣті, неже іногда уметы бывшіе града своего, тогда же ізгнаныя, пріпустіті.

Александръ старѣішія воіны во отечество іхъ отпустівъ. 13000 пѣшіхъ, да 12000 конныхъ, яже во асіі, оставілъ было, ізбраті повелѣ: мнящъ малымъ воіскомъ возмощі одержаті азію. Ібо во многіхъ мѣстѣхъ крѣпості расположілъ, і въ маломъ времені построілъ грады, іхже жітелмі ісполнілъ раді бунтовщіковъ новыхъ, да препятіе будетъ. Прочее же прежде даже усмотрілъ, іхже імѣяше удержаті, ізрече: да всі воіні сребро чуждее повѣдятъ. Тяжко сіе множаішімъ быті ізвѣстіся. І еже самымъ трудомъ собрано бѣ, разбіраті онъ установілъ, оное іскушеніе быті вмѣняху, чемъ бы удобѣе убогшіхъ отъ богатыхъ разсмотріті, продолжающе нѣсколко времені удержаваху. Царь же много вѣдущъ, яко повѣданію сребра срамъ не упоръ сопротівляется, столы во всѣхъ полкахъ разставіті повелѣ, і 10000 талантовъ ізнесті: таже послѣ істінно повѣдаша. Яко немножае 500, і, 30 талантовъ обрѣтошася. Тако оно воінство, толікіхъ пребогатыхъ языковъ побѣдітеліе, обаче множае побѣдъ, неже корысті прінесоша отъ асіі. Прочее же яко познаша інымъ отпустітіся въ домы, інымъ остатіся, яко всегдашніі онъ царствія престолъ въ асіі не премѣніті чаяху, неістові, і обученія воінскаго не памятствующе, бунтовными

гласы полкі наполняютъ, і на царя лютѣе, нежелі на іныхъ нападше, всі отпущенія просіті начаша, ѕлосмрадныя язвы, і сѣдіны главныя показующе. ніже бо началнічімъ увѣщаніемъ, ніже страхомъ царскімъ устрашені, народнымъ воплемъ, і воінственнымъ насіліемъ хотящаго глаголаті удержаваху, явственно глаголюще, ні куды отсюду развѣ во отчізну ногу імѣемъ подвігнуті. Таже умолкнуша, чающе, яко самъ скорѣе двігнется въ отчізну, нежелі оні возмоглібы. і что імѣетъ сотворіті, ожідаху. Царь же рече, что се внезапный ужасъ, і тако неістовное і расшіренное дерзновеніе возвѣщаете, ізрещі ужасаюся. Явственно воістінну прервалі есте властъ, і челобітчікъ есмъ а не царь, емуже ні проглаголанія, ні познанія, ні увѣщанія, ніже возрѣнія на васъ властъ оставісте. Понеже егда інныхъ отпустіхъ въ отчізну, іныхъ со мною вскорѣ отвесті опредѣліхъ. тако тѣхъ вопіющыхъ віжду, іже імѣютъ отбіті, яко і тѣхъ, съ німі же предъпосланыхъ послѣдоваті уставіхъ. Что сія прічіна естъ; въ разлічной вінѣ, едінъ всѣхъ вопль естъ, хотѣлъ быхъ вѣдаті, іже лі отходятъ, ілі іже оставляются, на мя жалуются. Тогда акі едіными усты отвѣщалі; всѣ жалуемся. онъ же, рече: воістінну не можетъ быті, да іму вѣру, еже бы жалобы всѣмъ купно, сію прічіну быті, юже показуете,

въ неі

вЪ неі же болшая часть воінства не оста. Понеже множаішихЪ отпустіхЪ, неже одержаті імѣю. Есть істінно горшее ѕло, еже всѣхЪ отвращаетЪ отЪ меня, яко царя все воінство оставіло, ніже бо рабі едінымЪ собраніемЪ убѣгаютЪ отЪ господЪ, но есть вЪ ніхЪ нѣкіі срамЪ, еже іными оставленныхЪ лішатіся. АзЪ же тако яростныі ужасЪ забывЪ, врачевство кЪ неісцѣлімымЪ потщуся пріложіті. Всю воістінну надежду юже отЪ васЪ чаяхЪ осуждаю, ніже яко сЪ воіны моімі: [уже бо предЪотлучістеся;] но яко сЪ неблагодарнѣйшімі требѣ есть чініті, умысліхЪ. ВЪ благополучіі вЪ немже плаваете, неістовітіся начасте, забывше состояніе свое, егоже благодѣяніемЪ свободістеся моімЪ, достоіно вЪ правду да бы вЪ ономЪ вы і состарѣліся, понеже лучше есть, протівнымЪ, неже благополучнымЪ васЪ управляті счастіемЪ. Се убо іллірическімі вмалѣ прежде і персідскімі даннікамі. Азіі і толікіхЪ народовЪ корыстмі гнушаются, токмо бывшімі прі філіппѣ полунагімі одеждамі червленымі смердятЪ. Злата і сребра очеса обЪяті не могутЪ. древяныхЪ же сосудовЪ і решедчатыхЪ щітовЪ і ржавыхЪ мечевЪ желаютЪ. ТаковымЪ украшеніемЪ сіяющіхЪ васЪ воспріяхЪ, і пять сотЪ тысящЪ талантовЪ сребра заімнаго, а все царское сокровіще не множае шестідесять тысящеі талантовЪ імяше. моіхЪ дѣлЪ основаніе. обаче тѣмі: [да не будетЪ завістЪ;

ѕавїстъ:] подъ властъ болшую частъ ѕемлї покорїхомъ. Асїю лї ненавїдїте, яже васъ славою дѣлъ содѣянныхъ съ богамї сравнїла; Во европу лї їттї спѣшїте, царя оставївше, но множаїшїї отъ васъ въ недостаткѣ путнаго корму былї бы, аще чуждыхъ денегъ не по жалѣлъ быхъ сїрѣчъ асїйской корыстї. Нїже лї срамляетеся съ шїрокїмъ чревомъ їѕъ побѣжденныхъ народовъ ѕдобычї несуще возвратїтїся къ женамъ ї дѣтямъ, їмже не многїї даръ побѣды можете показатї, їбо у многїхъ, оружїе такожде въ ѕакладѣ сутъ. добрыхъ же воїновъ лїшуся подложныхъ своїхъ наложнїковъ, їмже сїе токмо отъ толїкїхъ богатствъ лїшше естъ, что їждївается. Сего радї бѣжащымъда отворяются гранїцы. їсчеѕнїте отсюду скорѣе, аѕъ съ персамї бѣжащїхъ плещї гонїтї начну. Нї кого не держу. Свободїте очеса моя, неблагодарнѣїшїї граждане; радостно васъ воспрїїмутъ родїтелї ї чада беѕъ вашего царя возвращающїхся, во срѣтенїе їѕыдутъ бунтовщїкамъ ї бѣглецамъ. Торжествоватї їмамъ воїстїнну бѣганїю вашему, ї їдѣже аще буду їстяжу каѕнї. Сїхъ, съ нїмїже мя оставляете, почїтая ї превоѕнося паче васъ. Поѕнаете же, ї колїко можетъ беѕъ царя воїнство, ї что дѣла преїмущество во мнѣ естъ едїномъ. Потомъ вскочїлъ скрежещущъ отъ судїща, ї въ средїну оружїеносцевъ полка внїде, ѕнаменїтыхъ їже дерѕостно говорїлї, всякого рукою восхїтї,

нїже

ніже смѣющіхъ протіву рещі, трехъ надесять въ храненіе стражемъ ѕдравія своего, предаде.

3. Кто бы повѣрілъ, яростнымъ, мало прежде собравшімся омертвѣті внеѕапною боязнію, і егда на отмщеніе відѣлъ бы влекомыхъ, нічтоже дерѕнуті тяжкаго паче іныхъ. тако раѕліянную прежде дерѕость, і бунтовное воіновъ насіліе востягнуто, яко не токмо ні едінъ, устремівшуся царю, сопротіву не сталъ, но і всі отъ страха беѕдушні омертвѣвшему подобні быша. Что бо о оныхъ царь ко іѕреченію умыслітъ, ужаснымъ умомъ ожідаху. Убоілі імя еже народі сущіі подъ царемъ между богамі почітаютъ, ілі пріятства его благоговѣніе, ілі дерѕновеное таковою сілою управляющаго повелѣніе устрашіло оныхъ. Іѕящныі воістінну іѕдаша терпѣнія прікладъ: яко не раѕпалішася мученіемъ купно съ німі бунтующіхъ друговъ, егда въ нощі убіеннымъ імъ биті поѕнаша, акі бы нічто погубівше едінъ кіійждо послушнѣ і благопокорно сотворілі. Егда бо въ послѣдніі день, імже повелѣно было вніті, пріідоша, асіятстіі токмо воі ішедше плачлівыі во всѣхъ полкахъ гласъ іспустіша, возвѣщающе всячески імущімъ умреті, аще царь пребудетъ во гнѣвѣ. Онъ же неумолімую ко всѣмъ юже імяше мыслъ, чужіхъ воевъ на совѣтъ пріѕваті повелѣ, македонянъ же въ полкахъ удержа, і егда много

собрашася, всемь преводчіка, сіцевую імѣль рѣчь:

Егда оть европы превозіхь во асію многія славныя народы, яко велікую сілу людеі власті моеі імѣхь пріложіті, надѣяхся, ніже прелстіхся, что о сіхь чаяль быті славѣ, но сему і сіе такожде совокупіся, яко віжу вась сілныхь мужеі сущіхь ко царемь своімь побожності непобѣдімыя, яко ізобіліемь сладості вамь вся текуть і безьмѣрнымь благополучіемь вь роскоші плаваете. Но воістінну, стѣны воінства сею сердець і тѣлесь сілою на себѣ нелѣностно носіте, і непобѣдімі тако суще, вѣрность паче нежелі сілу почітаете. Сія азь не нынѣ во первыхь ісповѣдую, но ізь давна вѣмь. Того раді і младыхь оть вась ізбрахь, і вась вь соедіненіе сь воіны своімі смѣсіхь. едіна одежда, едіно і оружіе у вась. Послушаніе же і покореніе ко царю множае лучше есть, нежелі у іныхь. Сего раді і самь я оксатра персяніна дщерь себѣ вь жену взяхь, не возгордѣвся оть плѣнніцы чадь імѣті. По томже егда фамілію рода моего болше умножіті восхотѣхь, дщерь даріеву взяхь, і бліжаішімь другомь начало быхь, оть плѣнніць родіті чада, да тѣмь добрымь соедіненіемь всякое разгласіе побѣжденнаго і побѣдітеля ізгоню. Того раді прірдныхь быті вась мнѣ, а не пріобрѣтенныхь, вѣруіте. Азіі і европы едіно і тожде царство есть. македонская вамь оружія даю, старіну вь чужестранную новіну претворіхь,

творіхъ, і граждане мої есте і воіні, вся тоіже імѣютъ цвѣтъ, ніже персяномъ къ македонскімъ обычаемъ прісмотрятіся, ніже македоняномъ персідскіхъ подражаті безчестно естъ, едінаго ѕакона быті должні, іже подъ едінымъ царемъ жіті імутъ.

Сію окончівъ рѣчъ, персянамъ тѣла своего стражу ввѣрілъ. персянъ копіеносцевъ, персянъ і палічніковъ учінілъ, іміже, егда македоняне, которые оному бунту прічіну ѕадалі, связані на смертъ влекомі былі, едінъ отъ ніхъ і честію і лѣтамі старѣішії, сіце [повѣдаютъ] коцарю іѕрече.

4: Доколѣ, о царю, уму твоему, мученіемъ, і внѣшнімі обычаямі, послушенъ есі; Воіні твоі, граждане твоі, не ѕнающа віны, отъ плѣнніковъ своіхъ влекомі ведутся на каѕнъ; аще достоіні смерті сутъ, якоже судіші, поне спекулаторовъ премѣні.

Онъ же, аще бы пріятнымъ сердцемъ істіну слушалъ, увѣщался бы. но понеже въ неістовство і гнѣвъ проіѕыде. Тѣмже вс-пятъ обращся, рече імже повелѣно бяше, да потопятъ оныхъ въ рѣцѣ якоже связані бяху. Но ніже сіе мученіе въ расколъ воевъ подвігнуло; Понеже полководцевъ друговъ его, связанныя прішедше просятъ, еже аще какіе еще въ древнемъ погрѣшеніі былі бы повінны, да повелітъ іхъ убіті, яко носятъ тѣлеса гнѣва. Послѣді егда поѕнася, яко персянамъ началство дадеся, варварі же на раѕлічныя чіны

 раѕдѣлены,

разд́ѣлены, і македонскія імъ наложены імена; себе же безчестно конечнѣе отрінутыхъ: къ тому уже начатыя жалості стерпѣті не можаху. Но собравшеся всі въ царственный дворъ, внутреннюю держаще різу, оружія предъ вратьі, покорності знаменіе, поверготша. І предъ дверьмі стояще, да впустятся, і да простітъ іхъ сміренію, плачуще просілі, і да царь казнмі іхъ насытітся лучше, нежелі безчестіемъ. І яко прощенія не іспросівше, не імутъ отъіті. Сія егда возвѣстішася Александру, онъ же отворівъ палатныя дверi, къ онымъ ізыде. І егда іхъ стенаніе і покореніе, такожде бѣдный і озлобленный чінъ узрѣ, на многъ часъ плакася. І сімъ прімѣреніемъ прощеніе воспріяша. Таже іхъ сміренно наказавъ, і другамі нарекъ, премногіхъ къ воінѣ негодныхъ отставілъ отъ службы, і премного одаровавъ отпустілъ. Пісалъ же къ антіпатру македонскому воеводѣ, да імъ къ смотренію гонітвъ первыя на ѳеатрѣ мѣста подастъ, і да увѣнчаны сѣдятъ, повелѣ, а умершіхъ дѣтямъ жалованіе даваті отцеское уставілъ. Кратера імъ началніка давъ: емуже вмѣсто антіпатра надъ македоняны, ѳессалоняны, афрікою, началствоваті повелѣ. і антіпатра способствіемъ младыхъ воіновъ вмѣсто кратера прізва. Но уже давно ко Александру пісма отъ Олімпіады матері его, і отъ антіпатра поданы былі. Отъ ніхже взаімное между імі ухіщреніе позналъ. Матъ, на

антіпатра,

антіпатра, бутто желаетъ царствія, прітворно написала. Антіпатръ же пісалъ, будто Олімпіада много непрістоїно ея достоїнству творітъ: Сего ради отзвану ему быті отъ мѣста, премного скорбящъ, Александра отравою уморіті хотяше. Сія вся управівъ Александръ во екбатанію мідіїскую поїде, царствія потребныя вещі расположі, өеатръ [ілі зрѣліще] і радостныя узаконілъ дні.

Во оныя дні ефестіонъ, [егоже едінаго акі брата любяше,] огневіцею обьятъ уміраетъ. Откуду Александръ премного ісполненъ жалостію, много царскому ліцу не подобающаго сотворілъ, глаголютъ, бѣдного врача, акі бы во врачеваніі непрілѣжна бывша повѣсіті повелѣ: на дружне же тѣло стенящъ акі безгушенъ нападе, і едва оттуду другамі отвлеченъ бывъ, день і нощъ плачущся препроводі.

І іная многая обносятся, імже азъ мало вѣрю, сіе же правда, яко Александръ акі гірою [ілі полубожному ісполіну] жертвы пріносіті повелѣ, на погребеніі же і на гробѣ творімыя, болѣе дванадесяті талантовъ іждівеніе. Возвращающагося же въ вавілонъ, халдеїскіе пророкі срѣтаютъ его, увѣщавающе да не входітъ въ вавілонъ, яко шествіе оно въ то время, бѣдство жітію нанесетъ, іхже возненавідѣвъ, гдѣ намѣренъ ітті, тщітся. Возвѣщено бо ему, яко посланнікі изъ разлічныхъ землі странъ отвсюду въ вавілонъ собрашася, его прішествія ожідающе, тако всецѣлый

свѣтъ їменемъ его страхъ обьїмаше, яко всї язьıцы акї поставленому царю ласкаху. сего радї акї собраніе всего свѣта творїтъ, въ вавїлонъ прїітї тщашеся. егда же тамо прїїде, посланнїковъ всѣхъ мїлосердно угостївъ въ домы отслалъ.

Во оньıя же днї пїршество у ѳессала врача уготовано было, нанъ же царъ съ другамї званныї прїїде: Тамо еще ї геркулесовы не їспївъ чашї, акї стрѣлою убоденъ, возстена, ї їзнесенъ быстъ отъ пїршества полумертвъ, таковымї болѣзнмї мученъ, яко меча отъ нїхъ въ цѣлбу себѣ прошаше. нѣцыї прїчїну немощї невоздержанїе отъ пїянства огласїша. Вещїю же їстїнною, ухїщренїе было, егоже безчестїе послѣдствующїхъ властъ ухїтрїла. Антїпатръ бо предъ уготованныї ядъ, кассандру сыну, їже съ братїею фїлїпомъ ї їоломъ царю служїтї обыклъ бѣ, даяше прося его, да їннымъ кромѣ ѳесала не ввѣрїтся. фїлїпъ убо ї їола пїтїе царское прежде вкушатї обыкше, въ водѣ хладноі отраву їмуще, сїе пїтїе прежде пїтї царю отпустїша.

Четвертаго же дня, егда воїнї овї умерша бытї чаяху, ї яко сїе таїтся надѣяхуся, овїї же сего жалѣнїя понестї немогуще, прїскорбнї самї въ полату внїдоша, да царя узрятъ моляху, но ї отъ стражеї повелѣнїемъ царскїмъ впущенї быша.

5. Зрящїмъ же слезы їзпущенныя возвѣстїша, вїдъ уже токмо а не царя, на погребенїе его посѣщающему

щему воінству, скорбь обстоящімъ одръ являшеся, на ніхже егда возрѣ царь: рече: егда азъ умру, ізыщіте достоінаго такіхъ мужеі царя: Неудобовѣрімо глаголанію і слышанію. Въ томже состояніі тѣла, якоже слышашеся, егда воінство прізвалъ, бяше, дондеже со всѣмъ воінствомъ, даже до послѣдняго простілся, отпустівъ народъ, акі отъ своего жітія долженства свобожденъ, утомленныя члены разположілъ, і бліжае пріступіті повелѣ другомъ [уже бо і гласъ преставаті начінаше,] снемъ же перстень съ перста, пердіккѣ отдаде, пріложівъ завѣщаніе, да тѣло его ко аммону отнесті повелітъ. І вопрошающімъ імъ, кому оставляетъ царство; отвѣща: Тому, кто будетъ преізряденъ. Прочее же да промышляютъ уже о его трізнѣ, і погребалная позоріща да уготовляютъ ему. Пакі вопросівшу пердікку, когда небесныя честі хощетъ імѣті, рече, тогда возхощу, егда вы счастліві будете. Послѣдніі бѣ часъ царевъ і по малѣ послѣжде угасе. І первымъ плачемъ і воплмі і рыданіемъ вся палата возопіла, і вскорѣ акі въ шірокоі пустыні вся скорбнымъ молчаніемъ нѣма пребываху, въ размышленіі, что імѣютъ чініті, жалостъ обратівше, благородныя юношы стражі тѣла его бывшіі, ніже жалості велічества обяті, ніже себе самыхъ въ сѣнѣхъ палатныхъ удержаті можаху. Но блудящымъ, і безумствующімъ подобні,

весь

весь градъ рыданіемъ і скорбію ісполнілі, ніже едінаго вопля оставлше, егоже бы въ сіцевомъ паденіі жалость міновала. Того раді іже за палатою стояху македоняне вкупѣ же і варварі собіраются, і не можаху побѣжденніі отъ побѣдітелей во общей жалості познатіся; Персяне бо правдівѣйшаго і незлобіваго господаря, македоняне же преізряднаго і сілнѣйшаго царя называюще, трізну нѣкакую жалості ізадаваху, ніже скорбящіхъ токмо, но такожде негодующіхъ гласі слышахуся, тако зеленѣющаго і въ цвѣтѣ лѣтъ і счастія, завістію акі бога восхіщенна быті отъ прічінъ человѣческіхъ глаголаху. Жівость его і ліце акі ізводящаго на бранъ, воіновъ наступающаго на грады, находящаго на мужі сілныя въ мѣсто образца, пріхождаше предъ очеса. Таже македоняне яко божественныя честі ему не соізволяху, раскаявахуся, і яко не желателні і не благодарні былі повѣдаху, яко ушеса его должнымъ наріцаніемъ прелщаху. І егда долго, ово въ почітаніі, ово въ жалѣніі царскомъ пребываху, на самíхъ бѣдство превратілося. Отъ македоніі бо отшедше далѣе евфрата, среднімъ врагомъ новую власть ненавідящімъ, обнаженыхъ себе самыхъ відяху, яко безъ ізвѣстнаго царствію наслѣдніка, явныя сілы всякъ къ себѣ імѣетъ прівлекаті. брані же домовныя яже послѣдствоваху, мыслмі проріцаху, пакі не о царствіі асійскомъ но о царѣ кровъ імутъ

ізліяті

ізлїяті, новыми ранамі старые імяху растерзатіся язвы: Старшые немощныя токмо іспросівшії отпущенія у правдіваго царя, нынѣ імуть умреті за обладаніе неглі оружїеносца коего безславнаго. Сія помышляющімъ імъ, нощъ наіде і страхъ умножїся, воїні во оружїї бяху, вавілоняне же інії со стѣнъ, іннії сверху всякъ своего дому смотряху, акі бы новое что імѣлі відѣті, ніже кто свѣщі возжещі смѣяше, і яко уже нощная темнота очесамъ взїмаше зрѣніе, шумы токмо і гласы во ушеса прїїмалі, і множае пустою боязнїю устрашені, чрезъ темные стезї едінъ другаго забѣгающе, другъ другу подзорні і скорбні ношахуся. Персяне власы по своему обыкновенїю острїгше въ плачлївої одеждѣ съ женамі і дѣтмі, не яко побѣдітеля і врага, но яко народу всему правдївѣйшаго царя їстїннымъ жалѣнїемъ плакаху, обыкше подъ царемъ жітелствоваті, ні едїнаго, їже бы повелѣвалъ імъ достоїна быті повѣдаху, не едїнымі же стѣнамі града рыданіе содержашеся, но і въ блїзкую страну промчеся, таже велїю частъ асїї за евфратомъ сїцевыя печалї слава прохождаше: Къ дарїевої такожде матерї скоро прїнесеся. яже раздравші одежду, еюже облечена бѣ, плачлївую воспрїяла, растерзавші же власы, на землю тѣло поверже. прїсѣдяше еї едїна отъ внучекъ, не давно умершаго ефестїона, емуже отдана въ жену, плачущі і собственныя віны жалость къ общеї скорбї

 от-

отвлачаше. но всѢхъ своїхъ ѕлобъ сїѕїгамба єдїнаго прїїмаше. Сїя своя, оная же внуковъ пакї рыдаше; настоящую жалость прешедшею отъываше. повѢрїлъ бы кто, яко нынѢ погїбе дарїи, такожде ї бѢдныя погребенїе двухъ сыновъ їмущїя творїтї, плакаше мертвыхъ вкупѢ ї жївыхъ. Кто бо, рече, о дщерехъ їматъ творїтї попеченїе. кто їныи їматъ бытї Александръ. пакї же яко сутъ плѢннї, ї яко отпадоша отъ царствїя. Кого по смертї дарїевої, їже онную хранїлъ бы обрящетъ. Кто по АлександрѢ прїѕрѢнїе їмѢлъ бы, всяко не їмущїхъ обрѢстї. между тѢмже ї сїе на мыслъ прїхождаше, осмьдесятъ братїи своїхъ, во єдїнъ денъ отъ оха лютѢїшаго царя убїенныхъ, ї прїложеннаго пораженїю толїкїхъ сыновъ отца, яко отъ седмї сыновъ їхже сама родїла, єдїнъ токмо остался. Самъ дарїи того радї цвѢтяше мало, да бы лютѢе воѕмоглъ угаснутї. На послѢдокъ отъ жалостї їѕнеможе. ї обвївшї голову прїсѢдящїхъ колѢномъ ея отъ внучкї ї внучка своего отвратївшїся отъ ядения удержася ї свѢта. въ пятыи денъ по семъ умре. Велїе воїстїнну Александрова мїлосердїя къ неї ї правды ко всѢмъ плѢненнымъ їѕвѢщенїе смертъ ея, яже егда удержалася послѢ дарїя жїтї, послѢ Александра жїтї срамляшеся; ї паче воїстїнну почїтающымъ царя їѕвѢстно естъ, яко добродѢтелї отъ прїроды ему былї, а недостаткї его, їлї отъ фортуны їлї отъ воѕраста, їлї отъ

лѢтъ

лѣтъ ему былі. Сіла неудобвѣрімая, трудовъ терпѣніе премногое, мужество не между цармі токмо нарочіто, но і между тѣмі такожде іхже сія едіна добродѣтелъ бяше. мілостыня часто болѣе дающаго нежелі просімая. мілосердіе къ побѣжденнымъ толіка царства ілі отданы тѣмъ, отъ ніхже взімаше бранію, ілі въ даръ данія. Смерті [еяже страхъ іныхъ убіваетъ,] всегдашнее унічіженіе, словесъ і похвалъ, яко праведно болшее хотѣніе, тако яко младому і въ толікіхъ уже допускаемо дѣлехъ. почітаніе къ родітелемъ, отъ ніхже олімпіаду безсмертіемъ одаріті узаконяше. а філіппу отмстілъ бяше. уже і ко всѣмъ другомъ щедрота, къ воіномъ пріятство, совѣтъ равныі велічеству сердца, і еліко едва можаше возрастъ его вмѣстіті мужество, умѣреніе безмѣрныхъ похотей. разженія между пріроднымъ раченіемъ употребленіе ніже едіно, развѣ попущеніемъ роскошъ; велія воістінну дарованія бяху. Сія фортуны, богомъ сравнятіся, небесныя честі прізывати, таковая совѣтующымъ, чудамъ вѣру яті, і негодующымъ почітаті его sѣлнее, нежелі равенъ былъ бы, гнѣватіся послѣжде, чінъ ізмѣніті, въ тѣлесномъ украшеніі подражаті побѣжденныхъ народовъ обычаю, іхже прежде побѣды ненавідяше. ібо ярость і похотъ віна, яко младостъ распаляше, тако старостъ укротіті моглі бы. Істінствоваті же требѣ естъ, еліко много добро-

дѣтелі долженствоваше, множае фортунѣ доброї долженъ бяше, яко единъ всѣхъ смертныхъ во власті імяше. Колікожды бо его отъ смерті отзываше; коліко мужественнѣ въ бѣдства ідущаго всегдашнымъ счастіемъ покрывала. Такожде житія туюжде кончіну, юже і славѣ уставі. Ожідаху его случаї, егда востокъ усміріўъ, і пришедъ ко окіану, что токмо смертность вмѣщаше, ісполнілъ. Сему царю преемнікъ іскашеся, но болшая тягота бяше, неже бы единъ понесті сіе можаше. Тѣмже імя его і слава дѣлъ, едва не по всему свѣту цареї і царства разліяла, іже і пресвѣтлі бяху аще і меншеї часті таковаго благополучія пріліпішася.

6. Прочее въ вавілонъ [онамо бо возвращается слово] тѣла его стражіе въ палату царственную началныхъ друговъ і воеводъ собранніі прізваша. Послѣдоваше же воіновъ множество, желающе знаті на кого Александрово счастіе преідетъ. Мнозі воеводы собраніемъ воевъ утѣсненніі, въ палату внітi не можаху, егда проповѣднікъ ізъять тѣхъ, іже по імені прізывахуся, внітi не повелѣ, но молітелная презіраема бѣ властъ, і во первыхъ воплъ і рыданіе возновіся. Таже будущаго ожіданіе, удержанымъ слезамъ, молчаніе сотворіло. Тогда пердікка царскіі престолъ на зрѣніе поставівъ, на немже діадіма і одежда Александрова бяше, перстенъ ему прешедшіхъ днеї данныї отъ царя, на томже престолѣ положілъ, іхже відѣніе і пакі

іспу-

ізпустівшімъ всѣмъ слезы умножіло плачъ. Пердікка же рече. азъ поістіннѣ, перстенъ, імже самъ царъ царственныя і властітелныя дѣла печататі обыклъ бяше, врученныі отъ самаго мнѣ, отдаю вамъ. Убо аще ні едінаго бѣдства равнаго сему імже нынѣ одержімі есмы отъ раздраженныхъ боговъ, помысліті мощно; обаче на велічіе дѣлъ, яже сотворілъ, взірающімъ вѣріті подобаетъ, яко сіцеваго мужа богі дарствовалі дѣламъ человѣческімъ, іхже званіе ісполнівше, вскорѣ пакі взяша его къ фамілії своеі.

Сего ради, яко къ безсмертності отводітся. тѣлу і імені во первыхъ должная да сотворімъ, не забывающе въ коемъ градѣ і между коімі есмы, яко царя і владыкі лішівшеся, достоітъ совѣтъ творіті съ воінамі і думаті, да побѣду одержанную между сімі, на ніхже одержана естъ, одержаті возможемъ, главы требуемъ, сея едіныя, ілі многіхъ, въ вашеі власті естъ. сіе вѣдаті должні есте, что воінственное собраніе тако естъ безъ предводітеля, акі тѣло безъ души; Шестыі мѣсецъ естъ, яко роксанна не празднa. Желаетъ да мужескъ полъ родітся, егоже царствіе аще богъ восхощетъ, когда ні будъ востанетъ. Прочее же отъ кого управляемі быті хощете, опредѣляіте. Сія рече пердіккъ, Таже неархъ рече; Александровы крове фамілії царскоі престолъ яко достоітъ, ніктоже можетъ сомнѣтіся. А еже бы ожі-

даті нерожденнаго царя, і кто нынѣ быль бы, міноваті ніже мыслі македонской прілічно, ніже времені дѣль. будеть оть версіны сынь царскії, тому діадіму подобаеть даті. Ні едіному сія угодна бысть рѣчь. Тѣмже по своему обыкновенію копіямі вь щіты ударяюще, вь крамолѣ пребываху, і уже бліѕь бунта прііdоша, неарху крѣпящуся о своемь предложенії. Послѣді птоломеі рече: Достоіна воістінну лѣторасль: яже македонскому повелѣвала бы народу, роксаны ілі версыны сынь, носего імені, ніже европа глаголаті восхощеть, вящшою частію плѣнніка суща. Чесо раді персянь і побѣдіхомь, да роду лі іхь служіті будемь; чесого правдівії оніі царіе, дарії і ксерксь сь толіко тысящмі полковь, і толіко водным і суднамі, нікакоже возжелалі: Моя мысль сія есть. да престоль Александровь вь палатѣ царствѣі поставлень будеть, і іже вь совѣтѣхь его бяху, да сходятся, і елікождыобщаго совѣта треба будеть, что вящшая часть іхь определіть, то да будеть. Воеводы і началніцы іхь да слушають. Птоломею нѣцыі, лучшії же пердіккѣ соізволяху. Таже арістонь начать глаголаті. Егда совѣта просіхомь у александра, кому бы оставіль царство, онь хотяше преізряднаго ізбраті. Усуділь онь же самь преізряднаго быті пердікку, емуже і перстень свої вручіль. ібо не едінь прісѣдяше ему уміраіющему,

но

но онъ смотря на всѣхъ, отъ множества друговъ ізбра сего емуже і вручілъ. Подобаетъ убо сілу царствія перділкѣ отдаті, і не сумнѣвахуся яко правду глаголаше: тѣмже всі статі перділккѣ посредѣ, і перстенъ воспріяті повелѣваютъ. Углебаше перділкка между желаніемъ і стыдомъ, чаяше же яко пріліжнѣе будутъ его пріводіті. Сего раді недоумѣвашеся, і долго, что творіті, неізвѣстенъ бѣ, напослѣдокъ обаче уступілъ, і послѣ оныхъ, іже сѣдяху, блізае сталъ. Но мелеагръ едінъ отъ воеводъ твердымъ сердцемъ, егоже перділкково размышленіе подняло. рече, ніже бозі умолчатъ да Александрово счастіе і толікого царства верхъ, на сія [перділккі] рамена возложатся, а человѣцы воістінну стерпѣті не могутъ. Нічтоже глаголю о благороднѣішіхъ, яко сеі естъ іліі другіі: ніже воістінну должно лі ждатъ роксаніна сына, когда онъ родітіся імаmъ, іліі перділкку царя імѣті хощете, егда онъ подъ храненія образомъ, царствомъ хотѣлъ бы владѣті. Сего раді ні едінъ ему царъ нравітся, токмо тоі, іже еще не родіѣлся. і въ толікомъ всѣхъ поспѣшеніі не токмо праведномъ но і нуждномъ, уреченныхъ мѣсяцевъ едінъ ожідаетъ, уже і пророчітъ, яко сынъ зачатся, егоже всі недоумѣваетеся готова быті, іліі пождаті. Аще воістінну Александръ сего въ мѣсто себе царя намъ оставілъ. Убо отъ сіхъ, іміже бы сеі владѣлъ, недолженъ творіті, мнѣлъ бы я, і еще, да бы растоchілъ

чілъ

чіль і сокровіща, совѣтуете. Сіхъ бо богатствъ царскіхъ всяко народъ наслѣднікъ есть. Сія ізрекъ, сквозѣ среднíхъ оружіеносцевъ ісходітъ, і іже ему отходящему путь далі, ему, і его предреченнои корысті вослѣдъ поідоша.

7. І уже і оружіеносцевъ около мелеагра велікіі кругъ сталася, въ бунтъ і несогласіе обратівъ собраніе: едінъ же отъ множаішіхъ македоняновъ несвѣдомыі отъ послѣднѣішаго народа, рече; что требѣ есть оружія, і народныя брані, імѣющымъ царя, егоже іщете, Арідеі отъ філіппа рожденныі, александра бывшаго мало прежде царя братъ, добродѣтелі і всѣхъ дѣлъ ему сопричастнікъ, токмо нынѣ едінъ наслѣднікъ не воспомінается отъ васъ. какіі ему недостатокъ, і что сотворілъ: чесо бо раді народнымъ общімъ уставомъ обіжденъ будетъ; аще подобнаго александру іщете, нікогда обрящете: аще же бліжняго, то онъ едінъ есть. Сія слышавше собравшііся, во первыхъ акі бы повелѣнно молчаніе імѣті. таже вопіютъ купно равнѣ, да прізовется Арідеі, і яко смерті достоіні суть, іже совѣтъ безъ него імѣлі.

Тогда піѳонъ ісполненъ слезамі начінаетъ глаголаті: Нынѣ наіпаче бѣденъ есть Александръ, іже толікіхъ гражданов і воевъ плодомъ і началствіемъ оболщенъ. Ібо на імя і на памятъ царскую токмо взірающе, ко прочіімъ помрачаются. Не сумнітелнѣ на младенца

егоже

царствіе ожідаше, данное безчестіе, еже болѣе ему ненавісті неже арідею презрѣнія прінесе. Ібо егда мілосердствуютъ, тогда і помогаті начінаютъ. Убо яко не інаго кромѣ того, іже къ сеі надеждѣ рожденъ былъ бы, еже царствоваті, імѣютъ ожідаті, упрямымъ воплемъ ізъявляютъ, і прізваті арідея повелѣваютъ; егоже мелеагръ озлобленныі, і ненавідящіі пердікку, мужественнѣ вводітъ въ царскія палаты. Воіні же філіппа поздравленаго царя наріцаютъ. Прочее сеі простонародныі былъ гласъ, а міністровъ іное мнѣніе. отъ ніхже піѳонъ совѣту пердіккову послѣдоваті начатъ, і храніттелеі назнаменуетъ сыну, отъ роксаны імущему родітіся, пердікку і леоната отъ фаміліі царскія рожденныхъ: прíложілъ же да во европѣ кратеръ і антіпатръ дѣла управляютъ. таже прісягу учінілъ совершенно імущъ быті подъ властію царя, рожденнаго отъ александра. Мелеагръ же необідою, но страхомъ казні устрашенъ, со своімі уступілъ вспятъ, філіппа влекущъ за собою, вбѣжалъ въ палату, вопія да поможетъ общіі народъ: а о новомъ царѣ мало прежде зачатомъ, сілу возраста да отвѣдаютъ, но фамілія філіппа і сына такожде і брата цареі двоіхъ едінымъ наіпаче вѣрілі бы: Тогда ні едіно море, ні едіна шірокая і волнующаяся пучіна, толікія воздвізаютъ волны, елікое народъ возмущеніе возъімѣлі; аще і новою і мало імущею состоятіся свободою блудо-

дѣїствуютъ ; Не мноѕї пердїккѣ нынѣ їѕбранному, множаїшїї же фїлїппу [нежелї чаяше] властъ даваху, нїже хотѣтї, нїже не хотѣтї что долго можаху ї жалѣху ово о совѣтѣ ово о раѕкаянїї его. однакожъ на послѣдокъ къ фамїлїї царскої преклонїлїся мыслї; Отхождаше їѕъ собранїя арїдеї, князеї властїю устрашенъ, ї егда отхождаше молчаше болѣе нежелї послаблялъ воевъ прїятству, сего радї воѕвращенъ, одеждою братнею оною самою, яже на престолѣ положена была облекается, ї мелеагръ вѕемъ їсподнее одѣянїе, похїщаетъ щїтъ ї оружїя, ї новаго царя оружїеносецъ бываетъ. Послѣдствуетъ полкъ копїямї ї щїты трясущїї, хотящъ насытїтїся кровїю оныхъ, їже желаху нї мало къ себѣ надлежащаго царствїя, ї яко въ томже дому ї родѣ державство ї сїлу їмутъ оставїтї, радовахуся. ї дѣдїчную властъ ї коренъ царскїї хранїтї, прї обычаяхъ бытї, ї їмя оное самое почїтатї ї нїкогда оную похїтїтї кромѣ сына отъ царя рожденаго обѣщаваютъ. Убо пердїкка устрашенъ, комнату їдѣже александрово тѣло лежало, ѕаключїтї повелѣваетъ. шестъ сотъ мужеї съ нїмъ бяху дївныя сїлы. Птоломеї такожде прїсоедїнїлся ему, ї слугъ царскїхъ полкъ. Прочее беѕъ труда отъ толїко тысящеї вооруженныхъ, ѕамкї преломаны сутъ, ї царъ такожде падаше, окруженъ оружнїковъ множествомъ їхже началнїкъ бѣ мелеагръ. Раѕгнѣванъ же пердїкка,

тѣхъ

тѣхъ їже александрово тѣло хранїтї хотѣша отзываетъ, но вскочївшїї въ палату, їзъ далече стрѣлы на него пущаху, ї многїхъ уязвїша, по томъ старшїна снемше шлемы, како бы удобѣе познаны былї, начаша молїтї сущїхъ съ пердїккою, да престанутъ отъ мятежа. Царю же ї многшїмъ да уступятъ.

Первыї пердїкка оружїе положїлъ, ї прочїї тожде сотворїша. Таже совѣтующу мелеагру, да отъ тѣла Александрова отъїдутъ, навѣту мѣсто їндѣ їскатї. Умыслїша убо разлїчнымї полатъ дорогамї, ко евфрату бѣжатї, коннїца яже отъ благороднѣїшїхъ юношъ состояшеся, пердїккѣ ї леонату спѣшно послѣдоваше. ї хотяше їзытї їзъ града ї їттї въ поле. Но пердїкка нїже пѣшїмъ не їттї за собою отчаявашеся. тѣмже да не явїтся, воїнскую коннїцу отводящъ, прочая воїнства оставїтї, въ градѣ засѣдаетъ.

8: Мелеагръ же царя увѣщаватї не преставаше, еже бы предѣлъ властїтелства пердїккова смертїю укрѣпїтї, да не забавїтся слабыї умъ въ дѣлѣхъ новыхъ: да памятуетъ, что царю достоїтъ. Нї едїнаго ему достовѣрна бытї, егоже бы не боялся. царъ же молчаше паче, нежелї повелѣваше. Тѣмже мелеагръ молчанїе за повелѣнїе їмѣя, послалъ їменемъ царскїмъ, да пердїкку прїзовутъ, ї повелѣ їмъ да убїютъ его, аще прїїттї не похощетъ. Пердїкка же (возвѣщену прїходу) шестънадесятъ царскаго дому юношъ собравъ, прї празѣ

дому своего поставілъ, наказанныхъ: і мелеагровыхъ рабовъ такожде прізвавъ, тако разумомъ і ліца постоянствомъ устрашілъ, яко едва необезумівшеся, убѣжалі. Пердікка же повелѣ юношамъ всѣсті на коні і съ не многімі другамі къ леонату пріідe, уже сілнѣйшімъ защіщеніемъ сілу хотящъ прогнаті, аще бы кто нанеслъ ему. Втораго дня непрістоіна прічіна македоняномъ зряшеся, яко пердікка къ бѣдству смертному пріведенъ, і мелеагрово нерасcужденіе оружіемъ отмстііті опредѣлілъ. і тако прішедше ко царю вопрошаті его начаша, онъ лі повелѣлъ пердікку поіматі, онъ же отвѣща, яко наущеніемъ мелеагровымъ повелѣхъ. Прочее же вамъ не должно мятежъ чініті: Пердікка бо живъ есть, убо отпустілъ прішедшіхъ. Мелеагръ же наіпаче скудостію конныхъ былъ пріcтрашенъ, і не імущъ совѣта [понеже на него бѣдство упадаше, еже онъ непріятелю прежде наношаше] трі дні препроводі не твердыя думы размышляющъ, і пр[і]шедшымъ въ палаты царскія ліце такожде являше. Понеже послы ко царю пріхождаху, і полководцы прізывахуся, і преддверіе копіеносцы і вооруженніі наполняху, но веліе смущеніе оныхъ хотѣнію послѣдняго отчаянія знаменіе бяше, і зазорні другъ другу ніже пріходіті блїжае, ні разглаголствоваті смѣяху; таіная размышленія въ себѣ токмо обращающе, і отъ сравненія царя новаго жалѣніе возбуждашеся

о умершемъ,

о умершемъ, гдѣ бы тоі былъ, егоже державѣ, егоже счастію послѣдовалі, іскалі, яко осіротѣлі между озлобленымі необузданымі народы: імуще іскусіті толікіхъ паденіі своіхъ прічіны, когда предложітся случаі. Сімі размышленіі мыслъ імъ удручающімъ, тогда возвѣщено, что конніца сущая съ пердіккою обьемші яже кругъ вавілона поля, жівності въ градъ прівозімыя, удержала. тѣмже скудость въ первыхъ. таже гладъ начатъ быті, а іже въ градѣ быша, ілі мілості у пердіккі іспросіті, ілі бої учініті умыслілі. Подобнѣ случілося, яко бывшіе внѣ града, опустошенія селъ і деревенъ боящеся, сбѣгошася въ градъ. граждане же, егда імъ жівность оскудѣла, ізъ града ізыдоша: і обоему народу лучше чуждее жіліще, нежелі свое відяшеся быті. Іхже ужаснувшеся македоняне, въ паламу собіраются, і кая іхъ мыслъ естъ, предлагаютъ. убо угодно быстъ імъ посланнікі къ конніцѣ послаті, о раскаяніі несогласія, і положеніі оружія. Прочее отъ царя посылается пасасъ ѳессалоніітскіі, і амісса мегалополітанскіі, і Петілаі; іже і повелѣніе пріяша, яко не іннымъ образомъ положатъ оружіе, токмо да царъ заво[illegible]ковъ бунтовыхъ отдастъ, да прінесутъ отвѣтъ. Сія возвѣстівшімъ імъ, самоволно воінства оружіе похіщаютъ, іхже смятеніемъ філіппъ возбужденъ, рече; нічто требуетъ бунта, понеже между собою ратующіхся мзду мірно жівущіі возпріімутъ.

 Вкупѣ

ВкупѢ же памятуіте, яко ѕло дѢло есть, еже гражданомъ надежду мілостї вскорѢ отторгатї, ї къ воїнѢ домовной спѢшітї. Вторымъ посланїемъ [могутъ лї устрашітїся] увѢдомімся. ї чаю что еще не погребше царскаго тѢла, къ показанїю ему своея правды всї могутъ снітїся, что ко мнѢ надлежітъ, отдатї сїю власть лучше хощу, нежелї ѕабавлятїся кровїю гражданскою. І аще нї едїна согласїя надежда есть, молю, ї прошу, їѕберїте лучшаго. Восплакався же; дїадїму снїмаетъ со главы, десніцу еюже держаше простїраетъ, ї аще кто себе достоїнѢе їсповѢстъ, да воѕметъ ю. Велїю надежду ума остраго предъ онымъ днемъ братнею ясностїю сокровенну оная умѢренная воѕбудїла рѢчь. Ібо всї настоятї начаша, яже умыслілъ онъ то да совершаетъ. Убо тѢхжде пакї посылаетъ просітї, да мелїагра третїаговоеводу прїїмутъ. Не ѕлопрїятнѢ сїе упрошено бысть. понеже ї отвестї мелеагра пердїкка отъ царя желаше, ї едїнаго двоїмъ не равна їмущаго бытї, мняше. ТѢмже егда мелеагръ съ воїнствомъ во стрѢтенїе їѕыде. Пердїкка коннїцу собравъ, предъїдущъ ѕаходїтъ, ї обої полкї другъ другу поѕдравленїе сотворївше, сходятся, вѢчное [якоже чаялї] согласїе ї мїръ утвердїша.

9. Но уже доволно къ македонскому народу прїблїжахуся бранї домовныя. понеже ї недружно бѢ царство, ї множаїшїї его желалї. Въ первыхъ убо собраша сїлу, на

на послѣдокъ же расыпаша, і егда множае тѣло, (неже вмѣщаше,) отяготіша, прочіі члены ізнемогаті начаша, і которое царство подъ едінымъ стояті можаше, то отъ многіхъ обладаемо, падаетъ. [Сего раді достодолжно народъ рімскіі о здравіі обладателя своего молiті ісповѣдуетъ, емуже нощъ, юже єдва не послѣднюю імѣхомъ, новая звѣзда возсіяла. Тоя воістінну не солнца восходъ сіяніе помрачающемуся отдаде народу, егда безъ своея главы несогласныя члены трепетаху. Коліко онъ тако угасілъ свѣтілъ, коліко сокрылъ мечевъ, колікую бурю нечаянную расыпа тіхостію, не токмо зеленѣетъ, но еще і цвѣтетъ царствіе. да не будетъ мі завістъ, пріімутъ сего вѣка времена тогожде дому: о да бы вѣчная правда дала долгоденственное наслѣдіе. Прочее же да въ чінъ откуду разсмотреніе народнаго счастія отъвращаше мя возвращуся.] Пердікка убо едіну надежду здравія своего въ мелеагровоі смерті полагаше, празднa его і невѣрна, і въ скорої прічінѣ імѣющъ обновіті, і себе наіпаче ненавісті ізпразднена быті, но высокімъ пріпворствомъ совѣтъ утверждаше, да безопасна его убіетъ. Убо таіно нѣкііхъ отъ полковъ, надъ німі же начальствоваше, подговорілъ, будто бы онъ не вѣдалъ, да бы жаловаліся явно, яко мелеагръ равняется съ пердіккою, которыхъ рѣчъ егда донесоша, мелеагръ вознеістовяся яростію, пердіккѣ, еже увѣда сказуетъ.

сказуетъ. Онъ же акі бы новою прічіною прістрашенъ бывъ, начатъ удівлятіся, скорбѣті, і жалѣющаго відъ ему показоваті, на послѣдокъ являетъ да удержаны будутъ тако расколнаго гласа началніцы. Благодарствуетъ убо мелеагръ, і обнявъ пердікку, вѣрностъ его къ себѣ, і благосердіе выхваляетъ. Таже общімъ совѣтомъ о казні повінныхъ умыслъ обрѣтаютъ, угодно быті акі бы воіско своімъ обыкновеніемъ осмотріті: достовѣрна прічіна відяшеся быті, прішедшу несогласію. Македонскія бо царі тако обыкоша осмотряті воевъ, да разрѣзаноі у псіцы утробѣ, внутренняя на поле, (на которое ізведено было бы воінство) отъ обоіхъ разметаны былі частеі, между сімъ разстояніемъ вооруженні всі стоялі, отсюду конніца, а отъонуду пѣхота. Тѣмже въ которыі день сему торжеству быті, определілі. Царъ съ конніцею і со слонамі стояше, протіву пѣшіхъ, надъ которымі мелеагръ началствоваше. І уже конныі полкъ начатъ наступаті, а пѣшіі нечаяннымъ страхомъ радi новаго несогласія не во всемъ утолены, акі бы чего ожідающе, сумнѣвалісѧ, не ведутъ лі во градъ собранныхъ, ібо про конніцу равное поле было. Прочее же сумнящеся, да безразсуднѣ воевъ [друговъ] товаріщевъ іхъ не казнятъ, остановілісѧ уготовавше мыслъ на бранъ, аще кто обіду імъ нанесетъ. І уже полкі схождахуся, а мѣсто мало было, еже бы поле обоіхъ раздѣліло.

Убо

убо царь со едінымъ крыломъ пѣшіхъ объѣждяті начать, бунта начальніковъ, іхже храніті самъ долженствоваше, наущеніемъ пердіккі казніті желающь, і страшаше акі бы вся собраныя воіны імѣеть навесті со слонамі на отріцающіхся, і обміраху нечаяннымъ бѣдствомъ пѣшіе. Ніже въ самомъ мелеагрѣ бяше болѣе совѣту і ума. Лучше же отъ настоящіхъ відяшеся ожідаті паче нежелі дерзаті на счастіе. Таже пердікка, егда боящіхся по іныхъ узрѣ, трісто іже мелеагру ізшедшу изъ совѣта первобывшаго послѣ смерті Александровоі послѣдствовалі, отъ прочіхъ разлучівъ, слонамъ въ позоръ всего воінства подложілъ, і всі звѣрскімі ногамі сокрушені быша, ніже возбраняющу філіппу, ніже началствующу, і являшеся токмо за свое імѣющаго отметіті, еже подтверждаше случаі. Сіе бранеі домашніхъ македонскіхъ прознаменованіе і начало бяше. Мелеагръ же не скоро познавъ лесть пердіккі, понеже его тѣлу насілство не наношашеся, въ полку мірно сталъ; но вскорѣ осудівъ надежду здравія съ іменемъ того, егоже онъ творяше царя, на погубленіе его злѣ употребляющіхъ непріятелеі, убѣже въ капіще, но, ні мѣста честію сохраненъ, убіваетсяа.

10. Пердікка же пріведъ во градъ воінство, совѣтъ съ началнымі сотворілъ, на коемъ царство тако раздѣліті усовѣтовалі, да царь верхъ царства

імѣетъ. Сатрапъ іже птоломеі егіпетскаго афрі-
кіиского народа, іже въ богатствѣхъ бяху. Лаоме-
донту сірія съ фенікіею отдана, філоту кілікія
опредѣлена, лікію съ памфіліею велікою фрігіею
содержаті повелѣнъ Антігонъ, въ карію кассандеръ,
менандеръ же въ лідію посланы, фрігію меншую
ко еллеспонту прілежащую, Леоннат[illegible] провінцію
быті повелѣша, каппадо[illegible]ія съ пафлагоніею отдана
евмену і укаѕано да царствіе оно даже до трапе-
ѕонта охраняетъ. Воіны со арбатомъ да творітъ,
едінъ онъ не хотяше обладателства. Піѳонъ
мідію, Лісімахъ ѳракію, і прілежащія ѳракіі
понтіискія народы содержаті повелѣні, іже во
індіі і іже въ бактрахъ і согдіанахъ і прочіхъ і надъ
окіяномъ ілі надъ краснымъ моремъ жітелямі начал-
ствовалі, і надъ которымі кто краямі мѣста,
такожде і управленіе да содержітъ. Уѕаконенно же
да пердікка съ царемъ будетъ, і началствуетъ
полкамі, іже царю послѣдовалі. Мнѣша нѣцыі яко
ѕавѣщаніемъ Александровымъ раѕдѣлены суть про-
вінціі. Но повѣсть сея прічіны [аще отъ авто-
ровъ і предана] ложна быть іѕвѣстіхомся, і акі
бы всякъ своя богатства раѕдѣлівъ, царствія стра-
жі охранялі, іхже самі основалі, аще бы нікогда
протіву беѕмѣрныхъ хотѣніі предѣлъ стоялъ.
но іже мало прежде царстіі слугі, відомъ охраненія
царствія

царствія чуждаго едінь кіиждо на превелікія наступаху царства, отьятымь бывшімь тріѕнь прічінамь, ібо тогожде рода быліи, і отъ прочіхь своея всякь власті страною разделены. но трудно бяше сімь удоволенымь бытї, еже наношаше случаї, понеже смрадна суть первая, егда болшая всяческі чаются. Убо всемь лучше мняшеся умножіті царство, нежелі какь бяше воспріяті. Седмыи день бяше, отнележе тело царево лежаше на столе, попеченія же всі о еже бы устроіті погребенія народныи чінь, оть тако ізряднаго опрятанія отвратівшеся, і нігде якоже вь месопотамскої стране ѕної велікії бываеть, тако яко множаїшіхь ѕверей, іхже на голої ѕемлі обретаеть, умерщвляеть, таковь есть ѕноі солнца і неба, імже вся акі огнемь упекаются, істочнікі водь немногі суть, но і те оть жівущіхь хітро сокрыты суть, едінымь же употребляющымь явственны, а прішелцамь неведомы. Егда же опрятаті безъдушное тело пріятелі пріідоша, ні едіною гнусностію, ніже малою сінетою поврежденно відяху входящії. Жівность такожде яже бяше оть духа не оскудеваше. Убо египтяномь і халдеемь повелено по своему обыкновенію опрятаті тело, і во первыхь несмелі оніи пріложіті рукь, акі кь дышущему, таже умолені да удостоятся яко смертні суще осязаті его, опряташа тело, і напол-

ніша

нїша ароматамї. Ѕлатыї престолъ, ї на главѣ возложїша счастїя его знакї. Отравою умерщвена его бытї повѣрїлї, а мнозї чаялї что сынъ антїпатровъ между слугамї їолла їменемъ, отцевскїмъ повелѣнїемъ даде отраву ему. Многащї бо явно слышалї гласъ Александровъ, яко антїпатръ царственнаго желаетъ началства, ї естъ царя богатѣе, ї тїтуломъ побѣды спартанскїя надменъ, вся отъ него данна бытї глаголюща ему; Чаялї такожде, что кратеръ отъ старыхъ воїновъ, да убїетъ его рукою, посланъ. Сїла же отравы въ македонїї родящїяся сїцева естъ, яко ї желѣзо сожїгаетъ, копытъ скотскїхъ токмо не вредїтъ. Стїгїїскїї нарїцаютъ їсточнїкъ, откуду смертоносныї ядъ їстекаетъ; тої касандромъ прїнесенъ ї поданъ брату їоллѣ, ї отъ него въ началнѣїшое царское пїтїе вложенъ. Сїя како нї будї предана, їхже повѣстъ объявляетъ, едва могутство угасїло, въ царство бо македонское антїпатръ, ї въ грецїю такожде вступїлъ самоволно: потомъ зоболы взялъ убївъ всѣхъ, ко Александру аще ї въ далечаїшомъ сродствѣ прїчїтающїхся. Послѣдї тѣло его отъ птоломеа, емуже егїпетъ данъ, въ мемфы, оттуду же по немногїхъ лѣтахъ во Александрїю прїнесено бысть.

Всякая же памятї ї їменї, честъ воздается.

ОГЛАВЛЕНІЕ

ПО АЛФАВІТУ.

НА КВІНТА КУРЦІА.

А.

РЕЕСТРЪ.

ѣ ѣ 2 Араксъ

Б

Е

РЕЕСТРЪ.

Кенъ

Р

С

Солнечная

РЕЕСТРЪ.

T

Умерщвле-

РЕЕСТРЪ.